

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

H. R. G. Külliyyatı: No. 3

HÜSEYİN RAHİMİ GÜRPINAR

METRES

Sadeleştirilmiş yeni tabı

Mağel,
DİLEKİ KİTAPÇI

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <http://www.pdfkitaparsivi.com>

Hüseyin Rahmi Gürpınar

Kıltıyatı No. 3

HÜSEYİN RAHİM GÜRPINAR

M E T R E S

MİLLÎ ROMAN

(Sadeleştirilmiş yeni tabı)

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <http://www.hilmikitabi.com>

İstanbul — Ankara caddesi No. 62

GEVEZE BİR MODİST

Korsenin arkadan bir bağını (Modist) diğerini Mer-
yem duduk sıkı sıkıya çekince ömründe ilk defa bir moda
cendefesine giren Saffet Hanımın etli vücûdündeki et faz-
lahğunun bir kısmı göğsünden yukarı çenesine doğru fırlar,
diğer kısmı hemen birbirine girerek sıkışır, biçârenin
çehresi kıpkırmızı kesilir, gözleri büyür, o can acısıyla:

— Aman (Madama) etim kemiğim birbirine geçti.
Şimdi bayılacağım.. biraz gevşetiniz..

Modist — Hanım efendim. bütün hayatınızda birinci
defa olarak korse koyyorsunuz?

Saffet Hanım — Evet... Evet...

Modist — Anlıyorum... Vücudunuz terbiye görmemiş,
henüz nizamını bulmamıştır... Korse olmayınca hiç (Me-
zûr) alabilirim? Arkanızdaki en son numero korsedir...
Artık bundan öteye battal şey olamaz...

Saffet Hanım — Aman gevşetiniz bitiyorum.

Modist — Hanım efendim bana inan olunuz. Biraz di-
şinizi sıkınız. İlk önce böyle birden zorluk duyarsınız. Pa-
kat bir iki günden bütün etleriniz, kemiklerinize sıkışa-
rak (Natürel) biçimine oturur. Vücudunuz mum gibi dil-
berleşir, artık korseye alışursınız. Anı sırtınızdan hiç çı-
karmak arzu etmezsiniz. Şimdiyecek ah ben ne vucutları
biçime sokmuşum. Ne hanımlar tanır idim ki «Büst» le-
rinin üzerinde etler çepçevre mumbar gibi sarkar ıdı. Ah
işte bu marifetli ellerim o fazla seyleri hiç etti. Modist de-
ğilim ben bir doktora olmalıyım. Herkese bu korseyi sa-
turasını örgenmişimdir. Omuzdan aşağı kemiklerin adını
birer birer ihbar ederim. Hasılt hani şöyle yarım (Medi-

sen) gibi bir şeyim işte. Efendim Osmanlı hanımlarının kabahatı hamur işine çok düşkün olmaktadır. Börek idi, baklavaydı, hoşafı beraber pilâv ıdı, eh, insanı böyle şeyler yağlandırır. Şişirir, vücudunun letafetini düşünen biraz da boğazına sabır olmalıdır.

Saffet Hanım — (İç sıkıntılı bir ifade ile) Aman madama, biraz gevşet, tıkanıyorum.

Modist — He; bilirim... Şimdi pamonlar sünger gibi birbirinin içine geçmiştir. Hatırlınız için işte iki numero geri edorum. Duymuşsunuz? Freaklerin bir «Meselâsı» vardiısa şöyle derler.

«*Le corset rend au corps de la femme la beauté de forme, souvent négligée par la nature.*»

Bunun (traduksiyonunu) edeyim size? Bunu Osmanlıcaya dönder edince şöyle olur: «Korse natürüm çok defa feramuş buyurduğı letafeti karının cismine iade eder.» Ah efendim kökünden düşünülürse bu ne derin lâftır. Korse icat olmayaydı bugün gördüğünüz o «svelt» biçimler o (kanbre) vucutlar acep hasıl olur ıdı? Korsenin istuvarını tanursunuz? Mezür üzerine korse etmede Fransa milletler içinde en ileri kademeye ayak atmıştır. Evvelki (Siyekli) lerde karılar bu şimdiki korseleri bilmez idiler. O zamanki korseler cisimlefini bazı katı şeylerle sıkıştırmaktı. Bu katı şeylerin altından vucut (Büst) ünün ahkâmı kendini göstermez idi. O şeyler balena gibi ince çelik parçası gibi nazik olmalı, vargel olmalı, eğilir bükülür olmalı ki sıkışık olmakla beraber vucut biçimini dışarı versin... Hasılı o katı şey (Büst) ün eşkâline kendini «prete» eder olmalı... Anlatabilörüm acep? tevarihin lafına göre sonradan bu katı ecsamlı korseler yerine tenbel harcı denilen (Ala paressöz) korseler çıkmıştır. Bu korselerde daha balena işi içine giymemiş. Bunlar çok (tenel) şeylerdi, vucudu modere olarak sıkar ıdı. Fakat sırtın üzerinden araya kopçalanır ıdı. Andan öteye (kutil) den bezden

ipekten korseler çıktı. Dikizsiz korseler ilk defa olarak 1832 senesi İsa tarihinde (Barl Dük) de (Verli) tarafından fabrike edildi. Sonradan sonraya korselere balena girdi. Çelik girdi. Hasılı bugün haryetimize dokunan o (koket) biçimler ortaya çıktı. Modistlik sanırsınız ki bayağı bir iş-tir? Biraz doktor olmalı, tevarihle aşına olmalı. Hasılı bu işi eden karılar lep deyince ondan leblebi çıkar olduğunu anlar takımdan olmalıdırlar. Hanımefendim şimdi biraz rahatlandınız.

Saffet Hanım — Bu cenderenin içinde rahat etmek kabîl mi?.. Fakat ne ise şimdi deminki kadar rahatsız değilim.

Modist — Vucudunuz korseye yanaşdıkcı daha alışırsınız.. Sizde hazım derler ne derler? Bu korsenin (Dijestion) üzerine tesirati olacaktır. Yeni korsı koyanlar ilk günlerde çok taam edemezler. Yedikleri de midelerine sımmez. Sanki bilirsin turp gibi içıride oturur. Sizılar, ekşiler duyarsınız.. Doktor (Buviye) daha başkaları korsenin pumonlara, mideye tesirati hakkında (broşür) ler yazmışlar, çok boş lâflar etmişlerdir. Adam onlara kim kulak asarkı? Çocuğu kundağa, karıyı korsıye sokmayınca olur? doktorların bildikleri de acep bir şeydir? Doktorum deyı ortaya çıkmış öyle cahil herifler vardır kı «klavikül (*) kemiği nerededir?» deyı imtihana çeker isen göğsünü bırakıp bacağıkı gösterir. Bana Pangaltılı: Hezar derler. Üç caddede dükkânım işler. Tertip ettiğim deriden ve çelikli korseler ile ne kadar eğri büğrülerin (Bos) larını hiç etmişimdir. Sanki bilirsin kı makasa iğneye dokunan parmaklarımda letafet perileri oturmuştur. Pek çok beyden, hanımdan ahbabım, müşterim vardır. Ah Hanımefendim şıhtımadaki korsı o genik (hang) larınızın üzerine öyle bir bıkıncı oturur oturur kı korsenin kısıklı kısıklarıdır.

(*) **Hörschelle** **Wien 1881:**

dır. Kendinizi görmek için hemen (Paşeye) koşunuz.
Saffet Hanım — (Gülerek) Paşe nedir?

Modist — Vargel büyük endam aynanız yoktur?

Saffet Hanım — Endam aynamız var amma varıp gelmez, öyle yerinde durur..

Modist — Ben sizde o kadar tuvalete merak görmiyorum. Böyle güzel sıfatınız olsun da (Paşe) nız vargel olmasın. Hep bunlar tasaccübümü davet eder şeylerdir. Size baktıkcası haryetüm artor. Beğiniz sizi bu halde temaza edecek olursa (assüre) ederim ki amurunuzdan divane olacaktır.

Bahse beyinin ismi girdiğini görünce Saffet Hanımın korse tazyikıyla zâten kırmızı olan çehresi bir o kadar daha kırmızılık payda ederek:

— Sus madama sus, beni bu belâlara sokan hep o beyim değil mi? Bakalım koca sayesinde daha ne dertler çekeceğim? Kendime kalsa hiç böyle şeyler giyer miyim? Zoruma ne oluyor ki vücûdümü yısa boca bu demirli men-genenin içine sokayım? Fakat şimdi beyim «mutlak korse» giy diye sıkıştırmıyor. Bir zaman kaynanamla kocam alafranga kıyafetinde gezmem için çok söylediler. Artık bıktılar bir şey söylemiyorlar amma ben tavırlarından anlıyorum ki alafrangalaşmaz isem sonra iş fena olacak.

Modist — Anlıyorum.. Hakikat fikrime dank diyor.. Hep bu şeyler beyinizin ibramatı gibidir.. Ah (Mega) neler duyorum? İmdi şundan çıkıp giderken biri bana «Kaç yaşındasın? der ise «yirmi doguz ıdım, şimdi şu konakta bir yaşına daha girdim otuz oldum» cevabını edeceğim. Çünkü böyle şey işitmemişim. Ben pek çok Osmanlı konaklarına girerim. Oralarda rastladığım şeyler hep hanımların moda düşünceleri istediği veyahut da beylerin kendi hanımlarının bu fikirlerine karşigelmeleridir. Burada ise onun aksini görürüm.

Meryem Dudu — (Modiste hitaben) Bizim bey efendi tanırsın?

Modist — Eh şöyle beş dakke göz göze geldik..

Meryem Dudu — Eğer gördüğünde dikkatli olaydın son sistem alamod bir bey olduğunu anlar ıdm.

Modist — Merakta olma; dikkat etmişim... Kostümünün «kup» u dikkatinden kaçtı zannedersin?.. O makas «Pariz» terzilerinin tutumudur. Burada «Şapo» koyan rumlar, İtalyanlar terzidirler sanki?

Meryem Dudu — He, babanın canına rahmet! Ben lep dedim, sen şip deyi leblebiyi çıkardın. Bizim «Hami» bey dört sene «Pariz» de oturdu.

Modist — Deminden sana Hezarım demedim?

Meryem Dudu — E, kardeş anladım ki Hezarsun.. Bizim bey Parize gitmezden bu hanımla evlenmişti. Tekrar buraya döndüyse fikrini de kökünden dönmüş bulduk. Ben beyin oda hizmetçisiyim. Sabahları buyyonunu, ala-öfünü, sütlü kahvesini hep ben ederim. Beni yeniden «ekzersise» koydu «servis hazırdır buyrun!» demek nasıl olacağını «kuver» in sofraya üzerine nasıl oturtulacağını, tepsi tabak nasıl tutulur olduğunu bana ta eliften talime başladı. Şimdiki halimden memnundur. Bazen bana iltifat olsun deyi «Mari, elin işe o kadar yatmıştır ki Parize gitsen en menşur bir (restoran) da (servant) lık ederek geçinebilirsin.» der. Ben de bu lâfları iltifat deyi dinlerim işte. Lâfın kuyrugunu kaçırdım ne door idim? Ha, bey Parize gittiğinde bu hanımla evlenmişti. Ondan avdet buyurduysa bey «şeker» olmuştu. (Hatırınız kalmasın gelin hanım!) hanım ise bunda «şap» kalmıştı. Hiç şapla şeker birbirine kaynar? İşte o gün bugün çalışıyor ki hanım da biraz şekerlenmiş.

Saffet Hanım — Ben böyle korselerin içinde sıkışa sıkışa mı şekerleneceğim?

Modist — Bu hanımı aldıklarında görmediler ki böyle şişmandır?

Meryem Dudu — Kız iken pek narin vücuttu. Çok güzel idi. Bey Parizde iken hanım da burada şişmanladı işte böyle battal oldu.

Modist — Beyi görsem söylerim, hanıma böreği, pilâfı yasak etmeli... tenbellikten kurtarmalı, evin içinde çok-ça «in bin» ettirmeli. Bu yolda ben çok (ka) görmüşüm «Kaz» ların Agavni iki sene evvel ne battal bir karıydı. Kocasını Onnik onu az vakitten keçi boynuzuna çevirdi. Görünüyor ki gelin hanımın beyi de biraz tenbeldir.

Meryem Dudu — Hasılı efendim şimdıcik bir türlü birbirine uymuyorlar. Hanım eski kafada gidiyor. Bey (opera) söylüyor.

Modist — Hiç ummazsın ki bir müddet sonra ,beyinlerine uygunluk gelsin?

Meryem Dudu — Aklım ona yatmıyor...

Modist — (korsenin tazyıkiyle ağlar gibi bir çehre peydah eden Saffet Hanımı dikkatle süzerek) Beyi hanıma fena bir şey emretmiyor. Alamed urba koysun diyor, incelsin zarıflensin arzu edor (Saffete hitaben) Müslümanlığın müsaadesi vardır; öyle ise siz de bu beyden tatlik olunuz. ayırt olunuz; sırtı cübbeli bir babaya varınız. Yok amma lâfımın kusuruna kalmayınız.

Saffet Hanım — (Hidetlenerek) Ah dilin tutulsun. Kocamdan neye boşanayım. İşte böyle bağıra çağıra bu belâ berzah şeyleri giymeğe elbette alışırım.

Modist — Kendi keyfine a hanımefendim... Ah hani ki alışasın; kendime bir yağlı müşteri daha bulmuş olurum. Şu yetmiş numero korsayı vücuduna uyduruncaya kadar yetmiş türlü derde girdim.

Meryem Dudu — Kocamdan boşanmış bir kadına da para alacağı kadınların hiç birisiyle geçinemez. Onun derdini benden başka kimse çekmez.

Modist — Beni merakla koydunuz? Beyniniz o «sivilize» çalımlıyla beraber size cefa ediyor?

Saffet Hanım — Ah kokona nasıl anlatayım?

Modist — A şaştım... Küçük dilim büyük kesildi. Şu hoğur vücudunuza bakan kim der ki cefa içinde böyle şişmanlamış olarsınız. Beyin derdi size yaramış.. Cefalandıkca üste gelmişsiniz.

Saffet Hanım — Benim şimdi zayıf vaktim; bey Paristen yeni geldiği zaman vücudum bunun iki misli idi.

Modist — O zaman bana korse için «komand» ide idiniz acaba ne «patron» üzerine makas uracaktım? Ne biçim derdir ki sizi böyle zayıflandırmış?

Saffet Hanım — Derdimi söyletme... Yalnız şuna emin ol ki beyin ezgisini benden başka bir kadın çekmez. Benden başka bir kadınla o yaşyamaz.. Anlıyor musun?

Modist — Boş lâf etmeyiniz Hanımefendim. Bu kelâmunuz düpedüz mefhumusuzdur. Karısıyla tır gür kesilen bir erkek metresiyle şeker kaymak olur. O da sizden sonra nikâhla evlenmez de bir metres alır.. Şimdi Evropada böyledir «Mariyaj» ile vakit geçiren bir erkeği orada mum ile arasan bulamazsın. Kaç senedir Parizde «moralist» ler: «evleniniz! çocuk ediniz, yoksa Fransanın kalebalığı sönmüyor!» diye bingır bingır bağıryorlar.

Saffet Hanım — (Mütehayyirane) Metres nedir madam?

Modist — Ev bark yıkımı Allahın belası..

Saffet Hanım — Ay hastalık mı bu?

Modist — He evet.. Evropadan gelme bir (nev) hastalık.. Ahlâk kolerası, frenk illeti..

Saffet Hanım — Frengi mi dedin? Aman evlerimize şenlik..

Modist — Bana dedin. Fakat illehiy çok cefalı metres-ten çıkar. Fakat hanım metresin ne olduğunu sanıdır ki bilmorsun?

Metresiz PDF Kitap Arşivi - <http://www.metresiz.com>

Saffet Hanım — Yemin ederim ki bilmiyorum.

Modist — Okuman, yazman, imlan filân yoktur?

Saffet Hanım — Yoktur.

Modist — Öyle ise altın gibi temiz bir hanımsınız. Fakat size acıyorum. Bu toylukla başınız çok derde düşer olacaktır. Şımsansınız, amma sıfatınız pek güzeldir. Âdeti size nadir bir «Bote» diyebilirim. Beyniniz size ne cefa ediyorsa siz bana anlatınız. Ben de size sonra (metres) ne olduğunu beyan edeyim.

Saffet Hanım, gözleri yaşararak rıkkatâımız bir seda ile:

— Madama sen çok iyi bir kadına benziyorsun.

— O kendi zatlığını Hanımefendim.

Saffet Hanım muhterizane etrafına bakınarak:

— Kaynanam da huysuzdur bey de. Dertleri çekilmez. (İçini çekerek) Paristen geldikten sonra beyi bütün bütün değişmiş buldum. Nerede eski Hâmi? Nerede şimdiki Hâmi? Aralarında dağ kadar fark var. Evvelden huyu ne kadar yavaştı! Ne kadar halim delikanlıydı. Şimdi âdi bir vesile ile insanın yüzüne bağırıyor; Paristen gelenler nazikleşir, hizmetçilere bile iltifatla muamele eder derlerdi, bizim bey bu hükmün aksini gösterdi. Her şeye kızıyor hele bazan büsbütün ateş kesiliyor. İçinde bir sıkıntı var amma ne olduğunu anıyamıyorum. Artık ne beni gözü görüyor, ne çocuğunu...

— Vay çocuğunuz da vardır?

— O Parise giderken karnamda idi, şimdi üç buçuk yaşındadır.

— Mahdumdur? Kerimedir?

— Mahdum.

— Allah çok ömürler, güzel huylar versin.

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - http://www.pdfkitap.com.tr
İçeriye şetâretle girerdi, odamıza çıkardık. Ah nekadard eğlenir, ne şakalar ederdik... Hani o günler? Şimdi onlar bir

varmış, bir yokmuş oldu. Artık çehresinden düğün bin parça oluyor. Ağzını açıp bir söz söylese mutlak bir kusuru mu göstermek, beni acı acı (zeklenmek için söylüyor. Kargısında ağzını açmağa korkuyorum. Haddin varsa dereden tepeden bir söz ucu bulmağa cesâret göster. O saat çehresini somurtarak «Sus.. Sus.. senin gibi ümmiye bir kadınla ne konuşulur?» diyor.

— Umiye, o ne lâftır ki?

— Ne demek olduğunu ben de bilmiyorum. Hoça hanıma soracaktım unuttum. «Ümmiye» zannederim ki «umacı» gibi bir şey olacak..

— Doğrusu çok güzel kalbin vardır hanımefendim. Kocam bana (umacı) diye idi ben kederimden tazı gibi zayıflar ıdım.

— Ey kokona başa gelen çekiliyor. Ben «Ümmiye» isem ne kabahatım var? Allah öyle yaratmış. Anası beni gördü de aldı. Ben (sahiden) umacı imişim gibi çehresini asıyor. Sedirin tâ köşesine çekiliyor. Eline çarşaf kadar bir frenk ceridesi alıyor.

— «Tan» dır «Figaro» dur? Nedir?

— Ben ne «Tandır» bilirim ne mangalı?

— Bunları öğrenmeye gayretlen yavrum.. şimdiki hayat moda hayatı, «enstrüksiyon» hayatıdır. Öğrenen ileri varıyor. Öğrenmiyen taklak kalıyor..

— İşte o elindeki cerideyi ha okuyor.. Ha okuyor.. o kör olası kâğıdın içinde böyle bitmez, tükenmez ne vardır bilmem ki? Tatlı sözünü işitmekten geçtim. Artık kocamın yüzünü de göremez oldum. Elindeki ceride aramızı yüksek bir duvar gibi kapıyor. Artık bunda anlamıyacak ne var? Bey benim yüzümü görmemek için onu öyle tutuyor.. O okurken ben de oda içinde gezinir, ufak tefek iş görürüm. Çocuk huysuzlarsa onu döşegine yatırıp uyuturum; sen.. bir tepene kuru dolmuş sigara yaparsın, o iş de olur. Saatlerce tentene örerim. Gayrı ondan da sıkılırım. Artık

yapacak işim kalmaz. Nöbet uyuklamaya gelir.. Uyuklarım.. uyuklarım.. uyuklarım.. Arada bir gözümü açar bakarım ki hâlâ okuyor. Sıkıntısından avaz avaz haykıracağı gelir; ne vardır madama o ceridelerde?

— Tekmil bu yuvarlak dünyanın havadısı onlardadır.

— A! Yalan.. hiç dünya yuvarlak olur mu? İşte düm düz gözümüzün önünde duruyor.

— Sahihini istersen ona benim de pek fikrim yatmaz. Beyoğlunda Pazar Alman, Bonmarşeye hiç gittin? Onda rafa koymuşlar, üç ayak üzerine oturmuş karpuz gibi yuvarlak bir şey vardır. İşte o bu dünyanın «cumeuma» sı imiş. Ben de bilirim ki dünya düzdür amma «Savan» lar yuvarlaktır iddia edolar. Besbelli ki biziyle maytap edolar. Aksisini ispata muktedirsın? Değil isen düz gördüğün şeye yuvarlaktır diyorlarsa «He» demeye mecbursun. Evet o gazetelerde «Kronik» vardır «Fediver» vardır «Politik» vardır «Ticaret» vardır «Roman» vardır, hasılı vardır oğlu vardır.

— Bu yuvarlak dünyanın bütün havadisini bizim beyden mi soracaklar? Azıcık ia karısının yüzüne bakıp iki çift lâkurdı etse olmaz mı?

— Görünüyor ki seni karşısında hitaba şayan bulmôr. Öle «Pariz» görmüş «Siyans» okumuş. «sosyete» lerde nutka oturmuş, hasılı dünyanın dibine parmak urmuş bir «sivilize» ile konuşmak senin harçındır zannedersin? Parizde oynanan bir «operet» in türküsünü kiritike ederse laflarına bahane bulursa sen o sözden ne anlarsın? Yoksa «Lonşan» da baron dö «Vinyi» nin attan düştüğünü hikâye ederse sen baronu tanıyabilirsin? «İllustre» lerde resmine dikkat etmişsin?

— A tuhaf şey; ben elin frenklerini nereden bileceğim?

Öyle ise onlar senin ile edecek bir laf yoktur. Ben de onları bu türlü şeylerdir.

— Hele dur, dinle! Ben uyuklarken bazen yüzüme ba-

karak: «Hanım, böyle vakıtsız uyuklamak, bir düziye es-nemek beyinsizlik, ahmaklık alâmetleridir» der. Ben de artık kızarım. «Acaba hangi beyinli adamı böyle saatlerce lâkurdı etmeksizin oturmağa icbar etseniz, esnemenen, uyuklamadan durabilir? Sizin okumanız bitmiyor ki» ce-vabını veririm. Yine kaşlarını çatır: «İşte bak, lâkurdı et-mesini biliyor musun? Ona okuma değil «mütalâa» derler tekdirine kalkışır.

— He işte bu lafında haklıdır. O işe «Motalaa» derler.

— «Okuma» demek «mütalâa» demek değil midir?

— Tut ki çocuklarına göre öyledir. Lakin «Fines» merak-lıları için hiç te öyle olamaz. Çocukların okumasına, hani şu karından yüreğinden okursa, «okuma» derler, büyük-lerinkine «motalaa» tabir ederler...

— Ben o kadar incisini bilmiyorum. Kendisile aramız-da böyle bir kaç söz geçince, bu «mütalâa» fasılamı bey için elinden cerideyi bırakıp frenkçe koca bir kitap alma-sına vesile olur. Yine çehreler çatılır; sözlere nihayet ve-rilir, O kitabına dalar ben de uykuya...

— Sana bir «Bon nüvi» ona da «zavallı» diyeceğim gelôr. Ne güzel karılık kocalık bu?

— Güzel çirkin işte böyle oluyor. Konakta haftada ancak bir veya iki defa kalır. O geceleri de böyle geçiririz.

— Kusur geceler nerde kalır?

— Bilir miyim? Sorulur mu?

— Merak etmezsin? Kıskanmazsın? Şeytan aklına ves-ve-se bırakmaz?

Saffet Hanım penbe yanaklarından aşağı süzülen ber-rak iki katreyi çıplak, beyaz tombul koluyla silerek:

— Merak ederim, kıskanırmım, çıldırırım, şeytan aklına türlü şeyler gitirir amma elimden ne gelir madama? Mer-hum Şâdi Efendi gelin! olacağıma keske bir hamal karısı olaydım!..

Modist, ellerile yüzünü kapayıp hafifçe haykırarak:

— Şadi Efendi gelinisin? Şimdi ben onların yahşındayım? Çabuk söyle...

Saffet Hanım modistin bu telâfından çağırarak:

— Evet, Şadi Efendinin geliniyim; burası onların yahşısıdır. Ne var? Niçin çurpunuyorsun?

— Öyle ise Adiyö Hanımefendim...

— Ay neye?

— Burası modistlerin mezarlığıdır. Kaynananız hanımefendinin hep (aksata) sı veresiyedir. Üçe sekiz ilâve etsek, beşe yirmi beş koyaşak işin altından kalkmak kabîl değildir. «Modistlerin» burada kaç top attı? Kaç iflasa çıktı? Bayzar Vartanla beraber, Annik Ahzabert, daha öteki, daha beriki...

— Gelirken nereye geldiğini bilmiyor muydın?

— Bilmiyordum; siz evvelden (...) de oturur idiniz?

— Evvelden orada idik. Şimdi buraya geldik.

— Bana bir uzak geldi «Hami» yazılı bir kart gösterdi. E. ben ne bileyim ki o «Hami» merhum Şadi Efendinin oğludur? Peşine düştüm. Burayacak geldim.

— Merak etme... Kaynanamın (aksatası) veresiye ise benimki peşindir. Neme lâzım on parayı kabul etmem.

— Böyle laf etmek terbiyesizliktir. Lakin dar vakıtteyim; sermayemin bütününü buraya kapatamam. Şimdi büyük hanımefendi Taksimdeki «Flora» ile alış veriş edoor değil mi? Eh ona niçin haber etmediniz? Artık gelmeğe biraz nazlanıyor sanırım; hakkı vardır; geçen gün biçare kadın «Ah iflasa çıktım» deyî ağlıyordu. Bu konağa bir kete tutulmuş; kaç senedir vermiş, vermiş hala da veriyor. Lafına bakılırsa daha hiç almamış... Hanımım, safsın, meleksin de sana bu lafları edorum; yoksa kargımda sen olmasan çantamı mezuramı toplayınca hemen adiyö der idim.

sin deyî hemen «susta» ya durarak yalvar yakar oldum. «Yakında eda ederim» deyî cevap etti. Yine bir çiftlik satılôr. Ayvazın uzun kulaktan bana geçtiği fısı bakılırsa çiftlik satılmor. Sarraf zaptedor. Hakkını alacak, arta kalanı bunlara verecekmiş. Ne olursa olsun tek beş on para da benim cebime girsın.

Modist — Bu familyayı pek zengindir deyî işittir idik. Bu kadar ıratan akareten gelen ne olur acep?

Saffet Hanım — Ana oğul su gibi harcediyorlar. Vaktiyle öyle alışmışlar. Her taraflarından da zırl zırl borç akıyor. Zenginlikleri öyle bir kuru namdan ibarettir. İki çiftlik var işte onun biri de gidiyor. Kaynanam yaşlandı-ça süse, nizama daha düşkûn oluyor.

Modist — Ah bilirim... İsimleri; «Firuze» hanımefendidir. İki yanağında birer «gül» oturmuş «Pupe» gibi gezer.

Saffet Hanım — Benim sana anlattıklarım çektiklerimin yarısının yarısı bile değil... Hani sen de bana (metres) ne olduğunu anlatacaktın?

Modist — Bir erkek bir karıya alakalanıp ta onunla hocanın, yahut papasın haberi olmadan yani nikâhsız kart koca şeklinde yaşar ise o herife (Aman) karıya (metres) derler. Yarım saatlikten tut ta beş on seneliğine kadar (metres) vardır.

Saffet Hanımın çehresi geñceik gibi kızarak;

— Ha anladım; kapatma...

Modist — Yağ, tuzu, biberi, kendinden iç yakar, öyle bir kapatma.

Saffet — (Helecanlı bir seda ile) Acaba bizim beyiñ de var mıdır dersin?

Modist — O pak yüreğinize yara urmak istemem. Lâkin mutlak onun metresi olmalıdır. Siz tekine razı olunuz. Ben bir kâğıdan korkarım.

Saffet Hanım çatır çatır arkasından korseyi çıkarıp

atarak yarı çıplak bir vücutle bir sandalye üzerine yığılır. Hüngür, hüngür bir matem ağlaması tutturur. Modist şaşırarak:

— Koca hanıma ağlama yararır? Sus ol efendim. Ben lâf olsun deyi öyle bir söz ettim. Beynizin metreslerini gözüm ile görmemişim, kulağımla işitmemişim, iftira kabildinden bir cesaret göstermişim. O ki borçları çoksa metresi ne ile tutacak? Metresler amanların sıfatlarına değil, keselerine alakalanırlar.

O esnada oda kapısı açılır «Fîrûze» hanımefendi mahdumu Hâmi beyin bir hemşire tavrıyla koltuğuna girmiş edalı, ağır hatveler ile içeri gelirler. Bunları görünce modist lakırdıyı, Saffet te ağlamayı keser. Meryem Dudu da biraz evvel söylediği gibi ellerini çekerek «susta» ya durur.

Fîrûze Hanımefendinin yüzüne bakan eğer sima hatlarından meal çıkarmaya aşınâ ise senelerden ziyade düzgün, pudra, saç, kaş, göz, kirpik boyalarının, tuvalet sabunlarının tahribatına uğramış o çehrede derin bir hodbini, elli senelik hayat yorgunluklarıyla mübareze eden şiddetli bir nevcivanlık arzusu görür. Seneler geçim nişânelerini derin çizgilerle enzâra vazederken bir kaç paralık boyanın yalancı şahadetiyle gençliğine herkesi inandırmaya uğraşan, boyalı yüzde yarım asrın fütür getirecek istihzasına karşı koyan yalnız iki uzuv kalmıştı ki onlar da gözlerdi. Hakikaten birer fîrûze parçası gibi parlıyan, sahibinin bütün kadınlık ihtirasatını izhar ve ilân eden bu bir çift mavi gözün uçlarında pençe pençe peydah olmuş çizgiler ile burun kanatlarının üzerinden başlayarak dudakların ve telâki noktalarına muntahi olan çizgilerin ve gözkapaklarını ihata eden buruşuklukların derinliği lepit-
Ücretsiz PDF Kitap Arşivi <https://www.pdfkitap.com>

âlâ-yişine rağmen, Firûze Hanımefendinin çehresine mağ-mumâne bir kocakarılık hali getirmişti.

Vâkıtle, belki yirmi beş sene evvel fevkalâde bir tenasûbe malikiyeti el'ân müdekkik bir nazardan gizli kalamayan bu sima zayıflıktan şimdi biraz uzamış, elmacık kemikleri dışarı fırlamış, eski güzelliğin yâdına vesile olabilecek meydanda yalnız o iri parlak mavi gözlerle buruşuk uzunca bir gerdan kalmıştı. Pörsümüş bir cilt üzerindeki kumral kaşların altında parlıyan sun'î tahrirlerle çevrilmiş o âteşin gözler, etleri çekilmiş irice sarı dişleri kapamaktan artık yorulmuş gibi biraz pörsük aralık duran lâl rengi ince dudaklar, hâlâ tenasübünü muhafaza eden çekme güzel bir burun, sağ yanakla çene arasına kondurulmuş, daha kırçılanmış görünen o cilt üzerindeki yüzün bütün âzası, yün gibi kabartılmış lepiska saçlardan müteşekkil bir çerçive içinde kalan bu sima, umumî heyeti itibariyle Firûze Hanımefendiye bir moda karikatürü yahut meşhur olduğu sahneden artık çekilme zamanı gelmiş kart bir artist şekli vermişti.

Fransızların Kısmir şalını takliden dokumağa uğraştıkları kumaştan şeker rengi zemin üzerine serpme ufacak açık tirşe yapraklı, omuzları kabarık, bedeni, zayıf vücudü üzerine sıkı sıkıya iri gümüş düğmelerle iliklenmiş bir caket, bunun altında gayet ince İngiliz şayağından bir «jupon» yine açık tirşe gayet narin ve zarif atlas terlikler, caketin harice devrilmüş tirşe atlas yakası ortasında erkeklerinkine benzeyen kolalı, beyaz bir dik yakalıktan «Prens Dögal» modasında beyaz tirşe bir boyunbağı, Firûze Hanımefendinin o günkü tuvaletini itnâ etmekte idi.

Koltuğunda böyle elli yaşında boyama bir bebek yahut modistin tâbirince «pupe» taşıyan Hâmi Bey zayıflık ve boyca valdesinin benzeri idi. Bakat «Serfiraz» görünen Firûze Hanımefendinin kumet kudamından müstafad ettiğimiz Hâmi Beyin vücudünün uzunluğuna erkeklere,

nisbetle bir hat tâyini lâzımgelirse ancak ortadan biraz yüksek denebilir. Solgun renkli uzunca bir çehre üzerindeki az mukavves narın kaşlar, ince uzun dudaklar, kanatları büyükçe çekme burun cinsî ihtiraslarına karşı zayıf ve mağlûbiyetçe ana oğul beyninde tam bir benzerlik bulunduğunu gösteriyordu. Valdesininkilerden biraz ufak ve renkçe maviden ziyade yeşile kaçan gözleri inatf ettikleri yerde bir müddet sabit kalarak orasını mağrurane, derin bir istihza ile süzerdi. Sinni otuza gelmişti. Fakat bütün eşkâl ve etvarında meşhut olan incelik, tazelik kendini üç dört yaş küçük gösteriyordu.

Arkasında aynen terzi camekânlarında görülen model resimler gibi düzgün ve muntazam duran barûdî bir kostüm, önü işlemeli dik yakalı bir gömlek, kostüm renginde bir fiyonga boyun bağı, caketinin sol yaka iliğinde goncalıktan çıkmış, fakat henüz inkişafını bulmamış iki yaprak arasında sarı bir gül. Ayağındaki uçları sivri rugan potinler... Hâmi Beye o kart aktrisin koltuğunda (Jön prömiye) rolüne çıkan bir aktör hali vermişti.

Gelişi güzel giylenmiyerek elbiselerinin renk ve biçimine tuvaletlerinin her bir tafsilâtınca moda fenninde, pek çok seneler mahsulü bir mûmareseye bir ırsusı zevke teba'iyet âsarı görülen bu ana oğula karşı modist fevkalâde bir hürmet ibrazına hazırlanmakta iken orada ayakta duran Meryem Dudu resm-i takdime şitâp ederek gayet ehemmiyetli bir lavur ile ana oğulu modiste bilirâc:

— Hanımefendimiz ve mahdumları beyefendiyle maan beraber.

Sonra Hanımefendiyle beye dönüp modisti göstererek:

— Modistira Hezar Kürkciyan hizmetkârınız.

Firûze Hanımla Hâmi Beyin ufak bir baş sallamaları-na mukabil Hezar Kürkciyan yerlere kadar derin bir te-
 Ücretsiz PDF Kitap Arşivi <http://www.pdfkitap.com>

Oradaki toplanışları hakikaten tiyatro sahnelerindeki komedyâ meclislerinden birine benzeyen bu eşhas içinde en gülünç bir halde kalan Saffet Hanım olmuştı.

Belinden aşağı bir keten etekliğinden başka vücūdünde hemen bir şey yoktu. Gümrak kumral saçları firketelerin bağ ve zaptından kurtularak çıplak pazulara yol yol dökülmüş, iki kat gerdanın üzerinde des değirmi duran çehre halecandan kıpkırmızı kesilmiş, kıvırsak kirpüklü elâ gözleri hiddetle mahcubiyetin bir anda husulünden garip bir baygınlık peydah etmişti. Bıçare Saffet kocasının metresleri bulunduğuna o anda ağlamak mı? Yoksa müstehzi nazarıları önünde üryan bulunduğu kaynanasının zehirli ok gibi olan gülümsemesine hedef olmamak için toplanmak mı lâzım geleceğini bir müddet düşündü. Nihayet mahcubiyet hissi teessürüne galebe etti. Nefsini ağlarken güler görünmeğe cebrederek ne giryeye, ne tebessüme benzeyen acayip işmi'zazlarla ayağa kalktı.

Firûze Hanumefendi gelinini keskin bir istihza nazarıyla süzdü. Gûya onu öyle üryan görmekten ürkmüş gibi iki eliyle yüzünü kapıyarak yapma bir hayretle:

— Aman Saffet! O ne vücut o! Devanasına dönmüşsün...

Cümlesiyle haykırdı. Kaynananın bu ufak feryatları istihzadan ziyade içini yakan bir hasedden mütevellitti. «Bir dirhem et bin ayıp örter» derler. Gelininin gerdanından, bazularından, sinelerinden taştan, dökülen o taze, o penbe adalelerden yarım okkacağızı Allahın bir mucize eseri olarak kaynananın o sıska çehresine taksim edilse ne kadar pörsük düzelir, ne kadar çukur örtülür, ne kadar çizik kaybolur? Firûze Hanumefendinin gelinine karşı olan en büyük husûmeti bir hilkat lûtfunun onda bu mebzuliyetini göstermek için yapıyor idi.

Bıçare Saffet devanasına benzetilmekten mütehassıl bir teessürün ızdırabı altında ezilmekte iken Hâmi Bey,

yerde yatan bağları, parçalanmış korseyi görerek modiste hitaben Fransızca:

— Oh! Hayvan pelanı parçalamış; demek gem almak istemiyor... Bu ne kadar vahşet!

Modist bu teşbihe o kadar güldü, o kadar güldü ki bir çok modistleri (iflâsa çıkaran) Firûze Hanımefendi gibi kibar kadınlardan birinin huzurunda bulunduğunu unutarak yerlere kadar birkaç defa eğilip kalktı.

Saffet, Modistin böyle iki kat oluncaya kadar gülmesinden zevcinin sarfettiği fransızca sözlerin kendi hakkınca her halde büyük bir methedâlet etmediğini anladı.

Firûze Hanımefendi yabancı bir modist muvacehesinde gelinini dev anasına benzetmek gibi bir teşbihin pek te asil bir terbiye ile tevafuk edemeyeceğini düşünerek tecavüzü tamir için okşar gibi bir seda ile:

— Saffet Hanım, yavrum, korseyi niçin yere attım? Giy bakalım, biz de görelim.

Kaynana Fransızca bilmediği için Hâmi Beyin zavallı Saffet hakkında reva gördüğü o galiz teşbihi anlayamamıştı. Gülmesinin son fıkırdıları tesiriyle el'ân ara sıra vücudu sarsılan modist Firûze Hanıma cevap olarak:

— Küçük Hanımefendinin gövdesi görünüşte battaldır. Fakat kemikleri minyon olduğundan sıkıya koyunca vücutleri lâstik top gibi ufalıyor. Kendi haline bırakırsak yine şişiyor. Lakin kendileri bizi keyfimize bırakmıyorlar ki gövdelerini katınca sıkalım. Aflarınıza magrurlanarak söylüyorum ki gerek cenabınız, gerek Beyefendimiz bukadar alâmod olarsınız da bu gelin hanımı şimdiyecek korseye sokmayıp ta böyle battal bırakasınız... İşte bu husus taaccübümü mucip olôr.

Ana oğul birer sandalyeye oturdular. Firûze Hanımefendinin elinde bir tane büyük gül vardı. Bu yeni gülük bu mahlûk bir bir akşam misafir kalan bir flûs kontesinde görmüş, bundaki şühâne fevâidi derhal takdir ederek ertesi

günü aynen o şekilde bağa saphı bir gözlük te kendi tedarik etmişti. Dikkatli bakacağı her şeye şimdi bu gözlüğü tevcihle biraz eğri tuttuğu bağ sapan mailiyetini mütevaziyen nazik başını çarpıtarak gözlüğün camları altında istisnâkârane süzük bir bakışla yüzünün güzelliğine tuvaletine bir başka revnak vermeğe uğraşarak bakmayı artık âdet edinmişti.

Kaynana hanım saphı gözlüğünü gelinin üryan vücudüne tevcih ile fazla şişmanlıktan hâsıl olma katmerleri et ziyadeliğini müstehziyane tenkit için gözlerini süzölmek derecesinin son haddine kadar bayılttığı sırada mahdum beyefendi valde huzurunda alaturka terbiyenin pek müsait olamayacağı frengâne bir vaziyetle zayıf bacaklarını birbirinin üzerine koyarak oturduğu sandalyenin yayları içine öyle bir gömölüş gömüldü ki zayıflıktan pantolonu delemek zannolunan dizisiyle burnu arasında hemen dört parmak mesafe kaldı. Bir eliyle ağzına götürdüğü «Ekstra» kalıp sigarasının mavimtırak dumanı kangal kangal havaya savrulmakta iken diğeriyle burnu üzerindeki yaylı altın gözlüğünü bastırarak süzöklükte valdesinden pek aşağı kalmıyan müstehzi gözlerini zevcesine dikti. Modiste hitaben:

— Şu korsenin «resmi ikasını» biz de görsek?

Alafrangahlıklarına ve sözlerinin zarafetine hayrette kaldığı bu ana oğula, dikiştin, biçimden evvel söz beğenirebilmek emeline düşen Hezar, büyük bir telâşla dedi ki:

— Korsenin eksesinde resmi önünün bir aynıdır. Yalnız ön tarafa (biraz sıkılarak) fazla yuvarlaklar olduğundan onlar için bol yer edilmiştir.

.. Hezarın «iksa» ya «ense» anlamasındaki hatasıyla «yuvarlaklar» sözünü anı oğul zevceye gösterdiği anı, Modist mahcubâne:

— Huzurlarınızda yanlış bir ifade ettim acep?

Hâmi Bey başını iki tarafa sallayıp gülerek:

— Hayır... Hayır... Şu korseyi hanıma bir daha giydürseniz de görsek..

Hezar korsayı yerden aldı. Kopuk bağları mehma emken tamir ile Saffet Hanıma hitaben:

— Deminden buna, (Pressuar) diyordun? (genedere) diyordun? Ne diyordun? Yine bunun içine girersiniz?

Saffet Hanım bu defa korsenin tazyik şiddetinin tesiriyle şişman vücudünden rûhu pervâz edeceğini bilse kayın validesiyle zevcini kendine güldürmemek için katıyen «Of» bile dememek azmiyle o insan cenderesine vücudünü bir daha teslim etti. Meryem Dudunun muavenetiyle Hezar korsenin bağlarını o derece sıkıladı ki gelin hanımın çehresi gözlerinin akına kadar morardı. Hezar beşuşane:

— İşte korse son kertesine kadar oturdu; lâyikeyle yerini buldu; upatıp uydu efendim...

Firûze Hanımefendi gözlüğünün sapını mutadından ziyade çarpıtıp o nisbette münharif bir istihza nazarı ile gelinini süzerek:

— Zavallının yüzü patlıcanı mor kesildi. Yarım saate kadar ya korse, ya Saffet bu ikisinden biri çatlamazsa çok şaşarım.

Hezar gülerek:

— Korsemin kumaşına güvenirim efendim çatlamaz. Fakat gelin hanımefendi bir tarafından sakatlanır ise ona bir lafım olamaz.

Firûze Hanım — A Saffet, şimdiye kadar geniş geniş geziyordun, nene lâzımdı bundan sonra bu sıkıntılara giriyorsun?

Modist — Korse koymadan hiç kadın, kadın olabilir?

Ne için bu zavallıyı şimdiyecek böyle haline bırakmışsınız. Yırtıp yırtıp atıyorsunuz.

Firûze Hanım — Beyi Paris'e iken biz kendisine çok söyledik. O zaman hiç kulak asmadı. Şimdi Hâmi geldi.

Kocasının hariçte gözü kalmasını diye biçare işte bu cenderelere giriyor, alafrangalık icabı ne ise hep onları yapmak istiyor. Fransızca tahsil etmek için «Enstitütris» tutturmak arzu ediyor. Halbuki bu yaştan sonra bahusus Saffet Hanımunki gibi bir kafa ile lisan öğrenmek, bu hale gelmiş bir vücudü inceltmek mümkün müdür? Biz kendisini aldığımız zaman vücudü pek narın, pek nahif idi. Saffetin böyle olacağını kimse memul etmezdi. Saffet Hanımın ufak bir oğlu var, işte bu çocuk için bir enstitütrise cidden muhtacı. Bir bunak mürebbiyemiz vardı; geçinemedik, yol verdik. Şimdi yenisini arıyoruz. Eğer bildiğiniz bir enstitütris varsa buraya gönderiniz.

Bu teklif üzerine Hezar derunî şöyle düşündü:

— Bunların evvel bir «Enstitütris» leri vardıysa niçin geçinemeyip savdılar? Acaba aylığını biriktirip vermedikleri için mi «enstitütris» bunlara adiyö etti? İçin iç tarafı ne olursa olsun... «Altunyan» ların ihtiyar «enstitütris» i şimdi boşa oturuyor. Buraya gelsin bir kaç ay prova etsin; ay bitimlerinde hakkını avucuna vermezler ise o da bir adiyö eder, çıkar için içinden..

«Modist» mühim bir ifadede bulunacağını ima eder bir tavır alarak kedi gibi diliyle dudaklarını yalayıp bir kaç defa yutkunarak:

— Efendim öyle bir «enstitütris» hemen avucumun altındadır. Sanki bu konak için bir patron üzerine kesilmiş bir kadındır. Sekiz senedir «Altunyan» ların hanelerinde oturdu. Onda bir kaç çocuk terbiye etti. Çocukları Fransızca okutturdu, Yazdırttı. Öyle mükemmel bir «enstrüksiyon» verdi ki şimdi sanırsınız ki yavrucaklar bir işaretle «susta» ya duran sanki bir «fino» durlar. Eh, vakitler meşum. İsimleri Altunyan ise de o familyanın altınları pek o kadını çok beğenmişlerdir. Kadın «Kriko» ve kızlarından ayırt etmek istemezler. Fakat o vazifesini dâbirecek görmüştür. Çocuklar büyümüştür. Şimdi bu sebeplerden

başka bir kapı arıyor. Madam Krikenin yirmi göbeğe kadar silsilesi bellidir. Onun beraberinde bir silsile ağacı vardır. Frenkçe ona «Arbr jenealojik» derler. Her yaprağı bir göbeğe alâmettir ki ondan bir insan çıkar. Bu ağacın bir dalının ucuna şöyle işaret olunmuştur ki madam «Krike» nin dedelerinden birinin «niyes» i Fransada altıncı «Şarl» ın kraliçesinin «Dam dönör» üyle yan beyan sofraya oturmuştur. Zadeğân şeydir. Fakat «modesti» den ayrılmaz. Fransızca «enstrüksiyon» u «metod» ile verir. Bir kaç aydan çocuklar frenkçe bülbül gibi ötmeğe başlarlar. Ben onun yanında Fransızca laf etmeğe sıkılırım. «maskülen» lerde «feminen» lerde hiç yanlışlık istemez. Şıp deyî insanın hatasını yüzüne urur...

Metihteki bu itnabı kısa kesmek için Firûze Hanımefendi tatlı bir tebessümle:

— Madam Krikeyi siz buraya gönderiniz, hakkında ettiğiniz medihler onu bize beğendirdi. Gelsin, bizi görsün, bakalım kendisi de buradan hoşlanacak mı?

— Ne deyî hoşlanmasın efendim? Sizden âlâ bir hanım efendi, bundan büyük bir kapı mı bulacaktır? Fakat frenk olduklarından aksatalarını «tırınk» görmek isterler. Madde budur işte...

MERHUM ŞÂDÎ EFENDİ AİLESİ

Boğaziçinin ... karyesindeki Şâdî efendi yalısı beş on senedir artık âdeta harabe yüz tutmuştu. Mazideki şa'sa-asını bilenlerden sefaletini ketmetmek istiyor gibi o koca ebniye, sarkık saçaklarını, kırık kafeslerini, dökük kaplamalarını, çarpık kapılarını sanki arkasındaki asırlık korunun gölgesinde saklı bırakmak için arkaya mâil bir şekil almıştı.

Cesim kütlelerinin bir çoğu denize yürüyerek büyük rahneler, oyuklar açılmış, dört beş metrelik eski genişliğinin bazı yerleri şimdi ancak bir insanın mürur edebilecek kadar dar geçit haline girmiş olan o rıhıma vaktiyle ne mutanın kayıklar yanaştığını, ne mübarek kademler bas-tığını, o pencerelerden görünen avizelerin şa'saali tenviratı altında ne müzeyyen ziyafet sofraları kurulduğunu, o taş-ların, ağaçların söylemeğe kudretleri olup ta söyleyebilecekler, insanın dikkat kulağı her kovuktan bin dâne ibret destanı işitirdi.

Bu sahilhane içinde oturanları beslemek için Rumeli-deki müteaddit çiftliklerden, Beyoğlunda, vilâyattaki akaretlerden gelen altınlar adetçe koru ağaçlarının yaprakları ile rekabet edecek bir bollukla buraya su gibi akarken şimdi o servet mecrasını hiç şüphe yok senelerin devir ve teşakibiyle yine böyle bir harabe halini alacak diğer haneler, bahar elipre Dâdî Evlenişti.

Yalının evvelki kulaбалuk velvelesi artık umuk, mehip, bir sükûte tahavvül etmişti. Fakat şimdi ağaçlar-

daki kuşların elhanı daha hazin işitiliyor, sahilin kararsız dalgaları daha mânidar inliyordu.

Sarrafların, tefecilerin tezviri ellerine geçmiş bunca akar ve ıratın ellerinde kala kala bir buçuk çiftlik kalmış ve hâlâ eski servetin suyuna tirit geçinerek, ettikleri israfatın mevridinden kimseyi haberdar etmemek için ser verip te sır vermeyen Fîrûze Hanımefendiyle mahdumu Hâmi Bey yalının bir dairesini mümkün merteye tamir ettirerek pencerelerine pancurlar taktırmışlar, çerçiveleri değiştirmişler. O cesim sofaları camekânlarla böldürmüşlerdi.

Fîrûze Hanımefendi on sekiz, on dokuz yaşında emsal-siz bir gönül avı iken yetmiş beşlik bir efendinin galiba sıra numarasıyla yetmişinci olarak ihtiyarlık yatağına verilmmişti. Kızın öyle kaynar bir çağda, efendinin ise vücudu donmuş mücessem bir aciz hâlinde bulunması bu izdivaçtan bir semere zuhurunu tasavvura bile kimseye cesaret veremez iken hakkın kaderinin sırtı ile, senesinde dünyaya tosun gibi bir oğlan gelmesi ağyarın dedikodusuna ne ucu bucağı bulunmaz mecralar açmıştı.

On, on beş senedir doktorların muayeneşyle bu hususta kudretsizliği tahakkuk etmiş olan efendinin son doktorluk fennini tekziben dünyaya gelen bu me'mûlün fevkinde, bu son zürriyetini âbâni kundak, yeşil duvakla kucağına verildiği vakit Şâdi Efendi merhum cidden «eşki şâdi» dökerek kendine iktidarsızlık isnat eden cahil doktorların şu sarih yalanlarına hiddetten ziyade kâhya efendinin yarım dirhemini beş liraya yutturduğu kuvvet macununun hayret verici tesirine memnun olmuştu.

Daha doğrusu efendinin tenasül hususundaki akameti Hâmi Bey fevlellüğünden sonra ihtiyarlık tesviliyle dimağın torafak çoğunun vücudüne sebebi macun mudur? Hangi harici sebeptir? Bunu pek farkedemedi. Matlûp olan bir

çocuk değil mi? Ona da malik olduktan sonra o kadar in-ce eleyip sık dokumada ne mâna var?

Zehirli iftiralar yayan bedzebanların nâ reva iddiala-rını tekzip için Fîrûze Hanımefendi bazan kundağı zevci-nin kucasına koyarak:

— Bakınız efendim, oğlunuzun gözleri, kaşları, hele o irice kulakları zatîâlinize ne kadar benziyor?

Sözleriyle müfteriyatı redde uğraştığı esnada efendi gözlüğüne çeki düzen vererek bu müşâbehetin bir şemasına müsadif olabilmek için nazatlarını dikkatle mâsumna sa-atlerce nâsp ile beyhude yorulurdu. Hanımın çocukla ken-di arasındaki bu benzeme isnadına ekseriya sükûtle mu-kabele eder, bazan da canı sıkılarak:

— A hanımcağım daha bir aylık çocuğun sana bana benzediği belli olur mu? Hele biraz büyüsün kimne benze-diği sonra anlaşılır, derdi.

Efendinin kemali saffetle verdiği bu cevap, derunu çifıt çarçısına benzeyen hanımca sui tefsire pek elverişli görünerek bu ta'yini müşâbehet hususunun şimdiden tas-dik edilmeyip te âtiye talikı pek ziyade endişeyi mucip olurdu.

Evvelce verasete malik iken Hâminin tevellüdüyle bu verasetten sâkıt olan bazı akraba, efendinin uzaktan yakın-dan t̃aallûkatı dedikoduda pek ileri vararak selâmlıktaki genç çubukçu ile çocuk beynindeki fazla müşâbeheti pek te hilkatın tesadüfe atfedemiyerek bundan zait mânalar is-tihracıyla «Fîrûze» nin ithamına yürümek isterlerdi.

Çocuk beş yaşında iken efendi babası tebdili âlem et-ti. Bu kadar emvale yegâne vâris olan Hâmi henüz dünya-dan bihaber bir mâsum, valdesi ise başında kavak yell esen bir genç kadın. Dünya malîyeti nedir? Para nereden gelir? Nasıl sarfedilir? Bunu bilmek değil, düşünmeğe bile hic vakti yok. Bâzı memur, Efendi meşrûmuna bîna bir perestesi, hayatının şevki, canı cananı olan Fîrûze arzu et-

tikçe elini çekmecelere sokar, avuç avuç çıkardığı altınları etrafına bezl ve isar eder ve o zerpâreler oralarda kendi kendine kaynar, peyda olur zehabı bâtilında bulunurdu. Akçenin fıkdanı yüzünden dünyada zaruret, sefalet mevcut olduğunu o madencikler için ne kıtallar, cinayetler, felâketler vukua geldiğini bile hemen bilmiyor gibiydi.

Konaktan cenaze çıktığının akşamı Firûzenin İki gözünden belâ seli gibi matem gözyaşları akarken derununda ağladığı odanın kapısına vekilharç gelerek:

— Bu akşamdan itibaren konağın umuru idaresine vukua gelen ve gelecek olan masarif üzerine deyin kayıt olunuyor.

İhtarıyla bir defter çıkardı. Yekûnu bir çok liraya ba-lığ olan bir takım müfredat okudu.

Firûze bu ihtarın çıkacağı müthiş neticeyi aklına bile getirmiyerek o, yalnız uşak makulesi bir herifin müsaadesiz hareme duhul ile hotbehot kendine söz söyleyebilmekteki cesaretine, bu terbiyesizliğin, bu küstahlığın derecesine istiğrap etti. İşte o zaman yüreğine efendinin ye'sinden şedit, keskin bir teessür hançeri saplandığını duydu.

Öyle uzun müfredat defteri dinliyecek bir zamanda olmadığını, o küstah herifi kapı önünden defetmelerini el, kaş, göz işaretiyle yanındaki kadınlara an'attı. Bu milyonlara malik taze dulun teveccühünü kazanmak için emirlerini sür'atle ifada yekdiğeriyle rekabete çıkışan dalkavuk kadınlardan biri haddini bildirecek sözlerle vekilhar-cı kapıdan savdığı esnada herif oradan çekilip giderken kendi kendine:

— Zavallı hanımefendi! Bunak zevcinin zamanında-ki nazlar dersizlikler geçmiş ola. Bundan sonra senin yü-züne gülecekler sana yedirmek değil, senden yemek için güleceklerdir. Aklını başına topla... Hanlarını, hamamları-
Ücretsiz PDF Kitap Arşivi <http://www.pdfkitap.com> rinde kalan hanımefendiler çok görülmüş, isitilmiştir.

Dedi. Bunu söyleyen vekilharç Şakir Ağa yirmi beş sene mukaddem o konağa vekilharç yamaklığıyla sokulduğu vakit arkasındaki yırtık muntana, altında bir iç gömleği olmıyan bir herifti. Şimdi bâsenet efendiden on sekiz bin lira alacak gösteriyordu. Memleketlerinden ümmi ve hemen çıplak gelerek hizmetkârlıkla çıktıkları kibar konaklarında aile reisi vefat edince vârisler sırasına dahil olmak fennini bu Divrikli, Anapkirli herifler hangi terziyat mektebinde tahsil ediyorlar? Şaşılır; bunlardan bazıları böyle fuzulî mirâsa iştirakle kanaat edemiyerek hanım efendiyi kendine nikâhlıyarak merhum efendinin kürkünü giyüp köşe penceresine kuruluyorlar.

Şâdi Efendi vefatından bir iki sene akdem konağında vesair hanelerde bulundurup nazarı teveccühünden uzak tuttuğu amelimanda zevcelerine münasip miktarda menkul ve gayri menkul emval taksim etmiş ve âhırı ömründe kendine bir evlât, o sinne kadar malik olamadığı böyle bir hayat hazinesi takdim etmiş olan Fîrûzeyi de o emada nikâh ederek müstefrişelikten kurtardıktan maada mütebaki kalan menkul ve gayri menkul emvalinin nısfını bu genç zevcesine terketmişti ki emvalinin diğer nısfı da vefatından sonra bilverâse o kalbinin şüphesiz semeresine intikal edecekti.

Vefat felâketinin ikinci günü hanımefendi kendiyle beraber matem gözyaşları ısrarında hayret edilecek bir göz yaşı bereketi gösteren birkaç kafadar kadınla kapısı sürmeli, perdeleri kapalı bir odada hâlâ ah ve figanla meşgul iken konağın içi sarıklı sarıksız bir takım insanla dolmuştu.

Divitleri belinde bazı efendiler: «Defterde tesbit edilecek ev müfredatına nece-den başlayacağız? diye haykırıyorlar, diğerleri altın kasalarının, mücevherat çekmece-

lerinin mevzu oldukları mahalleri soruyorlar, bir çokları da mühürliecek delik arıyorlardı.

Bu gürültüler, bu yersiz sualler, bu metalibeler nasılsa hanımefendinin matem höceresine kadar intişar eder, ayrılığın kanlı gözyaşları o penbe, o taze, lâtif yanaklarından henüz titreyen Firûze pürhiddet odasından fırlıyarak:

— Efendim öldükten sonra bana ne mal lâzım, ne dünya!

Feryadiyle demet, demet anahtarları haremde selâmlığa, bütün evdeki eşyayı tama' elleri ile okşıyarak deliği deşigi koklıyan o zevatın başlarına atar.

Hanımefendiye şirin görünmek için kâhya efendi sakalını sarıya, vekilharç bıyığını karaya boyıyarak divan-hanelerde yaşlarından umulmaz bir dirilikle piyasa etmek-teler iken böyle ortaya serpiyen anahtarlardan her biri bir meçhul şahsın eline geçerek bütün kilitlerde bir çatırtı peyda olması bu iki eski (emektar) ın fevkalhad kanlarına dokunduğundan:

— Hanımefendinin hâkipaylarına yüz süreriz, Efendi-nin acısıyle şimdi filvaki gözleri dünyayı görmez. Fakat berhayat olanlara mal lâzımdır. Bahusus meydanda bir yetim var. Şimdi ne yaptıklarını bilmiyorlar. Bizi taraflarından işlerini görmeye tevkil etsinler. Mallarını ziyadan kurtararak derhal işi tesviye edelim.

Haberini göndermişlerdi. Bu haber ağzdan kulağa yayılarak yarım saat zarfında hanımefendiden yekâlet istiham edenlerin adedi on beşe balığ oldu. Bu cın beş kişiden hiç birinin hüsnüniyet ehlinde olmadığı biraz sonra beyinlerinde boğaz boğaza zuhur eden rekabet kavgasından anlaşıldı. Vekil namzetliği iddiasıyla bunlar böyle dışarıda boğuşurken, haremde hanımefendivle matem sînerenliği süren kadınlar, o, leh-i vak asarında münasebet düşürebildikçe kınıl biraderinut, kınıl zevcinin istikamet ve dirayetini, ehliyet ve namusunu medh ile vekâlete lâyük

dünyada tek adam varsa o falanca olduğunu saç yolarak, yaş dökerek anlatıyorlardı.

Bu gürültü aylar, senelerle sürdü. İş düzeltemek için hanımefendi birkaç vekil tayin etti; oğlu Hâmiyi vîsâyeti altına aldı. Bu dul kadına yol gösterenin akıl öğretenin had-dî hesabı yoktu.

O ilk kargışalık esnasında ne kadar mücevher mahfazalarının boş kalmış olduğu, ne kadarının takınıyla aşırıldığı, ne kadar kıymetli pırlantalar değiştirilerek yerlerine âdi taş parçaları konulduğu çok sonraları anlaşıldı.

Fuzûlî mal ortaklığına üşüşen kimselerle uğraşarak kapanın elinde ne kaldıysa kaldıktan sonra vilâyattan merhumun akrabası namıyla hiç o zamana kadar yüzleri görölmedik, isimleri işitilmedik herifler, yeğenler, dayızadeler, teyze hala oğulları zuhur etti. Bunlar evvelâ efendi merhumun nikâhlı kartı Firûze hanım üzerine ettiği hibe ve ferağı tanımamaktan, anın fâsit bir muamele olduğundan tutturarak tepesine göz ermez azım bir dâva kapısı küşadiyle nikâhı sahîh addetmediler. «Hâmi, Şâdi efendi merhumun sahîh sulbünden gelme evlâdı değildir» iddiasına kalkıştılar. Bu müddeiyatla da kânsat edemiyecek «Firûze cariyedir. Mirasla bize mal olmuştur. Binaenaleyh Hâmi de kölemizdir. İktisini de satacağız» a kadar ileri vardılar.

Bu herzegûyane iddialar sonra ait olduğu mahkemeler canibinden reddedildi. Fakat dâva o mertebe şümûl peyda etti, o kadar şekillere girdi ki efendiye karabet iddiasıyla vilâyetlerden gelen zevattan her biri uğraşabildiği kadar uğraşarak İstanbuldan ayrılmaya mecbur olduğu esnada bu dâvayı ilerletebilmiş olduğu derecesinde akrabasından birine ciro ederek buradan öyle savuşurdu,

«Sizler için zorunlu bir delilim var. Firûze, Şâdi, Hâmi, Zahir oldu; hakikat tebeyyün etti amma bu hukukunu müdafaâ keyfiyeti Firûze Hanımefendiye kaçâ mal oldu? Hemen

servetinin bir sülüsü bu yolda elden çıktı. Yedlerinde muntazam senetlerle pek çok ta alacaklı zuhur etti. Çiftliklerin, hanların çok kısmı sarraflarla, mürebahacılarla muameleli çıktı. Efendi merhumun misli hükmüne girmiş o azim servetin ilişkilerden kurtarılaraq sahih malı olarak zevcesiyle mahdumunun yedine geçen kısmı mecmua nazaran ancak beşte bir nisbetinde bir şeydi.

Şâdi Efendi merhum gibi servet sahiplerinin yani bir defa ismi zengine çıkmış olanların halk arasında ekseriya serveti mübalâğalı telâkki olunmak tuhaf bir âdettir. «Zenginin malı züğürdün çenesini yorar» meseli meşhurdur. Demek ki mal ve mülk sahiplerinin servetlerinin tahmini ile vakit geçirmekten lezzet alan «lira» mütehasşirleri onu keselerine indirmekten mütevellit yeis mahrumiyetlerini şunun bunun mübalâğakârane servetlerinin tadı ile ağız ballandırarak, tâdile uğraşıyorlar.

İşte böyle etraftan malına pertesiz ile bakan züğürtlerin büyültmeleri ile bir kaç milyon lira sahibi zannedilen Şâdi Efendi iratlarının mecmu kıymeti ancak beş atlı yüz bin liraya balığ olabilen bir zattu.

Kaptan kaba boşaltılan bir mayın azalması gibi zevçten zevceye, pederden evlâda intikalinde bu servet te küçüldü. Borçların tesviyesi, dâvaların rüyeti hâsılı yel üfürdü, su götürdü. Firûze Hanımefendiyle Hâmi Bey ancak ellışer bin liralık bir servet sahibi olabildiler. Herkesin «Milyonlar» tahmin ettiği altınların «süzüntüsü» böyle hulâsanın hulâsası yüz bin liraya tenezzül etmişti. Fakat hariçten yine işin doğrusu bilinemiyerek bu ana oğulun servetleri pek mübalâğalı telâkki olunuyordu. Müstema bir güzelliğe malik, yirmi üç yaşındaki Firûze servetin güzelliğe, güzelliğin servete revnak vermiş olmalarındaki mucizelik hissala, büyüklüğünde cemâlinin bir ide cöhrüne servet karıştığını duydukça minnin olmak samân ve yesârı hakkındaki halkın bu büyültmesiyle mütenasip gö-

rünecek bir maiyet kapısı açtı. Kışın Beyoğlunda, yazın yalıda ikamet ediliyordu. Haremin tantanası hiç bozulmadı. Selâmlıktaki hizmetkârlar pek eksilmedi, «Lando» rahat ve genişliğine, «Kupa» lüzumuna, «Fayton» hafiflik ve ferahlığına mebnî elden çıkarılmadılar. Yağızların boynun kırıları kesme kuyrukları, kırların yumuşak başlığı hoş gittiğinden hemen ahır boşalmadı. Konakta yalıda her şey yerinde, nüfus mikdarı evvelki halinde gibiydi. Bu gürültü içinden eksilen yalnız bir ihtiyar efendi olmuştı. Merhumun mübarek eliyle diğtiği fidan günden güne büyüyor, babasının acısını unutturuyordu.

Serveti cemâîinden, cemâli servetinden baskın Firûzenin milyonlara malik zannolunan bu genç dulun şöhret bahsi, büyük küçük meclislerde söz ziynetine medâr oluyor, her yerde bir türlü vasıf ve tefsir ediliyordu. Ülâdan, ednadan izdivacına talip olanların mikdarı yüzleri geçti, binlere vardı. Âdeta hanımefendiye deste deste istidana-meler takdim olunuyordu. Bayılanın, ölenin, tutuşanın, yananın kesreti hakkındaki mübalâğaya hem yar, şaşıyordu hem ağyar.

Firûze, izdivacına nail olmak için etrafında böyle kırılganlara gülüyor, hiç birini kendine lâıyk bulmuyordu. Efendinin kısa süren matemini bittikten, ağlanabildiği kadar ağlanıp âdet yerini bulduktan sonra nöbet eğlenceye, zevke, safaya, gülmeğe, oynamağa geldi. Fakat merhum da büsbütün unutulmuşarak müteaddit camilerde güzel sesli hafızlara hatimler indirtiliyor, mevlûtlar kıraet ettiriliyordu... Beri taraftan birbirinden güzel sekiz on genç cariye alındı. Her birinin isti'dadı tetkik edilerek kiminin eline keman, kimininkine ut, kanun, tanbur, def verildi. Ayağına hafif olanlar raksa ayrıldı. Bir ikisi piyano başına geçirildi. Bundan da başka keman, kave, edü, gitar, gitaranga iki takım tertip olundu. Memleketimizin sazda, sadada, piyanoda, «Viyolon» da teferrüt etmiş musiki üstat-

larından en namlıları bu kızların talimine tâyin edildi.. Hey hey mi hey hey!... Medet mi, medet!.. Bambum mu bambum!..

Haftada bir iki gece yalının kafesleri fora.. Her pencerede başka nevi bir donanma varmış gibi türlü renkte ziyalar denizin rakik dalgaları üzerine nurlar saçarken piyanoya, kemana, flavteye refakat eden ihtizazlı, gönül gıcıklayıcı lâtif bir kadın sadası en meşhur bir operanın ruhu çırpındıracak, teessürlere düşüren bir parçasını kâh hâzin, kâh şedit nağmelerle okuyarak arkadaki koru'da o ma'keste sanki mevhum bir rakiple yarıyordu.

Bir müddet sonra, mükemmel bir ince saz takımının kârları, semaileri, besteleri, şarkıları, gazelleriyle bezinde başka bir halet, nağmede müessir bir samimiyet, neş'ede diğer bir vecd ve istiğrak peyda olurdu. Dinleyenler yavaş yavaş alaturka ağır havalarımızın te'siriyle mest olurken birdenbire kemançenin, kemanın yaylarından udun, tanburun tellerinden, deftlerin şakrak zillerinden bir raks havasının meselâ: «Bûlbûl olsam kona da bîsem dallara» şarkısının kıvrak, sıçratıcı, nağmeleri avuç avuç bir neşe yağmuru gibi ortalığa saçılmağa, en uyuşuk gönülleri raks hevesine getirmeğe, bilâ ihtiyar bellerde omuzlarda titremeler peyda ve meclisin âheng havasını ihtizaz dalgalarıyla neş'elendirmeğe başlayınca, sırma saçaklı serpmne pul fistanlı iki raks perisi meydana fırlıyarak fistanlarının renginden alev almış zannolunan penbe yanakları üzerinde kesik Avrupa kâkülleri o «Ya hey» sadalarıyla muttariden yayılıp yayılıp toplandıkça gözler sözüle süzüle gümüş gerdanlar sağa sola kaydıkça, sinelerden kabaaran o iktişer taze göğüsler sığınacak kucak arar gibi titreye titreye ortalığı zelzeleye verdikçe, seyir edenlerin akıl çen-
 Ücretsiz PDF Kitap Arşivi <http://www.kitaparsivi.net>

lı kadehlerle renk renk meşrubat içilirken âhengi dinlemek için bu darphanenin önüne toplanan kayıklar, sandallardaki meraklılar arasında Firûze Hanımefendinin şu safapeştenane maişet tarzı hakkında bin türlü dedikodu deveran ederdi. Ezcümle hanımefendi beğendiği delikanlıyı ağırbaşınca altına garkediyormuş kabilinden şaytalar bir takım eli boş zanparaların gece rahatlarını ve uykularını ihlâl ile rüyalarında mütemadiyen altın madenleri görmek, kendi vücutlerinin ağırlığı nisbetinde kütlelerle tartılmak gibi vehimlere uğramalarına sebep olmuştu.

Üç çifte şık kayık hazırlanıp ta arkaya serilmiş ipeklî al ihtamın sırma saçakları denizin mavi sâkit sathunda izler burakarak sırma işlemeli al çuha saltalı, burma bıyıklı üç tuvânâ hamlecinin bol yenli hilâli gömleklerden uzanan ağeleli bağularının himmetiyle kayık bir tüy hafifliğiyle kayıp giderken içindeki kuş tüyü döşemeye yaslanmış o sanem zibâ uzaktan vücudü pek farkolunamıyan o «puf» yaşırmaktan irtisam eden ince kaşlarına toplu, penbe, rakik dudaklarına canlar dayanmazdı.

Firûze Hanımefendi karşısına bir cariye alarak deniz tenezzühlerini ekseriya bu suretle icra ederdi.

Hanımefendi Göksuya gitmeğe azmederse bir düğün evi gibi orası şenlenir, azimeti Kalendere teveccüh etse bu güzellik seyyaresinin hüsün câzibesine tutulmuş vurgunlar hep o tarafa dökülürlerdi.

Hâmi Beyefendinin tedris ve ta'lim işine müteaddit hocalar tâyin olundu. Fakat çocuğun zaâfı, çelimsizliği validesini pek büyük endişelere düşürdüğünden talebenin muallimlerin sözlerini dinlemesi değil, hocalara küçük beyin emirlerine tebaan bir nevi tedris usulü ihtira eylemeleri tenbih edildi. Şakirt hiç sıkıştırılmıyacak, isterse derside çalışacak, istemese çalışmayacak. Meselâ «(nasara) ne kılınacak?» sorulmuş çocuk «hâmi fâilü deccar bir yuhâs verap» şöyle alkışlanacak: «Maşaallah beyim!.. Suphanallah efen-

dım! Bu ne zekâvet! Evet ismi faildir. Fakat şu da hatırmızda kalsın ki.. nasara ara sırada fül mâzi olur.»

Denecek, şakirt «nasara» nın fül mâziliğini kat'iyen kabul etmiyerek bu yanlış çıkarılmadan müteessiren ağlamağa başlarsa muallim derhal istifayı kusur edecek ve «nasara» için dünyada bir şey olmak münasip ise onun da ancak ismi faillik olacağını itiraf eyliyecek. Derse oturmazdan evvel şakirdi doktor dikkatle muayene ederek o günkü sıhhi vaziyetine nazaran ne kadar müddet derse tahammül edeceğini tıbben tâyin bu emirde hocaya hususi talimat ve tenbihat ita eyliyecek.

Muallimlerin hele Arabî hocalarının bir çoğu tedris şartlarının bir türlü muallimlik haysiyetiyle tevfik edemiyerek hizmetlerini terkeylediler. Sekiz on hoca tebdilinden sonra Firûze Hanımefendi mahdumuna nihayet aradığı gibi muallimler buldu. Bu sonraki hocalar her akşam baklavayı böreği bulunca «nasara» dan ziyade beyin mizacına hizmette kârlı çıkacaklarını anladılar. Bütün tasrifleri şumarık talebelerinin kendi reyine havale ettiler. Kendileri var himmetlerini sofrâ başında kollarını sıvayarak kaymaklı baklavanın gücenmez bir tarafından yakalayıp her noktasına hulûl edinceye kadar balı içinde üstadça çevirerek haydi selâmet ola mideye göndermek cihetine sarfâ koyuldular. Ve bu tedris usulünü her şeyden tatlı buldular.

Hocaların tathya puf böreğine karşı bir kere bu zâfları tebeyyün ettikten sonra Hâmi Bey irili ufaklı köle ve cariyelerini etrafına toplar, zavallı hoca efendinin gözlerini bağhyarak yalnız o geniş sofalarında körebe oyununa kalkardı. Muallim yediği tatlılar burnundan gelinceye kadar koşar, bu yorgunluğun acısını o akşam ya revaniden, ya muhallebiden çıkarmakla yemin edardı.

Sofra başında otururken

— Yine bugün derse bedel körebe oynuyula vakit ge-

çirdik. O kadar koştum o mertebe yoruludum ki karnam boş torbaya döndü.

Sözleriyle o akşamki taama istihkak derecesini herkeşe tasdik ettirmek ister, sonra kollarını sıvar, sözlerini tasdik etseler de gık deyinmeye kadar yerdı etmeseler de.

Fransızca hocasının o yalıdaki muallimlik sergüzeştı büsbütün başka türlü cereyan etmişti. Her şeyin hâlisiyetindeki makbuliyet eskiden beri tecrübe edilmiş bir hakikat olduğundan ismini Pola, Piyete, çıkararak başlarına «Şapo» koyup gramersiz bir lisan, (dibinden) bozuk bir aksanla hocalığa yeltenen yakası yağlı, havsız redingothu tatlı su frenklerine pek o kadar ehemmiyet verilmiyerek Hâmi Beyefendiye Fransız oğlu Fransız bir muallim taharri edilmiş ve böyle milliyet ayarı tastamam bir tanesi de ele geçirilmişti. Zavalh Mösyö Jan o yalıdaki hocaların dalkavuklukla muallimlik arasındaki hürmetsiz mevkilerinden haberi yoktu. Henüz bir kelime Türkçe de bilmiyordu. Kâhya efendi tercüman vesatatiyle muallime, şakirdi Hâmi Beyin sıhhi ve aklı ahvali hakkında bir mikdar malûmatı mütekaddimeden sonra çocuğu sıkımayarak gayet nazikâne tedris etmesi lüzumunu anlattı. Muallim cenapları silindir şapkasını bir sandalye üzerine ağız yukarıya ters koyarak vâki olan tenbîhe tevfikân bütün fren-gâne beşâşetini ibzâl ile derse başladığı günü muzip çocuk yanındaki küçük köleye parmağıyle şapkayı göstererek pek lâzımlı bir şeye benzetmiş ve teşbihteki zarafete ikid de gülmekten kırılmışlardı.

Hoca Türkçe bilmediği için şakirdinin sanayli teşbihiyedeki bu maharetine intikal etmeksizin o yalnız çocuğun siniri tuttu zannederek bir müddet dersi tatil eylemiş ve o kakkahalar arasında donuk bir çehre iraesiyile çocukların seslerini bozmamak için kendisi de mümkün mertebeye kadar sesini gizli durmuştu.

Mösyö Jan bir gün sofaya çıkarak mendil ile gözleri

bağlanmış Türkçe hocasının bir alay çocuğun ortasında sıçradığını ve curcunayı ayuka çıkaran çocukların hocaya karşı yumruklarını birbirine vurarak:

— Ebeme pilâv pişirdim. İçine sıçan düşürdüm...

Avaziyle bağrıştıklarını görmüştü. Ne pilâvdan, ne de içine düşürülenden bir şey anlamıyarak o yalnız çocuklara vücut «ekzersiz» i yaptırıyor zannıyla bu ikinci vazife için hocanın ne mikdar maaş aldığını merak etmişti.

Fransız muallimi artık ufak tefek Türkçe kelimeleri anlamak iktidarını peyda edince Hâminin arsızlığına tahammül getirememeye başladı. Bazan hiddetlenerek:

— Yok sen profesör!.. Ben profesör!.. Yok ben çocuk, sen çocuk...

Kabilinden anlaşılmas tekdiirlere kalkıyordu. Bir gün derste hoca şakirdine (être) yardımcı il'inin (Mâzi-i-gayr-i-mahdud) unu sordu.

Hâmi:

«je suis été

tu es été

İl est été ilâahire suretinde okumaya başladı. Hoca pürhiddet kesilerek Fransızca hiç böyle sığa bulunmadığını bunun doğrusu «j'ai été» olduğunu biraz sertçe bir tavırla şakirdine ihtar etti. Hâmi hiddette hocasını birkaç kat geçerek kıpkırmızı bir çehre ile:

— Doğrusu benim okuduğum gibidir! Evet!, «je suis été» dir işte!

— Ah mondiyö! Ben hata söylüyor?

— Hata söylüyor...

— Gramer kitap yanlış yazmış?

— Evet grameriniz bütün bütün yanlış yazmış?...

— O Dieu des bêtes... Sen dokuz, on yaşta bir Türk co-

ğuk bir çocukken ki Fransızcayı öğreniyorsun, ben yetişkin bir Türk çocuğuyken böyle?..

— Çok lâf yok... Doğrusu «je suis été» olacak! Anladın mı sinyor patates?..

— Ben patates?

— Ben olacak değilim ya sen!.. Baban da bayır turpu?

— Benim baba bayır turp?.. Bu bama dolu bir «ensult» (hakaret)

— Himbil! Lâf boş olacak değil ya elbette dolu olacak.

Fransız gözlerini dört açarak:

— *Allons donc imbécile! tu désires que nous changeons notre grammaire pour te plaire.*

(Haydi oradan ahmak!.. Sana hoş görünmek için «gramer» imizi değiştirmemizi mi arzu ediyorsun?)

Hâmi «Enbesil» hitabını işitince hemen balık gibi yüzüstü odanın ortasına upuzun atılarak ağlama ile yağın kulesi bekçilerinin, velvele koparıcı «Nüü! yanaavûû...» nidaları beyninde uzun acı bir feryat kopardı. Çocuğun bu çirkin avazının fevkalâde bir veca veya büyük bir teessürüne delâlet ettiği yalı halkınca tecrübe edilmişti. Gûya hanenin bir tarafı vehleten parlayıvermiş gibi bu sadayı işiten elinden işini bırakarak küçük beyin imdadına şitap etti. Odanın içi hemen yarım dakikada başları örtülü örtüsüz kadınlar, bir çok uşaklarla doldu. Daha maddenin hakikati ne olduğu anlaşılmadan Firûze Hanımefendi:

— Evlâduma ne yaptınız? Herifler karılar söyleyiniz bakayım? Yavrucuğuma ne oldu?

Gibi acııp istifhamlarla kalabalığı yararak odaya girdi. Bir nârâ ile bütün yalı halkını başına toplayacağından emin olan Hâmi haykıra haykıra Fransız hocasına acaba ne yaptınız galâkûlîler? diye soruydu. Bütün küfürleri dikkatle dinliyeydi bu kadar müstecenâ tabiatı o

yaşı bir çocuğun nereden ve nasıl öğrenmiş olduğuna hayret ederdi.

Firûze Hanım:

— Doktor nerede? Yavrum hiddetle tıkanacak? Bayılacak!. Canım, kâhya efendiyi bulun. Ben ona çocuğun celâli olduğunu frengi anlatsın demedim mi?

Hâmi hocasına söver iken validesi kemali şefkatle alnından, yanaklarından okşyarak:

—Eh yavrum!. Eh gülüm!. Evet. Evet dediğin gibi olsun meleşim. Oh. Oh. Pekâlâ.

Kâhya efendi yetişir. Doktor gelir. Küçük beyin sinirlerini yatıştırmak için kordiyaller tertip olunur. Nihayet hoca ile şakirt beynindeki ihtilâl sebebi anlaşılır. Hep çocuğa hak verildiğini, bütün ona itimat edildiğini görerek iştiğrap içinde kalan muallim o kalabalığa hitaben:

— Bu çok ayıp... Ne vakit bir çocuk bağılıyor bu kadar adam geliyor. O ne söylüyor hep inanıyor, yalnız çocuk değil, terbiye yok... Siz hep yok...

Hâmi bağıarak:

— «Enbesil» onun kendisidir. «Jai été» değil, «je sui été» dir işte.

Kâhya efendi hocanın külağına:

— Mösyö Jan rica ederiz. Çocuk ne derse sen de öyledir de!!..

— O... Bu çok «drol»... Çocuk ne vakit diyor kâhya efendi baba dört ayak vardır. Kulaklar yüksektir. Biz inacak ki böyledir.

Hanımefendi bir aralık ortadan kaybolup yine gelir. Mösyö Janın eline hafiyen lâkal on beş lira kıymetinde bir altın saat sıkıştırarak yavaşça:

— Rica ederim kuzum Mösyö... Sözüünü geri al. Çocuğun dediğini tasdik et. Yavrumun kanı başına sıçramış. Mösyö Jan sana görünce şüpheli bir tavırla yavrum efendi beyninde muhayyer bir tavır ile:

— Yok madam efendim hanım!.. Siz böyle benim ahlâk bozacak yerde ne vakit onun ahlâk yapıyor daha iyi oluyor.

— Mösyö pek ziyade rica ederim.

— Her ne vakit bir karı yalvarıyor. Biz olur diyor.

Muallim çocuğun önüne giderek:

— Ben yanlış yaptım. «verbe être» «passé indefini» yok «jai été» fakat «je suis été» benim bu yanlış affeder.

Hâmi bu galebesinden mütevellit bir istihkarla:

— Ya ben sana demedim miydi? Mürmurik boza su-ratlı herif?..

Mösyö Jan «Galile» ye «Enkizisyon» mahkemesi huzurunda sözünü geri aldıkları gibi bir çocuğun hatırı için hakikatı inkâr ettikten sonra hemen kendini bahçeye attı. Orada cesim bir çemsiye gibi kanat açmış bir fıstık ağacının altında denize karşı nargilesini gırıldatan Farisî hocasıyla gözlerini süze süze her yudumu göbeğine kadar çekerek kahve içen Arabî muallimine tesadûf etti. Bunlar gülerek Mösyö Jana hüsnü kabul gösterdiler. Hâminin bu densizliği onlar için yüz defa olmuş ve tecrübe edilmiş vak'alardandı. Arabî hocası kahveyi yere bırakarak:

— Müsü!.. Bu yalıda öyle muntazam ders okutmak yok.. Çocuk ne derse öyle olacak.. Yemekler güzel, hem bol, bana âlâ yahni, kaymaklı neffis tatlılar, (Farisî hocasını göstererek) Mürteza Efendi için cilâv, zerdeli hindi, sana mükemmel buyyon, lezzetli büftek bunları yemeli, ba'dehu bu ağacın altına oturup kahveyi sigarayı da çekmeli.. Dikkat olunacak noktai mühimme yalnız ders esnasında çocuk «masdar» a «emr-ihâzır» dır dese zinhar zıddına basmamalı. Derhal tasdik etmeli. Bak siniyor cenapları bu konakta bir âdet vardır küçük beyle zuhur eden ilk münazaada hocayı iyna için eline bir altın saat tutarak «sâat-i emr-ihâzır» on ilâ üç gün içinde «sâat-i ihâzır»ı defederler. Biz Mürteza Efendiyle saatleri ve badehu al-

tınları aldık. Şimi beyi gücendirmemeğe gayretle keyfimize bakıyoruz.

Farisî Hocası marpucu ağzından çıkatarak rehavetkî-rane uzun bir tebessümle başını salıya salıya:

— Hiç böyle tuhaf püser daha görmemişem. «Dersa dikkati yoktur, Lâkin zekidir. Geçende ister idi ki beni hiddete getirsun, ders esnasında iddiaya başladı ki «amuh-ten» masdarı (armut) tan alınmıştır. Ve mânası da çok tatlı olmak demektir.

Arabî Hocası — V'Allah meseleye ağızım sulandı Mür-teza Efendi.

— Ben saati koynuma koymuşem. Liraları keseye at-mişem. Bilirem ki gayri kalan kovulmaktır. Amuhtenin muşmuladan ıstikakını iddia etse daha redde mecalim yok. Cevap ettim: «Beli beyim, yahşi söylüyorsen. Pek doğru. Amuhtenin ash armuttandır. Biraz daha büyür isen ebullû-gat olacaksın...» Bu sözüme çok hoşlandı. Anasına metho-lunmuşem. Ertesi günü hanımefendi beni kapı ardına ça-ğurdu: «Tedrisinden memnunum Mürteza Efendi. Çocuğu güzel okutuyorsen.» İltifatıyla beş lira ihsan buyurdu. Ali-ram liraları çekerem nargüleyi, dahası mene gerekmezdi köpeyoğlu!!

Mösyö Jan ancak yarı yarıya anlayabildiği bu garip sözleri dinledi. Kendi kendine:

— Je ferai autant que ces messieurs.

«Yani ben de bu efendiler gibi yaparım» dedi. Bir müddet sonra Hâmi ile beyinlerinde zuhur eden ikinci bir ma'na ihtilâfında muallim cenabları cebine on lira ata-rak Fransız lisanının kavaidi esastyesinden bazıları in-kâr etti. Beyefendinin keyfini yerine getirdi. Fakat maale-zef üçüncü ihtilâfta Mösyö Jan diğer hoca efendiler kadar

cariyeleri bütün lu'b ve rezaletinin hüddâmı yumruklarını birbirine vurarak:

—Sen yok profesör! Ben profesör!.. Ben yok çocuk sen çocuk...

Yaygaralarıyla koğulan hocayı sokağa kadar geçirmek suretiyle muallimlik hakkında şu son hürmeti de esirge-mediler.

Milliyetçe Fransız olan hocaların inatları Mösyö Jan gibi bir kaçında tecrübe edildi. Artık o lisanı okutmak için bir rum bulundu. Nikolayidi Efendi mizaçkırılıkta Arabî, Farisî muallimlerini fersah fersah geçti. Eski ve yeni lisanlarda âdeta allâme olan bu zat besbelli para kazanmak lisanını, âlimi olduğu ölmüş dilleri kadar kuvvetli bilemediğinden ilim sermayesine rağmen uzun müddet boş kese, boş mide orada burada sürünmüştü.

Öyle ferah bir yalıda kendisine mükemmel bir oda tahsis edilerek çoktanberi hasretini çektiği sıcak çorbaya, sulu pırzolaya kavuşunca şakirdinin hatırı için, değil gramer kavaidi tebdil etmek, «Eyfel» kulesi muzika ile vals ediyormuş deseler, kuleyi oynarken gören ilk şahit kendi olduğunu iddiadan sıkılmıyacak bir hale gelmişti.

Akşam üzerleri fıstık ağacının gölgesi altında Arabî hocası sigarasına, Farisî muallimi nargilesini, içecek keyif çatarlar ve Nikolayidi efendi kilercinin hazırladığı işret tepsisinden kadeh kadeh «duziko» yu yuvarlıyarak o nefis mezelerin intihabı meselesinde saniyelerle yorulurken bu üç muallim o gün Hâmi Beyin keyfi için yine ne kadar lisan kavaidi baltaladıklarını birbirine hikâyeye ederek gülüşürlerdi.

KELBİYUNDAN BİR FEYLESOF

Firûze Hanımefendi, başlangıcını bir nebze hikâye ettiğimiz öyle bir hayatın zevk yorgunluğu ile yürü buruşmuş bir kadın, mahdumu Hâmi Bey ise işte böyle dandini beyim, hoppala paşamla terbiye görmüş bir gençti. Bu ailenin Şâdi Efendinin vefatından sonraki her türlü terazi, tartı haricindeki sefahetperestane maişeti ancak dokuz on sene kadar devam edebildi. Çiftliklerin çoğu satıldı. Kalamlar sarraflara terhin edildi. Hâmi on beş, on altı yaşına girdiği zaman umum varidatları ayda yüz elli, iki yüz liraya kadar inmişti ki bu tenezzül ana oğulun dokuz on sene sürdürdükleri sefihane hayata nazarın âdeta acınacak zaruret, çekilmez bir fukaralık demekti. Meşhur meseldir: Kırk senede bir zengin fakir, bir fakir zengin olmaz derler. Bu meselin söylendiği tarihte besbelli bugünkü bor-salar, piyasalar, fundalar yokmuş. Çünkü şimdi servet, sermaye ve ticaretinin parmakla gösterilecek kadar genişliğiyle meşhur olan bir zat bir telgrafla birkaç dakika içinde iflâs ediveriyor. Yine böyle piyasa muamelesinde isim ve şöhreti pek maruf olmıyan bir diğeri de çarçabuk zengin olabiliyor. Demek eskiden insanlar ağır ağır zengin olurlar, yavaş yavaş fakre düşerlermiş. Fakat bu meselin el'an bazı ailelerce de bir tatbik ciheti bulunabilir. Ez-cümle işte Şâdi Efendi merhumun ailesinde görüldüğü gibi. Bu ailede bulunan bir tınazda bir tane büyük elyazma kütüphane, bir top şal, büyük kıratla bir yakut yüzük, daha bunlara benzer şeyler çıkararak gizlice sattırır, yine günle-

~ rini gün etmek imkânını bulur idi. Birkaç sene de böyle geçti... Çalgıcı halayıkların gençleri satıldı; ihtiyaçları çıkarılarak çıkarıldı. Musiki, raka, dans hocaları savuldu; erkek, kadın hizmetkârlar, seyisler, aşçılar hemen beşte bir nisbetinde azaltıldı. Yeniden yeniye akarlar elden çıkararak varidat bin lirayı tutmamağa başladı. O zamana kadar Hâmi de yirmi dört, yirmi beş yaşına buldu. Beyoğlunda ve şurada buradaki muâşekalarını pek ileri bir dereceye vardırdı. Firûze Hanım şimdiki servetlerinin artık müsaade edemeyeceği bu israflara bir netice vermek için belki avunur hülyasıyla oğlunu evlendirdi. Saffet Hanımı buldu aldı. Gelin Hanım o derece semirmezden evvel hakikaten emsaline nadir tesadüf olunur güzellerdendi. En ziyade merak ettiği, heves gösterdiği bir şey ile üç dört aydan ziyade meşgul olamamak yaradılışında bulunan mahdum bey zevcesinin ahmaklığına, câhilliğine, saflığına artık tahammül edemez oldu. Firûze Hanımefendinin böyle kadınların en câhillerinden bir gelini seçmesinin sebebine kimse'nin aklı ermedi. Kayın valde hanım, bu intihabındaki hikmeti kendinden sorarlara:

— Yaşı küçüktür; kendim talim ve terbiye ederim; bu güzellikte bir kıza her zaman tesadüf olunmaz; tamaiyle Saffeti oğluma aldım. Fakat gelinim o kadar mahdut istidatlı çıktı ki kendisine bir şey talim ettirebilmek şöyle dursun vücudüne kadın kıyafetine benzer bir elbise bile giydiremedik. Cevabını verirdi.

Ailenin esrarına vâkıf olduklarını iddia eden bazı kimseler Firûzenin bu cevabına kalben gülerlerdi. Çünkü onların zanlarıyla bu intihabın hikmeti evin içine pek gözü açık bir gelin getirmek kaynananın işine gelemeyeceğinden başka bir şey değildi. Firûze gençliğindeki muâşekalarıyla evi idare edemiyordu.

Pek taze dul kalmışken tekrar evlenme tarafına yanaşmaması bu kadının hayat tarzını bir takım kötü tefsir-

lerle muahaze edenlere hak verdiriyordu. «bir kadının öyle hesapsız serveti, sürü ile aşkı olduktan sonra koca namıyla hanesine bir kâhya, bir baş belâsı getirmesinde ne mânâ vardır?» kabilinden istihzalar ara sıra tâ kendi kulâğına kadar gittikçe Firûze müteneffirane kaşlarını kaldırıp dudaklarını kıvrarak:

— Âlemde ne işsiz herzegüler var. Benim malından gönlümden başka düşünecek bir şey bulamıyorlar mı?

Sözleriyle herkesin bu ta'nına karşı surat asardı. Sonra sonra yaşı ilerledikçe aleyhinde dönen bu türlü zemmedilmekten müteessir olmağa başladı. Âleme karşı ahvâli mazbut görünmek, bu rivayetleri maizetiyle, harekâtıyla de tekzib etmek arzusuna düştü. Lâkin anlatmak istediği şu salâh meyli ile de kendini kimseye beğendiremedi. O zaman öteki beriki:

— Galiba mal suyunu çekti; yüzü gözü de buruştu; artık kendini besbelli beğenen olmuyor da mecburî ehli perdelik tashyor.

Demekten çekinmediler. Fevkalâde güzelliğiyle şöhret almış bir kadının güzellik baharı hazana erince o eski gönlünde bazan bir gurur bakiyyesi kalıyor. Zeval bulmaz zanneylediği o güzelliğine zamanın açtığı ilk rahneleri hemen tamire ve bu güç işdeki muvaffakiyetini kendi kendine temine uğraşıyor. Bir kere insan o mevsime girdi mi? Çok geçmiyor. karlar yağıyor, artık hayat kıpanın âmansız rüzgârlarıyla hırpalanan o şehreyi tamir güçleştiriyor. Bazan gözlerindeki görme hassasına, bazan aynanın eşyayı aks ettirmek kudretindeki sadâkatine inanmıyor. Yüzüne bakanlara kendisi de sorucu bir nazarla mukabele ederek sanki : «Ben nasılım? Yine evvelki gibi miyim?»

Diyer suat ediyor.

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi <https://www.pdfkitap.com>

mak isteyenler bulunuyor; hep bunları iğfal olunmak istiyerek dinliyor; bu tatlı rüyayı uzayabildiği kadar uzatmak hevesinden vaz geçemiyor; fakat bir gün kalbine bir sıkıntı geliyor, hissiyatına bir değişiklik ârız oluyor; aşkının tavrındaki samimiyetsizliği, sözlerindeki yapmacıklığı artık nefsine karşı saklayamıyor; hemen aynaya koşuyor; o düzgünlerin, boyaların altından sırttan yorgunluğu, buruşukluğu bütün o müthiş hakikatleri inkârâ, teville imkân bulamıyor; kendi kendine:

— Ben bitmişim!.. Bu çehre artık sevimemez, beni sever görünenler, güzelliğimin taravetini zeval bulmaz müstesna bir hilkat gibi göstermek isteyenler hep o. yüzüme gülenler, demek bir menfaat saikasıyla yalan söylüyorlar, beni aldatıyorlar.

Diyor. Böyle herkese maskara olmaksızın sevmemekliğin, hile ile sevilmemekliğin daha hayırlı olacağını itiraf eyliyor. Artık hayatının muâşeka faslını siyah bir perde ile örtmek istiyor. Fakat bu itiraf, aşktan sevdadan bu el etek çekme, bu mecburi yalnızlık öyle bir kadın için mânevi bir ölüm, âdeta bir intihar demektir.

Firûze Hanımefendi için hal aynen böyle vâki olmuştu. Kendine muhabbet arzedenlerin ifadelerinde mahsus olan yapmacık, artık gizlenemeyen bu hakikat muâşeka lezzetine bedel o derece ruhuna melâl eritirici oluyordu ki Firûze bunu mâzideki zaferine kadınlık gururuna bir türlü yediremiyordu. Gönlünün tahayyül ettiği gibi bir erkek, bir delikanlı, heyhat evet bir genç zuhur edip te bu kadına, muhabbetinin samimiyetini inandıracak şihirkârane sevdasını arzetse, ah buna Firûze inanabilse, bu genç, bu hararetlî aşka bütün servetinin bakiyesini değil, bütün hayatını ödeceği öyle bir kadın, sandığı için ömrünün karanlık tedhiya nazırdı. Fakat böyle bir aşkın vücudüne ihtimal veremiyor, bunu uzun gecelerde sevdâ muhayyi-

lesi hakikatten dışarı vadilerde dolaşırken, muhal, ender muhal bir emel rüyası gibi tasavvur ediyordu.

Hâmi Bey İstanbulun bütün çapkınlık ve zevk mahallerinde bildiği gibi gezip tozduktan ve zevcesi Saffetten nefret derecesinde usandıktan sonra tahsilini tamamlamak (!) için Parise gitmeğe kalkıştı. Mahdum bey bu arzusunu bildirdiği zaman validesinde henüz o tarif ettiğimiz salâh meyli hâsıl olmamıştı. Birkaç âşıkla meşgul bulunuyordu. O aralık oğlunu başından saymayı kendi hareketinde serbest kalmak için daha saydalı gördü. Yine bazı emval terhin edilerek birkaç bin lira tedarik olundu; Hâmi baştan savuldu.

Validesi İstanbulda, mahdumnu Paristeki dilbazlık âlemlerinde orsa boca puyan olmaktalar iken Firûze Hanımefendinin havalanmış başından birkaç sevda geçti. Sadakatlerinden pek emin bulunduğu bir iki âşkının muhabbet, hileleri, sahtekârlıkları belli oldu. Bunlardan birinin ilk hatasını affetti. Fakat o af olunan zat, cânânesinin bu yüksek affından mütenebbih olmıyarak ilk kabahatini gölgede bırakacak bir ikinci küstahlığa cür'et etti. Yine bozuşuldu; sonra barışıldı. Firûzenin aftaki mürüvvetinde, ötekilerin kabahatlerinin tekerrüründe pek ileri varmaları bu sevda keyfiyetini çok karıştırdı; sonra iş duruldu. Hakikat anlaşıldı amma, beş altı bin lira içine oynadı. Bu muaşekaların aile bütçesine açtığı rahmeler, artık Firûzenin buruşuk çehresi gibi tamir kabul etmez bir hale geldi. Bu son acı tecrübeleri delâletiyle hanımefendi âşıkların nazarları artık o boyalı simadan çevrilip kesesine tevccüh etmiş olduğunu anladı. İşte bu geç anlayış üzerine delikanlı sevmekten vaz geçerek senelerle sahîpkıranlığını ettiği o sevda muharebesinden çekildi. Fakat bu çekilişi seçiniş olmanın izyâti, daha istihaleleri var iken göç ederek sofradan kalkan çocukları gibi bir infial eseriydi. İzzeti nefsinin tamir edecek hürmetkâr kelimelerle bi-

risi hanımefendiyi tekrar aşk ziyafetine davet etse ihtimal daveti kabulde pek istigña göstermiyecekti. Aştan, muhabbetten bu zahiri nefreti süsüne, nizamına hiç hâlel getirmedi. Yine tuvaleti saatlerle sürüyor, yine akşam sabah tuvalet suları, pudra, boya kutuları boşalıyordu.

Hâmi Bey Paristen avdet edince valdesini işte böyle acayip bir namuskârlık mukallitliği halinde buldu. Şimdi yalıda hanımefendinin her sırtına mahrem, en sadık bendesi «Nedime» isminde genç bir Habeş vardı. Bir siyahla bir beyazın izdivacından mütevellit sütlü kahve renginde bir dadı kıızıydı.. Okuma, yazma ve el hünerlerindeki istidadı, söz hususundaki cerbezesi, hususiyle mizaçkırlığı sayesinde Firûzenin tam mânâsiyle teveccühünü celbe muvaffak olmuştu. Hanımefendi sandık, sepetiyle beraber gömlünün anahtarlarını da bu kıza teslim etti. En ufak, en âdi işlerinden en mühim aşk meselelerine kadar hep o nezaret ederdi. O surette ki Firûze ilânı muhabbet edenler evvelâ Nedimeye kendilerini sevdirmedikçe hanımın gönlüne girmeye muvaffak olamazlardı.

O ailenin hakikî serveti ne mikdara tenezzül ettiğini Nedime bilir. Mutat masraflardan hariç fevkalâde bir lüzum üzerine kıymetli eşyadan biri satılmak icap ederse onu gizlice çarşıya Nedime götürürdü. Bu Habeş kız, hanımına para tedarik etmek için çarşafının, feracesinin altında koynuna, koltuğuna sıkıştırarak bedestan, kuyumcular çarşısı mezatlarına ne kadar iğneler, yüzükler, altın küpeler, zarflar, daha neler, neler taşıyıp, fakat otuz liraya sattığı bir şeyin yirmisini göstererek onunu cebine indirmekle hanımın emniyetini suistimalden çekilmezdi. Firûzenin muâşekadan boş kaldığı zamanlarda ekseriya alın satım olmadıktan Nedime daima bedestanları, kuyumcuları gezdikçe, bulmak için hanımın evi dışına çıkıp taş-
vik eder, ve en ziyade masrafı mucip olan âşk bu kızın

hükümüne hanımının gönlünde en uzun müddet fermanferma olmağa lâyık görülürdü.

Yahya gelen kadın misafirler içinden hanımının buzuruna hangileri çıkmak, hangileri çıkmamak lâzım geleceği gibi mühim işi Nedime tayin eder, ve görüşme emasında bir bahsi çok uzatmamalarını, sözü teessüre bais olacak vadilere aslâ sevketmemelerini nezaketle ihtar eyler, ve ihtar hilâfında çal çenelik ile can sıkacak bir kadın olursa onu bir münasebetle odadan dışarı çıkarmanın kolayını bulurdu.

Bir kere kadının biri kara hummadan vefat eden hemşiresinin nasıl öldüğünü bertafsil hikâye ile hanımefendiyi bayılmış ve bu teessürden mütevellit asabî buhranı etibba bir ayda tedavi edememişlerdi.

Bu yalıda Nedimeden sonra vak'a erkânı sırasına gireceklerden biri de Şâdi Efendi merhumun hemşire zadesi şâir Revai Beydir. Girip çıkmadığı meslek kalmıyarak dünyanın her türlü soğuk ve sıcak rüzgârlarıyla havalandıktan sonra nihayet o ailenin başına belâ kesilerek postu yalya sermiş, koymakla tahkirle oradan uzaklaştırılması kabil olamamıştır.

Akşamları yarım okkaya yakın «dem» çeker. Fakat maazallah sarhoşluğu hiç çekilmez. Gıdası yerini bulup da gözleri döndü, ağzı da çarpıldı mı? Artık yanından kaçmalı. Hezeyanlarına tahammül olunmaz. Şiir namına yumurtladığı vezinden âri, kafiye mahrum bir takım her-zeler, edebe taarruzda Sürûrî «Hezliyat»ını manzum ah-lâk risalesi mertebesine ilâ eyler. O yalıda en ziyade hiciv diline doladığı da Fîrûze Hanımefendiyle mahdumu Hâ-mî Beydir. Bu ikisini zem ve levne bir türlü doyamaz. Ayıklığında Kelbiyundan bir Feylesof, sarhoşluğunda külliye edepten mahrum bir zirzop kesilir. Meryem Duduya dilda-dedir. Kartıyı tenhada yakaladıkça ağza alınmaz şiirlerle ilânı aşk eyler. Dudu kızartır bozarır.

— Revani Bey, o ne ayıp laflardır ki bana edersin?
Ben senin ağzına sığar bir kaşığıım acep?

Tevbihiyle oradan savuşmak ister, Lâkin Reval:

Dudum Revani dedi beni tatlı buldu;

Bak nasıl anladı şaştım, lezzeti lahmımden.

Saçmasıyle mukabele eder.

«Revai» ellisini geçgindir. Fazlı irfanca kendinin âlim-ul-insan bir kutubuzzaman olduğunu rastgeldiğine müstehirane söyler. Nazariyatını bilâmel tecrübe ile kendi kavilnee artık müstağni kalmadığı felsefi bir meslek yoktur. Hizmetçi makulesi cüheylaya karşı atada bir mü-tasavvifane sözler sarfeder. Ne dediğini galiba ne kendi anlar, ne de bir diğerine anlatabilir. «Yağmur yağıyor» deseler «Gözünden akan ondan başka bir şey midir?» sualini iradeder. Karşısındaki şaşırarak: «Gözünden akan nedir?» Diye sorarsa «bevil» diye pis bir cevap ile muhatabını hayrete müstağrak eyler. Sonra artık meselenin fennî tafsilâtına giriperek: «Bir senenin günlerle adetçe mutabakat teşkil etmek üzere insanın vücudünde ne eksik ne ziyade tastamam üç yüz altmış beş ve şu kadar küsur «çeşme» bulunduğunu ve bu bedeni manbaların her birinden «dem» «balgam» «safra» «sevda» gibi dört halitadan müteferri küsuratı ile üç yüz altmış beş türlü mayî' neb'an eylediğini ve Avrupanın cahil doktorlarınca bu ifrazattan gözyaşı. «bevil» «ter» vesaire kabilinden ancak birkaçı malûm ve üç yüz bu kadarı o zavallılar için henüz keşfedilmemiş olduğunu anlatır. Eğer muhatabını bu sözleri dikkatle istima edecek kadar şaşkın bulursa artık bahsi hiç ucu bucağı bulunmaz taraflara doğru genişletir. «Yer yüzünde mevcut nehirlerin her biri bir renkte damardır» dan teşrihe girer. Bu renk ihtilâfının sebeplerini hikâye eder. Ash kaynakların «süt» «şerbet» olmaları ihtimalâtından dem vururken bahsi küremizin cesametine

naklederek arzın kutrunun 12,732,814 metre bulunduğu her ne kadar ait olduğu kitaplarda mestur ise de bunun sekiz buçuk santimi fâhiş bir hata olduğunu hiddetlenerek iddia eder. Eğer muhatabı iz'an erbabından ve biraz da asabilerdense mesele buralara dökülmeden ya o, Revaiyi döver, yahut kendi ondan dayak yiyerek oradan çekilir.

Revai harâbâti meşreptir. Saçlarının erken ağarmış olmasından, ve derbederliğinden dolayı hakiki yaşından on, on beş yaş büyük gözükür. Başına geniş bir arakiye, arkasına koyu renkli bir entari giyer, beline koca balgâmi tokalı bir kemer takar; kaç senedir makas tarak görmemiş beyaz saçları arakiyesinden taşarak yine taharet ve intizamdan mahrum beyaz sakalına karışır. Gece kendine loğça bir yerde tesadüf eden adam pek sağlam yürekli olmalıdır ki Hintli dervişlerine benziyen bu saçaklı babadan korkmasın. Zavallı Meryem Dudu gece bu umacıya rast gelmemek için kendi lisanından ne kadar bildiği dua varsa okur; bu korkuları hilâfına yalınun cinci meydanına nazire olan sofalarında bazan bu korkulukla gözgöze gelir.

— Ah işte odur; yine Revanidir. A, beyefendi birden görünce sizi tanıyamadım. İçime korku koydunuz. Fena saatten uzak olsunlar; zannettim ki onlardan birine rastlandım.

Sözleriyle dehşetini anlatan Dudunun bu son cümlesine sarhoşun verdiği cevabın burada tasrihi kabil değildir. Meryemin korkusuna şimdi biraz da hiddet karışarak haykırır:

— O uzun dilini içeri çekersin? Beni sarhoş mezei karılardan sandın? Cin, şeytan olsan yine sana çarpılmam.

— Dudu, ben seni mutlak bir akşam çarpacağım!..

— Sokağa çıktığımda köpekler peşimden «hav» edörlerse ondan vicdanıma bir bulantı gelir?. İşte senin sözlerin de tut ki o kabil «hav» lardandır.

—Dudu.. ben yalnız havlamam.. adamı yumuşak tarafından ısırveririm.

— Sokağın köpekleri «oşt» tan anılarla da sen anlamazsın? Sana «oşt» edörüm.

— «Oşt» edersin amma gitmez isem ne yaparsın?

— Ağzımı icara koymamışım, bağırırım.

— Haydi bağır bakalım.

İhtariyle Revai Duduya hücum eder; Dudu üst perdeden bir yaygara koparır; av ile tazi gibi biri önde, diğeri arkada bir fırlar, bir takiptir başlar. Zavalhı Meryem kalabalık bir odadan içeriye kendini atabilirse ne a'lâ!. Atmazsa vücudünün yumuşak yerleri Revainin dendan taarruzıyla kabarıp. Garibi şurasıdır ki Dudunun çabuk öfkesi geçer. Sarhoştan hanumefendiye şikâyeti pek ender vukubulur. Dudu kapı yoldaşlarına Revaiden şu yolda şikâyet eder:

— Görünüyor ki bu herif o ak sakallıyla beni için yüreğinden idare fitili gibi yanór. İnsandan ziyadé bostan korkuluğuna benzer. Bazı ileri geri laf edörsä aptaldır deyip tınmoorum. Fakat ısırmasına can dayanór? Hanumefendimin hatırası vardır işte.. Öyle yerlerimi dişlemiştir ki günah çıkarırken papasa demekten âr duyarım. Revani bey feylesofların «sinik» cinsindendir. Türkçede ona «köpek feylesof», yoksa «feylesof köpek» yahut ki «köpoğlu feylesof» derler, ne derler? İyi bilmörüm; «Diyojen» de bu cins feylesoflardan idi. Fakat böyle kimseyi ısırdağı tevarihle okunmamıştır.

Meryem Dudu kırk beşini geçkindir; fakat dört beş senedir sinnini soranlara hep otuz dokuz cevabını verir; mümkün değil kırka atlayamaz. Saçlarını boyar; başına bağladığı kenarı kendi renginde oyali siyah yemeninin katmerlerine bir hususi intizam vermek için aynanın karşısında geçirdiği dakikalara bakılırsa Revainin dişlemesinden hem kaçtığı, hem davul çaldığı anlaşılır.

Meryem Dudu ile lâtifeperdazlığı böyle dil şakasından dişleme keyfiyetine bindiğı sıralarda Revaiye bir eğlence daha çıktı. Modist Hezarın methettiğı mürebbiye madam «Krike» yalıya geldi. Madam Krikenin yaşça Meryemden farkı kırk beş yaşını onun gibi kelmetmiyerek kemali cesaretle itiraf etmesinden ibaretti. Mürebbiye her gün tuvalet sabunlariyle yüzünü yıkamak merakından yüzünün cildi pörsümüş, yanakları âdeta yanık gibi kızarmış, kumral saçları yarı yarıya ağarmış, düz koyu renklerde pek sade elbise giyer, zayıf, uzun boylu bir kadındı. İlk geldiğı günü madam Krikeyi Hâmi Bey tedsris ve çocuk terbiyesi fenlerinden biraz imtihan etmek istedi. Ana, oğul mürebbiyei küçük salona kabul ettiler. Madamın terbiyekâr eline tevdi edilecek çocuk yani Hâminin mahdumu «Rıfkı» Bey çağırıldı; Mürebbiyesine takdim edildi.

Hâmi Bey mürebbiyenin fazlı ilmini anlamak üzere Fransızca şu suretle sual sormaya başladı:

— Madam! Gösterilen dersleri öğrenmeğe mukdüm zeki bir çocuğı tedsris ve terbiye kolaydır. Fakat hal bunun aksi zuhur ederse yani şakirdin çalışmak arzusu bulunmaz, nazarı dikkatini tahsile celbetmek mümkün olmazsa ne yaparsınız?

Firûze Hanımefendi oğlunun sureti tekellüm ve hal ve tavrından yine bazı ilim ve kemal incileri saçmağa başladığına intikal ederek bilmediğı bir lisandan cereyan eden bu bahsi dikkatle istima ederse anlıyacakmış gibi oğurduğı koltukta hususî bir vaziyet aldı. Madam Krike şimdiye kadar nezdlerinde mürebbiyelik ettiğı ailelerden hiç biri tarafından bu yolda bir imtihana çekilmemiş olduğundan miyoplara mahsus bir işmizazla gözlerini buruşturup Hâmiyi süzerek Fransızca:

— Mürebbi, yahut mürebbiyelerin birinci vazifeleri terbiye ve tedsrislerine tayin edildikleri çocukların zekâ, istidat, yaradılış meyillerini tetkik ederek tetkikat neticesi-

ne mülâyim düşecek bir terbiye usulü ittihaz eylemektir...

Hâmi kendi terbiyesindeki itiratsızlığı gösterir bir istical ile:

— Madam!.. «edükasyon» kelimesinin asıl nereden geliyor? Size «edükatris» e bedel niçin tercihan «enstitüt-ris» deniyor?

Beyin böyle bahisten bahse atlayıvermekteki söz değişikliğinden öglundan evvel babasının terbiyeye muhtaç olduğuna intikalde güçlük çekmiyen mürebbiye muhatabını slızmek için gözlerini büsbütün buruşturarak:

— Pardon mösyö!.. İlk sualinize vereceğim cevabı bitirmeden bir ikincisini irada kalkışmayınız.

Madam Krikenin cidden bir muallimeye yaraşan bu dürüstâne ihtarı beyefendinin biraz canını sıktı. Fakat kendi çocukluğundaki hocalar gibi öğreticilerle cırcıncıya çıkmış muallimlerin tedrisatından feyiz almak kabil olmadığı artık Hâmi beyce tecrübe edilmiş umûr sırasına geçmiş bulunduğu için Rıfkıya verilecek terbiyenin selâmeti namına bu defalık madamın bu sertçe muamelesine katlandı. Mürebbiye devam ederek:

— Bir çocuğun tahsile heves göstermemesi, dersine dikkat etmemesi başlıca iki sebepten neş'et eder ki bunlardan evvelkisi haylazlık, ikincisi ahmaklıktır. Bir çocukta tahsil kabiliyeti olup ta haylazlık, ve tenbellikle alüdelik tesiriyle çalışmıyorsa ona tahsil lezzetini hissettirmek için müteaddit usule müracaat olunur. Dikkatini derse celp emrinde uğraşılır, Ekseriya çalışmalar da heba olmaz. Fakat bu dikkatsizliğe sebep ahmaklık, yani zihnin tahsile kabiliyetsizliği ise, o halde çocuğun hilkati nakisesini tashih keyfiyeti güçleşir. Bu hususta da bazı usule, vesailte müracaat olunur. Lâkin faydalı semereler almak hemen muhal gibidir. Teşekkür olunur ki bu mertebelerde mahdud çocuklara nadiren tesadüf ediliyor. Bu bapta «Lük» der ki: «Böyle dikkate kabiliyetsizlik bir çocukta

görülebilecek nakiselerin en fenasıdır. Çünkü bu nakise hilkîyete, bünyeye ait olduğu için tashihi müşküldür.»

Madam Krike ahmak çocuklardan Fransızca hemen harfiyen şöyle:

La difficulté est plus grande, quand on a affaire à des natures tout à fait ingrates, et quand l'inattention est le signe d'une indifférence générale de l'esprit. (1)

Bahsetmişti. Hâmi Bey madamın terbiye ve tedris usulindeki fazl ve ilmîni valdesi Firûze Hanımefendiye anlatmak ve şu münasebetle Fransızcadan Türkçeye tercümanlıktaki hayret verici rûsuh ve maharetini göstermek üzere ağzını açarken sellemeh-üs-selâm salondan içeriye, kûşe-i perdeden karagöz çıkar gibi Revai girdi. Sağ elinin beş parmağını açarak göğsüne yapıştırmak suretile hazıruna dervişçe bir selâm verdi. Balay-ı sadrdan bir koltuğa diz çökerek oturdu. Madam Krike bu yeni gelenin dervişane kıyafet ve kalenderane meşrebinden ziyade koltuk üzerine diz çöküp oturmasına hayret etti.

Revai kovulmaz ki def ederek oradakileri aleni hiciv saçan dilinden tahlis kabil olsun. Bu herifin zıddına basmak ne kadar tezyif sermayesi varsa sarfına bir vesile hazırlamak, edepsizce sözlerine çanak tutmak demek olduğunu ana oğul bildiklerinden nâçar. kendisini mürebbiyye: Felsefenin en yüksek kademesine erişmiş, fakat dünyadan geçmiş, kalenderîlerin «Sinik» meşleğine salık akrabalarından fazıl bir filozof, mütasavvıf bir şair olmak üzere takdim ettiler. Revai lisanen tecavüzatta maruf haddi geçtiği, artık sözlerine tahammül edilmek kabil olmadığı zamanlarda keyfiyet Ali ağa isminde hassaten bu hizmet için tutulmuş bir uşağa havale edilir, Ali kelbi filozofu, boşboğaz Revaiyi susturuncaya kadar sopa ile döşverdi. Fakat Revainin bu suretle tedibi gürültülü olduğu için ancak

(1) *Pédagogies Gabriel Compayré.*

senede birkaç defa vukua gelirdi. Madam Krike besbelli bir lâtife olarak:

— Fakat «Sinik» ler böyle mutantan hanelerde oturmazlar.

Dedi. Revai biraz Fransızca anlar, fakat muntazam söyleyemezdi. Mutadı daima garabet olan feylesof «Fino» gibi tüylerinin altından gülerek madamın bu sözüne Türkçe şu cevabı verdi:

— Hepimizin bu hanedeki oturduğumuz zaten muvakkattir. Yalhyı borçlular zaptettiği vakit ben kelbi felsefeme muvafık bir kovuk bulur tikihrım. Fakat bilmem o zaman bu süslü hanımlarım, züppe beylerim nerelere giderler?

İşrete iptilâdan gırtlığının uğradığı haraplık tesiriyle filozofun nâ lâtif sadası âdeta bostan dolabı gıcirtısı gibi çıktığından madam Krike, nezdinde mürebbiyelik vazifesini deruhte etmek üzere bulunduğu ailenin iflâsa tekar-rûp etmiş eski kibardan olduğunu anlıyamadı. Bunu anlatmamak için Hâmi Bey ortalığı söze boğmak kastiyle hemen lâkırdıya girişti. Revainin salona vürudu esnasında başlamak üzere iken başlayamamış olduğu tercümanlığına ibtidâr ile valdesine hitaben:

— Madam Krike cenaplarının mürebbiyelikteki fazla âlimane ifadelerinden anlaşılıyor. Çünkü dersine dikkat edememek hilkatinde bulunan çocuklar için şöyle söylüyorlar: «Ne vakit nankör tabiatlarla insanın işi bulunursa, ne vakit dikkatsizlik zihnin umumi takayyüdsüzlüğüne alâmet olursa o zaman keyfiyet daha güçleşir...

Fîrûze Hanımefendi bu bilmece gibi sözlere zihninde münasip birer meal bulmak için yüzünü buruşturur, gözlerini kırıştırırken filozof Revai derinden bir göğüs geçi-rerek:

— Vay gidi tercüme... Vah zavalh Türkçe.. A yavrum Hâmi Bey! Bu senin tercümanlığın tıpkı orta oyunundaki

doktorun «ne vakit karın içerde var çok kalabalık, açarsın sağ tarafta bir pencere, yatarsın bir saplı süpürge» işte ona benzedi. Madamla olan mübahasenizin esası Rıfkının talim ve terbiyesi değil mi? Siz ondan ne anlıyorsunuz? Valideniz hanımefendinin çocuk terbiye usulüne vukufunun derecesi işte sizde, bir tanecik oğlunda görülüyor. Nümu-ne meydanda... Bu kadar hocalar tutuldu; seni okutmak bahanesiyle o heriflerin yedikleri tatlılar bir araya cemedil-se alimallah bugün baklavadan bir yangın kulesi yapılır; ekmek kadayıflarıyla bir çurpuçı çayırı döşenir; o kaymak-larla etrafına bir de duvar çevrilirdi. Sonra tahsilini it-mam için Parise gittin. Oradaki tahsilinin yüksek marte-besini de deminki «ne vakit nankör tabiatlarla insanın içi oluyor» nevinden herzegûyane tercümelerinden anlaşılı-yor. Maksat çocuğun tahsili için madamla mübahase ise o ciheti bana bırakınız; ben görüşeyim. Hem anlıyayım ba-kalım, mürebbiyenin felsefedeki göz açıklığı nerelere ka-dar varabiliyor?

Madam Krikeyé hitaben:

— Madam!... Muva, parle ön pö franse.

Mürebbiye gülerek:

— Trebiyen, Mösyö. trebiyen!.

— Me. pa boku!.. Meryem Dudu bize edecek tercü-manlık...

— Fakat efendim ben biliyorum güzel Türkçe. Çok vakit var ben burada sizin şehir. bir hristiyan familya ko-nak oturuyorum.

Filozof şevinerek:

— Bravooo!... Bravooo!... Boku anşante... Vuzet bon fam... bonfam... e muva bon om... bon om... filozof sinik...

— Vıy... vuzet ön om tre bon... Ön eminan filozof...

— Setase franse... Artık Türkçe konuşalım.

— Siz nasıl istiyor öyle oluyor...

Reval (derûni):

— Ben nasıl istersem öyle mi oluyor?.. Bu karı da pek kuru sinir gibi amma sarhoşluğuma tesadüf ederse belki ısıtırım. Artık Meryem Dududan usanç geldi. Biraz çeşni değiştirmiş olurum. (Aşikâre) madam cenapları!.. Eski Yunan felâsefesinden «Krates» in tercümei halini bilir misiniz?

Mürebbiye biraz düşünerek:

— Vıy Mösyö! Krates lö selebr sinik. Kontamporen dö Polemon süksessör dö Ksenokrat dan lekol platonik.

— No Madam, pa boku franse an türk an türk...

— Pardon efendim. Ben «Krates» biyografı bir parça biliyor. Bu büyük filozof köpeklerden... «Diyojen» idi bunun hoca...

— Berhûdar ol madam.. Yirmi senedir şu mahallede senden başka «Krates» i tanıyan bir adama tesadüf edemedim. Alimallah evvelbevvvel eli öpülecek mürebbiyelerdenmişsin. (Yavaşça) daha sonra diğer taraflar da itihap edilebilir.. (Âdeta) «Krates» i tanıdığın için madam, boku anşante... Mademki babasını tanıdın biraz gayret et de şunun oğlunu da bil.. o zaman sana iki katlı bir âferin...

— Evet biliyor.. baba «Krates», oğul «Pasiklis» ana «Hiparhiya»...

— Sen çok malûmatlı karı.. azıcık daha sıkıtırısam «Krates» in büyük babasını da.. belki onun dedesini de bileceksin. Fakat neye lâzım! Bize yedi ceddinin lüzumu yok. «Krates» ile «Hiparhiya» oğulları «Pasiklis» i nasıl büyüttülerse biz de «Rıfkı» yı öyle büyütelim derim. Malûm ya! Bu ana, baba ikisi de Kelbiyundan filozof idiler. Oğulları «Pasiklis» i de çekirdekten öyle yetiştirdiler. Oğlan âdeta köpek yavrusu gibi büyüdü. Yazın çocuğa hiç esvap giydirmezlerdi. İngilizler hamama nasıl girerler? «Pasiklis» sokakta işte öyle «alangle» gezerdi. Bir gün çocuk dere kenarında bacaklarını suya salıvererek şapır şapır oynamakta iken deliklerinden birine sülük kaçtı.

Sonra o sülûğü nasıl ameliyatla çıkardılar? Bu mühim bahsi hususi sahifesinde okudun mu?

— Hayır. Ben «Krates» biyografi okudu, fakat sülûk görmedi.

— Öyle ise «Krates» hakkındaki malûmatın nakıs. Kıssadan maksat hisse almaktır. O sülûğe müteallik ameliyatı dikkatli okumalı. İnsan hali bu. Başa öyle bir kaza gelirse defî çaresini hariçten öğrenmeğe ihtiyaç kalmaz. Peki «Krates» in hatip «Metrokli» ye verdiği edep dersinden malûmatın yok mu?

Mürebbiye kızarak:

— Biliyor. Fakat hanımefendimiz ve çocuk önünde böyle kirlî lakırdı etmek istemiyor onun için..

Revainin ifade şekli pek perdeden dışarı olduğundan biz o tâbirleri burada mümkün olduğu kadar bir kelime örtüsü ile tâdil ediyoruz.

— Lakırdıların büsbütün bugadaya konmuş tertemizle de çocuk terbiye olmaz. Rıfkıyı bu kadar utangan alıştıрма. Mahcup. sakılgan büyütülen çocuk ailesinden bir servete vâris olmazsa sonra aç kalır. Bir velet, filozof olmak için büyütülürse ona açlığa, çıplaklığa, rast geldiği kovukta kıvrılıp yatmağa idman peyda ettirmeli.. Yok dünya adamı olarak terbiye edilecekse hicap faslını eski metni veçhile uzatmadan cingöz, kaparoz alıştırmalı.. Evet, madam, gelelim hatip «Metrokli» ye: Bu zatın yaradılışında acayip bir malûliyet varmış. Ne vakit nutka başlasa sarfettiği kelâm nîşbetinde hades vâki olurmuş. Ekseriya bu ikinci fîlin gürültüsü nutkunun sadasına galip geldiğinden halk huzurunda mahcup ola ola nihayet bu kerih âdeti yüzünden hatiplikten feragatle hanesinde uzlet ihtiyar eylemiş, böyle haval bir sebeple mesleğini bırakmağa karar verdiği için «Krates» «Metrokli» ye fevkal-had istiğrap ve hiddet ederek bir gün gaz yapıcı bir takım mevad ekliyle karnını balona çevirdikten sonra hades

illetine müptelâ, o mahcup natûkun inzivagâhına gîtmîş. İki taraflı nutka başlamış. Ö kadar beligane ulvi hakayık sarfetmiş ki nutkun birçok nokatında malûm maraz hasse-bile yel koyuvermekte belâgat perdez misafirine peyrevlîkten hâli kalmıyan hane sahibi o gürültüler arasında işittiği sözlerin azametine hayran olmuş. İfadelerindeki belâgatle «Metrokli» nin takdirlerini celbe muvaffakiyetini hisseden «Krates» muzafferane bir tavır ile demiş ki:

— Ey dostum Metrokli!.. Beyanatımın hakkaniyetini katnının gürültüleri ihlâl edebildi mi?.. Karnının yelleri hitabetine mâni olmasın. İşte benden cesaret al da çık mesleğinde devam et...

Firûze hanım filozofun sözlerinden pek sıkıldığı için kendinde âsap elemi başlamadan salondan savuşmuştu. Hâmi hiddetini güç zaptedebilir bir halde Revaiyi dinliyor, mürebbiyeye karşı aile namusuna taallûk eder, bazı günâ hozeyanda bulunmasına mümkün mertebe mâni olmak için ikisini yalnız bırakarak salonu terkedemiyordu. Revai Hâminin veçhindeki infial alâiminden canının sıkıldığını anlıyarak:

— Hâmi Beyefendi; yüzüme öyle gazepnâk nazarlarla bakma; Ali ağayı çağıрмаğa daha vakit var; emin ol ki bugün işi o raddeye getirmeyi ben de arzu etmiyorum. Artık ihtiyar oldum; vücudum evvelki kadar dayağa tahammül edemiyor; benim hizmetime Ali ağanın neden tayin edildiğini madam bilmez. Kirk Yunan filozofunun ibretbahş fıkralarını okusa bu kadar garip bir şeye tesadüf edemez. Dur bari onu da anlatayım: Madam, beni dövmeğin için mahsusen aylıkla bir adam tutulmuştur. Malûm ya «Sinik» filozoflar nefislerine ceza maksadiyle acayip vesaite müracaat ederlerdi. Bunlardan bazıları, hırçınlığına tahammül ile ahlâk metaneti iktisabı için hayat belâsı denecek huysuz kadınlarla tezevvüc eylerlerdi. Diğerleri de kıyın ince, yazın kalın ağır elbise giyerek vücut ra-

hatsızlığına çare ararlardı. Filozofların bu husustaki cinnetlerini tetkik emrinde Hinde kadar gider isen kendine bir temel çivisi uydurarak gûya kuştüyü minderde imiş gibi o sivri şeyin üzerinde oturmağa idman peyda etmiş olanlarını bile görürsün... Ben de nefsiñe eza için çare düşündüm. Hırçın kariyle tezvici pek maksada kâfi görmedim. Çünkü onu harıçten aramağa lüzum yok... Bu yolda huysuz karılar lüzumundan ziyade... Hint usulü çivi keyfiyetini bünyeme muvafık bulmadım. Zira basurdan halim harap... Eğer bu bir ceza ise vücudümden çivisiz vuku bulan kan seyelânı benim için kâfi... Eza ile nefsi terbiyenin bence en âlâsı Ali ağanın sopasıdır. Her ne zaman riyazet kavaidine riayetsizlik neticesi olarak vücudümde semen peyda olursa buraya salonun kapısına gelirim; Firûze Hanımefendiye ait bir iki söz sarfederim; derhal Ali ağa celbolunur. Beni çalyaka ederler. Basarlar sopayı... Vücudüm dayağa kanıncaya kadar söylenirim. Darbelerin adedi benim gibi dayanıklı bir filozof için kâfi haddi bulunca susarım, dayağa da nihayet verilir. Beni döşegime naklederler. Eksik olmasınlar, önüme bir tas sıcak çorba getirirler. Çünkü dayaktan sonra iştahımın açıldığı hanece tecrübe edilmiştir. Onu içerim. Oh... Bir derin uyku çekerim. Yirmi dört saat kendimi bilmem; fakat sonra «turp» gibi sağlam kalkarım. Kendi felsefemce bu usule «tedavi biddarb» tabirini muvafık buldum. Galiba bunun Fransızcası da «Cure de coups de bâton» olacak. Bu tedavi usulü sinire, soğuk - gınlığına, uykusuzluğa, hazımsızlığa bire birdir. Zannımı kalırsa çok sürmiyecek bu «tedavi biddarb» ın nefi önmece sabit olarak kongrelerinde müzakere mevzuu olacak. Binaenaleyh lüzumuna göre yekdiğerini dövmekte minnettarlığı calıp bir iyilik sırasına geçecektir. Bizim hanımefendi her gün hastadır; şu müessir tedavinin nazik vücutlerine tatbikini tavsiye ettim; sözüme gücenerek beni Ali ağanın himmeti bazusuyle

bir daha terlettiler; lûtufları varolsun; semirmemek için bu usul vücudüme pek iyi geliyor. Filozofların semirmekten ihtirazları niçindir bilir misiniz? Vücut kuvvet buluncu adamın sevda damarları kabarıp, insanı kahrına zebun eden müştehiyatın en korkuncu sevdadır. Şehvetine mağlûp olan bir kişi hususatı, sairinin cümlesine galip çıksa yine para etmez; filozof olamaz. «Krates» şehvete karşı en müessir deva «aşlık» tır diyor. Bana kalsa dayağı tavsiye ederim. Vâkıa bir iki ay kadar ekmelele sade suya devam edilirse vücutta artık uykuya mâni olacak bir gerginlik kalmıyor, bedende derman azalınca gönüldeki en şehvet uyandıran en ruh delirten hayaller de zaâfa dâçar oluyor. Lâkin bazı müstesna tabiatlar var. Ekmelele peynirle midelerini avutarak döşeğine girip te zihninden pırlantalı dünya güzelleri geçire geçire sevdasını debreştirenlere ne demeli? Bakkalın bir dilim peynirinden mütehaassıl hararet mucizesiyle öyle haddinden harîş hayalât görenlere meşe sopasından âlâ ilâç olur mu? Âlem bu yavrum!. Âlem!. Ha!. Bu sade suya âşıkların mâkûsları da vardır. Onlar da dünyanın en leziz, en mugaddi yemekleriyle sevda grizelerini tahriğe muvaffak olamıyan zavallılardır. Ben bunları sopaya evvelkilerden ziyade müstahak görürüm. Evet âlem bu! Türlü, türlü. Bak (Hâmiye hitaben) ananla sen sevdakârlığın bu iki nev'inden de harîşmişiz. Siz ikiniz yiyip içerek kuduran takımdansınız. gönülleri-niz bostan dolabı kovalarına benzer. Akar su suhuletiyle sevda içinize dolar, dolar boşalır. Her gün başka bir güzele dildade olursunuz. Hele ananın gönlü!.. Gönül değil, âdetâ bir aşkû hava limanıdır. Uğrayan gemilerin haddi hesabı yok...

Hâminin sabrı artık gayeyi buldu. Hiddetten gözleri büyüyerek bağırdı:

— Filozof efendi salondan gider misin? Yoksa Ali ağayı celbedeyim mi?

— (Müstehziyane bir tebessüm ile) yok yavrum yok!..
Dayağa lüzum görünecek kadar semirmedi. Daha vücudünde sopa ile izalesi iktiza edecek lâhm-ü-şahm pâyda olmadı..

— Yetişirt!..

— Bir gün «Krates» sokakta giderken..

— (Haykırarak) ilâhi Krates kadar kafana taş insân..
Baktım o menhus kelbiyunun fıkralarından.

— Hâmi!.. Pirime dîl uzatma, bir deri bir kemik kalmış olsam yine onu müdafaa için vücudümü Ali ağanın sopasına arz etmekten çekilmem..

— Gider misin göndereyim mi?

— (Filozofane düşünerek) Peki gidiyorum. Bu seferlik şeytanın ayağını kırarım; zararı yok; fakat biraz semireyim; o zaman yapacağımı bilirim...

TUHAF BİR TEKLİF

Müştak Bey ye'sinin şiddetinden ne yapacağını, nereye gideceğini, hattâ o anda nerede bulunduğunu bilmiyordu. (Seyr-i-filmenam) halinde gibi yürüdüğü sokağı fark etmeden, bastığı yeri bilmeden, karşısındakini görmeden, ötekine berikine çarparak, her çarptığından bir türlü takdire uğrayarak gidiyordu. Hayır âdeta koşuyordu. Böyle telaşla, fakat etrafında cerayan eden ahvalden bütün onu ihata eden hayattan habersiz ne zamandanberi yürüdüğünü ve daha ne kadar yürüyeceğini bilmiyordu. Yalnız bir arabık vücudü ter içinde kalmış olduğunu hissetti. Birden bire durdu. Yürüyüşünün hedefini tayin etmek ister gibi düşündü. Etrafına bakındı. Dört yol ağzı geniş cadde, çifte tramvay hattı, demir parmaklıklı terkos havuzu, karakol, yüksek haneler, kızlalar... Kendinin Beyoğlunda, Taksimde bulunduğunu anladı. İşte o zaman biraz aklını başına toplar gibi olarak:

— Demek ben Akсарaydan buraya kadar âdeta kendimi bilmeden gelmişim!.. Şimdi nereye gidiyorum?..

Kendine iradettiği bu sualden ürktü. Daha ziyade terlemeğe, kanı beynine hücum etmeğe başladı. Hemem her tarafı titreyerek:

— Arpa zamanı bütün istekli adımlarını ahır cibetine atan yorgun «eşek» gibi benim adımlarım da bülâ ihtiyar, o tarafa teveccüh ediyor. Teşbih biraz, biraz değil çok kaba... Kaba amma tamamiyle ahvâlime uygun değil mi? Ben onun için cayır, cayır yanıyorum... Acaba o be-

nim için sobada ısınmış kadar bir hararet hissediyor mu? Onun aşkından haydi benim gönlüm tutuşsun... Kalben buna tahammül göstereyim. Fakat bu sevda yangınına servet dayanıyor mu? Aşk ve alâkaya karşı acaba kaçınıcı medeniyet aşırında «sigorta» şirketleri teessüs edecek? Haniya öyle hayırlı bir şirket vücade getirilsel.. Taksit bedeli ne olursa olsun verir, her nevi muhabbet belâsına karşı en evvel ben gönlümü temin ettirirdim. Mahalle yangınlarındaki telefât ahşaba, eşyaya aittir. Fakat sevda harikinde doğrudan doğruya insan yanıyor. Şimdi ben ne yapacağım? Matmazel «Parnas» bir haftadır misk gibi burnumda tütüyor. Onu bugün bir koklamak bana iki yüz liraya oturacak. O kadar param olsa bir dakika geçirmem. Gider onun sevda kokusuyla mestolurdum... Ne yapayım yok!.. İki yüz kuruşum bile yok... Yok... Yok.. burada biraz daha dursam bilâ ihtiyar gidip kapıyı çalacağım. İhtimal o da şimdi beni bekler. Evet kendimi bilmiyerek gideceğim sonra parasızlığım anlaşılacak. İş fena olacak. Böyle bir felâkete uğrarsam hemen İstanbula eve dönmeli... Kuyunun ipini kovanı çözüp boynuma bağlamalı... Yahut ne zahmet ipi bağlamadan kendimi atıvermeli.. ay bilmem nasıl etmeli? O kadar şaşırdım ki kuyuda boğulmanın kolayını bile bulamıyorum! Bana bugün iki yüz lira ikraz edecek bir dostum olsa... Ne kuyu düşündümdüm, ne sarnıç! Böyle muzlim şeyler aslâ aklıma gelmezdi. Lâkin nerede öyle dost?.. Ne sarrafa yüzüm kaldı. ne odacıya!.. Beş altı mecdiyeye kadar borç ettiğim zamanlar oldu. Aklıma geldikçe kendi kendimden utanıyorum. Birdenbire elini alına götürerek:

— Reyhan, Reyhan... Kaç gündür niçin aklıma gelmedi bu Reyhan?.. Reyhan iyi çocuktur. Ayda yüz liradan ziyade iradı olduğunu rivayet ederler. Çoluğu yok, çocuğu yok... Dolabında bir dostuna ikraz edecek birkaç yüz lirası

bulunmazsa ayıptır. Dolandırmak için almıyorum ya? Elbette ödeyeceğim.

Mevsim teyrinisani ortaları idi. Yürürken sokağın çamurları içinde sararmış yapraklar çiğnediğimiz bir mevsim... Müştak saatine baktı: Dört buçuk. Kendi kendine:

— Şimdi gidersem belki evinde bulurum, dedi. Bir arabaya yanaştı. İçine girdi. Arabacıya «İstanbul Süleymaniye» diye haykırdı.

Müştak, Mektebi Mülkiyeden vasat derecede bir iktidarla çıkmış yirmi altı, yirmi yedi yaşında bir gençtir. Fakat kendini ilmi ve edebi kudretçe vasat değil, aliyyül a'lânın da fevkinde telâkki eder. İktidarının mikyası demek olan elindeki şahadetnâmenin tâyin eylediği mütevassı liyakati fennen, edeben hocalarıyla kendi beyninde mevcut bulunan fikir ihtilâfı ve görüş farkından mütevellit bir haksızlık şeklinde gösterir. «Falan dersten pek az numara almışsın.» diyene Avrupalı meşhur âlimler ve ediplerin bir kaçını sayarak, «bugün güneş gibi dehâlarıyla medeniyet ufuklarını tenvir eden falan, falan zatlar, şu, şu derslerden sıfır almamışlar mıydı?» cevabını verir.

Müştakın za'mınca kudret ve istidat bakımından ham-ayar görünmek istediği Avrupa meşahiriyle kendi beynindeki küçük fark yalnız onların âli mekteplerden çıktıktan sonra tahsil ve tettebbüün arkasını bırakamamış olmaları, bizim beyefendinin ise kendini hovardalığa kapıp salvermesidir. Bu şiddetli sevda, bu hırçnılık nereden geliyor? Kendine sorsanız «zekâ fazlalığından» cevabını alırsınız. Ne yapalım? Sıcak memleketlerin biberi gibi bizdeki zekâlerin pek keskinleri de çapkın çıkıyor.

Avrupa günlük gazete ve mecmualarından bir kaçına abonedir. Bu gazeteler, risaleler, haftada, on beş günde, ayda gelir yazıhane üzerinde kütüphane dolaplarında, şurada burada yığılır, tozlanır, beyin vakti olmaz ki üç dört sahife kessin de bunlardan bir makale, bir bahis, bir fikre

okuyabilsin. Mütalâa hevesi sair havai ihtigalâtına en ziyade galebe ettiği zamanlarda bu birikmiş eserlerden birini eline alır. Fihriste bir göz gezdirir. Beğendiği, müfit gördüğü bahislere kırmızı kurşun kalemiiyle işaret çeker. «Vaktim olursa inşallah bir gün bu işaretli mühim bahisleri dikkatle 'mütalâa edeyim» der. İşte o kadar. Bu mütalâa kararı üzerinden haftalar, aylar, seneler geçer. Beyin havaiyattan hâli iki saatçık vakti olamaz ki okusun. Tuvalet, elbise, biçim, kumaş hususlarındaki modalar ekseriya evvelâ Pariste türer, orada kullanılır, bıkılır, sonra nasıl buralara intişar ederse bu acib mazhariyet bazı müelliflerle telif eserlerde de görülüyor. Gençler beyninde vakit, vakit Mösyö falanın modası hükümferma oluyor. Bu sene Paristen «leylek» ne getirdi? Meselâ Mösyö «Hippolyte Taine» i artık «Taine» in başlıca eserleri okunacak. Makalelerde, konuşmalarda her bahse o isim girecek. Münasebet alsın almasın mutlaka ondan da birkaç satır gösterilerek malûmat beyan edilecek tettebbü merakıyla değil, mahza bu ecnebi müellifler modası sevkiyle Müştak «Taine» in tekmil âsârını getirtir. İngiliz edebiyatına ait olan cildi haftalarca perdesüsünün cebinde gezdirir. Güzel havalarda «Pöti Şan» da, Taksim bahçesinde, Şişlide dolar. Her nereye otursa, hattâ tramvayda bile cebinden o mahut cilt çıkar. (gand) 11 ellerinin biri cildi tutarken diğeri gümüş saplı bastonu yün eğirir gibi furl furl çevirmekle meşgul olur. Müştak işte böyle aylarca her gün Mösyö «Taine» i okur, fakat ne hikmet bilmez eserin otuz sahifesini bitirmeğe muvaffak olamaz. Kitap cepte gaze gaze fersudeleşir; evvelâ kap yapıkları yırtılır düşer; sonra formaların dikişleri kopar; nihayet bir gün eseri ya lokantada, ya vapurda, ya tramvayda, ya birahane, hâsılı işte öyle bir yerde unuttur. Müştak Mösyö «Taine» den, daha doğrusu «Taine» onun elinden kurtulur. Sonra «Taine» in âsârından bahsedilirken ağızlardan, kalemlerden feveran eden mef-

tunca sözlere peyrev olarak âzım bir hayret te Müştak tarafından izhar edilir. Bu hayretlerdeki ciddiyetle yapmacığı farketmiyen bir takım ahmaklar da:

— Müştak bey «Taine» in âsarını tekmil mütalâa etmiş, bu müellifi ne kadar takdir ediyor?

Sözleriyle beyin tettebbüdeki derinliğine şaşarlar.

Müştak, orta boylu dolgun vücutlu, pembe tenli, bir delikanlıdır, alnının genişliği nasiyesine bir zekâ halâveti verirse de çatığa karış, fakat ince kaşları altındaki ufak siyah gözlere dikkat edenler, bunların sahibinde büyük bir azm-ü-sebât olmadığını anlarlar. Çünkü bu gözler nereye baksa birkaç saniyeden ziyade sebât göstermiyerek hemen başka tarafa bakar. Gözlerin alt ve üst kapaklarındaki hatlarda ve hadekalarda mütemadî bir tebessüm hali vardır. Zaten varı güler, yoğa güler, en boş şeylerle en ciddi işlere karşı izhar ettiği hep o aynı tebessümdür. Ağladığı vakit bile güler gibi ağlar. Halini bilmiyen kendisini lâtife olarak ağlama taklidi yapıyor zanneder. Bütün hislerinin zaâfını göstermeğe vasıta o tebessümleridir. Birinin iktidarından, fevkalâde bir eser vücade getirdiğinden bahsedilse Müştak güler. Bu gülüşünde öyle bir hodbinlilik mânası vardır ki: «Ben istemiş olsam ondan âlâsını meydana getiririm... Hem getireceğim de... Hele sabredin... Görürsünüz...» gibi tavra furuşane bir iddia vazihan hiss olunur. Fakat bu güzel niyetler kuvvede kalır.

Müştak beş yüz kuruş maaşla devalden birine devam eder... yeni imlâyı resmî muharreratta kabul etmediği için her gün mümeyyiziyle boğaz boğaza gelir. Mümeyyiz kızarak haykırır:

— Harfleri değiştirmek, yenilik namına sadakâ harfleri mânasız israf âdetinden vaz geçiniz beyefendi. Elinizdeki müsveddeler mektep risalesi değildir. «dal» ları tekrar «te» ye tebdil «sonra» ların «bulunan» ların zait vavlarını hafz için mâlâyâ'ni tashihatten artık bıktım. Bazen de gö-

remiyorum kaçıyor. Birkaç defa Mektupçu beyefendinin itabına düşer oldum. Bu evrak oyuncak değildir. Rica ederim beni böyle beyhude ılgal etmeyiniz. Vurduğunuz av ürküttüğünüz kurbayağa değmiyor.

Müştak — (Münfailâne) Hakkınız var mümeyyiz efendi. O yeni imlâyı mahsus istimal etmiyorum. Elim alışmış ta zuhulen ara sıra kaçırıyorum.

— Bu sakim âdetinizi tashihe gayret ediniz. Geçenlerdeki müsveddelerin birinde de «heyhat!» «lâfz-ı niddâisi» ni istimal etmiştiniz. Yazdığınız roman madur? Yoksa (tiyatora) risalesi midir?

— Lüzumu görülünce resmîyatta «heyhat» niçin kullanılsın?

— «Heyhat» kelimesinin bir kalemde yazı ile değil, şifâhen bile istimali caiz değildir.

— İşte buna da bir «heyhat!..»

— (Hiddetle) bana hizmetimden istifa ettireceksiniz.

— Bu son sözünüzde «heyhat» a bir başka misal teğkil eder.

Zavallı mümeyyizin işte böyle Müştakın elinden çekmediği kalmazdı.

İki sene evvel valdesi vefat etti. Müştak üç bin liralık küçük bir servete vâris oldu. Esasa dokunmıyarak yalnız iradı sarfetmesi emrinde pederinin ettiği nasihatleri dinlemedi. Galatada iki bin lira kıymetinde bir kârgir akarı sattı. Şimdi Balıkpazarında beşer yüz lira eder etmez iki dükkânı kalmıştı. Pederi altmışlık zevcesinin vefatından sonra yirmi beşinde var yok, etli, canlı, boylu kaslu yakışıklı, fıkrıdakça bir duvak düşkününü ile evlendi. Zavallı adam ölen karısının hastalık iniltileri ile geçirdiği yedi sekiz senelik son zamanları zarfında her gün, her saat dert dinlemeden, ona teselli vermeden, mevta mahkûm bir kadına hayat arkadaş olmağa artık usanmış o tesirle âdetle yaşama lezzetini ve dünya zevkini unutmuş gibi iken şim-

di genç refikasının nevcivanlık büyüstünüm testriyle o da kanında bir hararet, bütün vücudünde memulün fevkinde ikinci gençlik devresine girmiş kıyasıyla artık ne oğlu Müştakı düşünmeğe, ne de sattığı akara teessüf etmeğe vakit bulabiliyordu.

Müştak pederini böyle meşgul görünce kendini sefahat âlemlerine kapıp salıverdi. O aralık, ticaretinin genişliği, servetinin azameti ile tanınmış ihtiyar bir Rum vefat ederek kiliselere, rum mekteplerine teberrü eylediği milyonlarından başka Beyoğlu şıkları arasında edebi bir münazaa sebebi olacak bir de «Metres» bırakmıştı.

Matmazel «Parnas», yirmisinden pek yukarı olmıyan bu âfet, sarı saçları, elâ gözleri, o levendâne narin kametli, pürşâ'saa tuvaletiyle, Beyoğlunun sevdâ uskunda zubur eden bir kuyruklu yıldız gibi acaba kime çatacak? Hangi servete çarpacak? diye bütün dikkat dürbinlerini ve teccüs nazarlarını kendine celbetmişti. O esnada milyonluk zevat bile sonunu düşünen birer tereddütle matmazelin müsademe tehlikesinden çekinirlerken, anlara nisbetle servet bakımından bir hiç olan bizim Müştak, sansar kapı ile kaplan avına çıkan bir şaşkın avcı gibi o birkaç bin liralık ufak servetile matmazelin yoluna vücudünü ferşederrek muhabbet arzetmeğe cesaret göstermişti.

Matmazel, Parisin yüksek tabaka alüftelerinden imiş, ölen rum Pariste ticari bir muameleden birkaç saat zarfında milyonlar kazanmış. O sevinçle vücutçe bir gençlik hissetmiş. Servetteki talihinin muhabbetle de yâver olmasını tecrübeye kalkarak matmazel ile bağlanmış; birlikte İstanbula gelmişler. O kazancın besbelli hızı çabuk geçmiş; Mösyönün de vücudü gevşemiş; bu seksenlik ihtiyarın yumuşak puselerine biraz sertlik gelmek için matmazel âşkında peynir dişlerinin çıkmasına intizar etmekte iken zavallı Rum galiba bu son metresinden kâın alamadan âlemini değiştirmiş. Namının hasenatla anılması için bun-

ca hayratına ilâve olarak matmazeli de münasip bir servet ile halka vakfeylemiş. Diğer rivayete göre ihtiyar peynir dişlerinin çıkmasına matmazelin intizarı surf bir hileden ibaretmiş, o derras Fransız kıızı bunak âşıkından gizli dem-güzarlık için pek çok dişli âşıklar bulmaktan hâli kalmamış.

«Parnas» eski Yunanilerin bir dağa verdikleri isimdir ki esatir devrinde burası «Apollon», sanayi-i nefise ve şîr ilâhelerinin makarri addolunurdu. Bugün mecazen şîr ve şaire de medlûl olmuştur. «Monter sur le Parnasse», Parnasın üzerine çıkmak.» Yani «şîrle iştigal etmek» gibi Fransızcada bazı tâbirlerin zuhuruna da meydan açmıştır.

Matmazel «Parnas» ihtiyar dostunun gözüne daha şairene görünmek için kendine bu namı vermiş olmalı. Müştak, daha yemi yemeden kapancaya tutulan kuş gibi henüz matmazeli görmeden ismine tutulmuştu; evvelâ böyle kullaktan âşık oldu; sonra bahtiyarane bir fırsat elde ederek matmazel ile görüştü; o saatte fitili aldı.

Je veux monter sur le Parnasse

Mais hélas!

Ma plume ne se prête à mes esperances

kabilinden şîr-namına yâveler karalıyarak Parnasa takdime cesaret etti. Bu maskaralıklar kızın hoşuna gitti. Müştakın serveti matmazelin ev idaresine tuz, biber olmaz; fedakâr âşık buralarını düşünmedi. Kızın çok zenginleri birkaç ayda ezecek o maişet yükünü üzerine aldı; akarını satmak, karzen tedarik etmek suretiyle üç ayda bin lirayı mütceviz bir para sarfetti. Matmazel Parnas gûya Müştaki biraz seviyor; bu zavallı gencin öyle Avrupa milyonerlerinden olmadığını da biliyordu; bu hakikate vukufu cihetle sanki sözde israftan mücanebetle yaşıyordu. Parnasın bütün bu hüsmüniyetlerine, ihtiyar ettiği iktisatkârane maişetine rağmen, biçare Müştak üç ayda bitti; sıfırı tüketti. Zaten-

eti ne budu ne?. Fakat biçarenin nakdi sermayesi bittikçe içinin ateşinin ziyadeleşmesi neticeyi müellim bir hale getiriyordu. Bir ay kadar da etrafa borçla yaşıdı. Hilesi meydana çıkmaksızın son «kredi» yi de kullanmaktan çekinmedi. O günlerde gidip o kapıyı çalmak kendine iki yüz liradan aşağıya oturmayacağını bildiğinden pederinin son derecede hasta olduğuna dair yalan bir haberi metresine tezkere ile bildirdi. Hasta ile olan elim meşguliyeti gelip kendisini görmeğe kavi bir mâni teşkil ettiğini anlattı. Matmazel bu yalana kandı mı? Gidip bir haftadır yüz yüze gelmemiş olduğu için metresinin apartmanında neler döndüğünü bilemiyor. meraklan çatlıyordu.

Acaba birkaç bin liraya malik, Fransızcada herzegü-yane şiir söylemekte mahir biri daha zuhur edip te Parnasın gönlünde Müştakın edindiği sevdâ mevkilini zaptetmiş olmasın? İşte en ziyade bundan korkuyor, büna ihtimal verilecek zihnine bazı faraziyat geldikçe kızartıyor, bozuyor, terliyor, nerede bulunduğunu ne yaptığını ne söylediğini şaşırıyordu.

Zavallı, anık âşık Aksaraydan Beyoğluna kadar nasıl gittiyse araba ile Süleymaniyyeye yine o aynı dalgınlıkla avdet etti. Arabacı Şeyhislâm Kapısına yakın bir mahalde terbiyeleri çekti. Süleymaniyyeye gelmiş olduklarını, gidecek sokak neresi ise tarif etmesini eğilerek müşteriye ihtar etti. Fakat müşteri hiç oralarda değildi. Sözüne cevap alamayınca herif yerinden fırladı indî. İhtarını beyin yüzüne tekrar etti. Müştak:

— Ha gelmişiz!

İstigrabiyle arabadan çıktı. Elini pantolonunun cebine sokarak parmaklarına ilk dokunan parayı arabacıya verip yürüdü. Herif avucuna konan paranın mecdidiye olduğunu gördü. Fakat müşterinin dalgınlığından istifade etmek kasıtle:

— Azdır efendim!.. Taksimden buraya kadar bir me-

cidiye olur mu? Gelirken köprü parası verdim, şimdi giderken yine vereceğim, bana ne kalacak?

Arabacının bu arsızlığına hiç itiraz etmeksizin Müstak elini tekrar cebine daldırdı; herife bir mecidiye daha verdi. Bu tuhaf müşteri seri hatvatla uzaklaşırken arabacı kendine:

— Yüzümü kızdırıp acaba biraz daha söylensem mi? Böyle dalgın müşteriye bayılırım. Hele ufaklık ta tutmazsa söylendikçe insana mecidiye uçarır... (Haykırarak) Beyefendi!.. Hayvanlara günahdır. Takasından buraya kadar iki mecidiye! İnsaf be!.. Kıyafetine baktık ta pazarlığa girişmedik. Sanki iş ettik...

Müstak bu sözlerin hiç birini işitmedi; seri birkaç hatve ile sokağı dönuverdi. Arabacı:

— Sabahleyin elimize bir av geçti. Onu da kaçırdık. Bunun gibi dalgın müşteriye senede bir defa ancak tesadüf edilir. Arabacıların piyangosu da mecidiye çeyreği yerine lira, kuruş yerine lira çeyreği veren şaşkınlarla, işte böyle istedikçe mecidiye toka eden dalgınlardan çıkacak.

Telehhüfiyle kırbacını şaklattı; birkaç mecidiyesini sızdırmadan dalgın müşteriye kaçırması olmasından mütevellit hiddetini hayvanlardan alarak arabasını sürdü.

Müstakın karzen iki yüz lira koparmak hayaliyle görmeğe nezdine gittiği «Reyhan» Bey, beldemizin ikliminde kabak fasilesi kadar bir yetişme bereketi ve neviligi gösteren edip taslaklarından biriydi. Fakat âli, adı hiç bir mektepten şahadetnamesi, hiç bir darülmualiminden icazeti yoktu. Beyin bu yokluktan aslâ cür'eti kırılmıyarak o kendini her şey için mezun addederdi. Şahadetname ahzinden mahrumiyetini Reyhanın mektep görmemiş olduğuna hamletmemelidir. Bilâkis onun gördüğü mektepleri değme allâmeler görmemiştir. Ne mülki, ne askerî rüştiyeleri, ne «fransız» mektebi, ne mülkiye tıbbiyesi, ne mektebi Sultani, ne Mülkiyesi, bunlardan girmediği hiç biri kalmamış her bi-

rinde birer ikişer sene bulunmıyordu. Pederi zenginçe olduğu için çocuğun canı hangi darıltıtahtsili isterse oraya gönderir, mahdum bey bulunduğu mektepten hoşnutsuzluk alâimî izhar edince hemen oradan alır daha eğlenceli addettikleri bir diğerine verirdi. Peder efendinin bu haline bakılırsa çocukları sıkmadan eğlence tarzında tedris etmek şeklinde bir tahsil usulü taraftarlarından olduğu anlaşılıyor.

Pederinin vefatından sonra Reyhan resmi kalemlerden bir kaçına girdi çıktı. Deniz hamamları iltizam etmek, sekiz on kira arabası işlettmekten başlayarak piyasadan afyon alıp satmak mertebelerine kadar ticaretini genişletti. Fakat bunların hiç birinden kâr etmek şöyle dursun büyükçe zararlara bile uğradı. Fazla kazanç için miras olarak aldığı serveti tehlikeye koymaktan vaz geçerek, neticeleri meşkûk o nevi ticaretlerden nihayet çekildi. İdaresini varidatına uydurarak geçiniyordu amma namını nisbet edecek bir mesleği olmaması bir müddet canını sıktı. Sonra ara sıra gazetelere makaleler göndermek suretiyle muharrirlik namını takınarak o derdine de çare bulmuş oldu. Hiç bir meslekte dikiş tutturamıyanların en nihayet yazı mesleğine dökülmeleri muharrirliğin şerefini ilâ eder ahvalden değildir. Lâkin bu mesleğe intisaptaki saik açlık olmayıp ta böyle Reyhan gibi bir meşgale taharrisinden ibaret bulunursa bu nevi irat sahibi yani karnı tok muharrirlerin — ki enderdir — ücretsiz olarak karaladıkları makaleler gazete imtiyazı sahiplerince en faydalı âsardan addolunur. gazetesi ara sıra havadis ve makale kütüğüne uğradıkça Reyhan beyin yazıları ile maalmemnuniye sütunlarını doldururdu. Yazı ile geçinmekte akilâne bir usul keşfetmiş muharrirlerden bir kaç Reyhanın etrafını alarak kalemindeki dahiyâne kudreti şaşkın avlayıcı medihlerle parlattıkça parlatmak suretiyle biçareyi kandırarak sürümsüzlükten kapanmak üzere bulunan mecmualardan birinin başmuharrirliğini buna kabul ettirmişlerdi. Risale birkaç

ay Reyhanın kaleminin himmeti... estağfurullah parasının himmetiyle neşredildi. Kâr olursa tamamıyla arkadaşlara zararı kâmilen kendine ait olmak kabilinden acayip bir şart ile gaffet eseri olarak üstüne almış bulunduğu bu başmuharrirlik şerefi Reyhana pek tuzlu oturdu. Bunu tecrübe ile anladıktan sonra «banyolar» iltizamını mecmua neşrine nisbetle yüzde yüz kârlı bulmuştu. Birkaç defa bu yolda dolaba uğradı. Birkaç yüz lira dolandırıldı. İstikraz rica-sıyla ara sıra kendine müracaat eden düşkün muharrirlere:

— Biktım sizden... cesim bir servet sahibi olsam fasulye piyaziyle soğuk sahnelerde sıçraya sıçraya malûl düşen aktörlerimizle, sefalet bakımından bunlardan pek farklı olmıyan muharrirlerimiz için bir imarethane tesis ederdim.

Derdi.

Müştak Reyhan'ı bu muharrirlik münasebetiyle teklifsizce tanırdı. Neşriyatını tatil ıztıraplarına düşmüş mecmua sahipleri hakkındaki âlicenabane himmetini bildiğinden para yokluğu yüzünden metresini elden kaçırmak tehlikesine mâruz kalan biçarelerden de belki lûtfunu esirgemez hülyasıyla bu kerim dostuna müracaat ediyordu.

Reyhan uzun boylu, enli omuzlu, buğday tenli gür bıyıklı, sık kaşlı, iri siyah gözlü otuz beş yaşlarında yakışıklı bir delikanlıydı.

Müştak odadan içeri girince bu zatı «terakki arkasından» sernameli bir makale yazmakla meşgul buldu. Reyhan kendine büyük bir muharrir tavrı vermek için Fransız meşhur ediplerinden birini takliden, şalvara karip bollukta açık renk bir pantolon, sadakordan kolaysız bir frenk gömleği giymiş, parmak enliliğinde ince şerit gibi siyah bir boyunbağını gayet gevşek bir düğüm yaparak boynuna sallandırmış; yine o benzetmek fikri ile pek az kestirdiği gür saçlarının alın kısmını tepeli fizan horozu gibi kabartmıştı. Meşahirin yazı odalarına dair Avrupa resim-

li gazetelerinde gördüğü resimlerin her birinden bir fikir ik-tibasî suretiyle tanzim ettiği çalışma odasının ortasına konmuş üzerinde yığıla kitap, kâğıt bulunan geniş bir yazı masasının önüne oturmuş ayaklarını, kafaunda bon-cuktan gözler' parlıyan cesim bir ayı postunun üzerine uzatmıştı.

Reyhan hemen ayağa-kalkarak beşûş bir çehre ile mi-safirine elini uzattı. Sıkı sakıya bir toka ettiler. Müstak dal-gın bir halde bu deniz hamamı mültezimliğinden bozma edibin karşısında bir koltuğa oturdu. Hane sahibi tebes-tümle:

— Pek dalgınsınız monşer!.. Hattâ o derece dalgınsınız ki tahririyle meşgul olduğum şu önündeki makalenin baş-lığına dikkat edecek kadar olsun bir fikir huzuruna malik değilsiniz.

— Evet monşer, dalgınım.. hastayım.. me'yanım.. ha-sılı pek acayip bir haldeyim. Uyuyor muyum? Uyanık mı-yım? Onu bile farkedir gibi değilim. Âdeta medhuşum.

— (Gülerek) Evet.. Evet.. Lodos havalarda bu ser-semliğe ben de uğrarım. Başında bir salgınlık peyda olur. Oturduğum yerde uyuyuveririm. Sonra gözlerimi açınca ne kadar uyumuş olduğumu saate bakmadan bilemem!! Bu hal ediplere yani asabi insanlara ârızdır.. Bir makalede.. Evet «lodos ve edebiyat» sernameli bir makale de bu ha-lin fiziyo-lojik sebeplerinden bahsetmek isterim.

— Birader! Benimki lodos dalgınlığı değil..

— Tuhaf şey! Sana da başka hava mı dokunuyor? Ba-zı bünyelerin aynı havadan ihtilâf teessürlerine dair Mös-yö «Kolen» «fiziyo-loji» sinden..

— Aman kardeşim Reyhan rica ederim. Biliyorum. Malûmatın vâsidir. Türkler içinde bir «erüdi» zamanın al-lâmesisin. Fakat bugün dinliyecek ne vaktim var, ne de halim! Senden ufak bir şey istirhama geldim. İki kelime

ile ifadei maksat edeceğim. Sen de bana aynı ihtisar ile ya kabul veya red cevabı vereceksin.

— (Şaşırarak) istirham tâbirinin lüzumu yok. İstediğin ne ise söyle.

— Karzen iki yüz lira...

Reyhan yazı masasının önünden fırladı. Müştakın karşısında ellerini göğsü üzerine çapraztvâri kavuşturup bir aktör tavrı alarak:

— Talep ettiğin bu meblâğ ile resimli gazete veyahut mecmua çıkaracak isen birader sana paradan evvel koskocaman bir nasihat vereyim: O fikirden vaz geç...

— Hayır... O maksatla istemiyorum...

— O halde bu parayı ne yapacaksın?

— Bu lüzumu izaha girişirsem lâkırdı uzar.

Reyhan mühim bir keşifte bulunmuş gibi vehleten elini dizine vurarak:

— Ha! Anladım... Anladım... Demindenberi gösterdiğim gabavete sen de şaş.. Ben de şaşayım... Şu aralık matmazel «Parnas» ile meşgul bulunduğunu nasılsa tahattür edemedim. Öyle bir metresle yaşıyana «parayı ne yapacaksın?» sualini sormak pek abes olur değil mi?

— Zekisin... Çok zekisin Monşer!... Parayı ne yapacağımı beni çok üzmeden işte anladın. Fakat asıl bence canıforsa olan bundan sonraki üzüntüyü kısa kesmeni rica ederim. Talep ettiğim bu meblâğı verecek mısın? Vermiyecek misin; bir sözle kat'i cevap ver...

— Yooook... Öyle işi aceleye boğup ta sıkboğaz olmağa gelemem..

— Seni sık boğaz eden yok birader. Param dolabında duruyor; istersen verirsin, istemez isen vermezsin. Bu ikraza seni razı edemezsem müracaat edecek bir iki yerim daha var; onlara gideceğim. Vakit geçmesin diye acele ediyorum; çok şükür benim param yok değil; fakat ancak yirmi gün sonra elime geçecek, bana bugün yarın lazım...

Sana muntazam bir senet vereyim, istersen muteber bir de kefil göstereyim..

— (Düşünerek) Hayır Monşer maksadımı anlıyamadın.. Ben şimdi senet kefil sormuyorum. Halin bana çok tuhaf göründü. Sana acıdım. Şimdi eline iki yüz lira koymakla kendimi derdine ilaç bulmuş addedemem. Sana edeceğim iyiliği kardeşliğim dolayısıyla esassız suretle etmek isterim.

— (Şaşırarak) Ne gibi?

— Seni biraz istintak edeceğim. Suallerime ne kadar doğru cevaplar verirsen hakkında o kadar hayırlı olur.

— Monşer! Öyle uzun uzadıya sual cevaba vaktim yok. Şimdi söyledim ya! Senden ümidi kesince başka taraflara müracaat edeceğim..

— O halde uğurlar olsun.. Benim de öyle alelacele bir dosta ikraz olunacak iki yüz liram yok.

Reyhanın verdiği bu son cevabın yels verici tesiriyle Müştakın, biraz evvel azıcık ümide düşmüş olan o zavalının çehresi bir anda birkaç renge girdi. Dudakları titremeğe, gözleri sulanmağa başladı. Çünkü her söz başında gösterdiği isticlal tavrı sahte ve müracaat edeceğini ifade ettiği yerler külliyyen esassızdı. Baş vurmak lâzım gelen mahallerin cümlesini kaç zamandır dolaşmış, hiç birinden beş lira koparamamış, son bir kandırma ümidi ile Reyhana müracaat etmişti.

Vücudünün titremesini mümkün mertebe zapt ile Reyhandan ümitsizce teessürünü saklamağa uğraşarak fakat zor anlaşılır meyasane bir tavırla:

— Öyleyse gidiyorum..

Diyerek odadan çıkarken Reyhan dostunun gizlemek istediği derin yesini anladığını ima eder ve uhuvvetkârane teessürden ziyade istihzaya hamulolunabilir bir eda ile dedi ki:

— Kendi menfaatiniz namına soracağım bir kaç suale

bilâ tereddüt cevap verecek kadar dostluğuma emniyet göstermediğinize teessüf ederim.

— (Titrek bir sada ile) Bütün dostlarına tercihan evvel beevvel size müracaat eden bir eski muhibbinizi bu kadar cüz'î bir meblâğ için istintaka kalkmanızdan mütevellit teessürümün sizin göstermek istediğiniz teessüften fazla olacağına şüphe yoktur.

Hane sahibi misafirin biraz kulağına eğilerek:

— İstintak tâbirini istimalimden dolayı korkmayınız. Size soracağım sualler hep matmazel «Parnas» ile beyanındaki muhabbeti devam ettirmek maksadına mütealliktir...

Bu muammaya benzer sözlerle karşı Müştak afalladı. Hiç cevap vermedi. Dostunun ahk ahk yüzüne baka kaldı.

Reyhan devamla:

— Yâ oğlum işte böyle alıklaşırsın. Farzedelim ki istediğin miktarda parayı şimdi sana vereyim. Buradan çık git. Bununla ne iş göreceksin? Birkaç günlük ihtiyacına defetmekten başka bir şey yapamıyacaksın. Cüz'î müddet sonra yine aynı zaruret baş gösterecek. Her zaman sana iki yüz lira ikraz edecek bir dost bulunmaz. İşi esasından tetkik edelim de ona göre bir çare arıyalım...

Müştak şüpheli nazarlarla dostunu süzerek:

— Sözlerinden hâlâ bir şey anlıyamıyorum. Eğer maksadın bir takım baba nasihatleriyle beni sevdamdan vaz geçirmek ise sana şimdiden anlatayım ki ben nasihat dinlemem. Nasihat almağa ihtiyacım olaydı hiç sana gelmez, daha ehline müracaat ederdim. Çünkü halini bilirim. Şen benden ziyade nasihate, ıslâha muhtaç bir zirzopsun...

— Nasihlik nerede? Ben nerede? A birader!.. Nasihat verecek değilim. Yazık değil mi çeneme... Sana açık bir teklifte bulunacağım.

— Söyle...

— Hayır... Evvelâ soracağım suallere cevap vermedi...

— Eseri aşıkane me vukuf peyda ederek gazetelere fıkralar yazmağa kalkışırsan sonra işin neticesi düelloya çıkar ha!..

— O gibi hasis emellerle bir dostu söyletecek kadar deni meşreb değilim...

— Parol donör mü?

— Parol donör...

— Öyle ise isticvaba başla. Her sualine kemali saffetle cevap vereceğim...

İkisi de birer sigara yakarak karşı karşıya koltuklara oturdular... Reyhan alnını buruşturup iki kaşını birbirine yaklaştırarak aldığı ciddi bir tavırla:

— Matmazel Parnasla yaşamak için her ay ettiğin masrafı mücmelen bana anlat bakayım?

Bu suale karşı Müştak, yalnız ökçesini haliya istinat ettirerek yerden «zâviye-i-hâdde» teşkil etmek üzere açık tuttuğu sağ ayağını, sağa sola şiddetle bir müddet sallıyarak derin derin bir göğüs geçirdikten sonra:

— Bana öyle bir sual sordun ki bunun cevabını nefsim karşı vermekten bile dehşete uğradığım için müm-kün olduğu kadar o ciheti düşünmekten zihnimi uzaklaştırmaya uğraşıyor, yalnız, elime ne geçerse onu sarftan başka birşey düşünmüyor. hesaplamıyordum, ma'hâzâ sualine cevap vereceğim.. efendim.. efendim.. efendim nereden başlayayım?.. Hâz dur.. ayda on lira «apartman» icarı...

— (Gözlerini açarak) çok..

— O paraları verirken benim gözlerim seninkilerden ziyade büyüyor amma faydası yok. Ondan aşağı bir dairede oturmuyor. Sen masarifin azlığına çokluğuna itiraz etme, yalnız dinle ki söz uzamasın..

Müştak, dostuna sükût tavsiye ederken masarifin ba-lîğ olacağı yekûnun dehşetinden kendi heyecanını saklamıyarak baygınlığa yakın bir hal ile:

— Zihnim pek karışık birader, Matmazelin israfatında

o kadar hurda müfredat vardır ki velev mücmelen olsun şu saatte bunları size tâdat edememekten korkuyorum. Fakat müfredatta hatırlıyamadıklarımın ne ehemmiyeti olabilir? Yekûn malûm değil mi? Bu müthiş yekûnu yüz sene de yaşasam yine kabil değil unutamam. Çünkü her ay iki yüz lirayı mütecavizdir. Bazen üç yüzü de geçer... Bazen...

— Dört yüzü de bulur ha?.. Zavallı Müştak!..

Parnasın aşığı ye'sinden boğulur gibi içini çekerek hakkında acınarak istimal olunan «zavallı» sıfatının kendi için ne kadar muvafık bir tâbir olduğunu göstermek ister gibi bir müddet boynunu büktü, bilâ teklûm durdu. İki refik birbirlerinin sırlarını keşfeden nazarlar ile bir iki dakika yekdiğerine derin derin bakiştilar.

Müştak matmazelîn israfatına tahammüldeki hama-katını izahta pek ileri varmış olmaktan ve böyle kendi cüz'i servetiyle hiç bir zaman mütenasip olmıyan bir malîyete, arkası gelmiyecek bir sefahate koyulmaktaki cinnetini tamamıyla hikâye ile istikraz istirhamuna geldiği dostunun merhametine bedel hiddetini celbetmekten vehleten endişeye düçar olmuş gibi birdenbire tavrını tebdil ile aklını başına toplamağa uğraşarak:

— Ben de ne söylediğimi bilmiyorum. Yok, yok. Aylık masarifimin hiçbir vakit dört yüz liraya balığ olduğu yoktur. Bazen iki yüz lirayı geçer. Fakat bazı ay da yüz elliyeye varmaz.

Reyhan şüpheli nazarlarla misafirini süzerek:

— Hakikaten ne söylediğini bilmiyorsun.. beş dakikada bir çehren de ifaden de değişiyor. Benden teessürünü saklamağa, hakikati örtmeğe neye uğraşıyorsun? Doğru söylersen doğru düşünürüz. İfadenin ciddiyeti ile belki salim bir neticeye varmak mümkün olur. Binaenaleyh metresine ettiğin masarifi kısaca, fakat yekûn mikdarını doğru ola-

rak haber ver... Sana karşı göstereceğim kardeşçe semahat ifadatinin sıhhati nisbetinde büyük olacaktır.

— Teşekkür ederim Reyhan.. lâkin zihnim karışık birader... On lira apartman icarı...

— Onu işittik..

— (Yine içini çekerek) oda hizmetçisi, sofa hizmetçisi, sokak hizmetçisi, maa yamak, aşçı aylıkları.. her saat matmazelin emrine müheyyâ bulundurulan gayet şık kupa'nın aylık kirası...

— Mikdar tasrih etmiyorsun?..

— Rica ederim sabret.. yekûn söyleyeceğim.. Her ay başında «Beyker» «Luvr» daha bilmem ne mağazalarından yağan hesap puslaları, modistlerin gönderdikleri «not» lar... Odeon» «Pötüan» tiyatrolarına, «Sirk» e abone bedelâtı...

— Canım bunların hepsine nasıl yetişebilip te gidiyorsunuz?

— Yâmiştığımız yok.. Parnasın canı istediği zaman gider bu oyun mahallerinin bazılarında yarım yahut bir saat kadar otururuz. Ekseriyetle sıkılır çıkarız. Öyle ilk perdeden gidip te bir tiyatrodaki sonuna kadar oturmak bizim gibi kibarlar için ayıp imiş! Bundan sonraki hurda masarifi tâdat edemiyceğim. Daha neler! Neler! «*Pour satisfaire ses petits caprices*» yani mâşukamın her türlü lüzumundan harîf masarifini tediye etmek, ufak tefek denizce arzularını yerine getirmek için Bonmarşeden, Pazar Almandan, bir takım antikacı mağazalarından hakikî kıymetlerinin belki kırk ellî derece üstünde birer fiyatla alınan oyuncak nev'inden lüzumsuz bir takım eşyaya verdiğimiz paraya cayır cayır yanarım. Apartmanın içi oyuncak sergisine döndü. Parnasın bu «Biblo» ve antika merakından pek yangımın... Bazı akşam apartmana gittiğim zaman kemali şelâretinden ellerini birbirine vurarak beni karşılar. Kendi ana lisaniyle haykıra haykıra der ki:

— Aman «Muşak» — İsmimi böyle telâffuz eder — sana bir şey söyleyeceğim çok sevineceksin. Sokak içinde hiç bir şey memul edilmez bir dükkânda mühim bir define keşfettim. Gayet eski bir «Anfor».. Haniya sana «kıymetli antika vazo» lar defterinde resmini göstermemiş miydim? İşte onun aslını buldum. Sahibinin malının kıymetinden haberi yok. On yedi liraya kapattım. Ne büyük kelepir değil mi?.. Bu keşfinden dolayı beni alkışlasana...

Daha kelepiri görmeden kâşifini alkışlarım. Fakat on yedi liranın acısı yüreğime çöker. Ben antikadan anlamam. Fiyat maddesinde gözlerim büyür. Muşukamda ise hal aksinedir. O fiyat keyfiyetine ehemmiyet vermez; sade malın eskisini anlar.. Sonra «anfor» u ziyarete gideriz. Bakarım ki evvelce mevcut bulunan antikalarımızın içinde bu yeniye bir yer bulabilmek için hayli güçlük çekilmiş.. Şöyle bir tarafa sıkıştırılmış. O kadar sevinçle ziyaretine koştuğumuz bu «anfor» nedir bilir misiniz? Âdeta iki kulplu bir çömlek. Metresim bu antikayı o kadar ucuz kapatabilmekteki muvaffakiyetine şaşarken ben de o kulpları, yapanın gözüne giresice çömleğin on yedi lira neresi ettiğine hayrette kalırım. Fakat ne çare! Madem ki matmazel böyle bir kelepir elde ettiğine seviniyor, sen de beraber sevinmelisin!. Hele sevinme de bak, sonra ağlaman muhakkaktır. Birkaç akşam sonra gelirim ki matmazelde bir hiddet.. o antika «anfor» parça, parça yerde yatıyor. «Vazo» nun satın alınmasında sevinmekte ne kadar istical lüzumsa onu öyle bin parça yerde görünce hiddet izharında da o mertebe teenni iktiza eder. Zinhar kızmamalı.. Sevinçte de hiddette de matmazelin havasını kollamalı. Hal neyi iktiza ediyorsa ona göre boşu veya mahzun görünmeli. Keşif ve ıstırasından dolayı birkaç gün evvel o kadar memnuniyet izhar edilen «anfor» un kırılmasının sebebini sormamalı. Canı isterse matmazel keyfiyeti size anlatır. Anlatmazsa artık bunu merak etmemeli «kı-

rılan kırılmış» deyip geçivermelidir. Anlatmaması da her halde hayırlıdır. Çünkü hikâye ettiği zaman hazma mecbur olacağınız hiddet vücudünüzü hayli sarsar. Ekseriyetle alacağınız cevap şöyle olur:

— Ben o «anfor» u Atinada kadimen icra edilen «Panatene» şenliklerinde müsabakaya girenlerden galip kılanlara mükâfaten verilen «Panatenaik» lerden zannetmiştim, meğerse aldanmışım. Tetkikatımın neticesinde bu hakikat sabit oldu. O kadar öfkelen dim, o kadar öfkelen dim ki işte bu sahte çömleği parça parça etmedikçe hiddetimi teskin kabil olmadı...

Bu tetkikatı on yedi lirayı vermezden evvel icra edeydi olmaz mıydı? Fakat söylenmez... «Kırdığına pek âlâ etmişsin» den başka bir şey denemez...

— Demek metresin densiz müsriflerden?... Aylık masarifin biribiri üzerine kaçta geliyor? Takriben meydana doğru bir mikdar koy da ona göre sana bir teklifte bulunacağım...

Müşak bu masarifin en ufak tafsilatını tahattür için dimağını icbar eylediğini gösterir surette yüzünü buruşturarak:

— Belli olmaz birader!.. Belli olmaz. Metresimin masarifi barometresindeki ibre daima değişik noktayı gösterir. Yüz elli, iki yüz lira ile geçinirken bir de bakarsın vehleten bir seyahat arzusu gösterir. Haydi izmiti, Bursayı dolaşırız. İşte o aydaki masrafın yekûnu her türlü tahminin fevkine çıkar. Hele birkaç «anfor» fazla kırdığı aylarda büsbütün belim bükülür.

— Anladım... Anladım... Parnasta kabahat yok. Suç hep senin..

— Neden?

— Öyle bir metres nasıl idare olunur onu bilmiyorsun da işte ondan...

— Nasıl idare edileceğini sen biliyorsan bu mühim fenni bana tâlim ediver...

— Dünyada her fenni öğrenmek istidada vabestedir. Bahusus bu gibilerinin... Fakat şimdi bu ciheti de bertaraf edelim... Farzet ki matmazeli ayda yüz lira ile idare kabül olsun... Sen bu masrafı daha kaç ay dayanabilirsin?

Bu suale karşı Müştak gözlerini kapayıp yumruklarını sıkarak:

— O noktayı ezeleme rica ederim. Bu cihet benim için muzlumdur. Belki de intihara giden bir uçurumdur.

— (Kaşlarını çatarak) Böyle çocukça, densizce sözlerin lüzumu yok... Senden bir erkeğe alelhusus bir filozofa yaraşır cevaplar isterim. Bu israfı gidişe servetin daha kaç ay dayanabilir...

— (Sapsarı kesilerek) Her halde üç, dört aydan ziyade değil... Evet bütün servetimi son on paraya kadar sarfetsem nihayet dört aydan ziyade sürmez.

— Olanca servetin sıfıra münkalip ve bütün aşk emellerin mecburi bir iftiraka müntehi olduğu gün ne yapacaksın?

— (İhtizazlı bir sada ile) İntihar edeceğim.

— Haydi oradan zevzek!

— Bu felâketimi haber aldığın günü ikimizden hangimizin zevzek olduğunu anlarsın.

— Muhabbetin böyle kurtulması mümkün olmaz zan-nolunan felâketlerine düşenler hep intihar mavalini okurlar.

— Birader! Yüzüme dikkatli bak. Ben buraya ne maval okumağa geldim, ne de dinlemeğe...

— Hiddetlenme. Mademki son kararın intihardır. Seni kurtarmak isterim.

— Neyle? Nasihatle mi? O vadide çene yormaman için sana ihtarda bulunmadım mı?

— Seni nasihatle değil, para ile kurtaracağım..

— Muamma söylüyorsun! Haydi hakkımda böyle bir lûtufta bulun. Fakat sen de milyonlara malik değilsin ya? Bu sıcağa kar mı dayanır?. Bir müddet sonra senin servetin de sifıra iner.”

— İnsan... Farzet ki servetim bu ısrafa ancak dört ay kifayet edebilsin.. Senin servetinin tahammül edebileceği dört ayın üzerine bir dört daha ilâve olunursa sekiz ay eder ki bu da az bir müddet değildir. Senin gibi bir dosta dört ay fazla ömür kazandırmak büyük bir iyilik değil midir?

Bu kardeşçe cömertliğe karşı hemen Müştak yerinden fırlıyarak dostunun ellerini buselere, gözyaşlarına garke-de ede:

— Buna, iyilik deme.. Lûtuft deme.. İnnayyet deme.. Hep bu kelimelerin üstünde bir tâbir bul.. Bir arkadaşını ihya de.. Belki bundan daha kuvvetli bir cümle bir terkib icat et.. Fakat azıdır.. Fakat sevgili biraderim.. Bu uluvvü cenabına neden dolayı müstahak görüldüğümü anlıyamıyorum. Bu hareketin sırf insanîyet eseri midir?.. Yoksa!.. Mukabelelep sen de benden..

Bu defa da Reyhanın sadasına bir ihtizaz ârız olarak:

— Evet, ben de senden bir fedakârlık talep edeceğim..

— Vâdettiğin lûtfun azametline nisbeten kendimce bil-mukabele fedakârlık namı verilebilecek bir hareket tasav-vur edemiyorm da..

— Parnasın masrafını mahiye iki yüz lira farzedelim.

— Pekî öyle olsun..

— Bunun nısfını yani yüz lirasını ben tesviye edecoğım; fakat bir şartla..

— Ne gibi?..

— Muhabbetinize iştirak şartıyla!!!

— Pardon anlıyamadım?!

— Arabistanda bir kısrakın birkaç sahibi bulunduğunu hiç işittin mi?

— (Tıkanır gibi bir helecenle) İşittim!.. Sonra?..

— Bu tasarruf kaidesi, mastıflı metreslere de teğmül edilemez mi?

— Namusum hakkı için anıyamıyorum.

— Kısarak hesabı... Bir metresin de iki «aman» ı bulunsa ne lâzımgelir?

Bu acayip suale karşı Müştak demindenberi minnettarane buselerle ıslattığı ve henüz avuçlarında tuttuğu o iki eli bir nefret sayhası ile ve bütün kuvvetiyle sıkarak Reyhanı dut ağacı silker gibi iki üç defa şiddetle sarstı. Canavar homurtusu nev'inden bir sada ile muhakkırane:

— Hayvan herif!.. Deni mahlûk...

Kelîmelerini savurarak artık Reyhanı görmekten dehşete düşer oluyordu. İğrenç bir şeyden kaçıyor gibi yavaş yavaş odanın bir köşesine çekildi.

Biraz evvel yekdiğerini candan aziz tanıdıklarını gösterir tâbirlerle konuşan bu iki zat şimdi hasmane birer tavır ile birbirlerini süzüyorlar. Müştakın yüzünde derin bir nefret aşarı, Reyhanıkinde zehirli, müessir istihzalı bir tebessüm dolaşıyordu. Böyle bir rûddet bakıyorlar. Nihayet Müştak:

— Bu kısarak keyfiyetinin metrese tatbikini hangi felsefe kitabında mütalâa buyurdunuz beyefendi?

— İktisat felsefesinde...

— Demek iktisada riayeten birkaç kış bir metrese geçinebilirlermiş öyle mi?

— Hay hay...

— Öyle ise bu iktisadi hikmetlerde sana peyrev olacakları benden gayride ara... Kendi terbiyende refikler bul. Birkaç bekârın bir han odası kiralamaları kabilinden siz de sekiz on arkadaş bir metrese geçininiz...

— Fakat benim gözüüm «Parnas» ta...

— Ben hayatta iken sen Parnasın eski çorabını bile elde edemezsin...

— Acelem yok; intiharınızı beklerim. Deminki hesaba nazaran bu da pek uzun sürmiyecek değil mi?

Müştak hasmının şu mantıklı istihzasına karşı:

— Nefret!.. Lânet! Senin gibi hayvan tabiatlı heriflere...

Tahkirlerinden başka bir söz bulamıyarak böyle «nefret!.. Lânet» kelimelerini tekrar ede ede odadan dışarıya fırlamakta iken hane sahibi o daimi istihza tebessümü ile:

— Müştak... Müştak... Bana bak. Çok ham beyinli herif imişsin. Öfke ile kalkan zararlar oturur... Hele biraz beni dinle...

Teklifindeki bu garabetten ve bu zehirli istihzalarından sonra bile henüz dostunun atıfetine ümit etmekten kendini külliye alamayan Müştak bu son sözleri dinlemek için çatkın, dalgın bir çehre ile oda kapısının önünde durdu. İnayet ümidinden elân kendini alamadığını imâ eder bir eda ile:

— Birader maksadın lâtife ise onun da bir zamanı, bahusus bir haddi vardır.

— İflâs gününün yaklaştığını gören büyük bir tacir o anda mevcut olan servetinden nasıl istifade ederse sen de «atmazel ile olan bugünkü sevdâ saadetini o yolda telâk ki etmelisin. Çünkü sonu yok. Ayda birkaç yüz lira masrafla idare olunur bir metresle yaşamak senin benim gibi züğürtlerin harcı mıdır? Elinde ne varsa satıp bitirdikten sonra ne olacak? Matmazel «Parnas» ihtimal bir «adiyö!» demeye bile tenezzül etmeden seni terkedecek. Serveti kendine günde birkaç anfor kırdırmağa müsait diğer bir işık bulacak. Onlar seyirlerde, balolarda avuç avuç para saçarak gezerken sen karşıdan içini çekerek baka kalacaksın. Senin için böyle bir âkıbet muhakkaktır. Yarın başkasının olacak bir karıyı bugün benden niçin kıskanıyorsun? Teklifindeki ehemmiyeti sen vehleten takdir edemedin. Öyle karılara peyda edilen muhabbetlere ebedi bir

şekil vermeğe uğraşmak kadar budalalık tasavvur edilmez. Onları herkesin burnuna mâruz birer çiçek gibi muvakkat bir arzu ile koklayıp geçmeli. Koklama müddetini uzatmak istersen ilk zamanlarda insanı buzuz ile sermeten eden o canfeza rayiha sonra bayılarak mühlük bir zehir tesiri gösterir. Ben Parnası sevmek isterim. Fakat ebedî bir muhabbet iddiasile değil. Öyle bir kadınla birkaç ay yaşamış bulunmak için... Hiç bir şeyde nefsini son gınasına kadar devamı sevmem; bıkmak bir felâket bıkmamak ise nev'ima bir saadettir. Hususiyle aşkıta, sevdada. Doygunluk, lâkaydi ile sönen muhabbetlerle, ayrılık anında göz yaşlarıyla pirayedar olan sevdalar arasında ne büyük fark vardır. Ben her bir fiilünde avamanın meşrebine herkesin gidişine uymaktan uzak bulunurum. Kendi noktai nazarıma, muhâkematıma göre hareket ederim. Seni bu terbiye den mahrum buldum. Metresine iştirak teklif ettiğim zaman düşünmeden pürhiddet kesilmen işte bu zaâfını gösteriyor. Sen beşerin ahvalini tamamiyle tetkik edememişsin. Bazı kavimler arasında «Polandri» denilen bir âdet caridir ki «Poligami» nin zıddıdır. Bu ikinciye «taaddüd-ü-zevcât» tercüme ettiğimiz gibi birinciyi de «taaddüd-ü-ozvâc» ile ifade edebilirsiniz; bir metresin birkaç âşkı olabilir; şu kadar ki kadın âşıklarını yekdiğerinden haberdar etmiyerek idareye uğraşır; ekseriya bu idare de suridir; üftâdeler birbirini tanırlar; fakat hasbellüzum tanımaz, görünürler; âşuklar aşağı tabakadan olurlarsa o zaman boğaz boğaza, bıçak bıçağa gelirler. Kan olur, kutâl olur: Çok şükür biz aynı kadına üftâdeliğimizi bilip te bilmez görünecek saâdillerden olmadığımız gibi muhabbet mezadında gezerek parası en çok olanın üzerinde kalacak bir âlüfte için birbirimizi öldürecek hafif beyindilerden de değiliz... Ben sana dünya görmüş bir filozof gibi hakikati arz ediyorum. Senin Parnası yedirecek kaç paran kaldı?.. Meselâ beş yüz liran değil mi? Ona bir beş yüz de ben ilâve ederim; sen kendi

paranla bu karıdan dört ay istifade edecek iken bu muhabbete benim iştirakimle istifade müddeti bir o kadar daha uzatılmış olur. Bu birinci sınıf muhabbetten nüsuf «navlun» la birkaç ay ikimiz de kâmiyap olmuş oluruz. Maksadım diğer türlü olsa, matmazelin muhabbet imtiyazı sana verilmedi ya? Ben de gider doğrudan doğruya kendisine ilânı aşk ederim; bundan beni menedebilir misin?.. İşte sana namuskârane teklif şu: Matmazeli müştereken sevelim. Bu suretle hareket edersek sevdamızın saadetini dört ay daha temdit etmiş oluruz; gün doğmadan neler doğar? Bu dört ay zarfında yine bahtıyarlık müddetini uzatmak için bir fırsat yakalamıyacağımızı kim bilir?

— Sende de paralar sıfırı tüketince demek ki sevda müddetini uzatmak için muhabbet şirketimize bir üçüncü âza daha arıyacağız öyle mi? Tül... Namussuz... Ben de durdum da bu türrehâtı söz diye dinliyorum. Paran da senin olsun, felsefen de.. rezil.. Nüsuf navlunla birinci sınıf sevdada birkaç ay geçirmek için kendinle rezalette bir ayar başka şerikler ara... Hiç böyle utanmaz görmedim! Elinden gelse bir muhabbet şirketi teşkil için hisse senedatı çıkaracak... Hayasız!..

Reyhan istihzalı dertin bir ıgızaz ile:

— Senin gibi avam meşrepli, hayatın hikmete, felsefenin son ameli kısmına vâkıf olmayan zavallıların tahkirleri beni kat'ân müteessir etmez. Teklifin hikmetini anlayamıyarak sen öyle budala budala söylendikçe kendimi o adı ithamlarının erişemeyeceği muallâ bir mevkide görüyorum. Binaenaleyh sana güvenmiyorum. İşte bir daha teklif ediyorum...

— Yetişir utanmaz... Yetişir...

— Sevda masrafınızı hafifletmek için nüsuf ücretle bir şerik arar iseniz tercihan Reyhan dostunuza müracaat buyurunuz.

— Reyhan! Gırtlığına sarılarak kendini bana boğdurmak için mi böyle söylüyorsun?

— Sansar, kurdu boğamaz. İşte hep bu sözlerin muhakematının za'fını gösteriyor.

— Çok edepsiz herif imişsin... Burada bir dakika daha dursam mutlak aramızda kan olacak.

— Haydi öyle ise uğurlar olsun!..

MUVAFAKAT

Müşak sarhoş gibi sallana sallana kendini sokağa attı. Yürürken hayli müddet her adım başında «hay utanmaz hay utanmaz...» sözlerini tekrar etti. Bu kadar ağır bir hakarete hedef olmaktan mütehassıl yeis ve hiddetini bir türlü yenemiyerek namusa tecavüz demek olan böyle bir teklife karşı niçin Reyhan isimli o, erzel herifle helâk olasıya bir dövüğe atılmadığını düşündü. Evet o mel'unu öldüremez ise de yüzünü gözünü turnaklariyle yırtabilirdi. Bu hakaretin icap ettireceği fi'li mukabelede bulunmadan niçin o haneden çıktığına teessüf etti; bir aralık geri dönmek istedi. Bazı düşüncelere mebnî bu kavgayı yenileme fikrinden yine vaz geçti. Sonra hakkında reva görülen bu hakarete bir illet, bir sebep aramağa girişti. Parayı vermemek için Reyhamn doğrudan doğruya bu vâki talebi reddetmektense meydana böyle kabulü namus haricinde bir teklif çıkarmak gibi bir hile yoluna saptığına hükmetti. Kendi kendine:

— Vay habîs vay... Beyoğlunda doğru yolda gezinen muhabbet dellâllarının hizmetlerine yakın bana bir vazife tevdiine kalkıştı... Kabul etmiyeceğimi bile bile buna cür'et etti. Allah etmesin ben razı olsam bile bu teklifin icrası kabil midir? Ben Parnasa gidip te: «Sevgilim aşkımdan çıldırıyorum. Fakat seni idare edecek param kalmadı. Bir müddet daha muhabbetinden kâim alabilmek için sana kendi elimle ikinci bir âşuk takdim edeceğim. Badema sen iki kese besliyecek, mukabeleten sen de bir kolunu ba-

na, diğerini ona açacaksın...» denir mi? İnsan bunu diyecek kadar hayadan mahrum olsa bile, o kadından, evet fuhş ile buluşıklığı son mertebede farzolunan bir metresten alacağı cevap:

— Efendim sizi bugüne kadar âşkım biliyordum. Fakat neden şimdi vazife ve münasebetinizi değiştirmek istiyorsunuz? Bu ikinci hizmeti hakkile ifa edemiyeceğiniz şu birinci teklifinizden anlaşıyor. Binaenaleyh arzu ettiğiniz hizmeti gördürmek için o meslekte meleke sahibi tanidıklarım çoktur. Size uğurlar olsun...

Dan ibaret olmaz mı?

Müştak vâki teklifin garabetteki derecesini muhakemede derinleştirdikçe Reyhanı boğmak arzusu kalbinde o nisbette kuvvet buluyordu. Lâkin şimdi asıl düşüneceği şeyler Reyhan aleyhinde gayz ve nefreti teşdit edecek hususat değil, belki züğürtlüğe bir çare, Parnasa kavuşmak esbabını istihzara kestirme bir yol bulmak ciheti idi. Düşüncesini bu müşkül meseleye vakf için biraz istirahat, fikir huzuruna, tenhaliğe ihtiyacı vardı. Bu sükûtu, inziyai ancak hanesinde o geniş saçaklı kırmızı boyalı büyük evlerinin bir köşesindeki kendi odasında bulacağını düşünerek yürüyüş istikametini semtine çevirdi. Ağa yokluğu yakınındaki evine girdi; odasına çekildi. Akşama kadar düşündü. Dipsiz kile boş anbar. Eski evrakı, senedat torbasını karıştırdı. Belki, kim bilir? Valüdesinden kendine intikal eden evrak arasında ihtimal o âna kadar gözünden uzak kalmış bazı alacak senedi zuhur edebilir. Bir çok lüzumsuz şeyler okudu; sıkıldı. Bu faydasız taharriden sonra kütüphanesindeki kitapları karıştırdı. Paralı zamanında kitapların sahifeleri arasına «banknot» saklamak âdetiydi. Oralarda unutulmuş sıkışmış, bir kaç banka kamesi, nisyana uğramış bir define keşfedebilir ümidi ile araya araya yalnız geceyi buldu. Başka şey? Hayır. Asıl aradığını bulamadı.

(...) karyesindeki yahyı düşündü. Bu yalının . nısfı merhume valdesinin, nısfı dayısının. Fakat valdesi vefatından birkaç gün evvel Müştaka vasiyet tarzında şöyle demişti:

— Oğlum! Vefatımdan sonra yalının nısfı sana intikal edecektir. Lâkin dayının elinde ondan başka bir şey yok gibidir. Adamcağız vefat edinceye kadar hissene satmağa kalkışmak, ıcar talep etmek gibi hareketlerde bulunma.

Evvelâ yahyı sonra merhumenin bu sözlerini tahattür etti. Yalının nısfına mutasarrıf olsun da niçin hissei paylaşını satamasın? Ölüm yaş ile, sıra ile midir? Ya kendisi dayısından evvel vefat ederse!..

Valdesinin bu vasiyetini hükümsüz bırakacak te'vfil yolu düşünmeğe koyuldu. Böyle vazih bir vasiyeti merhumenin ruhunu mahzun etmeden bozmağa yol bulmak mümkün değildi. Bu imkânsızlık canını sıktı. Dolanmak için sofaya çıktı. Orta kattan pederile üvey valdesinin seslerini işitti; gülüşüyorlardı. Şimdi hâtırasının bütün rikkati ile valdesini düşünerek gûya ona hitaben:

— Bana yahyı satmamağı vasiyet edeceğine pederimden hiç olmazsa birkaç sene hâtıranı hürmeten evlenemeği rica edeydin...

Dedi, gözleri sulandı. Parnasa olan ıftırakına mı? Pederinin genç zevcesiyle gülüşmelerini işiterek valdesi hakkında hissettiği rikkat tesiriyle mi? Yoksa yahyı satamadığına mı ağlıyordu? Ağlamasında bu üç şeyin tesiri var gibiydi. Fakat o esnadaki rikkatinin sebebi kendinden sorulsa bunu vazihan tahlil edebileceği şüpheliydi. Ağlamak istiyor. Âlemde herşey kendine ağlatıcı görünüyordu.

Kafesi sürdü; pencerenin önüne oturdu. Evin karşıındaki harap mahalle câmîinin etrafını sarmış tepeleri sivri uzun şerviler, rüzgâr estükçe müşafaha ediyorlar gibi yekdiğerlerine yaklaşıp yaklaşıp ayrılıyorlardı. Bu kasvetli ağaçların fışkırdığı kabristanun, otlara gömülmüş, her

biri bir cihete çarpılmış, kavuklu, sarıklı taşlarına, komşunun kapısının üzerindeki fenerde yanan petrol lambasının küçük, sarımtırak, ütrek alevi aksettikçe mezarlar oynuyor, o karaltılar içinde esrarlı gölgeler geziniyor gibi oluyordu.

Müştak hep düşünüyor, hep düşünüyordu. Kaldırım taşları üzerinde gümleyen bekçinin demirli sopası — darbelerinin sadası' azala, azala — uzaklaştı. Diğer mahallelerden uzaklardan başka sopalar rüzgârın hafif iniltisi içinde boğula boğula sanki buna cevap veriyorlardı.. Karşıkı servilerin, o korkunç karaltıların içinden birdenbire bir baykuş öttü. «hu hu hu!.. hu! hu!...» Yekdiğerini takiben sık ve sert başlayan bu huhular medit seyrek inilti-lerle nihayet buluyor, sanki gecenin zulmeti içine uğursuzluk saçıyordu. Müştak, bir kuşun sadasıyle etrafına şemset yağdırabileceğine inananlardan değildi. Fakat bu harabe, bu mezarlık nâlekârının sevimsiz, acı sadası, geceleri ısırap ile uykusuz geçirenlerle eğlenir gibi bazan kopardığı kahrkahalar sinirlerine dokunurdu. Valdesinin vefatında bu kuş o felâketlerine ne kadar gülmüştü!.. Evet... Bu hayvanın sesi karışan işlerde bir uğursuzluk peyda oluyordu...

Parnasla iftiraklarına bu kuşun bir dahli olacaktıymış gibi o sadanın şemsetine itikadı hilâfında gönlünde bir korku, bir halecan hâsıl oldu, av tüfeğini bularak sesin geldiği cihete karanlığa sıkırmak istedi; hayvan birkaç defa öttü. Müştak yumruklarını sıkarak:

— Elverir menhus!..

Diye haykırdı. Pencereden çekildi. Kısa müddet bir zincir hırıltısını takiben sofadaki goguklu saat ağır ağır «Çın guguk... Çın guguk...» sadalarıyla hanenin gece sükûtunu ihlâl etti. Müştak, sekize kadar saydı... Sonra «guguk» lar kesildi. Kalbinde her şeye karşı bir husumet hissediyordu. Mırıldanarak:

— Sanki büyük babamız bize kıymetler bir şey bırakmış! Guguklu saat.. nubûsetde bu saatle karşaki baykuş arasında mutlak bir münasebet var. Ya ötmek için o bunu bekliyor! Ya çalmak için bu onu!.. Valdem hasta yatarken bütün ıstırap saatlerini «guguk» larla şayardı.

Vücudunu, zihnini dinlendirmek için döşeğine girdi. Uyku... Ekseriya en ziyade arzu ettiğimiz zamanlarda gelmekte istîğna gösteren o muvakkat baygınlık, hayat yorgunluğuna fasıla vermek için temenni ettiğimiz o kısa ölüm... Biçarenin vücuduna yayılmıyor, gözlerini örtmüyordu. Sağa döndü, sola çevrildi, çırpandı, çırpandı... Nihayet hayli zaman sonra nasıl geldiğini kendi tamamiyle farketmeden bir baygınlık her tarafını istilâ etti. Sıkıntılı, fasılah bir uykuya daldı. Uyanık iken bertaraf edemediği müşkülâta rüyalarında çareler buluyordu. Balıkpazarındaki dükkânlara dolgun fiatle müşteriler çıktı; dayısı vefat etti. Yalının nisf hissesini bin liraya sattı; sonra bu paraları elinden denize düşürdü; kavgalar, yangınlar bir şeyler oldu; ufak sayhalarla istîmdat ederek halecan, ter içinde uyandı; biraz sonra yine daldı... Parnası... Evet onu parlak tuvaletle yabancı bir erkeğin koltuğunda gördü; haykırarak metresinin önüne atıldı; ayaklarına kapandı; ah ne felâket!.. Parnas eski aşıkını tanımıyor, müteneffirane kaş çatarak kaçmak istiyordu; zavallı sevdazede insafsız maşukasına o kadar yalvardı; o kadar gözyaşı döktü ki nefesi nefesine yetişemez bir halecanla uyandığı zaman giryesinin son sadmeleri ile vücudunu râşeler içinde buldu.

Acayip, müz'îç rüyalarla dolu pür halecan uykunun sahabında Müştak bir gün evvelki vukuatı o gece rüyalarında gördüğü vak'alardan ayıramaz, sersem bir halde iken Karanfil, küçük zenci halayık ufak tepsiiyle beyefendiye kahve getirdi. Kısa entarisi altından görünen ince bacaklarını çarpıtıp belini çökerterek fincanı hususî bir ehemmiyetle takdimden sonra elini, üzerine kuşak bağlanmış eski

mör fanile hırkasının önüne soktu. Bir mektup çıkardı; beye uzatarak:

— Bu nektup dun galdi. Aşçı kadın almış; tel dolabını üstünde unutmuş...

— Kim getirmiş?

Karanfil saçlarının altından kırmızı boyama bağı başını bir tarafa çarpıtıp dudaklarını uzatarak:

— Ben gormedi... İsterse ablaya sorayım?

Müştak zarfı eline alınca sapsarı kesildi. Zarfın üzerindeki Fransızca yazıyı tanıdı... Parnasın yazısıydı; hemmen Karanfil savdı. Kahveyi bir tarafa bıraktı. Râşeli elleriyle zarfı yırttı. Bir köşesinde kabartma yaldızlı zarflarla girift P. F. yani «Parnas Feliye» isimlerinin ilk harfleri bulunan Fransızca mektup şöyle başlıyordu. İşte aynen tercümesi:

«Sevgili efendi!

«Gaybubetiniz, pederinizin keyifsizliği müddetince uzayacaksa zavallının yanından yarım saatçik ayrılmanıza gayri müsaıt bu gaddar illetin nev'ini öğrenmek isterim. Vaktinizi sıhhatinin iadesi mütemadî dikkatinize lüzum gösteren bir hastaya vakfeyleyken sizden ayrı bulunmak tesiriyle hastalanması muhtemel bir diğeri bulundurğunu böyle külliye unutacak kadar sizi insanlıyetten pasıpsız zannetmezdim. Hasta peder ile sadık muhibbesi arasındaki şefkat muvazenesini bu derece kaybeden bir adamı zaten ifasında mütekâsıl davrandığı bertaraf, vazifelerinden büsbütün âzade bırakmak için ondan gönlümü alı. serbestisini iade eylersem bu hareketim elbette sezayi takdir olur. Pena bir âşık olmanıza mukabil vazifenizi, evlâtlık lâzimesine hasreyleyen bir oğul çıkmanız hasaten temenni olunur. İhtiramatı faikamın kabulü...»

Eski muhibbeniz

P. F. FELİYE

Şimdi oldu mu olacaklar?.. Nasıldı o şarkı?.. Gitti el-den nazlı yâr!.. Müştak için Parnastan iftirak biraz evvel muhtemel bir tehlike halinde iken şimdi bir hakikat şekline girer gibi oldu. Zavallı me'yus âşık mektubu bir daha, iki daha, üç daha okudu. Fakat böyle tekrar tekrar okumaktan ne mealin acılığına bir mülâyemet geliyordu. Ne de gönlüne teselli!.

Parnas eski mektuplarında «Mon Mouchac, Mon chéri, Mon bien-aimé, Mon amour» hitaplarından biriyle başlarken, şimdi alelâmiya «cher Monsieur» demişti. Ya müfret yerine cemî muhatap sığaları kullanılmış olması eski samimiyyetin sür'atle burudete tahavvülünü imâ ediyor idi. Hepsî ne ise ne!.. Fakat şu: «Ondan gönlümü alırsam elbette bu hareketim sezâyî takdir olunur.» cümlesi ne fesahaten ne mealen iftiraktan başka bir şey ile tefsir, tevil kabul eder sözlerden değildi.

Müştak bu cümleyi birkaç üfa okuyarak:

— Böyle bir hareket takdire seza olur mu? Acaba bundan büyük cinayet tasavvur olunur mu?.. Vakitlerimi pederimin keyifsizliğine hasretmem için üzerimden elini çekiyor. İyi bir âşık olamamışım, fakat vazifebilir bir oğul olmamı temenni ediyor.. Ne yanlış?.. Yahut ne kadar müstehziyane bir temenni!.. Sana benden iyi âşık olmaz amma ne yapayım?.. Paranın gözü çıksın... Zaten onun gözü olsaydı gideceği yeri bilirdi. Pederimin hastalığı hakkındaki şu: «Zavallının yanından yarım saat-çik ayrılmanıza bile müsaade etmiyen bu gaddar illetin nev'ini öğrenmek isterim.» cümlesi ne kadar mânidar? Bu âdetâ kabaca «ben dolma yutmam» demek... Sen dolma yutmaz isen ben hâpı yuttum gitti. İletînin nev'ini sana nasıl söyleyeyim?.. Züğürtlük illeti.. Pederimin keyifsizliğine inanmamış, bu desiseye aldanmamış. Bana mektup göndermek için evimi tahkik eden Parnas elbette o hane-de mütemadi tedaviye muhtaç, yatağa esir düşmüş ne ba-

ba, ne de amca bulunmadığını haber almakta hiç güçlük çekmemiştir... Evet bu yalanımdan dolayı beni affetmiyecektir. Bu ilk yalanı tamir için «foya» sı görünmez bir ikincisini nasıl bulmalı?

O esnada sofadaki guguklu saat hırıltılı fasılalarla üçü çaldı. Müştak ye'sinden yumruklarını sıkarak:

— Bu menhus saat te bana «guguk» demek için tamam mümasip zamanım intihap eder. Çal bakalım çal... Çal da karşıki baykuş sende istihaya gelsin, gündüz ötsün, ben de seni parçalıyayım... Senin her defa guguklu darben hiç bir şeye muvaffak olamazsın bir saatimi daha kaybettiğimi bana ihtar ediyor... hakikati saklamak için babamı hasta ettim. İş büsbütün sarpa sardı. Hiç Parnas aldanır mı? Yalan her vakit her yerde mezmumdur. Muvakkaten iş görse bile nihayet bir gün bir saat gelir ki meydana çıkar. Yalnız işte bu saatin vürudu bazan uzar; bu defa bizimki hiç uzamadı. Hakikat anlaşılınca kadar yalanla ne işler görenler vardır. Benim gibi hakikatte talih olmıyanın yalanından ne muvaffakiyet beklenir? Karanlığı istiyerek mumu üflesem derhal güneş doğuyor. Bu sefer örtmek istediğim hakikat üzerine öyle bir güneş doğdu ki Parnas pederimin hasta olmadığını anladıktan sonra kendisini ziyarete cesaret etmemekliğimin elim sebebini keşifte hiç güçlük çekmedi. Kim bilir apartman sahibi icar talebi için kaç defa kart göndermiş, bakkalından tut da en ince «tuhafiye» cisine kadar bütün esnaf biçereyi ne kadar təciz etmişler, açgılar, hizmetçiler nasıl somurtmuşlardır? Hep bu adamların bize gösterdikleri o tatlı tebessümleri altında daima büyük bir emniyetsizlik gizlidir. Hele esnaf takımı, müşterilerinin içinde böyle bizim gibi âşık mâşuk bulunduğunu anlarılarsa onlar hakkındaki «kredi» yi çok uzun boylu tutmuyorlar... İşte nihayet ay başına kadar. Sonra etraftan nezikâne tezkereleer yağıyor. Bütün bu müşkülâtın içinden bir «babam has-

168

tadır. mâzeretiyle kurtulmak kabil midir?.. Sonra netice işte böyle -gönümü senden alırsın, serbestini iade ederim» e çıkar. Sen benden gönlinü alırsın, a Parnas ama ben senden alabilir miyim? Fakat nedir bunun çaresi? Çaresi?..

Çin guguk!.. Çin guguk!.. Çin guguk!.. Çin guguk!..

Müştak kalben devam ederek:

— İşte saat dört... Beyhude bir saat daha geçirdim... Daha doğrusu ben geçirmediim, o geçiyor.. Zaman denilen bu nûr ve zulmetin birbirini tâkip etmesi arzın bu seri devri ki bizi hayatın neticesine isâl için bütün feryatlarımız, göz yaşlarımız, aldatıcı kısa sürurlarımız, garamamızla durmadan sürükleyip götürüyor. Onun mütemadi devrindeki kanun tesirâtı malûm ve değişmez iken hep hakkımızda bir istisnaiyet muamelesini talepten kendimizi alamıyoruz. Zamanın minnet ettiğimiz en büyük lütfu bizi genç iken plir etmesi değil mi? Bana sorsalar bu bir gadir. Gençlik zamanlarını tahattur ettikçe şimdiki yorgunluk ve aczinden dilhûn olmıyan bir ihtiyar görmedim. Ben gençliği zeval bulmaz zannederek yaşamak isterim. Zamanın mürrurunu ihbar için böyle guguklu saatler niçin icat etmişler? Kendi hükmümce saatleri parçalamalı, takvimleri yırtmalı... Aynaları da hep kırmalı. Vaktin güzerânını ihbârâ vesile olacak bir şey bırakmamalıdır. Fakat çehreler... Onlar en teessür verici birer zaman mîkyası değil midir? Soranlara her sene yaşımızdan birkaçını saklamakta ne kadar ihtiyat etssek beyhude... Ağızdan çıkan yalanı simânın diğer uzuvları tekzip eder.

Müştakin Parnastan, alacaklılardan tutturduğu düşüncesini, şu acip tefekkür vâdisine isâl etmesi bir fikri yoluyla takip edemeyecek bir şaşkınlık içinde bulunduğunu gösteriyordu.

Bu düşünce inhirafını kendi de anlıyarak:

— Şimdi kuru filozofluğun lüzumu yok, derdimi düşünüyüm...

Dedi. O derdini ki, o âna kadar düşünmedik bir cihetini bırakmamıştı. Yine sevda hastalığına çare arayarak düşünmeğe zihnen bir başlangıç ararken o mebdel tâyin edememekten mütevellit derûnî bir sıkletle elini uzattı. yazıhanesinin üzerinden bir kitap aldı; «tefe'ül» eder gibi gelişigüzel bir sayfa açtı; sağdan ilk cümleyi okudu; şu idi:

«Kurnaz adam hakarete hile ile mukabele eder.» Bu kavlin hükmünü düşünerek: «Evet, doğru. Kurnaz olan her hakarete hiddet edivererek aynen mukabeleye kalkışmaz. Belki işin her cihetini tetkik ve hesap ile hasmını cidden yaralayacak müteenniyâne bir intikam alır. O halde fülün neticesinde hasmının edeceği zarara mukabil kendisi bir fayda elde eder», dedi.

Birdenbire yüzü kızardı. Zihnine bu sözü ameli surette tecrübe edecek bir tatbik noktası hutûr etmişti. Fakat bu nokta o kadar nazikti ki, evvelâ bunu kendine karşı itiraftan bile utanıyordu. Cümleyi bir daha mırıldandı: «Kurnaz adam hakarete hile ile mukabele eder.» Kendisi Reyhana karşı böyle bir «kurnaz adam» rolü oynayamaz mıydı? Mâhut teklife o kadar hiddet gösterdiğine hatâ ettiğini anladı. Reyhanın şu: «Senin gibi avam meşrepli, hayatın hikmetine, felsefenin son ameli kısmına vâkıf olmıyan zavallıların tahkirâtı; beni asla müteessir etmez» sözlerini tahattur etti... «Evet, felsefece o benden yüksek imiş. Reyhanın bu noktadaki felsefeden maksadı, avâmın, hayatın kühünü tetkik edemiyerek bir takım çocukça şeylere verdikleri ehemmiyeti mahsûsadır. Çarçabuk sevinen veya kızan, vara yoğa gülen yahut ağlıyan bir çocuğun yaşının ilerlemesiyle görgüsü, tecrübesi çoğalarak dimağı; lâzım olan kuvveti iltisap edince artık kendinde o evvelki çabuk müteessir olma hâli kalmaz. «Ce'» deyince bayılasıya gülmek, umacı taklidi yapanların tehditlerinden korkmak gibi hissiyat za'fından kurtulur. Reyhan

insanların büyük kısmını his ve akıl bakımından işte böyle çocukluk halinde, kendini ise hayatın gavamına vâkıf mükemmel bir fert addediyor. Felsefe süsü verdiği bu zannın daha bîdâyetinde diğerlerini küçük, kendini büyük görmek gibi bir hobbini var. Maddeten bir zarar tasavvur etmediği şeylerde filozof kesiliyor. Mazarrat tevehhiim ettiği hususatta basbayağı bir adam gibi hareket ediyor. Bir kadını kıskanmayı, sevdâ ve emelini ona hasretmeyi avâmın tuttuğu yola uymak nev'inden telâkki ediyor. Niçin? Henüz o kadını hakiki bir muhabbet ile sevmediği için... Sevse, şiddetle bağlansa... O zaman felsefesinin hükmü de değişir... Kıskanmak insanın, hattâ hayvanattan çoğunun hilkiyetinde mevcuttur. Reyhan Bey! Sen felsefenin metanetiyle hilkiyet ıcağını tagyir edebilecek kadar fikren asabiyet peydâ ettinse yalnız benim değil, bütün benînev'inin tebrikâtına sezâvâr olursun. Ben de felsefede kendince yüksek bir mertebeye suuda uğraşacağım. Fakat ne kadar yükselsem hiç bir zamanda kıskanmayı inkâr edecek bir dereceye varamıyacağımdan eminim; ben kıskanırim. Hem de Parnası daima kıskanacağım. Hiç bir felsefe bu şedit histen beni tecrid edemez. Bir metresin iki üç aşığı birden memnun etmesinde sen ne his, ne de insaniyet, ne edep bakımından bir belâ görmüyorsun. Bunun için serdettiğin mantıki felsefe de şu: Mademki o mâlîşette kadınlar bazan yekdiğerinden hafıyyen birkaç erkeği idare ediyorlar, mademki kadının bu hilesinden gafıl, bihaber bulundukça o zevatın muşâka lezzetine bir halel gelmiyor. Binaenaleyh o âşıkların felsefedeki deryâdillikleri dediğin mertebede bulunsa hakikatten haberdar olmakla da gönülllerine bir bulantı gelmez. Çünkü birkaçı aynı zülâl kâsesinden sevdâ susuzluğunu teskin ettikten sonra hakikatten haberdâr bulunup bulunmamakla o kabın kiri ne artar, ne eksilir.

Of!.. Mürekkep olduğu maddeler en mütenevvi, en

müteaffin sokak çamurlarında daha murdar, daha karışık, daha mülevves bir kıyas...

Odasında iri iri hatvelerle gezinerek:

— Reyhan, sen buna felsefe namı veriyorsun ha! Eminim, sen bu mülevves hikmetleri ne bir kitapta gördün, ne de bir kimseden ıslttın. Ne de bunun böyle olduğuna kalben kanaatin var... Sen bunu Parnası elimden almak için uydurdun... «Kurnaz adam hakarete hile ile mukabele eder.» Evet, mâhut teklifine vehleten hiddet gösterdiğime hatâ etmişim... Ben seni pek beğenir görüldüğün bu sakim felsefenin hikmeti içinde boğacağım. Fakat asıl boğacağım şey sen değil, altınlarındır. Birkaç yüz lirayı elinden alarak sana sevda kadehini dışından yalatayım da bak neş'eyâp olabilirsen aşkolsun...

Hemen giyinerek zihnen verdiği karar: fiile getirmek için haneden fırlarken arkasından guguklu saat beşi çaldı. Saate hitâben:

— Evet!.. Guguk!.. Guguk!.. Sen şimdi benim Reyhana edeceğim guguga bak... Ne mükemmel olacak?... Acaba senin yirmi dört saat zarfında üşenmeden çaldığın (156) guguk bir şey mi?

Müştan gitti. Daha bir gün evvel şedit bir tehevvrle çıktığı Reyhanın kapısını kuzu gibi mülâyemetli bir tavırla çaldı. Mahçubâne dostunun yanına çıktı...

İki edip bir şey konuşmadan bir müddet birbirinin yüzüne bakiştılar. Bu sâfiyâne nazarlarla hane sahibi felsefesindeki isâbeti imâ ile galebesini beyan ediyor. Mısafir: «Evet, hakkın varmış» mealinde bir teslimiyet zilleti ile boynunu büküyordu. Bu nazardan nazara tefhim ve tefehhümden sonra filozof Reyhan:

— Nihayet dediğime geldiniz mi?

— Evet, hakkınız varmış. İsabeti fikriyenizi vehleten takdir edememekten mütevellit bir tehevvrle cür'et ettiğim tahkirattan dolayı affınızı istirham ederim.

— Af talebine hiç lüzum yok. O günü size demedim mi? Ben deryâdil bir filozofum. O gibi tahkirata karşı felsefemîn metaneti öyle kuvvetli bir zırh teşkil eder ki, o tahkirattan hiç bir şey üzerime sıçrıyamaz, beni müteessir edemez.

— Teklifinizi kabul ediyorum. Fakat bu kabul ile bazı mâniler peyda oluyor.. Onları bertaraf etmek için sizinle bazı lüzumlu müzakerelerde bulunmak isterim.

— Ne gibi mâniler?

— (Teessürünü keşmet için gösterdiği ceбри nefis hilâfına kızarak) Biz Parnası müştereken sevip idâfesini de müştereken deruhte edeceğiz. Lâkin bu kararımızı böylece gâlip kendisine söyleyecek miyiz? Söylemek değil, böyle bir şeyi sezdirsek yine son derece haysiyetine dokunmuş olur. Binaenaleyh ikimiz birden koğuluruz.

Reyhan hep bu müşkülâtla başa çıkmak çarelerini harzılamış olduğunu imâ eder müstehzilyâne bir tebessümle dinliyordu. Müştak devam ederek:

— «Parnas» taayyüşü âşklarının kîsel inâyetlerine kalmış muhtaç bir kadın değildir. Müteveffa Rumun bırakmış olduğu servetle o kim bilir seni beni kaç defa satın alır? Parası bankalardadır. Bir erkeğin ağışunda yaşadığı müddetçe yine kendi kesesinden sarfedecek kadar da ahmak değildir. Bir erkekle yaşamağa zarureten mecbur olmadığı için seveceği erkeği gönlünce intihap eder. Hoşlandığı ile yaşar. Malûm şartla sizi muhabbet iştirâkine kabule âmâde isem de benim koynuma değil, Parnasınkine gireceksiniz. Ya o kabul etmeyiverirse nasıl olur? İşte buna bir türlü aklım ermiyor. Böyle nâzik bir meselede ona vekâleten ben size nasıl söz verebilirim? Bana paraları verdikten birkaç zaman sonra: «Yahu, liraları alıyorsun ama, Parnastan bir şey anlayamadım! Hiç yüz vermiyor!.. Şunun bir kolayını bul.» dersen artık bende sabra tâkat kalır mı?

Reyhan gülerek:

— Hayır azızım, hayır... Vereceğim paraya mukabil size o kadar müşkül vazifeler tevdi edecek değilim. Maksadım şimdiye kadar kimsenin ıera etmediği bir şeyi yapmak, mühim bir tecrübeye bulunmaktır. Bakınız iş nasıl olacak? Siz beni götürüp metresinize, sadık, samimi, tek-lifsiz; hâsılı candan bir dostunuz olmak üzere takdim edersiniz. Bendeniz sizin apartumana devama başlarım. Bu ziyaretlerimin cümlesi tabii sizin orada bulunduğunuz saatlere tesadüf etmez. Bazen Parnasla başbaşa yalnız kalırız.

Müştak bulunduğu sandalyeden gayri irâdi kalkıp oturarak:

— Eeey.. sonra?..

— Ben kadının gönlünü tarassuda girişerek kısa kısa ahlâr, oflar, medit baygın nazarılarla içimin ateşini beyâna girizgâhlar arar, iki üç mânalı kelimelerle işi anlatırım. Bu ahlâr, ofları mı hedefe isâbet ettirerek Parnasın — sevdakârâne hücumuna karşı pek de müstahkem bulundurmadiğı — aşk kalesinde maksada kâfi rahneler açabilirsem bu fûrcelerin birinden ben de gönlüne dühul zaferine nail olurum.

Hasmına gözlerini dikip boyunlarını uzatarak, tüylerini kabartarak yekdiğerine gaga gagaya hücumu hazırlanan horozlar gibi Müştak başını birkaç defa sallıyarak:

— Daha sonra ne olur?

Reyhan, mısafirinini aldığı acalıp vaziyetten şüphelenecek biraz çekilip:

— Daha ne olacak... Ertesi günü zerde pillâv!..

Müştak aynı salıntı ile:

— Daha ertesi günü paça, kaymak...

— Daha ne arzu ediyorsunuz ki olsun? Bu suretle hareket edersek iki âşıkla bir mâşukadan mürekkep bir

«muhabbet-i müsellese-i mütesavvî'l'adla'» kurulmuş olur....

— Hah!.. İş böyle hendeseye de tatbik et ki, alt tarafı çaparız çıkmasın...

Reyhan gözlerini açıp bir ehemmiyetli mahsusa ile:

— Asıl işin letafeti nerede? Siz ona dikkat etmediniz.

— A birader!.. Bunun letafeti neresinde olacak? Bu yurduğunuz şey serâpâ lâtif...

— Siz bundaki lüzumlu nükteye dikkat etmediniz?

— Nüktesi ne oluyor? Zerde pillâv mı?

— Hayır efendim... Bu suretle vukubulacak hareketimle ben metresinizi ayartmış, size karşı gizlice hiyanete, sadakatsizliğe teşvik etmiş oluyorum. Gûya siz zevç zevce imişsiniz de ben karınızı baştan çıkarmışım. İşte aynen böyle... Nasıl bir dolaba girdiğini Parnas bile farkedemiycek. Çünkü o beni hep sizden gizli sevecek. Benimle olacak macerasını sizden son derece bir ihtirazla saklıyacak... Fakat siz de bana nihayetsiz bir emniyet göstereceksiniz: Apartımanınıza vakıtlı vakıtsız gelip gittiğimi suítefsire kalkışmıyacak ve kat'a kıskançlık eseri göstermiyecek, Parnası ağuşumda görseniz, onu bir biraderle hemşire arasındaki mâsumiyet ve sâfiyâne muhabbetten başka türlü telâkki etmiyeceksiniz...

— Cenabı Hak bana sabırlar, şana da akıllar versin...

— Metresinizi idare için sarfettiğiniz mebâliğin nisfını tediyeyle malûm şartlarla deruhte ederim.

Müştak biraz kızarıp bozararak:

— Ben de teklifâtınızı kabule hazırım.

— Öyleyse gel şimdi hesaba oturalım...

— Bugünlük pek uzun hesabımız yoktur. Evvel beevvel siz şimdi bana işliyecek iki aya mahsuben iki yüz lira veriniz. Derhal gideyim; birikmiş borçları verdikten sonra Parnası göreyim.

Böyle ilk talepte Reyhan iki yüz lirayı «banknot» ola-

rak Müştaka teslim etti. Mukabilinde yalnız bir satırlık bir makbuz senedi imza ettirdi. Müştak banknotları ceketinin yan cebine yerleştirirken:

— Teklifini kabul ile işte paraları aldım. Buna mukabil göreceğim hizmet yalnız seni götürüp Parnasa samimi bir arkadaşım sıfatıyla takdim etmektir. Keyfiyetin ondan ötesine karışmam. Kendini matmazele şevdirebilirsen ne âlâ!.. Aksi takdirde bu mebalîği istirdada ve Parnasın muhabbetini celp emrinde vesâtetimi talebe hakkın olmayacaktır.

— Sen beni yol başına kadar çıkar, ötesine karışma!.. Ben derbendi bulurum.

— İşte bir daha tekrar ediyorum. Parnastan göreceğin sureti kabule karışmam ha!.. Bundan dolayı bana hiç bir mes'uliyet atfına hakkın olmayacak...

— Efendim, bu ne kadar merak!.. Samimi bir takdimden gayri senden hiç bir şey talep etmiyeceğim ve etmeğe hakkım olmayacak... Fakat o mes'ut gün çok uzamasın. Vâdini yapmakta ne kadar sür'at gösterirsen o kadar memnun olurum.

— Parnası birkaç zamandır ziyaret edememekten münbalı soğukluğu bertaraf ederek evvelâ kendi münasebetini yoluna koyayım ki seni takdime sıra gelsin...

— Nasıl olursa olsun. Lâkin iş uzamasın... Yarına, öbür güne dâvetine muntazırım...

— Peki, peki!.. Merak etme...

Müştak vâdettiği samimi takdimin lâüballyâne bir mukaddemesi olarak dostunun elini var kuvveteiyle sıktı. Sokağa fırladı. Köşeyi döner dönmez elini bir karış açıp baş parmağını burnunun üzerine getirerek:

— Nah sana guguk!.. Şaşkın filozof!.. Sen beni yol başına çıkar, ben derbendi bulurum, ha?.. (Yan cebindeldi banknotları yoklayarak) A zavallı! Sen derbende girdin de haberin bile yok... Şimdi boynuna bir yular, gözlerine

birer kapak geçirerek seni bir âlâ dolaba koşayım da başın dönünceye kadar çevir dur. Bu angaryaya mukabil ayda üstte de yüz lira ver... Hayvan herif!.. Seni yol başına çıkarayım, doğru ahır bulursun...

Reyhanın vâki olan teklifi nasıl akıl ermez, işitilmedik, acib bir hareket ise, Müştakın ona karşı tertip ettiği plân da o nisbette sade idi. Zavalhının nazarında «Parnas» bir metres değil, bir âlüfte değil, âdeta bir melek, mücessem bir ulviyetli. Müteveffâ ihtiyar Rumu matmazelin aşkı zannedenlere Müştak gülerdi. Çünkü kendi kanaatine bu kız o ihtiyarın evlâtlığı idi. «Parnas» sarı saçlarını dağıtıp simasına melekâne bir saffet vererek göz pınarlarında parlıyan iki göz yaşı katrasyle:

— Ah bu «fassal»lar, o muşmula gibi ihtiyarın benim aşıkım olduğuna hüküm verdiler. Öyle yaydılar. O servette bir adamın sırf insaniyetperverâne, sırf hayırhâhane bir harekette bulunmak emeliyle benim gibi bir bıkese biraz nakit, mal terketmesini niçin olmaz bir şey telâkki etmeli? Böyle bir hayır eseri görülünce niçin ona mutlaka birtakım hasis sebepler isnâdına kalkışmalı? Böyle iyiliklerle mütehasıs kimselerin bulunduğunu inkâr etmek o gibi mürüvvet erbabının mevcudiyetlerine karşı ne büyük bir nankörlüktür!

Bu kötü insanlının iftiralarından mütevellit teessürle dökülen birkaç tazallüm katresi, tanesi yarım liralık ince mendile içirilir; sonra âşk derin bir mânâyı istizahla muhıbbesinin gözlerinin içine bakar; bu bakışta pek elim bir sual vardır; Müştak bu nazariyle metresine: «Ya o ihtiyardan evvelki âşıkların; bunlar da hep babalıkların, kardeşliklerin değildiler ya?.. Böyle utanacak bir mâzin varken ihtiyara olan nisbetinin bu suretle tefsirinden niçin meyyus oluyorsun?

Demek istediğini anlatır. Bu suale de diğer göz yaşları hazin bir akış belâğatiyle cevap verir.

Fakat hep sözler birer şâiriyet sehası içinde dumanlı ve vuzuhtan mahrumdur. Parnasın o maişete dökülmesinde göya mühim bir aile sırrı vardır. Zavallı matmazel işte bu sırrın mazlumu, mağdurudur. Ölümüne razı olur, yine o mühim sırrı kimseye açmak istemez. Zaten bu kızın Müştak nazarındaki bütün ulviyetli, şâiriyyeti hayatının evveliyâtının böyle esrârengiz olmasındadır. Hem Parnas öyle kırk âşıktan artakalmış, yıpranmış vissallerden de değildir. İhtiyar babalığından evvelki hayatını araştırırsanız ancak bir iki erkeğin gölgesiyle lekeli bulursunuz. Sözü bu vâdiye doğru sevk ederseniz alacağınız cevap hep o sâmitâne göz yaşlarıdır ki, bu tazallüm seylâbesi aka aka mâhut aile sırrına müntehi olur; keyfiyetin ötesini artık hiç anlıyamazsınız.

«Parnas», birlikte yaşamağa söz verdiği âşkının muhabbet haklarına riayetle âdeta sadık bir zevce gibidir. Râbitayı kesmeyi mucip bir hal vukubulmadıkça âşkını terketmez; biriyle münasebet üzere iken diğerlerinin muhabbetlerini arzetmelerine kulak vermez. Taşkınlıkta ileri varanlar olursa bu nevi tecavüzleri, hakkında büyük bir hakaret âddiyle mütecasirlerini silâhla, revolverle tehdit eder.

Müştak, Parnası işte böyle biliyordu. Binaenaleyh Reyhanın vukubulacak İlâmı âşkı, haysiyetsikenâne bir tecavüz suretinde telâkki ederek biçare dostunun bu taarruzuna mukabeleten pek şiddetli bir tevbiî muamelesine duçar olacağına hiç şüphe etmiyordu.

Metresinden Reyhana bahsederken sözünü alelâde bir âlüfteden bahseder gibi idare eylemesi, arkadaşından para sızdırmak maksadiyle onu iffal içindi. Parasızlıktan, metresini görmeğe gidemediği müddet zarfında mâşukasını elden kaçırmış gibi gösterdiği telâşlar, ondan hiyanet me'mul ettiği için değil, bu gaybubeti hakkında bir nevi metrûkiyet gibi telâkki ederek muâşaka mukavelele-

rinin feshedilir korkusuyla idl. Parnas, sadık olduğu kadar da hiddetlidir; hakkında gösterilen vefâsızlıkları, müsamahaları kolayca affetmez. Müştak için 'o andaki en mühim mesele, affa müstahak olduğunu gösterir meydana bir, iki mâzeret koyarak metresiyle barışmaktır. Pederinin keyifsizliğine inandıramadıktan sonra o kuvvette başka bir mâzeret bulmak kolay mıdır? İlk mâzeretin açık bir yalan olduğu anlaşılmış gibiydi. Şimdi ikincisine inandırmak ne kadar müşkül olacak. Hile, sanîa tarikine ne lüzum var? Hakikî mâzeretini söylese, «Kaç zamandır seni görmek için çıldırıyordum. Fakat bu emele parasızlık hâli oluyordu.» dese ne olur? Müştak, metresinin saf-fetine, tab'ının ulvîyetine itimat etmekle beraber parasızlığını, züğürtlüğünü, elinde avucunda o maişete daha pek pek birkaç ay kıfayet edecek kadar para kalmış olduğunu, bütün serveti bundan ibaret bulunduğunu ona anlatmaktan, hattâ hissettirmekten korkuyor, bu hakikat Parnas nazarında kat'iyen tebeyyün ederse bundan bir tehlike husulünü sanı olmadan evvel duyulan bir his kendine hâşşyyen ifham ediyordu. Hayır, hayır.. doğruyu söylemek uyamaz... Fakat yalana da Parnası iknâ kabil olamazsa ne yapmalı?

Müştak ilk tesadüf ettiği kira arabasına atladı. Bozuk kaldırımların üzerinde yaylar son tahammüllerine kadar esnedikçe bizim düşünceli âşık, arabanın içinde hop oturup hop kalkıyor ve bu kuklavârî, gayriirâdî rakıs, ilkir huzuru ile düşünmesine mâni oldukça hiddetten ateş kesiliyordu.

Evet; şimdi Parnasa ne demeli? Düşündü, düşündü. diyecek bir şey bulamadı. Müştak Bey değerli bir edip, hem de büyük bir şair değil miydi? Edebiyatla şitrin sermayesi yalancılık iken lüzumunda kandırıcı bir yalan uyduramaması kendini cidden me'yus etti. Fakat son bir hiddet râpesiyle elini alına götürerek aradığını buldu. En

mühim, en muğlak edebi mesâilde hasmını ilzamdan âciz kalan edipler, şereflerini muhafaza ile işin içinden nasıl çekilirler? Ekser mebâhiste cehaletini setr için imdada yetişen şu yıpranmış cümle olan: «Sizin gibi söz anlamayanlara karşı en belîğ mukabele sükûttur.» sözüyle değil mi? İşte Müştak, edebiyattaki bu susturmak usulünü tatbik etmek istiyordu. Parnasa mülâki olup da acı, tath birtakım serzenişlere uğrayınca bızlm müdebbir âşık, ul-vi tefekkürata müstağrak mâsumane bir çehre ile hep o sitemleri sükûtle dinliyecek, metresi ne derse desin, ona vereceği hazin cevap birkaç katre göz yaşı olacaktır. Evet, «en büyük hakikatler söylenemiyenlerdir...» Allesine aîl mühim bir sır, tıpkı Parnasın bâdî felâketi olan o if-şası mümkün olmıyan müthiş sır kabîlinden bir husus kendini sükûta mecbur ediyor ve gaybubetine dair izahat verememesi işte bundan ileri gelliyor gibi esrarengiz bir mazlumiyet gösterecek... Parnas bu mazlumiyete ister inansın, ister inanmasın. Maksat istizahların önünü kesmek, zeki bir metresin ince suallerine karşı iltica edecek bir sükût seddi çekmek. İşte bu kadar.

Müştak bin halecanla metresinin kapısına vâsıl oldu. Tertip ettiği mâzeretten bir başka türlüşünü uydurmağa artık ne vaktin, ne de düşüncesinin müsaadesi kalmamıştı.

PARNASIN ŞARKLI KIYAFETİ

Bir müddettir geçirdiği iftirak geceleri esnasında, için için, hazin hazin yanan Müştak, kendisini metresinin, ruhunun, yegâne emelinin karşısında bulunca âdeta bir aşk volkanı kesilerek âteşin kelimeleriyle feverana başladı. Af ıstırhamı için evvelâ matmazelin ayaklarına kapanarak bir bûse tufanına girdi. Sonra derece derece nıyazını yükseltti. Çok sürmedi; iftirakın şiddetinden vücutlarına verdiği bir kesiklik, bir aşk rehavetli içinde barıştılar; aşk bütün serzenişlere, sitemlere galebe etti.

Ortada infialin devamını muâp bir hal kalmadı. Fakat Müştak, muvaffakiyetteki bu sühulete, böyle külliyen affa mazhar olmasına bir türlü inanamıyarak durup durup barışmak istiyor; af kelimesini Parnasa ne kadar tekrar ettirse yine bunu ıstırmağa doyamıyordu. Aşkın bu telâşlarına mukabil matmazel, işvekarlıkdaki olanca maharetini ibraz ile:

— Evet, seni affettim Muşak.. İhtiyari olmıyan bir af.. Yüzüne bakmamak için kaç gündür ettiğim yeminleri ıstırmaş olaydın, mümkün değil gelip bu hanenin kapısını çalamaz, karşında görünmeğe cesaret edemezdin.. Sevgilim, göz yaşlarına karşı bendeki bu zaaf nedir? O katrelerin senden nüzulünü görünce, aleyhindeki en şedit gayuz ve hiddetlin rikkate mübeddel oluyor. Seni ağılatmamak için hemen kendi ölümüne razı olacak bir hale geliyorum. Tahassürünün elemiyle bak birkaç günün içinde nasıl sarardım, eridim. Şu pencerenin önünde çenemi dirseğime

dayayarak geçirdiğim elemli saatlerimi bilseydin, beni ziyarete mâni olan mâzeretin ne kadar büyük olursa olsun, her tehlikeyi, her mes'uliyeti göze aldırarak muflak bir defa gelir görünürdün. Zâhiri bir sebep olmadan böyle ortadan kayboluşun bana ne kadar fena tesir etti bilsen?.. Acaba şeytan aklıma neler getirmedi? Bütün sevdanın cevheri, kalbinin bütün samimiyetli ile seven bir kadın için terkolunmak kadar hayatta bir felâket tasavvur olunur mu? Ben... Vah zavallı ben! Mütehasşıs olduğum ebedi sadakate, derin muhabbete rağmen daima bu terkolunmak tehlikesine mâruzum. Hâlin Muşak! Seni çok seviyormuşum. Gönlümün sana böyle müfrit bir muhabbet ile merbutiyetinden haberim yoktu. Keşke yine olmiyaydı. Beş on günlük ıftirak bunu bana ispat etti; çok seviyormuşum. Çok seviliyormuşum... Muhabbetimin bu taşkınlığından âdeta ürküyorum. Sen vefâsızlığını beni terketmek derecesine vardırarsa da ben senden vargeçemiyeceğim. Görürsün. Zaruri bir ıftiraka uğrarsam nazarında hayat bir hiç hükmüne girecektir. Senden sonra başka bir erkekle aşk rabıtası ile bağlanmak benim için muhaldir. Gönlüm böyle samimi bir muhabbet ile meşhun iken sana karşı olan rabıtamın âlem nazarında ayıp görülen zelil rabatalardan olduğunu düşündükçe aklım çileden çıkıyor. Mazisinde bir iki hatası bulunan bir kadının afifâne bir muhabbete avdeti nâçin hemen olmaz bir şey addolunuyor? İstisnasız kaide enderdir. Bu insafsızca umumi hükme bir iki şâz kabul olunmalıdır. İşte o şâzlardan, müstesnalardan biri benim... Kaderin cilvesi ekseriya insanı emelinin hilâfına sevkeder. Böyle bir bedbahtlık bende de hükümünü göstererek senden ayrılırsam, o zaman hakikat nazarında sabit olur. Parnasın, Muşaktan sonra kimseye yâr olmak ihtimâli olmadığı maddeten tahakkuk eder. Gönlüm sevdasını sana o mertebe hasretti ki, bana eğri

nazarla bakan erkeklere müsadif oldukça hiddetimden gözlerini çıkaracağım geliyor.

Parnas başını, sevdâ halecanı ile sırma saçları dağıtmış, ürpermiş o derbeder başını aşıkının ateşli sinesine dayıyarak mahmur gözlerini süze süze gâh rikkatâver, âhenkdar, mühtez, baygın, gâh sayha nev'inden şedit sadalarla sözünde devam ediyordu. Muhibbesi böyle galeyanlarla diğer erkeklerden nefret beyan ederken, itminan verici türlü kelimelerle sevdasının sadakatini temin eylerken Müştakın aklına Reyhanla akdettiği — velev desise-kârâne bir maksatla olsun — pezilâne mukavele geldi. Vücudu bir iki şedit lerziğe sarsıldı. Bu lerzeleri hisseden Parnas sordu:

— Ne oluyorsun dostum? Sözlerimin elim fesahati seni müteessir mi ediyor? Evet sevgilim evet... Vefakâr olan hemen dalma hiyanet görür. İfademdeki müthiş hakikatlerden sen değil, ben titremeliyim.

Bu serzenişe karşı kendini büsbütün titreme alan Müştak:

— Beni o kadar vefasızlıkla itham etme Parnasçığım. İrtiaşımın sebebinı bilemedin. Muhabbeti temin emrindeki sözlerini işittikçe hissettiğim hayat saadetini kalbim istabdan âciz kalıyor. Âdeta ciğerlerim teneffüs intizamını şaşıyor. Fevkalâde bir sevdâ imbisatı ile sevinçten titriyorum.

Cevabıyla şüphesini izaleye uğraşıyordu.

Metresinin ağzından sıdk ve sevdasının teminine dair o sözleri Müştak işittikçe memnuniyetinin ifratından kendini bu hakiki âlemin fevkinde garâmı cavidânı, serâpâ nurdan, sürurdan yaradılmış bir saadet cihanında buluyordu.

Mes'ut âşk bu kadar sevildiğine hayret etti. Mâşukası tarafından arasına iltifata nail olurdu. Fakat bu mertebe ateşli, âşıkane bir savlete uğramamıştı. Kalben dedi ki:

— Reyhan ilânı aşka cür'et ettiği zaman kim bilir Parnasın ne müthiş bir libret dersi alacaktır? Müstahaktır. O edepsizce hiç acumam. Dünyada kadın namına birkaç âlüfte yüzü görmüştür; bütün kadınları öyle zanneder.

Her ikisi de birbirine doya doya süzüşlerini beyan ile hararetlerini teskin ettikten sonra söz nöbeti ciddivata geldi. Müstak, gaybubeti esnasında esnaf tarafından gönderilen matlubat pusulalarını sordu. Parnas dolaptan bir demet kâğıt çıkardı, önüne attı. Müstak borçları tetkika girişti. Bu ay masraf iki yüz lirayı çok geçmişti. Yalnız otuz liradan fazla en pahalı neviden şarap, şampanya borcu birikmiş olduğunu gördü. Besbelli matmazel, aylık derdiyle kendini içkiye vurmuş olmalı... Bahtiyar âşık, metresinin yalnız başına böyle şşeler devirmiş olmasından ziyade birikmiş borçların on parasına ilişmemiş, esnaftan birine beş para tediye etmemiş olduğuna şaşı. Bunun sebebini düşündü, düşündü; hiç şüphe yok. Fransız ahlâkıncı, âşkın gaybubeti zamanında metresin, velev en ufak borçlardan birini tediye cür'et etmesi o erkeğe karşı büyük bir hakaret addedildiğine hükmeyletti.

Parnas, zavallı Müstakinin paraca olan müzayaka de-recesini ve bu yüzden nasıl itiraf olunmaz mezmum desiselere tenezzül ettiğini bilse öyle çocukça endişelere kapılmıyarak elbette masrafın bir kısmına iştirâkten çekinmez. «Aman» ile yapıyan kadınların ev masraflarına iştirâkleri Fransız âdâtınca ayıp olduğunu Müstak ne Mösyö «Taine» de okumuştı; ne de «Zola» da. Bunu kendi zekâsıyla bulmuştu.

Zavallı çocuk pusulaları birer birer tetkikten sonra cebindeki paranın o borçları tediye kifâyet edileceğini düşünürken Parnas sevincinden çırpınarak âşkını «antika» salonuna götürdü. Gaybubeti esnasında iştirâ ettiği vazoları gösterdi. İki «Pater», bir «Kantar», bir «Diyota» ya-

ni bu isimlerin delâlet ettiği şekillerde dört adet vazö... Kelepir olmaları hesabıyla fiyatları gayet ehven... Bir şey değil... Hepsı elli yedi lira!...

Parnas bu müjdeyi verdikten sonra dedi ki:

— Bunların puzulası sana şimdi verdiğim kâğıtların içinde yoktur. Bunu ayrıca antikalar fihristi kitabının arasına sakladım. Birazdan takdim ederim.

Müştak öfkesinden morardı. Fakat hiddetini ketme uğraşarak kendi kendine:

— Şu garip mahlûk mademki beni bu kadar seviyor; ısrattan azıcık sakınsa olmaz mı? O mertebe zillet ihtiyar ederek ve mâhut şartla Reyhandan aldığım paranın nisfını böyle «Pater», «Kantar» isimli çanak çömleğe verirsem, sonra hâlim ne olur?

Müştak o günü alacaklıları dolıştı. Borçları ancağ üçte iki nisbetinde verdiği halde Reyhandan aldığı paradan cebinde yirmi lira kadar bir şey kalmıştı. Metresi için derûni: «Pek sadık, fakat pek de müstif» diyor ve daha şöyle düşünüyordu: «Parnasın bana olan muhabbeti böyle kemalde, sadakati bu derecede olduktan sonra Reyhanla malûm şarta girişmekte ne beis var? Alık herif, liraları versin, şıeyi dışından yalamaya uğraşsın dursun. İlâni aşk edip de koğuluncıya kadar budaladan birkaç yüz lira daha sızdırsam fena mı olur?

Aradan beş gün geçti. Müstakin cebindeki liralara da dörde, üçe indi. Daha ay başına çok var. Ne yapmalı?

Bıçare yine müz'ic endişelere düşmekte iken bir sabah Reyhandan şu mektubu aldı:

«Sevda ortağım sevgili Muşagım!

«Muhabbet şirketini akd için iki yüz lira kaparomu «aldın savuştun. Liralarımı aldığın bir şey değil, gönlüme «o kadar dilfirib bir hayal heykeli rekzettin, kalbime o «mertebe dayanılmaz bir vîsâl ümidi verdin ki geceleri «ıştyak ile kıvrandığım yatağında uykusuz dört dönüyo-

«rum. Hiddetimden sana, aşkımdan Parnasa öyle dış bili-
 «yorum ki, sizi bir kere elime geçirsem, seni bir tekme ile
 «evden dışarı defettikten sonra ötesini ben bilirim...»

Müştak sapsarı keallerekt mektubun burasında murta-
 ribâne bir duraklama ile içinden Reyhana hitaben dedi ki:

— «Ötesini ben bilirim» ha!.. Bilemezsin, hayvan he-
 rif, bilemezsin... Öyle bir cür'et gösterince kafana ylyice-
 ğin iskemle midir? Anfor mudur? Lâmba mıdır? Bilemez-
 sin... O değersiz kafanı Parnas, kıymettar bir vazo ile kur-
 mağa kalkarsa, o antika çömleğe acırım; öyle beyinsiz ba-
 şı süpürge sopasıyle zedeliyerek akıllandırmalıdır.

Devam ederek:

«Matmazele güzel görünmek için büyüü hocalardan
 «müteaddit şirnlık muskaları aldım... Altının şirnlığe
 «muskadan ziyade tesiri olduğunu bildiğimden, birkaç sar-
 «rafla hesap açtım. Akçeye lüzum olunca senin gibi kapı
 «kapı dolaşarak inayetlerine iltica edeceğin arkadaşların
 «merhametlerini tahrik için müessir cümleler ezberleme-
 «ğe hacet yok... İşlerimi o yolda tanzim ettim ki, lüzumu-
 «na göre derhal epey mühim meballıg elde edebileceğim.»

Müştak gülererek:

→ Aferin Reyhan! İşte bunu pek iyi etmişsin. Ben
 birkaç bin İranı sızdırmağa muvaffak olmadan barı Par-
 nas kafanda bir iki antika küp parçalamaya kalkışmı-
 yaydı.

Okuyarak:

«Ya tuvaletime ne kadar çeki düzen verdiğimi bilsen
 «şaşarsın. Levantaların, kolonyaların, hâsılı müteaddit
 «kokuların içinde her gün banyo ediyorum. Bu lâtif rayi-
 «halarla vücudum o kadar işbâa geldi ki, aksırsam etrafa
 «(bin bir çiçek) levantası saçılmış gibi oluyor. Geceleri
 «yatarken bıyıklarımı (brilyantin) leyip yukarı yukarı kı-
 «vırarak bağlıyorum. Sabahleyin kalkınca aynanın karşı-
 «sında bağı çözdüğüm vakit onları ıpki halâvetini teşhi-

•re çıkan bir arslanın kuyruğu gibi mühip surette letafet
•kesbetmiş bir şekilde buluyorum.»

•Takdim gününde güzellikçe, kıyafetçe, zarafetçe
•matmazole karşı bir tesir husule getirebilirsem, muvaf-
•fakiyetim çok uzamaz. Bu ilk tesir ile sevdamin galebe-
•sini temin etmiş olurum. En güç Fransız muharrirlerinin
•güzide eserleri birer ders kitabı gibi önümde açık
•duruyor; bunlardan hâfızama parlak cümleler nakşetme-
•ğe uğraşıyorum. Ne müessir, belîğ, ruhnüvaz sözler ez-
•berledim bilsen! Fransızcadaki bu mahfuzatımla Parnasa
•sevda arz etmek değil, «Akademi» ye namzetliğimi tak-
•dim etsem, kabul şerefine nailiyetimden «Zola» dan zi-
•yade ümitvârim.»

•Fakat azızım, böyle kokulara, pudralara bulanarak
•vizite elbiselerimi glyinerek aynanın karşısında saatlerle
•güzelliğime, şıklığıma hayran olup da bu kadar külfet
•iltizam ettiğim o takdim gününün vürud saatini müjde-
•liyen bir tezkereni alamayıpım yok mu, beni cidden mu-
•kavemet edilmez elim bir iştihak içinde bırakıyor.»

•A birader, niçin görünmüyorsun? Yoksa peynir topu
•içine yuva yapıp da eşyle, yavrusıyla oraya sığınarak
•dünya ve mâlîhâdan el çekmiş filozof fare gibi sen de
•Parnasınla âşlıyanene çekilerek cihanın minnetinden fe-
•ragat mı ettin? Bu tahminim doğru ise filozofluğunu teb-
•rik ederim. Lâkin mangırın bitince gelürsen bademâ sana
•ne para veririm, ne yüz!..»

•Yoksa beni mukaveleden caydı mı zannediyorsun?
•Hayır, hayır; sözüm sözdür. Çorbadan dönenin kaşığı ka-
•rulsın. Moda «manken» i gibi giyimli, kuşamlı, fazla ola-
•rak iki cebimde lira dolu, öyle sana, senden bir habere
•întizar ediyorum. Sen yalnız beni bir takdim ile vâdini
•yerine getir. Ötesine karışma. Yüzünü kara çıkarmam.
•Bir ikinci tezkere irsâline hacet bırakmadan gel, bana
•görün. Çünkü Parnasa mülâki olmak için cebimde, do-

«labımdaki liralar gönlümle beraber hop hop dansediyor-
lar. Bâki seri bir beşaretime intizar.»

İmza

Parnasın aşkına mülâzım

Reyhan

Mektubu bitirince Müştak kendi kendine:

— «Seri bir beşarete intizar» ha?... Suratına şiddetli bir çamar. Al sana seri bir beşaret... Fakat Reyhan dostu-
mun gönlü ile birlikte danseden liraları zihnimi bozuyor.
Çünkü renk bakımından Parnasın saçlarına benzeyen bu
madenpârelerden cebimde ancak üç, dört tane kaldı. Çok
yazık ki bendekilerde raks hevesi yok. Hop hop sıçrıyamı-
yorlar, cebimin bir köşesinde hacaletle müstağrak öyle
mahçubâne büzülmüşler, duruyorlar. Bunların yeti verici
mahcubiyetleri bana da sirayet ediyor. Çantamda adetleri
azaldıkça nazarımdaki kıymetleri büyüyor. Her birinden
ayrılmaklığım başka türlü süzişli oluyor. Son lirayı, onu
benden alacak insafsızın avucuna korken kim bilir ne ka-
dar müteessir olacağım..

Lâkin bereket versin Reyhan dostum imdadıma yeti-
yor. Bu herif bana ne kadar iyiliğe benzer bir fensalıkta
bulunuyor. Onun cebindeki liralar pürşetaret oynayıyor-
lar; kaynaşıyorlar. Bu büyüleyici yuvarlakların bahşettiği
neş'e ile herif kalemi ele alınca bak ne zevzeklikler yazı-
yor? Zola'ya takaddümle Akademiye kadar giriyor... Za-
vallı Reyhan, muhayyilenin genişliği müsait-olduktan
sonra Akademiye daha başka yerlere gir çık... Fakat Par-
nasın visâl döşegini sakın aklına getirme... Senin için
Fransız Akademisine girmeyi mümkünsüz görmem. Lâkin
Parnasın gönlüne giremezsin... Buna kat'iyen ihtimal vere-
mem. Veremem ama, bunu adım görmekle yine aleyhinde
hissettiğim nefret, seni metresime takdime niyet ettikçe
uğradığım havf ve halecan nedir?

Müştak elinde mektup böyle renkten renge girerken

Parnas odaya geldi. Bıçare Müştak teessürünü metresinden ketmedemedi. Parnas, âşıkını dikkatle süzerek:

— Çehrendeki o sıkıntı eseri nedir? Elindeki mektup kimden?

— Hiç...

— Nasıl hiç?.. Evvelâ aynaya git, yüzüne bak.. Sonra da mektubu oku, ıslıteyim...

— Mektup türkçe...

— Türkçeyi fransızcaya tercüme edebilmek iktidarından da mı kaldınız?

— Hayır.. Fakat...

— Nasıl hayır? Nasıl fakat... Sende fevkalâde bir şaşkınlık var. Çabuk söyle bakayım! Yoksa yine baban mı hastalandı?

— (Kızarak) Çok şükür öyle bir şey yok...

— O halde ne oluyorsun?

— Hiç...

— Nasıl hiç dostum? Elindeki mektup «hiç» ile mi dolurulmuş?... Bütün o satırlar mânasız, mealsiz mi?

— Hemen mânasız gibî...

— Bir iki satırını tercüme et bakayım, mânasız şey nasıl oluyormuş, oku ıslıteyim?..

— Şey... Dostlarımdan biri ödünç para talep ediyor da...

— (Gülerek) Dost olan hiç insandan ödünç para ister mi? Senden para istiyen bir adama dost namını nasıl veriyorsun?

— Ben o hamı kendisinden istirdat yolunu düşünüyorum ya!..

— Düşünmeğe lüzum yok... O pek kolaydır.

— Nasıl?..

— Hiç cevap vermemek...

— Ben de öyle yapacağım...

— O halde somurtmağa, düşünmeğe lüzum yok.

— (Cebri bir tebessüm iradesine uğraşarak) İşte gülüyorum.

— Fakat dostum, ne kadar me'yus bir tebessüm gösterdiğini bilseydin, beni inandırmak için bu derece nefisini cebretmeyi beyhude addederdin... Muşak, sende fevkalâde bir hal var...

— Hayır, bir şeyim yok... Biraz başım ağrıyor. İşte o kadar...

Parnas âşıkındaki kederin ne baş ağrısından, ne de kendinden borç para talep eden dostunun iz'âcından illeri gelme bir hal olmadığını anladı. Fakat keyfiyeti ondan ziyade ezelemedi. Biçareyi me'yusâne tefekküratında serbest bırakarak odadan çıktı.

Parnasın şu kısa isticvabı Müştakı bütün bütün müteallim etti. Metresinin «hiç dost olan karzan para ister mi?» sözünü pek mânalı buldu. Bu kadını şimdiye kadar paraya pula müteallik birtakım hodbinâne hesaplardan hemen müstağni gibi telâkki eder, yahut etmek isterken şu saatte paraya tapmaktaki bu hırsını görmek eski zanlarını oıraz tezelzüle uğrattı.

O esnada Parnas avucunda bir şey yummuş olduğu halde avdet ederek sordu:

— Tezkere ile para talebinde bulunan dostunuz ne kadar istiyor?

— Elli lira.

Bu elli lira sözü Müştakın ağzından öyle gelişigüzel çıkıvermişti. Metresi, yirmişer liralık üç kaime uzatarak:

— Al sana altmış lira.. Bunu istikraz talebinde bulunan dostuna gönder. Ne o mahzun olsun, nede sen.. Bu kadar cüz'i bir meblâğı göndermemek nezaketsizlik olacak.

— (Telâşla) Fakat ben.. Kendim...

— Hakikati saklamağa lüzum yok. Birkaç zamandır seni paraca muzayekada gibi görüyorum. İhtimal ki şu sa-

atte o dostuna gönderecek elli liran yoktur. Kendisine karşı nekes bulunmak da istemiyerek sıkılırsın. Ayrılmaz gayrimiz var mı? Al şunu ona gönder. O zat borcunu verdiği vakit bana iade edersin...

— Elli liram bulunmayacak kadar züğürt değilim Parnasçıgım...

— Canım, ben sana bütün bütün züğürtledin demiyorum. Beni para muamelelerine vâkıf olmıyan bir kadın gibi mi telâkki ediyorsun? Binlerle liraya malik olanların bile icabında sarfedecek beş on liraları bulunmıyan günleri, saatleri olabilir... Eğer bugünkü teessürün o dostuna para gönderememekten ileri geliyorsa al şu parayı, hem sen rahat et, hem ben edeyim... O zat da memnun olsun.

— 'Bu mâkul teklife karşı Müştak bir söz bulamadı. Kaimeleri aldı.

Bu cömertçe hareketle Parnas yine aşkının gönlünde haysiyet ve ulviyetini iade etti. Bulunduğu israfı, kurdığı anforlara nazaran — lütfen — verdiği şu elli liranın ne ehemmiyeti olabilir? Fakat müştak, metresinin bu âtife-tinden bütün dünyanın bankalarını kendine bağlamış kadar memnun oldu. Lâkin şaşkın âşık bu lütfu ne kadar büyültse elli liranın râyîç kıymeti on para büyütülmüş olamıyordu. Elli lira yine kıymetçe elli lira idi. Kendi israflarına ancak bir hafta dayanabilecek bir meblâğ... On-dan sonra Reyhan Bey dostunun temeshurkârâne muave-netine müracaattan bir türlü istîğnâ hâsıl olamıyor ve olamıyacaktı... Parnasın bu elli liralık cömertliğini Müştak kendine olan şedit muhabbete, kuvvetli sadakate yeni bir delil addettiğinden, Reyhanı malûm şartla metresine tak-dim ederse o zavallının dayak yiyeceği, belki de yarala-nacağı hususundaki itminâmı kuvvet buldukça buldu. Bî-naenaleyh kendine birçok para temininden başka bir zara-rı dokunmak ihtimali olmıyan bu takdime zihnen iyice

karar verdi. Lâkin takdimden evvel Reyhanı matmazelin nazarında küçültmek, züğürt göstermek için dedi ki:

— Sevgili Parnasım!.. Bu parayı benden istiyen Reyhan isminde bir arkadaşumdur. Öz kardeşten ziyade severim. İstirhamını is'âfımızdan sonra buraya bana teşekkürle geleceğine hiç şüphe etmem. Çünkü gayet nazik ve bu yoldaki merasime riayeti ziyadedir. Arzu edersen seni ona takdim edeyim. Ziyareti vukubulursa tabî biz kendisine paraya dair ağız açmayız. Terbiye icabı bunu o da kale almaz. Teşekkürü zımnî bir teşekkür olur.

Bu takdim istinzacına karşı Parnas biraz somurtarak pencereden dışarı baktı; Müştak endişeli bir istizahla:

— Sevgilim, kaşlarını niçin çattın? Reyhanı sana takdim etmek isteyişimden memnun olmadın mı? O cibeti tamamiyle reyine havale ederim. Müsaade etmezsen sana takdim değil, bu eve bile kabul etmem.

— Hayır, maksadım o değil.. Henüz yüzünü görmediğim bir adama karşı nefret ızharı pek mânasız olmaz mı?

— O halde bu kaş çatış neden ileri geliyor?

— «Rean» mı, «Reyhan» mı, neyse işte, dostunun samimiyetini tavsif emrinde «öz kardeşten ileri» tâbirini kullandın da?..

— Ay?.. Reyhan hakkında bu derece şiddetle muhabbet boyan edişimi kıskandın mı yoksa?..

— (Gülerek) A.. Ya.. O kadar budala mıyım?. Yüzümü ekşittiğimin sebebi başka...

— Nedir?

— Samimiyetleri böyle öz kardeşten ileri addolunan arkadaşlar bazan insanın en mahremâne, en hususî işlerine kadar müdahaleye, fuzulî bir kâhyalığa kalkarlar. Bu da öyle ise dostluk namına bir belâyı bulaşmış oluruz.. Bu düşünceye mebnî kimse ile dostluğu o dereceye vardırmak istemem. Reyhan da takdiminden birkaç gün sonra hanemize ziyaretlerini saklaştıracak vara yoğa karışmağa

başlarsa... Kendisini bir gün nâzikâne buradan koğuveririm.. Sonra netice buraya çıkarsa darılmıyacağına şimdiden söz ver de bana, Reyhanı sonra takdim et...

— (Kızarak) Yok, yok... Reyhan öyle çocuk değildir. Kimsenin işine müdahale etmez. Ben de asıl bu huyundan dolayı kendisini çok severim ya!...

— Demek iyi ahlâklı olduğuna kefilisin?

— Her vechile...

— Onun da metresi var mı?

Müştak, Reyhan dostu hakkında Parnas tarafından böyle inceden inceye istintaka çekileceğini evvelce hesaplamamıştı. Binaenaleyh verdiği cevapların doğruya muvafakatini pek tâyin edemiyerek Reyhana karşı kalinde fevran eden hiddetle onu metresine takdimdeki mübrem lüzumun birleşmesinden mütevellit acib bir his ve şaşkınlıkla ağzına ne gelirse söz diye onu ortaya salıveriyordu. Bu «onun da metresi var mı?» sualine karşı iyi, kötü vereceği cevabı vehleten tâyin edemiyerek asabî, uzun, yersiz bir gülmedir tutturdu.

Parnas mütehayyirâne:

— Sualimde pek o kadar tuhafılık görmüyorum. Niçin gülüyorsun?..

Bu «niçin» e mâkul bir cevap bulmak lâzımdı. Müştak o acib kâhkahaları arasında: «Onun metresi yok. İşte bu nazik hizmeti ifa için seni takdim ediyorum. Mukavelemiz öyle.. Ya takdim şartını bilsen?... Beni bir dakika söyletmeden karşıdan kovarsın...» Kelimeleriyle bağırarak istiyordu. Bedbaht âşak bir cevap vermiş olmak için aklıma geldiği gibi şu masalı uydurdu:

— Sordüğün suale bak «onun da metresi var mı?» Nereden olacak?... Zavallı Reyhan o kadar mahçuptur ki, fransızcaya vukufiyle beraber belki «metres» kelimesinin mânasını bilmez... Derdinden ölse bir kadına «Seni seviyorum» diyemez; sakılır. Haydi hepsinden sarfınasır...

Acaba kadın nedir? Sevmek nedir? Bilir mi? Hakkıyla bildiğinden doğrusu şüphem vardır. Bak bu mahçubiyeti neden ileri geliyor; Reyhan on beş, on altı yaşında toy bir çocukken, bir gün evi تنها bularak hizmetçi kıza ilânı aşketmek istemiş; kız ırlı yarı bir şeymiş; bu acemî zendostu iki omuzundan yakalayıp şiddetle sarsarak:

«Utanmaz!.. O söylediğin sözü bir daha tekrar et bakayım. Tekrar et de mutfaktaki kırmızı blber çanağını ağzına boşaltayım!. Akşam annen gelince bu kepezeliğini ona anlatayım da sana lâzım gelen terbiyeyi versin...» demiş. Hizmetçi kızın bu tekdiri Reyhan için bir ders olmuş. Bu yolda mukabele görmekten korkarak hâlâ bir kadına karşı ilânı muhabbetten korkar. Besbelli anasına söyliyeccekler diye çekilir...

— (Gülerek) A, pek şaştım!..

— Neye?..

— O kadar genç bir çocuğun ilânı muhabbetine karşı hiddet edeh hizmetçinin ahmaklığına...

— Hangisinin saffetü daha ziyade hayrete şayan? Artık bilemem. Reyhanunki mi, hizmetçininki mi?

Müştak gûya Reyhanı takdimden evvel Parnasın narından düşürmek, nev'ânâ bir budala zannettirmek için onu böyle saf göstermek suretiyle ahmaklaştırıyordu. Fakat bu sözler mâkûs bir tesir peyda etti. Haniya bazı validelerin perhiz ettirdikleri çocuklarına: «Ondan yeme. O acı, acı...» sözleriyle mâsumların o taam hakkındaki iştahlarını büsbütün tahrîk etmelerine benzedi. Muşakaların envârından çeşnicilik merakında bulunan Parnas, kırmızı blber çanağından ürken bu delikanlıyı görmek hevesine düştü.

Müştak, gûya o elli lirayı Reyhane gönderdi. Filhakika iki gün sonra delikanlı apartımına geldi. Bu ziyarefinde zımnî bir teşekkür mü vardı? Ne vardı? O sonra anlaşılacaktı. Matmazele takdim olundu. Güzel, nâzık, sevimli,

terbiyeli, malûmatlı, dirayetli; fikir ve kıyafetçe âlâmod görünmek için gıyınış tarzında koku istimalinde, tevazularında, her söze karşı üşenmiyerek ettiği reveranslarında her halinde ifratperestlik görülen bu misafiri müdekkikane bir nazarla süzdü; pek öyle kırmızı biberden ürkecek bir adama benzetemedi. Taranmış saçlarını, kıvrık bıyıklarını zararsız buldu. Fakat Reyhanın hal ve kalinde Parnasın şaştığı cihet başka olmuştı. Kekeliyerek ve ekseriyetle bahse pek münasebetli olmayarak bu misafirin sarfettiği fransızca cümlelerin bazılarını Parnas aşına çıkar gibi oluyordu. Evet, bunları evvelce ya birdinden işitmiş, yahut bir kitapta okumuştı. Kendine öyle geliyordu. Sözüün zemini hep Fransa edipleri ve edebiyatı olduğundan, Parnasın, yeni çıkan edebî bir risalede daha o sabah gözden geçirmiş bulunduğu şu:

«Mösyö Jüles Lemaitre» az zaman sonra şîirden külliyyen feragat edecektir. Buna ise hakikaten teessüf olunur. Bu hâle karşı muharrirîn mensur eserlerini tekrar mütâlâadan gayri bir teselli medarı bulunamaz.» cümlelerinin fransızcasını harfîyen Reyhanın ağzından işitmesi, beyin o lisandaki en parlak ilim sermayesinin böyle aynen ezberlenmiş çalma lbarelerden müterekkip olduğu emrinde artık kendince de tereddüde mahal bırakmamıştı.

Parnas nazarında daha ziyade vukufunu ispat için Reyhan, Fransız edebiyatının muhtelif devirlerinden bilir bilmez, başını gözünü yararak dem vurdu. Nihayet bahis Fransanın «Dekadan» namıyla fikirlerin iflâsını ilân eden malûm gûruha intikal etti. Henüz bizde garbın bu müflis edipleri gibi dünya ve hayattan bezginlik, bızırlıklarını ancak o havas zümresinin anlıyabilecekleri çetin fakat hazin, derin bir şikâyet lisanı ile tasvir edebilecek «Paul Verlaine», «Stephane Mallarmé», «Jean Maureas» kâaplarında birkaç şair yetişemediğine teessüf olunur. Garez sevkîyle bizde gençlerden bazılarını Dekadan namı isnad

edildi; fakat bu bir hatâdır. Bizimkilere edebi iflâs isnad edilemez. Ticareten müflis olabilmek için evvelâ bir servet lâzım. Halbuki o zavalbıların birikmiş iptidai sermayeleri henüz kendilerinden başkalarına musaddak değil. Edebi meslekleri hâlâ sende de var, bende de var kabilinden beyhude tesliyetkârane tefâhürler ile nev'amâ şariatânlıktan ibaret zannolunuyor. Bu da haksızlıktır. İnsaf buyurulsun. Garp dekadanlarının edebi yazıları hemen yüzde doksan raddesinde anlaması muhal.. Lâkin bizdekilerin en çetrefillerindeki şiveye mugâyir ve bilmece gibi terkipler yüzde yirmiye geçer mi? Bunlara dekadanlık isnadı insafa sığmaz. Bilâkis iftiraları red sadedinde «Dekadan» ı müteaddit veçheler ile tefsir ede ede bu ecnebi kelimeleri lisanımızda âdeta zebanzed türkçe kelimeler derecesinde me'nuslaştırdıkları için kendilerinden şükranları deriğedilmemelidir. Bendeniz o gayretillere teşekkür hissemi işte bilmünasebe burada arz ediyorum. Bu teşekkürümün müdaheneden ziyade namlarının tezkâriyle şu değersiz eserime bir kaymet vermek niyetine atf buyurulmasını istirham eylerim.

Bu Dekadan bahsinde Reyhan coştı. «Charles Vignée» nin dekadanca şiirlerinden şu:

Dans une coupe de Thulé
Où vient pâlir l'attrait de l'heure,
Dort le sênile et dolent leurre
De l'ultime rêve adulé.
Mais des cheveux d'argent file
Font un voile à celle qui pleure
Dans une coupe de Thulé
Où s'est éteint l'attrait de l'heure. (1)

Parçayı okuyarak Fransa üdebasınca bunun mânâsı

(1) Bu maziâlara doğru olarak mânâ verecek zata dekadanlıktan tam not var.

henüz keşfedilip edilemediğini Parnastan sordu. Matmazel saçlarından yanağı üzerine dökülmüş birkaç altın telleri elleyle düzelterek:

— Söyleyenin tahassüslerini nazmettiği esnadaki hakkı ve samimi teessürleri bilinmedikçe, yahut insanda hissen ona yaklaşmak istiladı bulunmadıkça bu şiirlerden bir şey anlamak hemen kabül değil gibidir. Bakınız ben şimdi okuduğunuz mısralardan bir şey anlıyor ve anlamıyorum gibiyim. Belki birkaç gün sonra melâli bir saatim, bir dakikam olur ki, şimdi kühünü pek inceleyerek nazarıma erişilmediğim bazı tabirlerin gizli mânaları zihnimde inkişaf ediverir. Fakat bu şiirlerden siz ne anlıyorsunuz? Bütün o kelimelerden idrâkinize bir şey çarpmıyor mu?

Reyhan tebessümle:

— Çarpıyor matmazel. Fakat anladıklarımı anlatsam gülersiniz diye korkuyorum!..

— Rica ederim, şu okuduğunuz mısraları anladığınız surette bana tefsir ediniz..

— Üç dört lûgat kitabına müracaatla birkaç gün uğraşarak ancak şöyle halli müşkül edebildim: Thulé, Romalıların dünyanın ucu zannettikleri şimalî bir cezirenin ismi imiş. Besbelli bu cezirede «kupa» ve «kâse» imaline pek elverişli kileci çamuru çıkarmış. Lâkin bu kupalardan birinin içinde saatin cazibesi nasıl sararmış? Vehleten orasını anlayamadım. Bir müddet tefekkürden sonra şu yolda tefsir edebildim: Efendim, saatin cazibesi solmak dekadanca ne demektir, bilir misiniz? Saat sahibi zügürtleyince tabii saatin cazibesi azalır. Şedit bir ayrılık meyline düşer. Cepte duramaz olur. Nihayet sahibi onu götürür, bir sarrafa birkaç para mukabilinde terhin eder. Sarraf, saatli camekân derununda diğer rehin eşyanın bulunduğu tasın içine atar. Sahibi birkaç gün zügürtlükten kurtulur ama, faiz üstüne faiz işledikçe zavallı saat tasın içinde

sararır solar. Tamamen sarı bir yüz tâbirine uygun ol-
duktan sonra 'sahibi faizi ile borcunu ödeyemezse biçare
saat vefat bile eder.

Parnas gülmeğe başladı. Müştak oldukça hiddetle:

— Reyhan, sen âdeta gülünçleştirerek mâna vermeğe
kalktın. Bu tefsirlerinde ciddiyetten eser göremiyorum.
Oradaki saatten maksat vakitten kinaye olarak güneştir.
«Thulé» caziresi dünyanın müntehâsı addedilmiyor muy-
muş? O mısralariyle şair:

«Şema, ufkun fanusunda söndü» demek istiyor ve bun-
dan maksadı, her günün, her saatin geçme ve zeval bulma
meylini göstermektir.

Parnas tebessümlerini arttırarak:

— Böyle uydur uydur da söyle olduktan sonra daha
o mısralardan çok mâna çıkar. Fakat Muşak sen sus! Rey-
han Bey tefsir etsin; hoşuma gidiyor.

Reyhan muzafferane bir memnuniyetle:

— Üçüncü dördüncü mısralara şöyle mâna veriyorum:
«Müdahene olunmuş hükmetâmiz hayalin müsün, hazin
iğfal tanesi, yahut tuğazı, hilesi, çığırtkanı uyur.»

Müştak, metresine bir cemle ibrazı kasdıyle keyfiyetli
tuhaflığa bozmak isteyerek hemen söze atılıp:

— Eh birader! tefsirin iğlâkından yakamızı kurtarmak
için buna bir uyusun da büyüsun deyip geçmekten başka
çare yok...

Bu cevaba üçü birden güldüler. 'Diğer mısralar da
bu yolda müzeyyifâne şerh ve tefsir edildi. O günden son-
ra Reyhan o hanenin şaklabaan bir misafiri, gitgide Parna-
sın teklifsiz bir dostu oldu. Daha bir müddet müruriyle
bu dostluk, teklifsizlik ilerledi. Reyhan ziyaretlerini sık-
laştırdıkça Müştakin asabılığı artıyor, neş'esi azalıyordu.
Metresi, kendi, Reyhan üçü bir arada bulundukları za-
man ötekiler söylerler, gülerlerken zavallı Müştaka bir
alıklık, bir dalgınlık, bir ebkemiyet gelir... Nefsini ne ka-

dar cebretse onların eğlencelerine, müzahabe zevklerine iştirâk gösteremez; teessürünü saklamak gayretiyle bir iki lâkırdı söylemek ister; fakat ekseriya münasip bir söz bulamaz; sarfettiği kelâm bir maksada delâletten uzak, şaşkınca, eblehçe bir şey olur; ötekiler zavallıların bu halini pek tuhaf bulurlar; sözlerine gülerler; bu istihza Müştak bütün bütün me'yus eder; sonra saatlerce somurtur; kaşlar çatılmış, gözler bir noktaya dikilmiş, öyle donmuş gibi durur. Parnas bazan dayanamıyarak:

— Qu'as-tu donc Mouchac? de jour en jour tu deviens insupportable... (Nen var Muşak? Artık sen de günden güne çekilmez bir hal keşbediyorsun.)

Bu takdir gûna susle karşı bıçare Müştak bütün me'yusâne cür'etini toplıyarak o da metresine:

— Ya siz Reyhanla ne yapıyorsunuz? Mercimeği fırına verdiniz mi? Herifin tediyatı pek boşa gitmiyor zannederim?..

Sualini irad etmek ister; fakat cesaret gösteremezdi. Evet, Müştak günden güne iltihablı alıyordu. Parnasla Reyhanın beyninde ne geçiyor? Ne olup bitiyor? İşte bunu anlamak için çıldırıyordu. Kendi eliyle ateşe sürdüğü muhabbet cezvesi kaynıyor mu? Dumanına, bâhusus fıkırdamasına bakılırsa kaynıyor gibi!.. Acaba?.. Reyhanın niyeti bozuk.. O cihet evvelce malûm. Fakat metreslerin en namuskârı, en sadığı görünen Parnas üç günde bu herife ayartılıverdi mi dersiniz? Ayartılsa da Müştakın kime ne demeğe yüzü var?

Bunları kendi eliyle gerdeğe koyan o değil mi? İlâhî o Reyhan isimli herif parasıyle yerin dibine batsın. Bu nedir Müştakın başına gelenler? Uğradığı felâket kimsele-re anlatılır, açılır dertlerden değil! Keşke ayağı kırılıydı da istikraz için o menhusun hanesine gidemez olaydı.

Uğradığı bu garip hal kendine rüyada mı vâki oluyor? Yoksa hakikaten başmdan böyle bir şey geçiyor mu? Bed-

baht. Müştak karısını bile artık lâykiyle farkedemiyecek mertebede fikren yarı ölü bir hale düştü... Fakat yavaş yavaş günler geçti. Ay başı geldi çattı. Alacaklılar etraftan tediye vaktini ihtar edince Müştak para cüzdanını yokladı ki... tamtakır... O anda fikrinde, zihninde ne ölümlük kaldı, ne bir şey... Tamamiyle ayıldı... Heyhat...

Maatteessüf.. Mangır sızdırmak için yine Reyhana müracaat lüzumu tahakkuk etti. Yine o herife müracaat ha!.. O liralara mukabil çekilmez bir aylık üzüntüye daha girmek... Evet evet, muşakasının otuz günlük devamı, sevdasının büyük bir felâkete benzeyen böyle bir saadeti için Parnası bir ay daha kiraya vermek!..

Müştak bu cangüda endişelerin içinde yanıp kavrulmakta iken o ay iptidasında bir sabah Reyhan apartumana geldi. Merdivende bu iki acib rakip yekdiğertine müsadif oldular. Reyhan mütebessim bir çehre ile Muşagın eline bir deste «banknot» sıkıştırarak:

— Al.. Mukavele ile itâya mecbur olduğum parayı istetmeden işte veriyorum. Hem de fazla, fazla...

Dedi. Misafir yukarı çıktı. Ev sahibi aşağıya indi. Müştak kâğıtları avucunda buruşturup sıkarak; Reyhanın: «Al.. Mukavele ile itâya mecbur olduğum parayı istetmeden işte veriyorum. Hem de fazla fazla...» sözünü iki üç defa tekrar etti. Avluya indi, duvara dayandı, kaimeleri sayarak düşündü. Kendi kendine:

— Herif pürneş'e.. Mukavelenin neticesinden memnun... İşte fazla fazla veriyor. Hakikaten beşer liralık iki banknot fazla... İş yoluna girmiş..

Sokağa çıktı. Yine söylenerek:

— Onlar şimdi yukarıda safâ etsinler; ben şimdi esnaktan esnafa dolaşayım. Hesabatı görüp borçları tesviye edeyim. Büyük «ilkidasyon» da bizim apartumanda olsun.. Herife semer yükleteyim derken o yüke kendim mâruz kaldım. Ben aşkıktan çıktım, âdeta usaklığa indim; ha-

yır, bu böyle devam edemez.

Müştak bir iki sokak dolaştı. Esnaftan hiç biriyle hesap görmeğe kendinde zihni bir kudret göremedi; Me'yusâne düşünüyordu. Müz'ic, bazan korkunç bir şekil alan o müthiş muhakemelerinde Parnas, itham ediyor, bazan da bu ithamları kuvvetten düşürecek, metresini mâsum gösterecek sebepler, vâzih deliller buluyor, kalbine biraz huzur gırıyordu. Parnas tuhaf tabiatlı, doğru sözlü bir kadındır. Kendinden mâceranın hakikatı" sual edilse saklamaz. söyler. Fakat bunu nasıl sormalı?

Ne olursa olsun, böyle her saat cehennem azabı çekmedense münasip bir surette hakikatı istifsar etmeli, alınacak cevaba göre davranmalı.

O akşam ikisi yalnız kalınca Müştak azım bir halecan içinde dudakları titriyerek metresine hitaben:

— Reyhanı nasıl buluyorsun? Onu buraya alıştırdığundan dolayı iyi mi ettim, fena mı?

— (Tebessümle) Teşekkür ederim, iyi ettim...

— Acaip?.. Demek kendisinden çok memnunsun...

— Evet.

— (Halecanı artarak) Bu memnuniyetinin sebebini anlıyabilir miyim?

— Beni eğlendiriyor... Dedğin çıktı.

— Hangi dediğim?..

— Kırmızı biber maddesi...

Müştakın çehresi hakikaten kırmızı biber gibi acı bir kırmızılık kesbederek:

— Kırmızı biberden maksadın nedir?

— Sen geçenlerde anlatmadın mı?

— Anlattım... Ey, ne olmuş?

— Canım, ne olacak! O sözün pek doğru imiş. Reyhan âdeta ahmak, kalıplı kıyafetli bir budala... Fakat niçin öyle yüzün gözün kıpkırmızı kesilerek, dudakların titriyerek Reyhan hakkında beni istievap ediyorsun?

— Parnas, ben şarklıyım. Avrupa âdetlerine gösterdiğim meftuniyete bakma. Bu hâlim sûrîdir. Bende pek o kadar medenî bir Avrupalı havsalası yoktur. Ben kıskanırım...

— Tuhaf şey! Beni o aptal heriften mi kıskanıyorsun? Şuraya bir kâse kırmızı biber koy. Beni onunla yalnız bırak git. Kalbine hiç korku gelmesin. O adamın tilsımı da biber değil mi?

— Bîbere lüzüm gösterecek harekâta cür'et ediyor mu? Söyle?..

Parnas oturduğu koltuktan birdenbire serpilip ayağa kalktı. Gözlerini mütehevvirâne âşıkına dikerek hücumla hazır pürgazap bir kaplan tavrıyla::

— Efendi, demindenberi gösterdiğim tahammüle şaşacak yerde bilâkile siz bundan cür'etinizi arttırdınız. Nîsk-sadınız şakalaşmaksa, rica ederim bu tatsız lâtifeyi bundan ileriye götürmeyiniz. Siz şarklı iseniz ben de garplıyım. Hakarete tahammülüm pek kısadır. Sizinle namuskârâne (!) yaşamağa söz verdim, söz aldım. Sizden iftiraka lüzüm görsem bunu açık, vâzih iki kelime ile anlatır, muhabbetimin hesabını keserim. Fakat sizinle sevda mukavelemi feshetmeden başka bir erkeğin meyllini celbe uğraşan kadınlardan olmadığımı anlıyacak kadar hâlâ beni tanıyamadınız mı? Teessüf ederim efendi... Teessüf ederim... Namusuna şiddeti itîmadınızı bildirerek buraya arkadaş, kardeş namıyla bir delikanlı getiriniz, takdim ediniz. Sonra terbiye icabı benim o zata gösterdiğim hüsnü kabulü çekemiyerek kıskanmağa kalkınız. Böyle çılgınlıklara tahammül edemem. Şimdi nazarınızda bu şüphelere mahal verecek kadar fena bir kadın mı oldum? Öyleyse buyurunuz!.. Bu hakaretinize karşı zatı âlinizi kapıya kadar teşyi etmek nezaketini de sizden esirgemem... Bir «adi-yö» der, dışarı çıkarsınız!..

Bu gürlemeye karşı biçare Muşak alıklaştı. Gösterdiği

İtimatsızlıktan dolayı af talebine müsaraatla Parnasın ayaklarına kapandı. Ağhyarak:

— Aman Parnasçıgım.. Benim bu za'if anlarımı affet. Muhabbetin şiddetli beni mecnuna çevirdi. İşte sıkıla sıkıla itiraf ediyorum ki bazan seni fino köpeğinden kışkandığım zamanlar oluyor. Şüphem senden değil. Reyhandan... Onun sana arasına imâle ettiği nazarları, pek süzük, pek mânîdar buluyorum. ✓

— Efendi artık yetişir demedim mi? Benim inceleyecek nazarım seninkinden keskindir. Ben kendine in'itaf eden bakışları tahlil edemiyecek kadınlardan değilim. Evet, hakkın var. Bakışında bir' garabet ben de görüyorum. Bana karşı gönlünde bir sevgi, bir meyil başlangıcı uyanmış olabilir. Fakat bunu alenen itiraf cür'etinde bulunsun... Hele aşk ilânıyla beni tahkire cesaret göstereyin. Hanı benim minimini çici revolverimi biliyorsun ya? Ondan çıkacak kurşun o cür'et sanlyesinde dostunuzun bey-ninde patlar. Reyhanın iyi terbiyesine, ahlâkının metanetine itimadın olsun olmasın. O ciheti ben bilmem. Sen yalnız bana itimad et. Bu yolda lüzumsuz kışkançlıkları, densizlikleri bir daha ağzından ıslıtmıyeyim. Beni bugün Reyhandan, yarın Nikoliden kışkanmağa kalkarsan olmaz. Bu evde tavan arasına kapanmış yalnız fare gibi oturamam. Bu mühim madde üzerine son sözünü ver. Densizliği bırak. Yoksa işte kapı...

Müştak kabahatini itiraf ile mükerreren metresnin ayaklarına yüz sürerek bindan sonra o gibi densizliklere kalkışmayacağı hakkında son sözünü verdi. Bu ilk kışkançlık mücadelesi işte böyle yatıştı; Bıçare Muşagım kalbine gereği gibi itminan geldi; Parnası yerden göğe kadar haklı buldu; çünkü o âli tabiatlı, doğru sözlü kadın, Reyhanı mâsum göstermeğe kalkışmayarak onun hakkında şöyle demişti: «O zatın bakışında bir garabet ben de görüyorum. Bana karşı gönlünde bir sevgi, bir meyil başlan-

gıcı uyanmış olabilir. Demek Parnas, Reyhanın nazarından bu derûni meyli anlamış. İşte bu cihetle saklamıyor. Reyhanı mâsum göstermeğe uğraşmıyor. Gördüğünü, hissettigini doğruca söylüyor. Onunla işi plâşirmiş olsa böyle mi beyânı fikir eder? Elbette Reyhanın kat'iyen mâsumiyetinden bahisle onda öyle bir meyil, öyle bir sevda niyeti hissetmediğini lâzım gelen teminat ile anlatır. Evet, Reyhan bedavaya liraları verip doruyor. Bu muvaffakiyetsizliğini, bu cür'etsizliğini örtmek için ay başında ne kadar şetaretle tedbiyatta bulunuyor. Müştak zihnen:

— Ben demedim miydi? İşte humbıl dolaba girdi. Baş dönünceye kadar çevirsin bakalım.

Müştağın birdenbire çehresi ateş kesildi. Aklına şu tehlikeli cihet gelmişti:

Ya Reyhan bir gün aklına uyar da Parnasa ilânı aşkederirse?.. Karşılık beynine kurşunu yerse?.. Bu katlin müsebbibi Müştak kendisi olmuş olmayacak mıydı? Reyhana bir münasebetle bu tehlikeyi anlatmalı...

Müştak bunlara benzer çok şey düşündü. Parnastan gördüğü doğru, açık, serbest, merdâne fakat o şedit muamele tesirle kıskançlığı hemen kökünden zâil olmak derecesinde hafifledi. Artık Reyhan ne kadar şen, mes'ut görünürse görünsün, bu sevincin husulünü o şüphelendiği şeye atfa imkân yok. Parnas, Reyhanı âdeta ahmak bir dalkavuk gibi telâkki ediyor. Kendisiyle işte bu görüş noktasından eğleniyor. Onun budalaca sözlerine matmazel güldükçe Reyhan kadının gönlünü celbettim zanniyle seviniyor. Kendi kendine âdeta gelin güvey oluyor.

Zavalı Müştak bu hükümde, bu zanda karar kıldı. Aylar ayları takip etti; dükkânlarını sattı. Dayısı ile müşterek olan yalı hissesini, validesinin vasiyeti hilâfına, evet, onu da sattı; hep sattı. Diğer cihetten Reyhan, sarraflarla muamelâtı ilettilti; fâhiş faizlerle paralar aldı; hâsıl o da sattı; bir müddet daha geçtikten sonra öyle bir gün,

öyle bir saat geldi çattı ki, ne alacak, ne verecek, ne satacak ne Reyhanda, ne Müştakta bir şey kalmadı. İki arkadaş birbirine artık sevdadan ziyade dert ortağı oldular. Müştak yine arada bir ilk hükmünden döner gibi olarak, o yoksuzluk, o züğürtlük, o müşkülât içinde yine bir kıskaçlık gürültüsü çıkarmağa kalkıyordu. Fakat matmazel o işddetli sözleri, o kuvvetli mantığı, hele o minnini cici revolveriyle âşıkuna haddini bildiriyor, yine Müştakı ayaklarına kapandırarak o biçareye cürmünü itiraf, af ve merhametini isticram ettirmeğe, her halde mâsumiyetini ispata muvaffak oluyordu. İki âşkın birden servetleri dama deyince bir müddet de esnafın emniyeti ile yaşadılar. Nihayet ne alafranga kredileri kaldı, ne türkçe itibarları... Beyoğlu cihetinde uçan kuşa borçlu oldular; kimseye görünemiyecek bir hale geldiler; bir hafta kadar yekdiğerine bile me'yus yüzlerini göstermeğe cesaret edemiyerek ikisi de İstanbuldaki hanelerine kapandılar. Reyhan Süleymaniyeye, Müştak Aksaraya çekildi. Zavallı Muşak o kadar kasvetli, o kadar tahammülfersâ bir ıstırap haftası geçirdi ki, guguklu saatin darbeleriyle karşıklı baykuşun melâl verici feryadını ıhtlikçe kendini pencereden sokağa atacağı geliyordu. Nihayet dayanamadı. Son bir müzakerede bulunmak, elden ne gelirse icradan geri durmamak fikriyle Reyhanın hanesine gitti. Onu da aynı me'yus halde buldu. Saatlerle konuştular; doluya koydular olmadı; boşa koydular uymadı; hiç bir yerden para ümidi kalmamıştı. Bulundukları nevmidâne saatin biraz acılığına gidermek için düşüncelerini mâziye gerilettiler. Her ikisinde de Parnasa alt bir dakikası âdeta ebedî bir cihan değer ne tatlı, ne unutulmaz hâturalar vardı!! Bir daha o apartumana gidemiyecekler, o ruhlarının perestüdesini göremiyecekler miydi? Biçare Muşak el'an Reyhan dostunu matmazelin güzel yüzünün temaşasıyle vakit geçirdi, o kadar lirayı bir canlı levhaya yalnız meftunâne bakmak

için verdi zannediyor, yahut öyle zannetmek istiyordu. Bu nazik meseleye dair ilk defa olarak arkadaşından hakikatı sormaya cesaret gösterdi:

— A birader, matmazelle nasıl vakit geçirdiniz? Şimdiye kadar bundan bana hiç bahsetmedin...

Bu suale mukabil Reyhanın gözü pencereden dışarıya, uzaklara, ufuklara doğru dikildi, daldı. Bu sükûtu, bu dalgınlığı ile sanki kendine sorulan suale vereceği cevabın itiraf edilemez tarafını ayırıyor, mahzurlarını düşünüyor-du. Sonra gözünü pencereden çevirdi, Müştaka dikti. Bu sâmitâne bakışında: «Sorduğun şeyi sana tamâmiyle anlatsam muğber olmaz, bana kızmaz mısın?» istizahı vardı.

Bu iki biçare için cânanı yâdetmekten, muşakalarının saadetini zikretmekten başka teselli çaresi kalmamış gibiydi. Müştak mademki soruyor, o zavallı üzerinde acı ve tatlı bir tesir gösterecek bu vak'ayı ne olursa olsun Reyhan anlatmaya karar vererek:

— Birader, sana hakikatı söyliyeyim: Parnasın bana gösterdiği rüyayı hikâye edeyim. Lâkin sakın teessüratına mağlûp olarak sözlerimi kesme. Sana olduğu gibi doğruyu anlatacağım.

Müştakın evvelâ bütün âsabına hafif bir titreme, kalbine doğru soğuk soğuk bir şeyler yayıldı. Fakat muhatabının şu:

«Parnasın bana gösterdiği rüyayı hikâye edeyim» sözü biraz teessürünü teskine sebep oldu. Çünkü bu sözden Parnasla Reyhan beynindeki maceranın hakikate taallûku olmadığı, o kadar lira mukabilinde zavallı arkadaşının ancak kuru rüya kabilinden bir şey görmüş bulunduğu anlaşılıyordu. Müştak bir «hayırdır inşallah» sözüyle bu rüyayı dinlemeğe hazırlandı. Reyhan şöyle başladı:

— Kendisine takdim edildiğim günü takip eden ziyaretlerimin üçüncüsünde miydi, yoksa dördüncüsünde mi? pek kestiremiyorum; o günü sen yanımda yoktun. Ben

matmazele ilânı muhabbet için tertip ettiğim üç dört plândan birini tatbik sahasına koymak istedim. Bu birinci plânla muvaffakiyet temini kabil olmazsa, diğer ziyaretlerimde ikincisini, üçüncüsünü tecrübe edecektim. Muşaka fenninde keşfettiğim bu gönül fethi usulünü şimdi sana anlatamam. Alâka meselesinde Parnasın re'yiñ istif-sardan işe başladım. «Aşk» ın ne olduğunu bana riyâsız olarak pek tabii bir surette târif etti. Sonra gözlerini süzerek: «Sevda bir acib iksirdir ki kaptan kaba çok boşaldıkça kuvvetli zâyî olur. Bir kapta çok durunca ta'mı bozulur. Bunu iyi idare için bir reçete tertip edecek tecrübe-kâr bir hekime tesadüf edebilsem ellerini öperim.» dedi. O zaman ben tehâlükle «aradığınız o hekim işte benim; arzu ettiğiniz reçeteyi şimdi tertip edebilirim», dedim. «Reçetenizi okuyunuz ıslıteyim» ricasında bulundu. Ben şöyle okudum: «Aynı sevda ile gönül fazla yemeden, hazımsızlığa uğramadan şurubu değiştirmeli.» Parnas haykırarak:

«Bravo... Bravo... Bizim hayvan Muşak ise muhabbetle ebediyet arzu eder» cevabını verdi. Ben hemen Parnasın ayaklarına kapanarak:

«O halde bu arzettiğini «teori» veçhile size ilâm aşk ediyorum» dedim.

Müştak telâşla:

— Parnas «revolvere» davranmadı mı?

— Hangi «revolver» e? Bu kadar muslihâne ilânı muhabbetle revolverin ne işi var?

— (Titrliyerek) Peki, devam et...

— Sonra bütün muhabbetimin şevkiyle bir savlet göstererek Parnasa sarılmak istedim. Beni itti. Lâtilf bir red-detme tavrıyla: «Hayır, hayır... Çekiliniz, okuduğunuz reçeteye mukabil size bir rüya göstermek isterim. Bence muhabbet rüyadır.»

Müştak acı bir tebessümle:

— «Revolver» çıkarmamış ama, işte seni nezâketle reddetmiş. «Muhabbet rüyadır» sözü, yani «avucunu yala» demek olacak, değil mi?

— Dur efendim, telâş etme... Neticeyi bekle.

— Avucunu yaladın durdun işte... Artık şimdi hayalâtına vücut vererek işi dallandırmağa budaklandırmağa kalkmasana ya?..

— Öyleyse susayım...

— Yok, anlat... Fakat sözlerinin yüzde kaçını daraya çıkarılmak lâzım geleceğini ben biliyorum. Parnas öyle mânâsız reçeteye kapılarak insanı visâl zevkiyle sevin dirmez. Bununla beraber anlat bakayım. Muhayyilenin bu gibi rüyalar icadındaki herkesi âciz bırakacak maharetini görmüş olayım.

— Ben anlatayım da, sen sözlerimin yüzde kaçını daraya çıkarırsan çıkar. Sonra birader, gece vakit bulamazsa matmazel, bana o rüyayı gündüz göstereceğini beyanla işi iki gün sonraya, yani senin evde bulunamayacağın bir güne tehir etti. Fakat bereket versin sen o gece de gelmedin. Rüyayı görmeğe gündüzden başladım. Tâ ertesi sabaha kadar sürdü. O mes'ut günün hulûlünde apartumana gittim. Hizmetçi kadın beni o güne kadar apartumanınızda hiç girmediğim bir odaya götürdü. Burası Parnasın güya Şark odası imiş.

Odanın duvarlarına kıymetli halılar gerilmiş, çerçeve lere san'atlı arabî, farisî, türki şirirleri hâvi levhalar asılmış, zaten tek bulunan pencere halı perde ile sınırlı örtülmüş; her taraf arabesk nakışlı tavanın göbeğinde altundan bir püskül sarkmış, geniş büllür kandilın titrek, yarı muzlim hafif ışığı ile aydınlanmış; gözlerim birdenbire bir şey seçemedi; yavaş yavaş duvarların halılarını, sonra levhalarını farkettilim; daha sonra ipekli Şark kumaşlarından yapılmış bir sedir üzerine uzanmış canlı bir sanem gördüm. Nasıl anlatayım? Nasıl târif edeyim? Gördüğüm

şey ne hayaldi, ne hakikat... Parnası öyle görünce en güzellik meftunu bir Avrupa ressamının Şark kıyafetli bir kadın namına muhayyilesinde vücut bulmuş, sonra i'caz-kâr eline aldığı fırçadan serpilen boylarla san'atkârın düşünceleri sanki bu mümkinat âleminde dölpezir bir şekle girmiş zannettim.

Sırma püsküllü serpuşu altından sarı saçları dalgalanan başını dört köşe bir yastığa dayamış; altınlar, incilerle süslü, renkte gümüşlü, güzellikte pâlûzeyi, lezzette kaymağı elbette geri bırakacağına şüphe olmıyan gerdandan aşağıda önü yarı açık dar yeleğin içine hapsedilmek istenilen güzellikler birbirini iterek yarı yarıya dışarı uğramış; beyaz, dolgun, mütenasip, lâtif kollar dirseklere kadar bol yenli, pullu bürümcük gömlekle örtülmüş; en ziyade sevdalıların ağuşunda sıkılarak o zarafeti bulmuş zannolunan ince belden inen sarı canfesten bol şalvar, üst taraflarına tunç halkalar geçirilmiş çıplak, küçük, beyaz ayaklarda hitam bulmuştu. Uçları sivri, sırma işlemeli al terliklerin biri yerde, diğeri ayaklarından birinin parmakları ucuna asılmış duruyordu.

Parnas, önündeki sekiz köşeli sedef işlemeli iskemlenin üzerine konmuş elmaşıraş küçük nargilenin telli marpucunu arada bir rehâvetkârâne ağzına götürerek gözlerini bayıltıyordu.

İşte karşında Avrupa ressamlarının aslını göremiyecek icad ettikleri muhayyel levhalardan biri... Hem de canlı... Frenklerin, san'atın hakikati namına muşambalar üzerindeki bu renkli düşünceleri yalnız müzelerde, «sal»lerde, salonlarda değil, artık beş on paralık kartpostallar da bile görülüyor. Parnas kendini onlara benzetmek için işte o tablolardan birini model olarak karşısına koymuş; kim bilir ne kadar uğraşmış... Benzememiş mi? Benzemiş. Ama neye?... Avrupa san'atkârlarının muhayyilelerinde

vücut bulan kadınlardan birine... İstanbulluya, hakikate değil...

Beni görünce biraz kıınıldanarak sedrin ucunda yer gösterdi; oturdum. Parnasın vücudu kandilin hepsi bir araya toplanmış titrek ziyalı halkalarının aksıyla o altınların, incilerin altında pürhalecan titriyor gibi görünüyordu. Fakat o esnada asıl titremenin, halecanın âlâsını ben de görmeliydi. Gözlerini bayıltarak Şark lisanlarından birine benzetmekte mütehayyır kaldığım bir telâffuzla:

— Keyif nasıl gidiyor? dedi.

— İşte öyle alabildiğine gidiyor.

— Sen tayyib, ben tayyib, Qu' est-ce qu'il nous faut de plus? Yani (sen tayyib, ben tayyib, artık bundan fazla bize ne lazım.)

İşte Parnasın Şark lisanlarındaki sermayesi burada hitama ermiş olmalı ki, tayyiblerin arkasından fransızca başladı. Sonra bir ikinci nargilenin marpuçunu bana uzattı. Zaten odanın içinde yayılan anber, buhur, ödağacı, kurs kokuları başımı sersemletir gibi olmuştu. Nargileyi bir iki gırıldatınca beynim döndü. O çektiğim dumanda ne vardı bilmem? Bütün damarlarıma gıy verici bir haz, bir safa yayıldı. Ötümde o küçük oda, ortaçağ kâşânelerinin en süslü divanhaneleri kadar büyüdü.

Parnas mestâne, mahmur bir bakışla o lâtif saçları, pullu gömleği, canfes şalvarı içinde dalgalana dalgalana yerinden kalktı. Duvardan sedefli udu alarak fransızca:

— Sahne zararsız... Fakat bakalım artisti beğenecek mısın?

Dedi. Frenklerin «Dans dö Vantr» namını verdikleri raksı başladı. Nota ile ezberlenmiş bir Arap havasını o nağmelere gelmiyen bir Avrupalı parmağı ile tımbırdatarak hem çalıyor, hem söylüyor, hem oynuyordu.

Zumbır! Zumbır! Ah yallı... Ne beste Arap bestesine, ne oyun Şark raksına benziyordu. Âdetâ (Dans Serpân-

tin) gibi saçlarını, gömleğini, şalvarını yelpirdeterek acib bükülmelerle yerlere eğilip eğilip kalkıyordu. Bir müddet sonra udu elinden attı. Şimdi yalnız «Yalelli» sadalarıyla rakederek gûya intizar ateşi içinde yandığı muhayyel bir âşkın uzaklardan, pembeli, yeşilli, baygın «kava-i kuzah» renklerine girmiş uzak ufuklardan vüruduna nazarlarını vakfeyler gibi süzüle süzüle etrafına bakınıyor; sanki o mevhum sevdalısının ateşli bûselerine yanaklarını, dudaklarını uzatıyor; onun okşayışlarında tavsifi kabûl olmıyan aşkın fevkinde bir lezzet bulunduğunu acib işmi'zazlarla anlatıyordu. Artık tahammül edemedim; raksa ben de kalktım; beraber oynadık. Raksımızın havası «nota» lar envâından hiç birinin zapt ve ifade edemiyeceği hurdalı nağmeler, musiki fenninde mevcut perdeler üstünde işitilmedik seyirlerle icra olunuyordu. Oyunumuz o kadar ruhu gâşyedici idi ki, hazzımın fazlalığından az vakit sonra kendimi kaybetmişim. Bu rüyadan uyandığım zaman vücudumu pek yorgun, çok kırgın buldum.

Sen galiba o akşam yalının hissesini satabilmek için dayının nezdinde kalmaya mecbur olmuşsun.

Ben kemâlî şevkle oynarken belki yüz defa «Muşâğın kulakları çın çın çınlasın!» diye seni andım; keşke daha satacak dükkânlarım, hanlarım olsa da Parnasa yedirsem, ah!..

Nârasıyle Reyhan önündeki cigara iskemlesine bir yumruk aşkedenince kırılan sigara tabağının parçaları etrafa şarapnel gibi yayıldı.

Fakat hikâyenin bu noktasına kadar içindeki mevacdı son şiddetle dışarıya püskürtmek için bir menfez arayan volkan gibi için için homurdanan Müştak, sanki o anda feveran ederek hemen yerinden fırladı, Reyhanın gırtlığına sarıldı:

— Yalan söylüyorsun habile!.. Parnasa iftira ediyorsun mel'un!..

Tahkirleriyle haykırırken birdenbire sesi kesildi; çünkü hemen boğulmak derecesine gelen Reyhan, can acısıyla o da hasmının gırtlığına el atmıştı. İkisi böyle gırtlak gırtlığa odanın içini bir iki defa döndüler. Savletlerine siğara iskemleleri, sehpa'lar, ufak masalar, iskemleler daha neler tesadüf ederse hep paldır küldür devriliyordu.

Dışarıdan hizmetçi elindeki su kovalarını sofanın ortasına bırakarak gürültünün geldiği ciheti tâyine uğraş-
yor, aşağıdan aşçı kadın ocak başından fırlayarak:

— Mestan bacı huuu!.. Zelzele mi oliyo?.. «Gum» etti ayo..

Aşçı kadın: «Bârek, bârek, tebârek.. Geçti inşallah mübârek!» diye okuyarak tekrar mutfığa girdiği esnada nefeslerinin tutulmasına ramak kalan odadaki dövüşçüler birbirimin boğazını can acısıyla bırakmıştılar.

Kan hücumundan henüz mosmor duran birer çehre ile karşı karşıya yekdiğerini gözden geçiriyorlardı. Evvelâ Reyhan:

— Birden öyle insanın boğazına hücum edilir mi? Çıldurdun mı be herif?

— (Çeşmhanelerinde gözleri fıldır fıldır dönerek) Evet, çıldırdım. Seni boğacağım. Edepalsı!.. Mâsum bir kadına iftira etmeyi sana göstereceğim.. Buradan ikimizden birimiz sağ çıkmıyacağız. İşitliyor musun?

— Ya benden o paraları mâhudenin mâsumiyetini tasdik ettirmek için mi alıyordun?

Müştak, kudurmuş bir hayvan tehevürü ile etrafına bakındı. Bir şey arıyordu. Lânenen susturamagıdı hasmını diğer müessir bir vasıta ile susturmak istiyordu. Etrafını araştırdığı esnada duvarda gözüne ilişen kabzası mercan işlemeli kimsiz bir antika hançeri sıçradı aldı. Kendini böyle bir tehlikede gören Reyhan, âcili bir tedbir olarak ortaya konmuş büyük yazı masasının Müştaka mukabil cihetine, yani ondan en uzak noktasına çekildi; tesadüf

ettiği bir iskemleyi yakalıyarak hançere karşı siper aldı.

Müştak, ürpermiş saçları, harice fırlamış gözleri, titriyen dudakları yard bütün tehdit kudretiyle dedi ki:

— Bugün seninle ancak bir şartla sulh olurum. Bu şartı kabul etmediğin halde şu saatte ya senin ya benim ikimizden birinin lâşesi buraya serilecektir.

Hiddetinün ifratından ne söylediğini bilmez bir hale gelmiş olduğunu Reyhan bildiğinden hasmını daha ziyade hiddetlendirmekte mâna göremiyerek:

— Telâş etme birader. Gürültüye ne lüzum var? Şartın ne ise söyle. İşime gelirse kabul, gelmezse reddederim. Öyle kudurma ile iş olmaz.

— Şimdi beraber çıkar, doğru Parnasın nezdine gideriz. Orada o kadının karşısında bu «dans» rezaletini, bu rüya hikâyesini bana naklettığın gibi anlatırsun. Ben matmazole: «Reyhan dostumuzun bu hikâyesi sahlı mıdır? Bu böyle vâki oldu mu?» diye sorarım. (Derin derin düşünerek) Alacağım cevap her ne olursa olsun Parnasa bir ikinci sual daha irâd ederim ki, o da şu olur: «Reyhani mı istersin? Beni mi?» Hangimizi intihap ederse o, orada kalır. Diğeri bir «Allah safayı hatır versin» der çekilir. Ama ondan ötesi, parasızlık keyfleti ne olursa olur. Bu cihet orada kalanın bileceği bir şeydir.

Reyhan yüksek bir alkış, bir tasdik sadasıyle:

— Bravo!.. Bravo!.. Mertlik işte böyle olur. Teklifini tamamiyle kabul ettim. Şu dakikadan tezi yok; haydi.

Reyhan, bir hafta sonra on kuruş falz vereceğini vâd ile aççı kadından dört mecdiye istikraz etti. Bir arabaya binerek Beyoğlunda Taksim civarındaki mâhut hanenin önünde inip içeri girdiler. O dairede kapıcılık hizmetini gören Madam Karabete, Matmazel Parnasın apartumanda olup olmadığını sordular.

Kapıcı kadın:

— Parnası sorarsın? O bunda yoktur; gelmezine gitmiştir.

Müştakın benzi kül gibi kesilerek:

— Ne demek istiyorsun?

— (Dudaklarını uzatarak) Efendim, demem o demektir ki, Parnas bu sefer yağlıya çatmıştır. Siz bu ara on gündür kaybolduysanız, yerinize burâ başka biri devama başladı. Ah, ne terbiyeli, ne nâzik, ne «komlifo» beydir bir görseniz? En ufak bozukluğu liradır; burâ üç vizite verdi; üç sarı bahşişini aldım. Parnasın oda hizmetçisi «Jozefina» buraya geldi; «Yine apartumanda ne iştir ki dönüyor?» dediysem, ağzı sıkı kızdır; bilirsin? Bir güldü; hiç ben gülme yutarım? Hele hele ettim; eh, beni pek yabancı tutmaz. Kulağıma eğildi; «Hah! odada dansediyorlar» dedi. O ki bir erkekle dansa, yalelliye kalkarsa, onun ne demek olduğunu kocam Mösyö Karabetle beraber biz çoktan öğrenmişizdir.

Müştak ye'sinden düşmemek için duvara dayandı. Reyhanda gözler büyümüş, renk atmıştı.

Kapıcı kadın:

— Yüreğinize eziklik geliyor? A hiç gelmez? Hakkınız vardır. O ne paraydı yedirdiniz... Yüreğinizi pek tutunuz, baygınlık gelmesin. Size bir lâf daha diyeyim... Alacaklılarınız burâ yağmur gibi yağıyorlar. İçinde lâf anları var, anlamazı var...

Reyhan, matmazele aşk hususunda beyan ettiği nazariye hilâfında şedit bir teessürle:

— Parnası götüren beyin ismini haber alabildin mi madam?

— Ah, evet... Ham Beydir, olmuş beydir; işte öyle bir şeydir. Mösyö Karabet onun ardından icabınca «perkizisyon» etti; pek zengin şeyler olduğunu haber aldık; biz burada kapıcıyız; gireni çıkamı bilmek vazifemizdir.

Madam Karabetin bu ihbârı üzerine Reyhanla Müştak

beynindeki rekabetkârane hissiyat derhal diğer bir şekil پیدا ederek itilâfa mübeddel oldu; o saatte hava değişti; Parnası bulmak, yeni çıkan zengin âşkın elinden almak için yekdiğerinin yardımına ihtiyâc hissediyorlardı. Bu müşkül işde muvaffakiyeti temine yalnız birinin gücü yetemeyeceği âşikârdı; hattâ ikisi her veçhile beraber hareket ettikleri surette galebe ümüdlü pek zavıftı; her şeyi göze aldırmağa karar verdiler; tesadûf edecekleri alacaklılardan da artık pervâları kalmadı. Mükemmel bir iki oyun oynadıktan sonra Parnası oradan kaçırın «Ham», yahut «Olmuş» Bey hakkında tahkikat icrası için dolaşmağa başladılar. Bu işgal edicinin Şâdi Efendi zâde «Hâmi» Bey olduğunu haber aldılar. Zaten Hâmi kendileri için büsbütün yabancı bir zat değildi. Bu defa hakkında daha ziyade incelemelerini derinleştirerek servetini, malîyetini, validesi Firûze Hanımın halini hepsini öğrendiler.

Parnas (...) sokağında pek mükemmel bir daireye nakleylemişti; bir yolunu bularak matmazele bir iki kart, mektup gönderdiler; hiç bir cevap alamadılar. Hâmiye düello teklifini düşündüler; o aralık paraları olmaması her ndiyet ve hareketlerini bozuyordu. Reyhan, sarfettiği paralara matmazelden ziyade acıyordu. Müştak, o zavallı para, pul düşünmüyor, yalnız Parnası tekrar elde etmek arzusuyla yanıyordu. Ne yaptıklarını bilmez bir şaşkınlık içinde yirmi gün kadar dertlerine çare aramak için serse-riyâne orada burada dolaştılar; bir gün Reyhan dedi ki:

— Niçin işin ardını önünü aramadan bu karıya böyle soyulduk, soğana döndük?

— Ben ne soyulduğumuzu düşünüyorum, ne de sovarna sarmısağa döndüğümüzü... Parnası düşünüyorum. Yalnız onu... Ne yapıp yaparım, elbette bir gün ben onu yine elde ederim...

— Para olmazsa edemezsin. Evvelâ paranın yolunu bulalım. Sonra Parnas kolay,...

— Nasıl kolay? Tahkikimize göre Hâminin serveti öyle bizimki gibi beş altı ayda bitecek şey değil ki...

— Merak etme; Parnas onu çabuk bitirir.

İkiş de elim düşüncelere daldılar. Birer noktaya diktikleri gözlerini kırpmadan öyle put gibi düşünüyorlardı. Reyhan birdenbire yerinden fırladı. Araya araya azım bir define keşfeden bir remilci gibi sevinerek:

— Parnasa yedirdiğimiz paraları geri almanın yolunu buldum!.. Hem o surette ki, Hâmi Beyefendi, başkalarının sevdâlısı bir kadını ayartarak evinden götürmeyi görsün! Ben ona bir komedya tertip edeyim de baksun, böyle bir piyes hiç bir tiyatro sahnesinde oynanmış mıdır?

Müştak mütereddidâne bir memnuniyetle:

— Aman Reyhancığım.. Ağzını öpeyim... Fakat Parnasa yedirdiğimiz paraları tekrar elde etmeğe imkân tasavvur edemiyorum... Ne guguk buldun? Çabuk söyle...

— Evet, senin imkân tasavvur edemediğin şeyi ben fülen yapacağım. Bir hakikat zemininde oynanacak böyle büyük komedyalardaki rolleri hakkıyla başa çıkarabilmek için sahte vakar değil, ciddî maharet, metanet, bâhusus cesaret ister... Müştak, kendine güvенеbiliyor musun?

— (Ahklaşarak) Sen lüzum gelen tâlimatı verirsen ben de mucibince harekette kusur etmemeğe uğraşırım.

— Hiç bir sözüme itiraz etmiyeceksin..

— Dedğin gibi yaparım

— Haydi öyleyse, gidelim, çiçekli, yıldızlı nâmelik zarflar, kâğıtlar alalım.

— Kime ilânı aşk edeceğiz?

— Ben Hâminin validesine, sen de zevcesine!..

— A, a, a... Amma yaptın ha?.. Bu zevzekliğin de en sonu addolunmaz mı?

— Ahmak! Sen muhabbette yalnız para yedirmeyi mi öğrendin? Bak şimdi sana aşkın irad haline konulması fen-nini tâlim edeyim de bu ikinci sevdâkârlığı birinelden da-

ha tatlı bulmazsan bana da Reyhan deme... Bu mühim komedyada en nâzik rol, en müşkül mesele olan kocakarıya ilânaşk tarafını ben deruhde ediyorum. Onun derdinden çıldıran samimi bir âşık olduğuma Firûzeyi ikna' edeceğim; senin hissene yine genç bir kadın düşüyor; hem de ismi gibi safderun bir kadın.

— Parnasa kavuşmak için ne emretsen yapacağım. Bu komedyanın neticesi emelimize muvafık zuhur edeceğinden pek emin değilim. Fakat böyle iki eli böğründe boş boşuna durarak her muvaffakiyeti tesadüfîen beklemedense velev böyle biraz akıl ve muhakeme haricinde olsun bazı teşebbüslerden geri durmamak elbette hayırlıdır. Binaensaleyh fındık kabuğuna gireceğiz desen, bu sözünü bile muhâl görmemeğe uğraşacağım.

KAYNANA, GELİN

Bu genç, bu hararetili, bu çılgın âşık kimdir? Firûze Hanımefendi böyle maksadı, emeli meçhul sahte sevdalılarının tasarruzlarından artık usanmıştı. Kendi gibi bir köhne güzelliğe bu kadar şiddetle meftûniyet arzedenlerin hüsnüniyetlerinden doğrusu şüphe ediyordu. Fakat bu delikanlının gönderdiği nâmeler bir ayda kırkı geçti. Hem nasıl nâmeler? Yıldızlı, kokulu, renk renk çiçekli, oymalı kâğıtlar üzerine, her taraftan alev almış bir kalbin halecanının sevgiyle nakşedilmiş garamperverâne hissiyatı o ateşli kelimeleri okuyup da müteessir olmamak kabil değil...

Fakat bu gibi teessürlere kapılmak yüzünden uğradığı zararların acısını unutacak kadar Firûzenin hâfızasına henüz durgunluk gelmemişti. İnsana aşkın ruh okşayıcı bütün cennet safaları bahşeden o kandırıcı kelimelerden bilâhara çıkan acı hakikatleri birer birer hatırlamağa uğraşarak zavallı kadın kendi kendine dedi ki:

— İşte ne malum kaldı; ne güzelliğim!.. Hâlâ benden ne istiyorlar?

Bu sözlerini müteakiben yine düşündü. Kendi hakkunda verdiği bu dürtüştâne hükmü haksız bularak biraz tâdile yol aradı. Kendisini o saatte külliyyen malsız addetmek açık bir hatâ idi. Henüz elinde avucunda bulunan ve mâziye nisbetle kııntı addedilen emval hâlâ bugün bir hayli âşık daha doyurabilir. Kendisinin el'an bu bakımdan

bazı eli boş zamparaların sevda nazarlarını çekmesine şaşılamaz.

Gençliğe, güzelliğe gelince; o bildiğimiz malşetle ömür geçirmiş, vaktiyle müstesna güzelliği mesel hükmüne girmiş Firûze Hanım gibi bir kadın için bu hususta nefsine karşı itirafında müşkülât çekilecek hakikatlerin acılığını da pek insaften uzak tutmamalıdır. Firûze bazan geçkinliğini, hüsnünün zevâlini nev'amâ itiraf kabîlinden söylenir, fakat bu sözleri talihine karşı nazlanır gibi bir tazallüm göstermekten ibarettir. Sûridir, pek kalbi değildir. Bu emirdeki sağlam kanaati sözüne tamamen uymaz. Cemalini tetkik için bin halecanla aynanın önüne koştugu zaman senelerin amansız, sert rüzgârlarının cereyanıyla solmuş, buruşmuş çehresinde yine beğenilecek bazı esaslı güzellikler bulur. Fakat bu güzellikler o yıpranmış şimayı kaplıyan geçkinlik hatları içinde gizlidir. Bunları âdeta güzellik fenninin antika kusma aşına tetkik erbabı keşfedebilir. Yoksa böyle sathî nazarlılar fark ve temyiz edemez.

Nâmeler irsâlinde bu kadar ısrar gösteren delikanlı, gençliğine rağmen sakın o nevi tetkik ve temyiz erbabından olmasın!.. Akıl yaşıta değil, baştadır. Her ne olursa olsun bademâ kimse ile muşakaya girmekten Firûze Hanım kendini kat'iyen men'e karar vermiş, bunu elim bir memnuiyet ittihaz etmiş ise de eğlenmeye de yemin etmemiştii ya?..

Elektrik düğmesine dokundu. İçeri giren halayığa «Nedime» yı göndermesini emretti. Çok sürmedi; sürmeli ceylân gözlü Habeş kızı ufak mîne çiçekli, nuhudî keten entarisini sürüyerek fıkır fıkır bir edâ ile hanımının karşısına çıktı. Firûze gülerek:

— Gel Nedime... Gel yavrum... O zevzek delikanlının bu ettiği nedir? Bu herzevekillerin sevdâ taarruzlarından ben ne zaman kurtulacağım? İşte artık kocakarı oldum.

Nedime mahzunâne bir tebessümle:

— Kocakarı mı oldunuz? Ah kadını, o sizdeki semâ renkli gözlerin güzelliği zeval kabul eder mi? O bir çift sevdâ tilsimi karşısında daha hayli zaman çok delikanlılar aşkıyla mebhut olup kalacaklardır.

— Aman deli kız! Bu sönmüş güzelliğini yine bana karşı şa'şaalarda içinde göstermeğe uğraşma. Aynalar senin gibi müdaheneci bir dosttan bak daha doğru söylüyorlar. Bu genç aşkın benden istediği nedir? Yine para değil mi? Bu delikanlıya para yerine güzel bir nasihat vererek benim gibi valdesi yerinde bir kadına sevdâ nikabı altında böyle taarruzun büyük bir ahlâksızlık olduğunu anlatsak!.

— Emir sizindir; fakat hatâ ediyorsunuz. Bu çocuk diğerlerine kıyas edilemez. Cariyeniz bunun mektuplarında hakiki bir muhabbetin şedâidini açıkça görüyorum...

— Zevcekligi bırak demedim mi sana?

— Bu husustaki tecrübelerime emniyetiniz yok mu efendim?..

— Hayır, yok...

— O halde ısrarı mânasız görüyorum. Emrinize muntazırım hanımcağım...

— Git bu çılgın herifin son mektubunu getir... Oku da biraz güleyim.

— Öyle bir zavallının göz yaşlarına gülmeyi merhametinize veremem.

— Akız!.. Ağlayana sonra gülüyorlar. Bu defa gülen ben olacağım... Sen de hafiflikte o delikanlıyı geçiyorsun. Kömürcü develeri sokaktan geçerken çanlarının çıkardığı sadaya hiç dikkat etmedin mi? Bunlar «Dengi dengine, dengi dengine» demezler mi? Şimdi öyle yirmi beş yaşındaki çocuk benim dengim mi?

— A. nerenin yirmi beş iki gözüm efendim? Otuzu, otuz beş geçiniz. Şöyle kurka doğru çıkınız bakalım. Yüzüne dikkat etmediniz mi? Geçkince hem enikonu geçkin...

Şimdiki beyler pudra kullanmakta hanımları geçtiklerinden, uzaktan yaşları pek belli olmuyor ki..

— Ben yüzünü görmedim ki dikkat edeyim. Göksuda bana bir defa gösterdin. Şöyle uzaktan açık renk paltolu hayal meyal bir şey gördüm. Derhal gözümünden kayboldu.

— Ya ben size ne diyorum hanımcığım. Bu öteki âşıklarınız gibi o yolda fennenmiş erkeklerden değil. Öyle cür'eti hicabına galip bulunanlardan olaydı, şimdiye kadar kayıkla yalının önünden geçe geçe akşama kadar mekik dokurdu. Cariyeniz de şahsan kendini yakından görmedim; bir gece mehtapta geçti; uzaktan bir mektup gösterdi; kayıkhanenin yanındaki demir parmaklığın arasından oraya taşın üzerine bıraktı; şimdi her gece karanlıkta oraya bir mektup bırakıp gidiyor; ben de başkasının eline geçmesin diye hemen koşarak onu oradan alıyorum; Göksuda o size gösterdiğim zatı ona benzettim. O muydu, değil miydi? Pek iyi bilemiyorum.

— Aman ne yalancı karısan Nedime.. Şimdi kırkında var diyorsun.. Biraz sonra yüzünü iyi bilemediğini söylüyorsun Hangisine inanayım?

— Gözümde iz'ânım yok mu efendim? Mehtapta gördüğüm zaman geçkince olduğuna iyice dikkat ettim.

— İster yirmisinde olsun, ister kırkında; bu cihetin bence hiç ehemmiyeti yok. Onun âşıkanie sözlerini doğruya dinliyecek değilim ki; eğlence kabilinden okutacağım; fakat anlamak istediğim cihetler de var. Beni nerede görmüş? Bu sevda ümidine neden düşmüş? Bahçeme nâme bırakmak küstahlığına nasıl cür'et ediyor?

— O mektupları def'atle okudum. Bu merak buyurduğunuz şeylerin esbabı izah edilmiş mi, edilmemiş mi? Ona dikkat etmeğe insanda hal kalmıyor ki.. Âşık Kerem hikâyesi bu nâmelerin yanında haltetsin.. Zavallının gönlünde bir yağın, bir ateştir gidiyor.. Onu öyle alevler içinde gördükçe göz yaşlarımı zaptedemiyorum.

— Dedığın gibi, o yolda fenlenmemiş erkeklerden olsa böyle ateşli nâmeler yazmayı bilir mi? İşte bu da sevda matrabazlarından biri olacak... Çünkü artık bize başka türlü düşmüyor... Şu son mektubu bir daha okuda dinliyeylem

Nedime gitti; bir iki dakika sonra elinde beyaz ipek kordonlu, al atlas bir torba ile avdet etti; hanım, hizmetçi ufak bir masanın önüne karşı karşıya oturdular; Nedime torbayı masanın şal örtüsü üzerine boşalttı; müteessirâne bir tavırla zarfları birer birer nazardan geçirerek bunlardan âdetâ leylâk salkımına benziyen birini ayırdı; zarfı açtı; nâmeyi çıkardı; leylâğın açık eflâtun yaprakları, to-murcukları arasına gayet ince bir kalem ve kırmızı mürekkeple yazılmış satırları biraz süzerek:

— İşte efendim, son mektup...

— «Aşık Kerem» hilkâyesine benziyen mektup mu?

— Evet, aşık «Kereme» benziyen, fakat mâşukasında «Ash» gibi tutuşma istidadı görülmiyen nevmidâne bir gönül faciasını tasvir eden mektup...

— Oku bakalım. Bu coşkun yeni «Kerem», merhametsiz «Ash» sına ne demiş?

Nedime sadasına elemli bir âhenk vererek şöyle başladı:

«Şu elimdeki zavallı kalem öyle hayat furtunasının önüne düşmüş âciz bir nâlekârdır ki, dimağımdan kıvılcıklar saçan teessürâtı âsâbım şiddetli sadmelerle ona tebliğ ettikçe bu zayıf kâmuş yalnız mânasız bir enin ile koşup gidiyor. Hakikî süzüşimin yüzde birini ifade edemiyor. Aşkımda bu şiddet, kalemimde bu âciz, dildarımda bu cefa meylli... Ah, hele o mavi gözler varken hâlim neye müncer olacak?»

Firûze Hanım ömründe ilk aşk nâmesini okurken gönlü şevk ile dolan on altı yaşında delişmen bir kızcağız

tavriyle oturduğu sandalye üzerinde arkaya öne doğru sallanarak:

— Hah hah hay!.. O herkesin bildiği meşhur «Kerem» in ne sözünde, ne sazında bu kadar hurdalı, san'atlı nağmeler yoktu; bu onu geçmiş. Kız sen bu ateşli satırları okurken ben ne zannediyorum biliyor musun? Nâmeyi yazan beyefendi gûya ocağı, körüğü, örsü ile bir kıpti çergesi yutmuş da zavallının içinde esmer bir «şorolo» muttarit sallantılarla körük çekiyor; ötekiler tıngır mıngır demir dövüyorlar, beri taraftan İbo zurnasını almış, hazin hazin süzinakten taksim ediyor sanıyorum. Anlatmak istediği nâleler, ateşler işte bende aynen bu fikri, bu hayali tevliid ediyor.

Nedime mahzunane yutkunarak:

— Kimine hay hay!.. Kimine vay vay hanımcığım!.. Zavallı delikanlı çayır çayır yandığını kırk mektupla yazdı, yine size anlatamadı. Teessürünüzü celb için bu gönül yangınına yangın kulesi kırmızı sepetlerini çekecek değil ya efendim?.. İşte o adam yanıyor. Sevdasının ateşini anlatmak için ah ettikçe siz bıçareyi çingene körüğü yutmuş zannediyorsunuz. Of.. zehi insaf! Bilmem ne hikmet, güzellerin insafı az oluyor!

— Alt tarafını oku kızım...

— «Gönlümün size verdiği mevki anlatmak için saati-lerce elkab aradım. Fakat teessüf ederim, bir kelime, bir «tâbir bulamadım. Kalbimin şedaldine, hissiyatımın samî-miyetine tercüman olacak bir lizana âşına olaydım, sizde «bu merhametsizce muameleden «eser kalır mıydı? Kalbi-niz taştan bile yaradılmış olaydı, yine aşkınızın bu mah-kûmunu bir küçük iltifatınızla bahtiyar edecek kadar ol-«sun nerm ve rikkat eseri gösterirdi.»

Nedime, ütülü, kokulu beyaz keten mendilini gözlerine götürdü. Aktığı şüpheli bir iki teessür damlasını silerek:

— Ah hanımcığım biraz dikkatle dinleseniz şu mek-

tuptaki ifadenin kalbden doğma derin bir sevda lisanı olduğunu anlarsınız. Bazı kelimeler, tâbirler, cümleler vardır ki, yürek sızlamayınca bunlar lisandan, kalemden çıkmaz. İşte bu satırlar da öyle. Zavallı adam derdini size anlatamadığını; ne iyi biliyor. Anlatamadığına acıyorum. Anlatamıyacağını düşündükçe büsbütün yüreğinden kan gidiyor.

Firuze Hanım da mendilini gözlerine götürüp ağlama taklidi yaparak:

— Ağlama yavrum, ağlama!.. Şimdiden göz yaşlarını beyhude telef etme; göz yaşı sermayeni facianın sonlarına sakla; ne yapayım, kabahat bendi mi? O adamı «Kerem» e ben! de «Aslı» ya benzeten sen değil misin? «Kerem» ile «Aslı» hikâyesinde kavuşma var mı ya? Zavallıların ikisi de yanıp kül olmadılar mı? Eski hikâye yazarların hasret kavuşturmak âdetleri değilmiş; işte bizim macera da öyle olacak; bana gönül veren beyin sevda çergesi bir gün ateş alacak; bir avuç kül olacak; sonra ben gidip saçlarımla o külleri süpürürken tepemden tutuşacağım; işte o zaman itfaiyeye haber...

— Bu satırları yazan zat yine bahtlıyar bir âşık imiş ki sizi böyle tuhaf tuhaf söyletmeğe muvaffak oluyor.

— Ha şöyle, biraz da gülünç tarafından bahset... Nedir o «Keremle Aslı»!.. Hepsi böyle yanık mı? Eski hikâyelerin hiç tuhafı, gülüncü yok mu? «Ferhadia Şirin», «Arzu ile Kanber»; bunlardan hiç meramına nail olana tesadüf edilmiyor. Zavallıların kimi yanmış, kimi boğulmuş resimlerini iki defa Acem basması bir kitapta gördüğüm zaman o biçarelerin acıklı hikâyelerini dinlemeden hallerine ağlamıştım... Ey, biz şimdi kendi «Kerem»imize bakalım; daha neler yazmış?

— Siz böyle hep istihza fikri ile dinledikçe cariyenizin bu nevmid âşık hakkındaki merhametim artıyor. Madem-

ki bîçareyi sevmiyorsunuz, mektuplarını; niçin okutup eğleniyorsunuz? Yazık değil mi o adama?

— Kız çılgın!.. Henüz yüzünü görmediğim bir herifi nasıl sevebilirim?

— Yüzünü görseniz de, muhabbetinin samimiyyetine kanaat getirseniz de sevmiyeceksiniz ki... Çünkü ahdetmişsiniz... Ah, o ne bedbaht bir âşık lınlı ki sizin gibi gönlünün kalesi ahd ile kilitlenmiş, fethi kabû olmıyan bir muhabbet hisarı etrafında nevmidâne dolaşmaktan başka bir kârı olmayacak. O zavalhı istediği kadar yansın, tutuşsun, âhü zar etsin dursun... Hanım sevmemeğe adanmış... İki gözüm efendileğim, sevmemeğe ahdetmek değil, sevilmemeğe bir çare bulmalıydınız.

— A, doğrusu bu sözlerine pek şaşıyorum Nedime... O herif seni nezdinde sevdasını; terviç için avukat mı tâyin etti?

— Ne muhabbet dâvasının vekiliyim; ne de o zatın fikrini terviç edenlerdenim... Ben yalnız doğruyu söylüyorum...

— Oku kızım, oku!.. Mektubun muharriri zaten diplomalı bir âşuka benziyor. Vekil tâyinine ihtiyacı yok. Oku. Ben ne ondan sevda sadakati istiyorum, ne senden nasihat. Maksadım sade eğlenmek...

Nedime okuyarak:

— «Arızamın başlığını süslemek için işte bir elkap bulamadım. Ah, nasıl bulayım? Sizi düşündükçe kendimi kaybediyorum... Böyle cansızdan canlı kelimeler sâdır olur mu? Ah Firûzem!.. feryadıyle yakamı yırtıyorum. «Ağzımdan bir ah daha çıkıyor, onu hemen bir Firûze takip ediyor. Artık saatlerle dilimin tutturduğu söz medid bir «Ah!» arkasından baygın bir «Firûze» oluyor. Bazan «o kadar coşuyorum ki, ah ederken ateş kesildiğimi, Firûze derken göverdiğimi hisseder gibi oluyorum. Ben böyle her lâhza kızarıp morarmağa da razıyım... Ancak sev-

«damın neticesinin ne renk kesbedeceğini bilsem?.. Bir il-
 «tıfatınızın bütün hayatımı gül pembesine çevireceğinden
 «emlin olunuz. Bir inayetinizle bir gönül hastasını ihyaya
 «kudretinizin kıfayetin; bilirken bu âtufeti esirgemekteki
 «hal-nedir, anlıyamıyorum?»

Firûze gülerek:

— İlâhi ne zevzek herifmiş bu?.. Ahını ala, gönlünü
 mora boyadıktan sonra benden gül pembesi bir inayet ta-
 lebine kalkıştı. Hiç böyle göz boyayıcı âşık görmedim.
 Bunun gibi dört satırda sekiz renge giren herifin muhab-
 betinden hayır gelir mi?

— O zavallı ne yazsa zaten sizden müstehziyâne mu-
 kabele görüyor. Bedbaht adamcağız...

— Kız, sen de ne dediğini bilmiyorsun. Sözlerine gü-
 lersen bu zevceği bahtıyar, gülmezsem bedbaht addedi-
 yorsun.. Ne demek istiyorsun bilmem ki?.. Senin kavlince
 bu adam bedbaht bir mes'ut oluyor, öyle mi?

— Evet öyle... Sizi sevenlerde kaderin birbirine zıt
 bu iki şivesi işte böyle birden tecelli eder.

— Bu yanar döner renkli mektubun mâbâdine devam
 et...

— «Sözlerim de aynen hâlîm gibi derbeder. Elemli-
 «mi beyan için söz bulmakta o mertebe güçlük çekiyorum
 «ki, saffetime gülmiyeceğinizi bilsem (aklım perişan, gön-
 «lüm perişan, ömrüm perişan) şarkısını yazıp göndermek-
 «le iltifa edeceğim. Artık siz bunu hangi makamdan is-
 «tersen'iz okuyunuz. Çünkü havayı, gıdayı, hayat madde-
 «lerini küçücük bir kabuk derununda tophyan yumurta-
 «gibi bu şarkının da o bir sıraya perişanları aşkın akılları
 «bozan bütün elemli mânalarını ihtivâ ediyor. En me'vus
 «zamanlarında hazinâne bu türküye başlıyorum: Aklım
 «perişan.. Sonra ikinci perişanda gönlüme bir fenalık ge-
 «liyor. Perdeyi yükseltiyorum. Gönlüm perişan! Üçüncü,

«dördüncüde olanca tazallüm âvazımla haykırıyorum:
«Ömrüm perişan.»

Firûze Hanım ellerini yüzüne kapayarak:

— İlâhi yetişme herif!.. Sanki haykırışı beynimde öter gibi oldu. Ne zevzek şeymiş bu...

— Ne yapsın efendim? Kırk mektubuna bir cevap alamazsa artık yazacak söz kalır mı? O da işi hokkabazlığa döküyor

— Bu perişan aklı ile acaba kimi kandıracak?

— «İsırhamnâmemde güzel bir iptida yok. Bakalım «güzel bir son olacak mı? Aşkınızın şiddetinden ne söyle-
«diğimi bilmiyorum. Hiç coşkun denizlerdeki katarsız dal-
«gaların iptida ve intihalarını tâyin etmek kabîl midir?..
«Onlar bir halecan ummânından koparak öyle yuvarlana
«yuvarlana ufukların genişliği içinde dolaşırlar. Yok... Ha-
«yır, yanılıyorum. Evet, kaza ve kaderin elvesi bunlarda
«da bazan bir hüküm aksillığı gösterir. Yazdığım kırk mek-
«tubum, şu bahtsız gönlüm gibi bu dalgalarda da yalçın
«kayalık bir akamet sahiline çarparak bin parça olanları
«çoktur. İşte ağılıyorum; güzelim, beni kurtarınız. O mavi
«gözlerinizin slneme açtığı kırmızı yârelerin devası...»

Firûze, Nodümenin kiraatini keserek:

— O kırmızı yârelerin devası sarı sarı liralardır.

— Hanımeğim, zavallıya bu iftirayı etmeyiniz. Sizin servetiniz için ilânı aşk ettiğine böyle kat'iyen nasıl hü-
küm veriyorsunuz? Kırk mektup yazdı da ne kazandı ki, kırk birincisini tahrirde ısrar göstereyin?.. Bu kadar sahi-
fa doldurduktan sonra bu mesaisini Yenicami avlusunda yazıcılığa sarfedeydi dünya kadar para kazanırdı.

— Oku efendim. Mavi gözlerimin sinesine açtığı kır-
mızı yârelerin devası neymiş bakalım?

— «Şimdiki tıp fenninin müfredatından hiç birinde
«bulunamaz. Bunlara Lokman iksiri tesir etmez. Bazı
«mühlik marazların yine kendi mikroplariyle aşılanarak

«şifâpezir olması kabîlinden bu müthiş illetin tedavisi çaresi yine o mavi gözlerinizdir.»

Firûze Hanım: «Ben Puhu'nun gözlerine vuruldum» şarkısını terennüm ettikten sonra:

— Hay zevzek hay. Sakın bıçarı kırmızı, kırmızı «egzama» ya uğrayarak bu uğursuzluğun tesirini de gözlerimden bilmesin?..

— Eğleniniz efendim, eğleniniz. Aşkın sinede husulü hakkında eski bir teşbihi kullandığı için zavallıyı tahdit ediniz. Hüseyiniden «Ben elimle yâre açtım sineme» şarkısı yok mu efendim? Bunu söyleyen hatâ mı etmiş?

— Sen o eski şarkılardaki tuhaflıklara ne bakarsın? Şairin biri gönlündeki muhabbet elemini yaraya teşbih etmiş. Sonra söz kıtlığına uğrayan ârifler bu teşbihe banyılarak kimi bu yaraya sargı, kimi merhem tertibine kalkmış; kimi hamama gitmek, kimi göbekteşinde terleme tavsiyesinde bulunmuş... Hep böyle yaralı, merhemli şarkıları, şîrileri içtittikçe kendimi sevda mâlûlleri hastahanesinde zannediyorum. Bu bey de muhabbetin böyle müzmin nev'ine gışiftâr olanlardan mı acaba?

— Evet... Mektupların adedi kırktan yavaş yavaş seksene çıkarsa beyin muhabbeti de müzmin devreye girmiş olur.

— Devam et Nedimem...

— «İyileşmekliğimin çaresi bir nazarınıza muallâk «kaldığını» bildikçe nasıl tazarrûdan geçebilirim? İltifatınızın esiriyim. İntizar müddeti ne kadar uzun olursa olsun, muhabbetimin şevkini kıramaz. Gönlüm size ebediyyen merbuttur. Ömrümün bakiyesini aşkınızın dergâhında ya sabur çekmekle geçireceğim. Size figanımı içtittiremezsem muhabbetinizin evrâdı ile vecde gelerek kapınızın önünde baygın; heyhât, belki de ruhsuz düştüğüm «günü bu cevrinizin kurbanını bir kere tenezzülen çiğne-

“yip geçseniz, döktüğü göz yaşlarının mükâfatını vermiş olursunuz. Bâki methamet; inayet.”

Azad kabul etmez

Bir kulunuz

Firûze Hanım kahkaha ile iki elini birbirine vurarak:

— Azat buzat, haydi bahçe kapısında beni gözet.,

Pırrr...

Nedime, nâmenin hitamından müteessiren göya nemlenen gözlerini kurutmak için menekşe rayihah mendilini hafif hafif yüzüne gezdirerek:

— Kasaba yağ kaygısı, keçiye can kaygısı...

Keyfiyet pek de öyle Nedimenin zannettiği yahut zanneder görüldüğü gibi değildi. Firûze Hanımın istihzali bir sada ile «pırrrr!» demesi âşakını zeklenmeden ziyade mektubun sonunu beklemek tesiriyle ciğerlerini dolduran halecan havasını boşaltmak içindi. Kadıncagız nâme muharririnin hüsnüniyetine, sevdasının sadakatine bir türlü kanaat getirememekle beraber yine Nedimenin okuduğu cümlelerin bazılarından en ince asabına kadar müteessir oluyordu. Kulaklarının bu ruhnûvaz muzika ile bir eski alışkanlığı vardı. Onu dinlemekten vazgeçeli dünyayı, hayatı pek tatsız, pek yeknesak, pek melâläver buluyor, o yaşta bir kadın için haz ve iştigal medârı olacak fıkara-perverlik, evlât muhabbeti ve bunlara mûmasıl diğer hususat kendini bir türlü eğlendiremiyor, muşakakatı terkettikten sonra gönlünde hâsıl olan boşluğu, bir can sıkıntısı ummânını hiç bir şey dolduramıyordu. Salâh meylindeberi râğbetkârânın enzârı kendinden küllîyyen çevrilmişti. Arasra içlerinin yanıklığını beyan edenler eksik olmadı. Fakat bunlardaki menfaştöyâne emelî vâzihan bildiği ve bu emirdeki acı tecrübelerin sızısı henüz kalbinden zâil olmamış bulunduğu için var kuvvetini, olanca metanetini toplayarak bir müddet gönlü ile, şedit hevesle, mukavemeti mümkün olmayan eski istek itiyadiyle cenkleşti. Nâ-

me gönderenlere, ilânı aşk edenlere evvelâ hakaretle, sonraları sükûtla mukabele etti.. Yavaş yavaş mukavemetine bir zâif, cesaretine bir kesi ârız oldu. Dalma bir diğerrinin muhabbet hâslerine iştirâkle çarpan hayatın lezzetini bu tezâufta bulan kalbi, gönlü o yaşama birliği içinde boğulmaya başladı. Evet, yine aldanmaya ve hemen hemen o acı tecrübelere razı olacak bir hâle geldi. Fakat bu hissiyatına, tefekküratını kendi kendine itirafa bile sukuluyor. Zuhur edecek âşıklardan muğber, müteneffir görünmeğe bu hususta kendini aldatmaya uğraşıyordu.

Kısa bir müddet âşıkların kesadiyle geçti. Sevdasını arzeden, nâme gönderen olmadı. İşte o esnada Firûze kendi kendine:

— Artık sahte sevdakârlardan kurtuldum. Bunlar muhabbet arzında ısrar ettükçe benim için tehlike vardı. İşte çok şükür çekildiler. Bundan sonra sevdâdan masuniyetle yaşayacağım, diyordu.

Fakat bunu kendi kendini aldatmak için söylüyor. bu kararın acısı yüreğine çöküyordu. O aralık Reyhan zuhur etti. Nâme nâmeyi takibe başladı. Bu son ilânı aşka karşı Firûzenin ilk hareketi bir tehevvr, acib bir hiddet oldu, söylendi, bağırıldı. Fakat bu hiddete öyle bir sevinç karıştı ki, o infial arasında hanımın mavi gözlerinden bu gizli memnuniyetin yayılış tarzını yalnız Nedime farkede-bilirdi. Hanımın âşksız kaldığı zamanlar Nedime iç sıkıntısından esmeye esmeye ölürdü. Âşık zuhûriyle muhabbet alış veriş açıldı mı? Habeş kızına işte o zaman iş çıkardı. Yalnız iş değil, büyük bir kazanç kapısı açıldı. Beye hediye ten takdim edilecek pırlanta frenk gömleği düğmelerini ısmarlamak, elmaslı tütün kutusu, kıymetdar bir saat bulmak hep bu mühim işler Nedimenin vazifelerindendi. Reyhan mektupları yalıya atmağa başlayınca bu kızın sevincine pâyân olmamıştı. Hanımının gününü, saatini, dakikasını hep uygun bir vaktini kollıyarak, o

sahte hiddetini tâdile yol bularak, gûya izzeti nefsini örselemeden mektupları birer birer okudu. Fîrûze mektupların üslûbundaki süzişten bir sevda matrabazı lisanı olduğunu anlamıyacak bir kadın olmadığından, fena kabul etmekte pek ziyade zâfa düştüğü bu sahtekâr âşıkla o da en acı istihza kudretiyle eğlenerek sanki bu suretle intikam almış olmak için Nedime nâmeleri okurken hanım acib, gülünç tefsirlerle eğleniyordu.

Mektupların adedi kırktan elliye çıktı. Fakat cümlesi böyle müzeyyifâne tefsirlerle okunuyordu. Bu tazarrûnâmelerin hiç birine cevap alamamak muannit âşıkın cesaretini kırmadı. Cevap alamıyorsa tekdire de uğramıyordu ya!.. Demek yazdıkları okunuyor, belki de hoşla gidiyordu. Reyhan bu sükûtu yarım muvaffakiyet addederek kocakarının tövbekârlığı sallanmakta olduğunu, biçarenin şimdi gönlü ile şiddetli bir mücadelede bulunduğunu anladı. Mektuplarında onun izzeti nefsini okıyacak, endişelerini tahfif edecek cümleleri tezyid etti. Artık tuhafıkları azalttı. Metin, ciddi kelimatla içinin ateşini her gün diğer müessir bir manzara ile irae ederek kendine acındırmağa uğraşıyordu.

Gazeteye tefrika edilen güzel bir romanın günlük mâbâdine şiddetle intizar eden okuyucular gibi Fîrûzenin işi gücü her sabah Nedimeyi celb ile:

— Ey, bizim herzeveki! âşık yine ne demiş bakalım? Mektup yok mu?

Sualin! bir gizli halecan ile sormak oluyordu. Mektup gelmişse Nedime onu hususî bir âhenkle okuyor, hanım şimdi biraz dalgınca dinliyordu.

Bu kadar mektubunu aldığı Reyhanın, Fîrûze henüz yüzünü görmemişti. Kim bilir ne gibi bir ihtiyatla bu nâlekâr âşık mektuplarını «âzad kabul etmez bir köleniz», «esir-i aşkınız» filân nev'inden terkiplerle imza ederek ismini de şahsı gibi saklıyordu. Bunda bir sır olmalı... Belki

bu saklanma hareketi Fîrûzeyi lisana düşürmekten ihtiraz içindir. Hanım hizmetçi öyle düşünüyorlardı. Hakikatte ise Reyhanın böyle saki olması kendine esrarengiz bir âşık süsü vermek, hem de ismen ve şahsan Hâmi tarafından tanılarak validesine «kur» etmekteki maksadının Parnastan dolayı o alleden bir kuyruk acısı çıkarmak deâsisesine mübteni bulunduğunu anlatmamak ihtiyatına mebnî idi. Fîrûzeyi bir kere *igfal* tuzakına düşürdükten sonra hakikat anlaşılırsa da ehemmiyeti yoktu.

Mektupların günlük okunması tesiriyle gönlünde peyda olan sevda rikkatini artık Nedimeden sakıyamıyan bu altınışık mâşuka, bu ateşli sevdalısını görmek arzusuna galebe edemez bir hale geldi:

— Nasıl adamdır, bâri şunun bir kere yüzünü görsem?

Sözlerini artık dilline virdedinmişti. Bir sabah Nedime telâşa haykardı:

— Hanımefendi, koşunuz, geçiyor. Denizden sandalla gidiyor.

Fîrûze koştu; pancura yapışarak baktı. Filvâki mavi boyalı, al kadife döşemeli bir sandalda tek başına kürek çekerek bir delikanlı gidiyordu. Yaşı otuzdan pek yukarı tahmin edilemiyen bu gencin gür bıyıkları, tahrillî iri sıyah gözleri, enli omuzları, gürbüz vücudu Fîrûze üzerinde matlup tesiri peydâ etti. Zavallı kadın dudakları ırtıyere-
rek:

— Kaç aydır anlaşılma bir ısrarla bana yanar tüter âşıkane mektuplar gönderen zevcek bu muymuş?..

Dedi. Sonra tikayıcı bir kesiklikle başını bir tarafa çarpıtarak:

— Kız, Allah müstahakını versin. Birdenbire beni koş-turdun da keşildim.

Sözlerini mırıldandı. Yine pancura dayandı. Reyhan gecelerle ümitsizlik göz yaşları dökmüş, mahzun bir âşık

nazariyle pencerelere müsterhimâne olduğu kadar da mahremâne iki üç kere baktı. Müteakuben teessürden kessilmiş gibi kürekleri elinden bıraktı. Gûya terini silmek için ufak beyaz bir keten mendili yüzüne götürdü. Yeis göz yaşlarını kuruttu. O siyah, o ırlı gözler ne hikmêt bilinemez Fîrûze'ye ağlamadan kızarmış, üç aylık sevdâ renci ile etrafı halka halka çürümüş gibi göründü. Reyhan mendili bıraktı. Mağmum bir rehavetle kürekleri aldı. Pancura hazin, elim, medît bir vedâ nazarı atfiliyle öyle gözler pencerede, eller kürekte çekildi.

O gece zavallı Fîrûze hayalinin önüne dikilen bu siyah bıyıklı, ırlı gözlü delikanlının kendine açtığı muhabbet âşuşuna düşmemek için bütün korkusu ile uğraştı. Ertesi günü Reyhandan gelen mektup sandalla yalının önünden geçişindeki nevmidâne, ve mütehassirâne tahassüsâtı cidden yanık bir belâgatle tasvîr ediyordu. Yanık âşık gündüz yalının önünden geçmemek için o güne kadar gösterdiği takatberandâzâne mukavemete artık tâb-ü tahammül getiremediği, nihayet o küstahlığa cür'et ettiği için aflar, özürler diliyordu.

Bu genç âşıkla geçkin mâşuka beyninde âdeta bir sevdâ mücadelesi, bir gönül muharebesi aşıldı. Reyhan bunu yavaş yavaş bir muhasara şekline soktu; muhasaracı o kadar ustalıklı mahsûrun harekâtını tahdit etti, hayat levazımını kesti ki, şisede balık gibi bu çıkmaz sokağın içinde dört dönen Fîrûze nefes almağa kâfi hava bile bulamıyarak:

— Bu kara bıyıklı gencin hayalini gönlümden çıkarcak bir efsun yok mudur? Onun bana sevdası şüpheli.. Fakat ben onu seviyorum. Ah, ne yapayım a dostlar!.. İferyadiyle haykırırken Nedîme, hanımının yüzüne mânidar nazarlarla bakarak «sevdâ teskini» için yalnız bir çare bulunduğunu anlatırdı.

Fîrûze geceleri o gûrbûz delikanlının hayaliyle (1) güleşe güleşe nihayet bitâb kaldı. Şedit, elim oldukça meddit bir mukavemetten sonra hanımın iltiyad tesiriyle sevdâ hevesi salâh meyline galebe etti. Nihayet bir gece Nedime, Reyhanı koru kapısından içeri alarak gecenin zulmetini arttıran kesif gölgeler altından sessizce yürüte yürüte hanımının odasına kadar isâl etti. Artık Fîrûzenin arzusu yatıştı. İş bittî mi? Hayır; ne gezer!.. Bu hîkâyenin en elemli safhası asıl bundan sonra başladı.

Gelin ne halde? O zavallı çışman Saffet Hanım ne yapıyor?.. Ne yapacak; her sabah aynanın karşısına geçerek çenesinin altından sarkan katmerleri sayıyor. Evvelden gerdanı birbirinden küçük üç tepsiyi içiçe koymuşlar gibi katmer katmer iken üzüntü ile bu katmerlerden biri kaybolmuş, ikincisi de hayli incelmışti. Rabbim kimselere vermesin! Çapkın koca, kuskançlık üzüntüsü bu! Kolay mı? Bir erkeğin gözü dışarıda olursa, artık o evin tadı tuzu kalır mı? Evlere şenlik, bu «metres» denilen âfet öyle gel geç muhabbetlere benzemiyor ki.. Bu nam altında birçok bigünah hanımların kocalarını, zapteden o kabartına saçlı, tüglü şapkalı karıları buralara getiren gemilerin ilâhi dipleri delinsin..

Hâmi Beyin bir müddet gizli tutulan metresi meydana çıktı. Zaman biçare Saffet ne kadar göz yaşı döktü. Kocasının ayaklarına kapanarak:

— İki gözüm beyim.. Korsa giyerim. piyano, dans meşkederim, fransızca öğrenirim, ne emredersen yaparım. Her cefanı çekerim. İstedğin vakit beni kırbacla döv.. Kulun, kurbanın olayım.. Tek o frenk karısını terket.

Diye az yalvarmadı!.. Bu ricalarına karşı kocası fransızca bir şeyler homurdanarak ayağı ile o zavallının başı-

(1) Güreş diyemediğim için af buyurulsun.

nı itirdi... Bu yalvarmasına hiç kulak asmadıktan başka, yalvardaki odasına altın yaldızlı çerçeve içinde yağlıboya, yarı çıplak koskoca bir kadın resmi getirdi astı. Hiç şüphe yok, bu o yaşı yerlerde sayılası metresin resmi olacak. Ah, kör olası kaltak, utanmadan, sıkılmadan bir erkek ressamın karşısına öyle hamam soygunu gibi oturup da nasıl resmini aldirdın? Tüh kepaze!.. Hayâsız!..

Bu şiddetli ayıplaması hilâfına Saffet birkaç kere tablonun bulunduğu odanın kapısını sürmeliyerek acaba ben de ona benziyebilir miyim diye soyunmuş, dökülmüştü. Ne mümkün; o menhus kartın bitiminde bir biçim var... O boyun çatpıtış, o süzük bakış... Hele o ince bel... Değnek gibi zayıflasa, Saffetin yine ona benzemek ihtimali yoktu. Hiddetinden levhayı parçalıyacağı geliyordu. Hiç olmazsa gözlerini çıkarıp orasını burasını, en güzel yerlerini kopararak resmi fare yemiş demeyi kurdu. Fakat buna bir türlü cesaret edemedi. Gece ağladı, gündüz ağladı. Kocasının verdiği nisbetlere dayanamadı. Nihayet babasının evine kaçtı. Saffetin asıl validesi bir hayli miras bırakarak vefat etmişti. Üvey validesi bıçareyi:

— Erkeğin keyfine karışılır mı? İsterse üstüne evlenir, isterse on tane metres tutar. Haydi bakayım, gözlerini sil de kocanın evine... Tosun gibi bir de evlâdın var. Namuslu bir kadının ağzında boşanmak lâkurdısı gezer mi hiç?..

Tekdiriyle tekrar yahya göndermişti. Saffet, Hâmiden ayrılarak başlıbaşına bir ev tutsa kimseye muhtaç olmasızın geçinebilirdi. Kırk lirayı müteceviz ıradı vardı. Lâkin hani o beceriklilik nerede?..

Bütün hiddetini gözlerinden çıkararak ağlıyor, elinden başka bir şey gelmiyordu. Kocasının cevrenden, kaynasının istihzalarından pek bîzâr kaldığı, dünyada kendini kimsesiz bulduğu zamanlar bir teselli sığınacağı olarak ev-

lâdına sarılırdı. Validesinin ye's ve rikkatinden bihaber olan çocuk müstağrak olduğu göz yaşlı bûselere, o nüvâzîplere mukabil mürebbiyesinden öğrendiği teşekkür kelimelerini sarfettikçe bedbaht Saffet, çocuğun yüzüne bakarak:

— Ah yavrum; sende de mi bu «fan fin» ler?.. Acaba bu dilî sana büyüdüğün zaman karına eziyet etmek için mi öğretiyorlar?

Saffetin en büyük dert ortağı Meryem dudu idi. Hâmi Parnası bulduktan sonra artık yalnız semtine hemen uğramaz olmuştu. Genç kadın ye'sinden uykusu kaçtığı geceler duduyu çağırır, bazan ortalık ağırınca kadar derdini, hıranını anlatır anlatır da bitiremezdi.

Bir sabah Meryem dudu uçuk bir beniz, telâşlı fakat mahremâne bir tavırla Saffetin odasına gelerek gözleri büyümüş bir halde:

— Ah hanımım, sana bir şey deyeceğim. Müsaaden vardır kapıyı sürgüleyeyim?.. Aman mega, tabanlarımdan tåk tepemicek titreorum... Tavanların, «parke» lerin kullakları vardır deyî hafedeorum.

Saffet şaşırarak:

— Ne oldun Meryem? Beyin metresi mi öldü?

— Hiç o karı ölüür?.. Sapasağlamdır. Yürek titremesinden ben öleorum!.. Ah, ne iştir bu talihsiz başuma gelenler...

— Dudu, beni korkutuyorsun!.. Kapıyı sürmele de anlat bakalım, ne oldu?

Meryem kapıyı ihtirazla sürmeledikten sonra:

— Acap deyeyim demeyeyim?.. Kederimden şaşkına dönmüşüm...

— Söyle karı söyle.. Merakımdan şimdi çatlıyacağım...

Dudu etrafına bakınarak:

— Bundan bizi bir işiden olur dersin?

— Adam, işte kapı sürmeli; kim işitecek?

— Bazan duvarların kulağı olur derlerse bu pek boş bir laf değildir.

— Artık üzme beni, yetişir...

— Hani bundan üç gün evvel gönlüne bir sıkıntı gelip de «Yahıda duramoorum. Haydi dudu birlikte İstanbula gidelim, Kalpakçılara çukalım» demişidin?..

— Evet, dedim.

— O günü sen çarşafım koydun. Ben de hazırlandım. Bundan gittik, vapura oturduk. Kadınlar tarafının perdesi açıldıkças dışarıdan bir genç bey yüzüme bakoor, güleor. Bir ara kızarak: «Acap sıfatında maymun oynoor?» dedim. Bu lafı işitti işitmedi bilmem, hiç üzerine almadı. Gülmek falan deriken eliyle canevinin üstünü gösterip ısmara başlamasın?.. Beni kötü karılardan sandı dersin?.. Allaha çok şükürler olsun saçım üç boyaya girmiş, fakat gönlümün, ırzımın rengi değişmemiştir. Hiddet, tâk içeriğinden kahardı. Avucumu yumruk ederek gösterdim. Bu perhiz «topik» inden yersin? dedim. «Ah, evet» etti, «yerim» demek istedi. Biraz sonra perde gene aralık oluncas bu defa düpedüz ısmara başladı. Artık gülmoor, ağloor gibi yapıyordu. Derken seni gösterip ah etmesin? O zaman bu saçkın kafama dank dedi ki, gözüne kestirdiği ben değilmişim meğer sen imişsin...

— (Telâşla) Sus dudu! Şimdi yüreğime iner... Evlâdımın üzerine yemin ederim ki benim bir şeyden haberim yok...

— Kalbine tasa koyma ay efendim!.. Ben bilirim ki senin haberin yoktur.

— Ay başuma gelenler... Sonra?

— Sonrası efendim, vapur köprüye yanaştı. Kalabalığın içinden bız çıkarken o bey enseme geldi.

Ta kulağının dibinde hafiften mır mır edeordu. «Tut ki ben ölmüşüm. Beni dirilteceksin..» deordu, ne deordu?.. İyiden farkında olamadım. Ne gençtir, güzeldir bilsen!..

Yukarıdan aşağı apiko bir kostüm koymuştur. Doğrusunu istersen Hâmi Beyden daha genç, daha yakışıklıdır. Fakat kendine hiç yakışıklısan denir?.. Köprünün merdiveninden çıkarken gene mir mir ettiyse ben de döndüm «namusunla çekilir gider bir belâsın? Yoksa polise ihbar edeyim?». Bu lafından korktu korkmadı bilmem; ortadan kayboldı. «Baktım ki farkında değilsiniz, ben de size hiç bir şey tınmadım. O gün böyle geçti. Evvelki akşam çayıra indim. Bunu onda gördüm. Şıp deyî «san fason» yanıma geldi. Bir bonjur etti. Şaşırdım. «Ahpabımsın ki bonjur edeoor sun?» dedim. «Hee.. yürekten ahpabınızım» cevabını verdi. «Haydi efendim işine... Her kuşun eti yenir?» dediysem, «aman efendim, ben sizi yiyecek değilim, bir ifadem vardır» dedi. Şöyle lafa başladık:

Ben — Benim gibi namuslu bir duduya ne diyeceğiniz olabilir?

— Diyeceğim lâftan namusunuzda bir kir bulaşmaz. Size bir mektup vereceğim. Onu götürüp Saffet Hanımefendiye takdim edeceksiniz...

Yukarıdan aşağı sıfatına bir bakarak:

— Postacı mısınız efendim? Kıyafetiniz bana öyle bir şey demoor...

— Rüca ederim dudü, lâfı endne boyuna uzatmayınız. Bu işin ucu Saffet Hanıma dokunur. Sizin onu sever ve kendisine gayet sadık olduğunuzu haber aldım. Bu mektubu ona ne kadar çabuk götürürseniz hanımınızın hakkında o kadar büyük bir iş görmüş olursunuz...

Dedi. Çiçekli bir azrfı elime tutuşturarak yürüdü. Birkaç adım gittikten sonra: «Bunun cevabını getirirsen her gün bu vakitleri beni bunda bulabilirsin» dedi, gitti. Mektup elimde, yalının mermer direği gibi taş dondum kaldım. Kâğıda bir baktım. Mektuptur? bukettir? farkedilmoor. İşte o kerte büyük bir «betiz» ettiğimi anladım. Mektubu niçin aldım? Neye böyle şaşırdım? Beyin ardın-

dan koşup geri vermek istedim. Etrafına bakındım. Meydanda yoktur. Bu ne belâdır ki böyle geldi beni buldu? dedim. Artık ne edeceğimi şaşardım. Mektubu bir tarafa atayım istedim. Ah, içinde ısmınız vardır. Yavaş yavaş yalaya döndüm...

Saffet Hanım iki eliyle yüzünü kapayarak:

— Aman dudu, ocağa atıp yakaydım. Nasıl çapkın herifmiş o yetişmiyesice!.. Benim ismimi nereden biliyor?.. Bak başıma gelenlere?.. Ey, sonra?..

— He, ben de mektubu yakayım istedim; fakat..

— Ay, yakmadın mı? Hâlâ yanında mı?

— Yakamadım; bir keret size işi anlatmadan yakmağa korktum; bakalım anlayalım, o çapkının derdi nedir? Size alâkalanmıştır? Ne istoor?

— Kaynanam duyarsa, kocam duyarsa, artık bin kere ben bigünahım diye çırpınayım!.. Bak para eder mi?

— Kaynanan duyarsa burak ki o (nev) mektuplardan onun içine ürküntü gelmez. Fakat istemem ki senin temiz adın kirlensin. Mektubun içinde ne laflar vardır? Bu ne biçim sevdadır? Merak ettim. Gece döşeğe girdimse bilirsin, sanki mektup da benim karnıma girmişti; fikrimden çıkmıor. Ah, nasıl etsem de onu birine okutarak mefhumu anlasam deyî çok düşündüm; böyle işlerde hiç kimseye inan olur?..

Dudu muhterizâne etrafına bakınarak elini koynuna soktu; beyaz mendile sarılı bir şey çıkardı; mendili açtı. Zambakla kamelyadan müteşekkil bir çiçek demetine benzeyen bir zarf görüldü. İki kadın bir şey söylemeden bir müddet yekdiğerine baktılar. Ortada duran o zarfa el sürmek değil, artık ona dâir mülâhaza beyan etmeğe bile korkuyorlarmış gibi endişeli bir dalgınlık içinde kaldılar. Gittikçe korkusu artan Saffet, nihayet dedi ki:

— Bunu niçin mahvetmedin de bana kadar getirdin?

— Bir keret danışayım istedim... Mademki bu mektup

elimize düşmüştür. Mefhumunu öğrenmeliyiz. Bakalım, içinde iftira vardır, ne vardır? O delikanlı size nasıl tutulmuştur? Bu işe ne parmak girmiştir? Hiç bunları anlamadan olur?..

— Nasıl anıyahım?

— Okutacak birini bulmalıyız..

— Dudu sus... Kirne emniyet olunur?

— He, evet. Bu pek nazik bir keyfiyettir.

Bir hayli müddet düşündüler. Meryem dudusu acib bir tebessümle:

— Tanıdığım bir papaz efendi vardır; pek iyi adamdır; her dilden okumasını bilir; ağız sanki demir kasa gibi sumsakı kilitlidir; Kendinden laf çıkmaz; ona gidip okutayım. Fakat böyle sevda işi hiç papaza okudular? Edepten dışarı laflar varsa utanırım... Papaz bana, bu mektup sana kimden gelmiştir deyip sival ederse ne cevap ederim? Eski nişanlımdan geldi desem acap bu ağız o ağıza uyar?.. Ah, olmaz, olmaz... Ağızlar birbirine uysa da isimler uygunluksuz gelir... Bunda imza vardır; bu isim elbette benim yavuklumdunkine mutabık düşmez.

Saffet fevkalâde bir cesaretle uzandı, mektubu aldı; zarf kapalıydı; yırtıp yırtmamakta, uzun müddet tereddüt ettiler. Nihayet Meryem dedi ki:

— Yırtmak hayırlı olur. Bakalım zarfın içinde yalnız mektup vardır? Başka şeyler de vardır? Görürüz..

Saffet makası alarak, ucu ile yavaş yavaş zarfın zımkılla yapışık kapağını yırtmadan açtı. Meydana yine zarfın örneği çiçekli bir kâğıt çıktı. Besbelli beyin sevda ateşinden kinâyeye olarak nâme kırmızı mürekkeple yazılmıştı. Bu ateş renkli satırları görünce Saffetin de çehresi kıpkırmızı kesildi. Mektubu açmakla zevcine karşı müthiş bir hiyanette, iffetçe tâmir kabul etmez bir hatâda bulunduğu zannederek tekâmül vücudunu soğuk bir terle ha-

fif bir titreme kapladı. Kâğıdı elinde evirdi çevirdi. Hiç bir şey anlıyamadığı satırlara dikkatle bakarak;

— Dudu şaşıyorum!. Bu eğri büğrü, kıvrık kıvrık çizgilerden, noktalardan nasıl lâkirdi çıkıyor? Şimdi bu karmakarışık kıvrıntıların her biri bir şey demek, değil mi?

— Evet... Öyleya, her biri bir dürlü laftır. A hanımım sen hiç de mi harf tanımazsın? Beyi elife vururlarsa «bâ» olur; kafı çuma çarparlarsa «kaç» olur; bu kadar da mektep görmemişin?..

— Beyi elife vururlarsa bağ mı olur?

— Yok efendim, o bildiğimiz üzüm bağı değil. O ki elifi beyi tanıyamazsan bundan nasıl «bâ» çıkacağına aklın ermez,

— Senin eriyorsa şu mektubu okusana...

— Osmanlıca okumasını bilmem... Kendi dilimden bilirim; frenkçe bilirim; osmanlıca elifi beyi biraz görmüşüm...

— Senin başka dillerde bildiğin okuman şimdi ne para eder? Mârifet şu mektubu okumalı.

— Ben kendi dilimi okurum. Sen de kendi dilini okusan iş biter. Anan baban ne kayıtsız adamlarmış? Vaktiyle seni hiç «etüd» e koymamışlar... Öyle yabani büyüttmüşler.

— Şimdi bu sözleri bırak; mektubu kime okutalım. onu düşün...

— İmam efendiye gitsem olur?

— A.. hiç olur mu? Rabbim saklasın; sonra âleme bir parmak bal oluruz.

Dudu, baş ve şahadet parmaklarını açarak ellerini belli üzerine 'vaz' ile iki kulplu bir desti şeklini aldıktan sonra;

— Dur hanımım dur.. Okutacak adam buldum. Beyazıt meydanının ekşesinde küçük oda içine oturmuş «ekri-ven püblik» ler yoktur?

— «Ekripolik» nedir?

— Canım, hani şu ona buna mektup yazar ise... Sokak yazıcıları yoktur? Yenicaamde de vardır... Çekmece ile sokağa oturmuş adamları hiç görmedin?

— Ha, bildim; onlara «ekripollik» mi derler ayol?

— Frenkçe öyle derler.

— Aman, neme lâzım frenkçe... Dudu sen de bir türlü dilini düzeltemedin.. Onlara yazıcı derler.

— He işte, bu yazıcılardan birine giderim; mektubu okuturum. İçinde ismin de olsa, o herif ne bilir ki Saffet Hanım sensin deyil?

— (Sevinçle) İyi olur; iyi olur duducuğum... İşte bunu güzel akıl ettin. Ne vakit gidersin?

— Böyle şeyi eskitmek iyi değildir. Bakalım bu çiçekli kâğıdın içinde ne belâlı laflar vardır? Şimdi giderim; iki üç saatten gelirim.

— Haydi Meryem; haydi.. Fakat yazıcının okuduklarını iyice aklında tutabilir misin?

— Yanıma kâğıt alırım, kurşun kalem alırım; fikrime sinmiyen yerlerini kendi lisanımın harfleriyle yazt ederim..

→ Haydi ne yaparsan yap; çabuk git gel..

Saffet lâzım gelen mastafı verdi. Meryem oda kapısından çıkarken genç kadın, azim bir korku tesiriyle âdetâ dil doluşarak:

— Duducuğum...

— Hamme ciğerim...

— Aman kimseye bir şey sezdirme, mahvoluruz.

— Merakta olma yavrum; sen bilmezsin ki Meryem, serini ortaya kor da sırrım meydana vermez.

MEKTUBA' CEVAP

Meryem gitti. Gelinceye kadar kendine bir meşguliyet bulmak için Saffet hafif bir humma halecanı ile oda içinde gûya öteberi yerleştirmeye koyuldu: Eline bir şey alıyor, fakat onu niçin aldığını ve nereye koyacağını unutarak şaşkın şaşkın elinde bir müddet öyle gezdiriyor, gezdiriyor, nihayet lâalettâylın bir tarafa bırakıyor; sonra yine başka bir şey alıyor; işte hep böyle ne yaptığını bilmez bir halde dolaşıyordu.

Kendini bir bey görmüş, beğenmiş; çiçekli kâğıda muhabbetnâme yazmış göndermiş.. Aman ne akla gelmez, ne inanılmaz bir şey!.. Kendisi beğenilecek bir kadın olsaydı kocası, kaynanası zavalının o tulum gibi vücudu, o desdegirmi çehresyle o kadar istihza ederler miydi? Onların bu derece zeklenmelerine hedef olan bir sımâ bir diğerinçe nasıl râğbeti celbedebilir?

Saffet bunu merak etti. Cemalini tetkik için aynaya koştu; halecandan, meraktan gül pembesi lâtif bir humret peydâ etmiş yanaklarını, kıvr kıvr kırpikleri arasından ye'sâlüd hayatının bütün acılıkları parlayan elâ gözlerini dikkatle süzdü; alnından, şakaklarından dağılan sık, gür lüle lüle kumral saçların arasında kalmış o pembe çehresini beğendi; gerdanındaki katmerlerin azaldığını memnun bir nazarla gördü; gittikçe güzelliğine hayretli arttı; kendinin bu kadar güzel olduğunu o güne kadar neden takdir edemediğine şaşı.. Güzelliğinin ateşine dayanmadı. İnce gül rengi dudaklarını aynaya uzattı; aylardan-

beridir zevcının iltifat ve rağbetinden uzak o tombul yarıklarından bir bûse aldı; bu cinayeti etraftan görülmüş gibi bir vehme, bir hîs galatine düşerek daha ziyade kırdı; odanın dört duvarına göz gezdirdi; görülmeyeceğine emniyet peydâ edince eğildi, kendini aynadan bir daha bir daha öptü. Kalbinde teskiî kabil olmıyan bir muhabbet susuzluğu, kanında canını yakan bir hararet vardı. Sevimlik, okşanmak, ateşli bir zevcın tazyik edici âğuşunda hırpalanmak, âdeta ezilmek istiyordu. Bütün mesâmatından sıhhat, hayat fışkıran o kanlı, kaynar vücudu, toprağı, suyu, iklimi fevkalâde fakat çiftçi elinden mahrum bir ıarla gibi bereket istidadını gösteremiyor hayat meyvalarını veremiyordu. Kocas, Beyoğlunda bir frenk karisiyle kapansın, yaşasın/zavallı Saffet ekseri geceler sabahlara kadar göz yaşı döksün! Hikmeti sorulmaz, hayat yıpratıcı yorgunluğuna, tahammül olunmaz bir lâkaytlığa mahkûm olsun... Elbise, ayakkabı, şemsiye, baston hakkında câri olabilecek keyfe göre bir kullanış usulü nâçin insanlara da teşmil ediliyor? Bir erkeğin üç paltosu olur. Bunlardan birini giyer, diğerlerini günlerle metrûk bırakabilir. Fakat bu tasarruf âdeti bir zevceye tatbik olunabilir mi? Bu mühim ciheti de gözden uzak tutmıyarak bir kadını almak gibi bırakmayı da meşrû kılmuş... Saffet zevceliğe lâyık bir kadın değilse, o meziyetlerden mahrumsa, sevilmiyorsa, ilânihâye sevilmiyecekse, onu lüzumsuz ev eşyası kabîlinden hanenin bir köşesine atmamalı, külliye terkettir; belki kendisini bir alan, bir seven bulundur.

Hakkında revâ görülen bu lâkaytlık Saffeti öldürüyordu.

İnsan bir son, bir gaye tasavvur ettiği bu gibi sıkıntılara kurtuluş gününü bekliyerek tahammül edebilir. Bîçare kadın âtisinde bir kurtuluş günü de göremiyordu. Hayatının bu elemi ne zamana kadar devam edecektir? Kim bilir? Hâmi metresinden usanınca kadar mı? Ondan

bırsa gönlünü derhal yine bir başkasına bağlamıyacağı ne malûm?..

Dudunun gösterdiği çiçekli nâmeyi yalnız görmek bile Saffet Hanımın zihnine, her zamanki saflığı hilâfına işte böyle bir açıklık vererek kendini o âna kadar düşünmediği şeylerin muhakemesine sevketti.

Sonra üvey validesinin tekdır olarak söylediği şu acı lâkırdıları düşündü: «Erkeğin keyfine karışılır mı? İsterse üstüne evlenir; isterse on tane metres tutar.»

Hâmi haydi üstüne evlensin, on metres tutsun. Kaderlerinin bu yoldaki beliiyelerine karşı ister istemez tahammül gösteren diğer kadınlar gibi Saffet de buna gayret ve metanetiyle sabretmeğe uğraşsın... Fakat bu fedakârlığa, bu çekilmez üzüntüye, elemelere mukabil göreceği mükâfat nedir? Hiç... Koca muhabbetinden, iltifatından, nüvazışından hemen senelerle telezzüz hissesi görmeksizin bu hâle nasıl tahammül olunur? Bütün zamanını metresinin yanında geçiren o hayırsız koca bâri ayda bir gececik kendinin olsa... Belki o zaman Saffet bu herife zevcım demeğe sıklmazdı. Ona bu namı vermeğe kendinde bir hak görebilirdi.

Kendine muhabbetnâme gönderen bey acaba çok güzel mi?.. Birdenbire aklına bu geldi. Böyle bir şeyin zihnine gelmesinden yine derhal utanarak kendi kendine:

— Din herifi ister güzel olsun ister çirkin... Kim bilir bu da nasıl çapkınlardandır? Allah bana hayırlısıyla helâlından versin.. dedi.

Aynanın önündeki saate baktı: Dudu gidelik tamam iki saat olmuş; vakit geçtikçe halecamı artıyordu; pencereden baktı; vapurların hareket ve muvaselet vakitlerini hesapladı. Tâ uzaktan, İstanbul tarafından hafif, ince sigara dumanı gibi bacam tüten bir Şirket vapuru gördü: «Hah!! İşte Dudu bununla geliyor.. diye sevindi. Vapur gâh sahile yaklaşarak gözden kayboluyor, gâh denize açılarak

meydana çıkıyordu; böyle böyle iskelelere uğrayarak geliyordu. Küçük bir kayık gibi görünen vapur gitgide büyüdü; bir mavna kadar oldu; dumanı çoğaldı. Daha ziyade yaklaştı; geldi geldi, yalının önünden geçerken gelin hanım dürbünü ile kadınlar tarafına baktı; Duduyu siyah elbisesiyle gördü; Saffet demindenberi üç saat beklediği halde Dudunun yalıya varabilmesi için lüzumu olan yirmi dakikayı geçiremiyor, artık buna sabredemiyordu. Saatin dakikalarını sayarak odayı dolaşıyor, dışarıdan işiti-
lecek ayak sadalarını halecanın müsaadesi derecesinde bir dikkatle dinliyordu; nihayet oda kapısı açıldı; Meryem içeriye girdi. Sokağa giderken lüzumlu lüzumsuz elinde taşımayı itiyad edildiği küçük çantayı bir tarafa, omuz atkısını diğer tarafa fırlatarak ilk tesadüf ettiği sandalyeye oturuverdi. Bir müddet iki kadın bir şey söylemeden birbirine bakiştılar. Dudunun derin, yorgun, mânalı nazarlarından söyleyecek çok şeyleri olduğu anlaşılıyordu; Saffetin halecanı arttı. Nihayet dayanamıyarak sordu:

— Duducuğum, neye böyle halsiz, yorgun düştün? Ne var?..

— Sabah beridir çektiğim çarpıntıya acep yürek dayanır? Bundan giderken vapurun makinesi ile benim içim de gûmbürdüyordu.

— Neden?..

— Neden olacak?.. Mektubu veren bey, bindiğim vapurdaydı... Köprüye çıktığımda peşime takıldı. «Evladım eksemden ne geleceşün? İçin yoktur?» deyi çok nasihat ettim; ah, laf ağnoor? Ardından sıvmaq için onunla becelleşirken Hâmi Beye rastlanmıyayım? O kadar korktum ki, dizlerimin, çoraplarımın, hasılı vücudumun tek-mil bağları çözüldü; Hâmi Bey yanıma yanaşarak «Eksen-den mır mır eden herif kimdir? Senden ne istoor?» deyi sival ederse gel cevabını bul da ver. Bereket bir şey sormadı; bir selâm verdi geçti; suratı pek asıkdı, metresiyle

aralarında hır gür etmişe benzoordu; keyifli değildi; pek dalgındı.

— Daha beter olsunlar, inşallah biribirlerini yesinler.. Kocam bana böyle ettiği için dilerim bâri hudadan rahat yüzüne hasret kalsın..

— Bedduanın şimdî vakti değildir. Hele sözlerimi diyene.. Ben gidiyordum, alışkın koyun gibi o bey de adımından yürüyordu; Anan ceylân, baban küheylân deyi yalvar oldum; gitmoor; bangır bangır ağloor; sokağın ortasında böyle kepezellik olur? Dostum varsa düşmanım da vardır. Görenler bu delikanlı Dudunun peşinden neye nem dökoor demezler? Bu yastan sonra altın ismini bakura çıkaracağım? Ne eteğini, ne ayacağının dibini, hiç öpmedik bir tarafını bırakmadım. Nihayet peşimi bırakmağa râzı oldu; fakat bunun için bir şart söyledi; mektubuna cevap istoor. He dedim, me dedim; neyse elinden yakayı kurtardım; derdin biri bitti, öteki başladı. Yanımdaki o çiçekli amur mektubunu okutmak üzere bir erkeğe gösterebilmek için gayet kavl, meşin gibi bir surat ister; belkim o herif sanacak ki azan karı benim.. Yenicaminin avlusuna vardım; yazıcılar postahânenin önüne çekmecelerini koymuşlar, bir sıra oturmuşlar, Kaligrafilerinin nümunesi olarak önlerine beş on satırlık birer kâğıt asmışlar. Alık tertip bazı herifler; karılar da bunların karşalarına çömelmişler; onlar söylüyorlar, berikiler de çızuk çızuk kâğıdın üzerine laf imlâ edeorlar; bir yandan da sokağın zifozu, çamuru suratlarına yapışoor; düşündüm: Ben de gideyim, bu çekmecelerden birinin önüne çömeleyim; ekseme çamur yağsan; ard eteğimden araba geçsin; at tepsin, eşek vursun, haydi bunlar neyse ne!.. Fakat onun orası sokağın ortalık yeridir. Yazıcı mektubu okur iken yalnız ben ıltımiyeceğim. Ateşli bir genç, Saffet Hanıma gönül bağlamıştır deyi bütün geçenlerle beraber şerbetçiden tut da kebabçıya kadar cümle âlem duyacak; baktım ki bu-orada

olacak bir iş değildir; ondan bir arabaya oturdum, Beyazıt meydanına çıktım; ondaki sıra dükkânların ardında Küpçüler sokağı vardır; işte orası tehnedir; bu sokağa girdim; burada barakaya benzer, sandığa andırır, tut ki ambardır; işte öyle sözüm ona dükkânlar vardır. Bunların içine birer yazıcı efendi oturmuş; bu efendileri birer birer gözden geçirdim; ak sakaldan tut da ter bıyığa kadar her boydan vardır; benimle maytab cumesin deyi bir ihtiyarını aroordum; nihayet birini gözüm keşirdim; içeri girdim; müşteri geldi deyi ihtiyar sırtarak altına bir iskemli sürdü; keyfimi sordu; ben de onunkini sıval ettim. Yazıcı efendi dedi ki:

— Mektup mu yazdıracaksınız dudu hanım?.

Bu sıvala karşı yutkundum; derler ki boğaz dokuz boğumdur; meğer doğru imiş; dokuz defa yutkundum. Nihayet diyebildim ki:

— Hayır efendim, mektup yazdıracak değilim; bir tane vardır. Onu okutturup mefhumunu anlamak isterim..

— Pek güzel, veriniz okuyayım....

Çantayı açtım; mektubu çıkardım; şakaklarımdan ter boşandı; son kerteye kadar hicabım kabardı. Çiçekli zarfı görünce ihtiyar, okutacağım kâğıdın ne (nev) mektuplardan olduğunu anladı; hafiften gülmeğe, gözleri tilki gibi parlamaya başladı; meğer o da ağnadığın bayat zamparalardan değilmiş; zarfı uzattım; içinden mektubu çıkardı; gözlüğünü koydu; okumağa girişti; fakat şıkkâre değil, karnından okoordu; bir mektubu süzüyor, bir bana göz atoordu; hicabımdan ben yazıcının karşısında küçüldüm, küçüldüm, armuda döndüm. Sonra bana sordu:

— Dudu hanım, bu muhabbetname size hitap yazılmıştır?.

— İçinde öyle beyan edoor?.

— İçinde ism yazmıyor; fakat bu mektup genç, güzel bir kadına yazılmış; ben sizi sandım...»

— Ben gencim? Güzelim?...»

— Bana göre şeker gibisin...»

İşte al lâfı otur aşağı... Taşkınlık etmesin deyî ben ihtiyar bir yazıcı seçtim; o da bana bu ağzı kullandı; derakap hicabım hiddete döndü, dedim ki:

— Baba efendi! Vazifenizden dışarı lâf etmeyiniz.

— Affedersiniz dudu hanım... Mektubu yazan bey, o kadar yürek hoplatacak lâflar etmiş ki bunları okuyuncak kendimi gençleşmiş gibi duydum; karşımda sizi meşrebime muvafık buldum.

— Kendinize gelliniz efendim; âkabet bir ihtiyar olduğunuzu feramuş etmeyiniz, mektupta neler olduğunu bana dosdoğru anlatırsınız, yoksam başka bir dükkâna müracaat edeyim?...»

— Hiddet etmeyiniz efendim; güzele güzelsin demek günah değildir; benim ne kadar sevmek bilir bir ihtiyar olduğumu gözlerimden keşsedebileydin, bu lâflarımdan hiddet duymaz... Belki memnun olurdun.»

— Zevzekliği bitirirsin, yoksa bundan gideyim?

— Gidersen gönlümü de beraber götürmüş olursun.»

Mektubu çekip alarak dükkândan çıkmak için toplan-
dım; yazıcı baba fikrimi anladı; derhal lisanını değiştire-
rek:

— Mademki benden hoşlanmadınız; işte ben de lâflarımı geri alıyorum. Bu nâmeyi okumak için bana kaç kuruş vereceksiniz?»

— Her halde zahmetinizin altına kalmıyarak sizi memnun ederim.»

— Ben bu kâğıdı biraz pahalı okurum.»

— Ağzınızın kirası ne kadar pahalı olsa, her halde dükkânınızın içarından yüksek olamaz.»

— Dikkatli ol. İşte okoorum.»

«— Yukarıdan aşağı dikkat kesildim. Buyurunuz.»

Yazıcı efendi başladı okumağa... Mektup türkçenin «Elenika» siyle yazılmış; o ne laflardır görsen? O ince sözleri ben ağınamoordum. Yazıcı efendi de kekeliyordu; zannederim ki onun anlayışı da pek sağlam değildi.

Dudu çantasından diğer bir kâğıt çıkardı:

— Yazıcı okudukça ben de kendi lisanımın harfleriyle onun dediklerini buraya işittiğim gibi yazdım.

Meryem kâğıdı süzerek:

«— Ey zebunu aşkı bi amanı, ey mazlumu tıgı müjgânı olduğum efendim.»

Saffet, ağzına girecek gibi Duduya yaklaşarak:

— Ne olmuş, ne olmuş? Anlıyamadım!..

— Ya ben ağınayabildim?.. Bunun ne demek olduğunu yazıcı farkettili sanırsan?.. O da mefhumunu kökünden kavrayamadı. «Efendim, bu ne demek olacak?» deyip sordum. Şu cevabı verdi: «(zebun) sıska demektir. (Aşk) malûm yürekten sevgi... (Bıaman) amansız... (Mazlum) felâkete uğramış. (tıg) satır. (müjgân) kirpik...» Evet, işte böyle bana saydı döktü. «Efendim, ben sıskadan, kirpikten ne ağınarım? Böyle birer birer mefhum istemem. Bu lafların hepsini yanbeyan getirerek top et. Yakışığıyle gus-tolu bir söz çıkar.» Bu lafıma karşı yazıcı bir öksürdü. Şöyle dedi: «Amansız sevdâsının sıskası olduğum satır gibi keskin kirpiklerinin felâketine uğradığım efendim...» Şimdi ağınadın?..

Saffet düşünerek:

— Doğrusu pek iyi anlıyamadım.

— Efendim, bunun düpedüz mefhumu işte şudur:

Senin aşkından o delikanlı zayıflanmış «hırdlamba» ya dönmüştür. Kirpiklerinin sivri uçları onun ciğerine batmıştır.

— (Tebessümle) O delikanlıyı sen vapurda yine gör-

müştün; sahi. zayıflamış mı? Hem benim kirplığım ne vakti onun ciğerine batmış, kirpiklerim kebab şîşi mi?

— Daha koyduğum yerde otloorsun. Bunca şair şuara gelmiş, beyitler düzerek kitaplar doldurmuşlarsa hep onları upatıp doğru laf etmişlerdir sanırsın! Aşaklık bir nev yalancılıktır. Bunlar kırmızı bir yanağı güle, kıvrır kıvrır saçları sümbülle teşbih ederler. Her ne görürlerse ona bir çeşnili lugat uydururlar. Sankim lafın doğrusunu söylermezler de onları güzel şeylere benzetirler. 'Senin anlıyacağın âdeta lafa piyaz ederler... Böyle şairlerin karşısına geçenler de zarafet olmalıdırlar ki, gül deyince bundan yanağı, sümbülü iştince saçı çıkarsın... Şimdi için farkına geldin? O bey sana «Aşkından sıskalandım. Kirpiklerin içime battı» deorsa sakın inanmayasın ki hakikatıyla bu böyledir deyil... Senin için o nezleye bile uğramamıştır. Lâkin sözde kuvvet olsun için hasta düştüm; öldüm; bayıldım der...

— Anladım; anladım. Mektubun alt tarafında ne var, sen onu söyle...

— Dur efendim. Mektubun sözlerini bu kâğıtta sıraya koymuşum; hep birer birer söyllyeceğim... Yazıcı efendi nâmeyi okudu, okudu hiç bir satırından bir şey ağnıyamadım. O laflar bana âdeta ninni gibi geldi. Uyuklamağa başladım. Bazı çetin kelimeleri yazıcı da anlıyamıyor, dikkisyonere bakıyor, ondan mefhumunu buluyordu. Baktım ki böyle ayrı ayrı kelime yazmakla olmayacak, yazıcıya rica ettim, bana tekmiil bunların hulâsasını topetsin deyil; o okudu toparladı; ben de yazıya aldım; kâğıda koydum; şimdi dikkatli dinleyiniz: «Aşık beyin hanesi kırıkta imiş. «Bir gün sabahın seherinde uyanmış; zaten yüreğindeki «sevdâdan pek de uyuyamıyor imiş ya! O kerte bülbüller «kantolarını bağıryorlar imiş; bizim bey ağlamış ağlamış, «göz yaşları sel kesilmiş; evin içini su basmış...»

— A.. yalan, yalan... göz mü bu, yoksa Horhor çeşme-

di mi?.. Bir insanın vücudu kırba olsa, yine bu kadar su çıkmaz..

— Efendim, şair lâfına tamamiylen inanmayasın demedim? Onlar habbeyi kubbe ederler... On damla ağladığıysa döner on bin litre su döktüm der.

— Ey, sonra?

— İçine bir ezgi gelmiş; yürekten aykırı bir ah salıvermiş. Kırklar inlemiş! Bu aha, karşiki dağlar «he» deyil cevap etmişler...

— Dudu, hiç dağ insana he diye cevap verirmi?

— İşte bu doğrudur; dağ insana cevap verir. Hamamda kubbeye bağırırsan kubbe sesi tekrar sana vermez? Bu da öyledir.

— Ha.. bizde ona sesin aksisi derler.

— Evet, evet... Sesin aksisi... Dağlar taşlar inleyerek bunun sesine cevap etmişler Fakat sen bu bağirtayı duymamışsın... İşte buna kederleniyor, gene ağloor... Dağ duyusun da yârim duymasın... O tınasın da yârim tınmasın der. Haydi gene evi sel basoor... Sonra dönüyor, bülbüle hitap edoor: «Sen, kemânesiyle, tanburasiyle, hanendesıyla bir takım çalgıyı yutmuş gibi bir kuşsun. O ufacık karnına bu kadar takım notayı nasıl sığdırdın? Bu re, mi, fa, sol'u hangi hocadan meşkettin? Meşrebine haryan olmuştum. Bu kadar ustasın, yalnız ağaçlarda, dallarda bağırırsın, nağme edersin... Fakat başka bülbül ile musiki bahsi etmezsin; senin için alaturkanın alafrangadan hiç ayırda yoktur... Aman efendim bülbül! Biraz sus ol da beni dinle... Dünyanın orkestralarını hap edip yutsan gene benim derdlimin makamını o, ezgisiyle bağıramazsın. Artık bunda ötme... Gît cânânemin cumbasına kôn; sesin çıktığı kadar bağır. Sûzinâktan, sûzîdûlden daha yanık makamlardan her ne bilirsen oku...» İşte böyle bu bülbül lafı uzoor; sonra ilkbahara girışoor; çiçekleri tarif edoor; her nerede bir güzel çiçek görse ondan senin kokunu alır imiş.

Fakat hiç bir çiçek senin kadar güzel tasâffün edemez, senin kokunu ne gül, ne erguvan hiç biri veremez imiş.

— Benim kokumun nasıl olduğunu ne biliyor canım?

— Sabahın ilk seherinde yel estikçe senin kokunu bundan alır, oraya götürürmüş... Bu yel onun genzine varınca o kadar haz duyar ve içi gıcıklanır imiş ki, bütün bütüne canı çekilmiş gibi öyle bir kalıp olur, yirmi dört saat teprenmeden yatar kalır imiş...

— Daha neler?..

— Daha neler?.. Daha öyle şeyler ki, ne yazıcı baba anlayabildi, ne de ben yazıya alabildim. Şimdi bu işin şartlık tarafını bırakıp doğrusunu, kabasını istersin? Bu adam senin için kaynar tencereye atılmış istakoz gibi haşlanarak türkü çağırır, sabahlara kadar aman yandım bağırmış...

— İstakozlar haşlanırken türkü mü söylerler?

— Ah efendim, öyle bir keskin ısıklık üflerler ki... Hiç bir usta muzikacı yanık hava tertibinde bunların peşinden varamaz.

— Yandım aman diye haykırıyorsa bunda benim ne kabahatim var?

— Kabahatin çoktur. Sen bir gece usul tertip giderek o beyin gönlünü çalmışsın...

— Hak kuru iftiradan saklasın. Ne vakit gittim çaldım ayol?..

— Hanımım, biraz incel; aklım da vücudun gibi hanıstadır. Bu aklını incelettirmek için kırk gün kırk gece «toros» makinesine vermeli... Sen onun gönlünü sırkattırmış isen gidip de yankesici gibi pantolonunun cebinden çıkarmamışsın. O seni görmüş; gönlü sana akmış; aşıklık lisanınca buna çalmak tâbir ederler. Toprağında rahat yatsın «Bedros» ağa bana alâkalandığı vakit ah o da böyle ne keskin bir aşık idi. Üzerine petrol dökülmüş pambuk balyası gibi alevi yerden göğe varırdı; öyle bir şair idi ki,

herkes ona Samatyanın Lamartini derler idi. Bak benim için ne söylemişti:

Yandırdı beni tatlı gerdanın,
Ki söğüşüne benzer aççı Yordanın,
Sırtı görünsün sıra dendanın,
Dile diyeyim varsa meydanın,
Ah Dudu Meryem, gel eyle kerem.

Dudu bir ah da kendi tarafından çekerek:

— Gördün beyit nasıl olur imiş? Benimki naturasından şair idi; senin aşkın böyle tatlı gustolu bir şey diyebilir? Onun düzdüğü beyitler hep kararından dışarı aykırı laflardır; şimdiki şairlerce naturel söz makbuldür. Bak benimki öyle «o kadar ağladım ki, çeşmelerimden boğan su evi bastı» gibi hakikatten öteye laflar edoor, (Gerdanının) tadını anlatmak için onu söğüşe benzedoor; Söğüşü koyunun gerdanından haşlamazlar? Bu ustalık her şairin hareidir?..

Sırtı görünsün sıra dendanın

Dendan Elenikaca «diş» demektir. «Sırt» sözünde öyle bir zarıflık vardır ki onu herkes anlayamaz. Şair sanki bu sözüyle pişmiş kelleye «alluzyon» etmek istemiştir. Pişmiş kelle mahzun tebessümlü gibi durmaz?

— Aman Dudu, neme lazım bu gerdan söğüşleri. pişmiş kelleler! Kendi eski dertlerini bırak da sen, şimdi benimkine bak..

— Ay efendim, dert derdi kabartır... Aşk üstüne, aşk üzerine söz olur da hiç aşınımı kalbime getirmeden durabilirim? (Geçirerek) Hele dur, içimin fırtınası başladı; gönlümün gözleri açıldı; on yedilik zamanımın türlü çeşit «panorama» sı renk renk içimden geçiyor...

— Duducuğum, mektubu anlat. Pek meraklıyım...

— Ne çabuk meraka tutuldun ay efendim? Şaşkın ispinos gibi böyle ilk kapancaya tutulursan, bu davul kadar vücudun az vakitten dümbeleğe döner. Bak ben aşkıma

unutabileceğim? Mezarında rahat olsun; âlemin durdurulmuş-
dan kaçarak onunla ay ışığının tehna köşelerinde geçirdi-
ğim geceleri unutamam.

— Onları bana bir başka gün hikâyeye edersen: Şimdi benimkini anlat...

— Vay efendim, ne çabuk aldınız verdiniz; artık onun ismi seninki mi oldu?

— Adını bilmiyorum ki söylüyeyim. Ne diyeyim?

— Ütüye ateşi verirsin, kızar kızar, kızar. Gezdiği yer-
yakar, kavurur. İşte seninki öyle ateşlenmiştir; ne dedi-
ğini bilior; ne yazdığım... Senin kocan vardır. Bilmem ki
o da evli midir? Bu sevdânın sonunda bir patırtı çıkacağı
benziyor. Çünkü bak delikanlı mektubunun bitkininde ne
kıyak sözler deor: «Sen muhabbetin bir imarethanesi, ben
de onun kapısında aç dilenci gibiyim. Kovmak ile, sopa ile
gitmem. Çünkü açım, çünkü sevdâna susamışım. İftirakı-
nın hararetiyle içim yanmış, elçerim meyhane mezesi gibi
kavrularak sanki tava olmuştur. Aylarla, yıllarla kapın-
dan gitmiyerek, bin kere «hoşt» etseniz tınmıyarak öyle
oturacağım... Yok, beni mutlak ondan defetmek ister ise-
niz gideceğim yer neresidir bilirsiniz? Doğru akıntı önüne
vararak isminizi telâffuz ede ede kendimi suya bırakaca-
ğım... Gönülmü saran muhabbetinizin bu ateşini ancak
deryanın suları örtabilir.

Dudu, Bedros ağayı hatırlamış olmaktan mütevellit
bir teessür bakiyesiyle boynunu çarpıtıp mahzunâne göz-
lerini süzerek:

— Sanki bu da akıldan pek uzak bir lâf değildir. Alâ-
ka zoruyla kendini suya bırakmış âşıkler çok defa gazete-
lerde okunmuş, görülmüş şeylerdendir.

— Acaba kendini denize atacak kadar bu beyin de
bana muhabbeti şiddetli midir dersin?

— Eh, olabilir ki şiddetlidir...

— Ya biraz evvel o senin için nezleye bile uğramaz demiyor muydun?

— He, evet, diyor idim; böyle işleri en keskin bakıcılar bile kestiremezler; çünkü sevdalıların şeytanları ziya-
de olur; bir akşam bakarsın ki birkaç arkadaşla meyhanede kafayı kurar; o meret içki bir sevdalının karnında, şifede oturduğu gibi sâkin durmaz; haydi bundan kalk, Akıntıönüne git; Saffet Hanımın ismini bağıra bağıra kendini suya bırak, der; bu böyle olur; bir de ertesi günü «Bir aşk meselesi» lağabı altında gazeteler tadiyle tuzıyla birer artikli yazarlar. Artık acaba ne biçim laflar demezler?.. Kalemlerinin ucuna ne yalan gelirse onu yazarlar; sonra ertesi günü «Bizim dün dediklerimiz martaval imiş, sonradan örgendik, doğrusu işte böyle imiş» derler; yalanın şeklini değiştirirler; çok defa oluyor, bir maddeyi beş gazete yazıyor; beşi de başka biçim yazıyor.*Doğrusu hangisidir dersen? Her gazete kendi lâfını hakikattir iddia edoor. Gazeteler bu iş üzerine öyle şeyler hikâye verirler ki, bir Saffet Hanım varmış; kocalı imiş; kadınlar başından ırak, bu hanım kocasının üzerine bir dost tutmuş; artık allern olmuş, kallem olmuş; uydururlar, kondururlar; olmadık laflar ederler; onu yazan kâtip işi romana çevirmek için fikrini süsler süsler kâğıda kor; bir de Dudu Meryem var imiş; bu sevdalıların arasında postacılık edermiş der... İşte âleme bir parmak bal olmak böyle olur; bir de ertesi günler gazetelerde kendimizi görürüz; sen şaşarsın bu Saffet benim deyî?... Ben kızarım o Dudu Meryem bana benzemiyor deyî; «portre» lerimiz işte o kadar bize benzemiyerek hakikate aykırı düşecektir.

Halecanının fazlalığından gelincik gibi kızaran Saffet iki eliyle yüzünü kapayarak:

— Artık yetişir... Aman Dudu sus, şimdi yüreğime iner...

— Yüreğine iner, başına çıkar; bu işin akıbet böyle vartalara düşmesi akıldan pek uzak değildir..

— Öyleyse ne yapalım?

— Yapacak şey bir türüdüdür. İki dersen değil..

— Nedir bakayım?

— Bir uzun müddet sokağa çıkmayız, yalnız otururuz. O karnı aç aşık da kapalı kümes etrafında dolayan sansar gibi her gün butalarda dört dönerek nihayet bir gün usanır; peşimizi bırakır, kurtuluruz.

— Ya bırakmazsa?..

— Biz hiç dışarı çıkmıyarak bunda sus pus oturursak o kiminle bize haber edecektir?..

— Peki, dediğin gibi olsun ama, eğer bu delikanlıdan başımıza bir belâ gelecekse biz ona bulaştık zannederim.

— Efendim, yüreğini kavi tut; sözüme inanol; bir ey, yam böyle duralım, bakalım ne çıkar?

Filvâki Dudunun bu sözü şimdilik ittihaz olunabilecek tedbirlerin en isabetlisi idi; bu mühim sırı ikisi de muhafazaya son derece itinâ göstererek yalnız تنها odada başbaşa kalmadıkça bu meseleden bahse cesaret edemiyorlardı. Fakat Saffetin gönlünde hafif bir emel çırağı uyanır gibi oldu; Dudunun türlü tuhafıklarla okuduğu ve şüphesiz en mühim cihetlerini anlamıyarak yanlış tefsir ettiği mektupta Saffet, aşıkının perestîş ciddiyetini ispat edecek kanaat verici cümlelere tesadüf etmedi. Etse bile böyle mühim bir meselede kanaatbahş olabilecek sözlerin mantıkî mahiyetlerini tâyin iktidarından zavallı kadın çok uzaktı. Dudunun hususî şivesiyle sayıp döktüğü o ittiratsız irtibatlı söz yığınından Saffetin zihninde kalanlar ilân; aşk eden beyin sabahleyin dağlara karşı ah nâraşıyla haykırarak bütün dağların inlediği, sonra haneyi su bastığı, ayrılık ateşi ile zavallının bir tencerede haşlanan istakozun azabını çektiği, iltifata nail olamazsa kendini akıntıdan denize atacağı, kabûlinden şeyler, ve yerden göğe

alevler nev'inden acib hayalât ve yakıcı şekillerdi. Hep bu sözler garâbetlerine şaşılacak birer lâfize tarzında söylenmiş olsa bile Saffetin hoşuna gidiyordu. O âna kadar hiç bir erkek tarafından böyle ilânı aşka muhatap olmamış, hele kocasından bu yolda bir iltifat hiç görmemişti.

Bu genç beyin bu derece külfet ihtiyariyle çiçekli kâğıtlara nâme yazmasına, hele sokaklarda Dudunun arkasından ağlamasına ne mâna vermeli? Mutlaka bunda bir iş var... Acaba zoru nedir? Bir erkek bir kadına alâka ederken nasıl eder? Saffetin eski hikâyelerde dinlediği gibi mi olur? Ferhat, Şirini görünce o saniyede can-ü dil-den vurularak elinden boya çanağını düşürmüştü. Bu âşıkane vak'anın hiç de aslı olmasa, böyle ismiyle, resmiyle, beyitleriyle kitaba yazarlar mıydı? Âşıklık iddia eden bu bey, Saffeti nasıl görmüş? Boya çanağını nereye düşürmüş?..

Saffet Hanım işte böyle düşünüyor, mümkün değil bu meselenin bir ucunu, kenarını bulamuyordu. Nihayet başına iki yumruğu ile vurarak:

— Ah, ben ne alık karıyım?.. Bak bana dair neler olmuş da haberim yok. O delikanlı elbette beni bir yerde görmüş! Kim bilir, ızarret de etmiştir. Ben görüp anlamamışım ki... Ben kadın iken o beni görmüş de apâşikâre erkeği ben görememişim... Tüh! Alık Râziye... Acaba çok güzel mi? Bir kerecik ben de onu görsem!..

Nâmeyi yazanı bir kerecik olsun görmek merakı Saffetin kalbinde yerleşti. Acaba saçları sarı mı? Gözleri elâ mı? Boyu uzun mu? Bir hayli müddet bunları düşündü. Sonra birdenbire aklına Dudunun şu sözleri geldi:

Bir akşam meyhanede kafayı tutar da «Saffet Hanım» nârasıyle kendini denize atar... Ertesi sabah bütün gazeteler bu felâketi yazarlar, Saffetin ismi ağızdan ağıza dolaşır... Her tarafa yayılır. Bilen bilmiyen, anlıyan anlamı-

yan bu vak'ayı bin türlü tefsire kalkışır. Kim bilir ne kadar dediler kodular olur?

Bu düşünceler tesiriyle Saffete tatlı bir ürküntü geldi. Böyle bir vak'anın zuhûrunu hem arzu ediyor, hem etmiyor gibiydi. Öyle bir gencin zıyâna sebebiyet verdiği için bazı kimselerin ta'n ve lânetine döşar olacak, fakat çoğunun da tecessüs nazarlarını, belki de hayretini celbedecekti. Bu Saffet Hanım kim bilir ne kadar güzel bir kaddan imiş ki, sevdasının belâsına uğrayan bir delikanlı, ateşinin teskinini denizin dibinde aramakta muztar kalmış.. diyeceklerdi. Zevci Hâmi Bey bu vak'ayı belki metresinin evinde gazete okurken öğrenerek şaşacak, o âna kadar hüsn-ü ândan, cazibeden mahrum zannettiği zevcesinin işte böyle ne mertebe canlar yakıcı bir kadın olduğunu anlıyacak ve ihtimal ki gönlünde bir kıskanma payda olacak ve o tesirle Saffetin kıymetini takdir edebilecekti.

Zavallı Saffet pencerenin önünde güneşin aksiyle denizin yüzünde yekdiğerini tâkiben kıvılcım gibi kaynaşan dalgaların sahile çarparak kırılışlarını seyrederken, işte böyle dalıp gidiyor, sonra yavaş yavaş aklını başına toplamaya uğraşarak:

— Kocam beni sevecek diye ilin delikanlısı niçin boğulsun? Yazık değil mi?

Tecessüfiyle bu düşüncelerinden nedamet beyan ediyordu. Şu acılı düşünceleri gece rüyalarında birer hakikat şekline giriyordu. Gâh aşkını rıhtımdan denize uçarken görüp «Yazıktır sana a zavallı!» feryadıyle sukutunu men'etmek için eteğinden sarılmağa koşuyor, o halecanla soluk soluğa uyanıyor. Gâh, çayırda, koruda, vapurda, her yerde tâklibinden kurtulamadığı bu delikanlının lisanı tecavüzlerinden bizâr olarak onu oldukça dürüst kelimelerle tekdire kalkıyor, bu azarlamalardan müteessiren aşkının gönü kırılgınlığı ile çekilip gittiğini görerek söylediğine

pişman oluyor, «bana darlıp gıtme sevgilim, ben lâtilfe ettim» âvazıyla arkasından koşarken gözlerini açıyordu.

Pek me'yus kaldığı akşamlar oğlu Rifkuyı mürebbiyesinin odasından alarak koynunda yatırmak isterdi. Fakat çocuk validesinin bu dâvetine karşı ekseriya şu cevabı veriyordu:

— Ben annemin odasında, koynunda kalmak istemem. O geceleri bağıyor... Sonra gözleri kapalı iken beni kollarıyla o kadar sıkıyor ki, kemiklerim kırılacak zannediyorum...

Saffet, çocuğunun bu reddinden de me'yus olarak:

— Babasının oğlu değil mi? Bak daha şimdiden o da beni istemiyor.

Zavalı kadın işte böyle acılı bir hayat geçirmekteydi.

Bir gün Hâmi Bey yahya uğradı. Validesiyle bir odaya kapandılar. Epey bir müddet görüştüler. Saffet birkaç zamandır yine kaynanasının hâlinde bir garâbet, bir fevkalâdelik görüyor, Nedîmenin her gün İstanbulla inerek bir takım kutular, çakınlar, mahfazalarla avdetini pek de iyi mânaya hamledemiyordu. Hanım, hizmetçi beyninde bir telâş, bir fısıltıdır gidiyordu. Acaba yalıda yine ne dolap dönüyor? Neler oluyor? Merakı dâvet eden bu ahval üzerine ana oğulun kapalı bir odada uzun uzadıya görüşmeleri Saffet bütün bütün kuşkulandırdı. O gün Nedîmenin yine İstanbulda bulunmasından büstifade gelin hanım, kaynanasıyla kocası Hâminin gizli görüştükleri, odanın kapısı önünü hizmetçilerin, halayıkların, gezintilerinden boş buldukça kulağını anahtar deliğine vererek içeriğini dinliyordu. Oda büyük olduğundan lâkurdılar pek iyi işitilemiyor, bir mırıltı gibi geliyordu; yalan yanlış ancak şu kadarını farkedebilirdi: İçeride ana oğul beyninde paraya müteallik oldukça halecanlı bir bahis cerchan ediyor, çiftliğin bir hissesi sekiz bin liraya terhin ediliyor. Bu sekiz bin lirayı acele lüzumuna mebni Hâmi almak istiyor.

Valdesi buna şiddetli itirazla o aralık kendinin paraya mübrem ihtiyacı bulunduğunu söylüyor, oğluna bu paranın ancak nüsfini, evet, yalnız dört bin lirasını verebileceğini kat'i bir ifade ile anlatıyor, sonra mırıldılar yükseliyordu. İş ne netice aldı? Saffet orasını anlayamadı; niha yet Hâmi odadan alı al, moru mor bir çehre ile çıktı; doğru odasına gitti; oradaki kilidli dolabını açarak ortaya bazı evrak döktü; bunları karıştırmaya başladı; telaşla bir şey, besbelli mühim bir kâğıt arıyordu. Validesinin yanından Hâminin böyle ateş gibi bir sımâ ile çıkması, ana oğul arasında kızışan meselenin iki tarafça memnuniyeti mucip olacak bir suretle itilâfla bitmediğine delalet ediyordu.

Saffet kendi kendine:

— Anası kim bilir, yine hangi herife para yedirecek? Oğlu da o menhus metreşe götürececek.. Galiba uyusamadılar. Birbirinizi yeyiniz inşallah... Fakat benim ne kabahatim var ki, bu kepazelerin arasında böyle ezilip duruyorum. Dur şu kocam olacak herife bugün biraz söyleyeyim... Bu nedir efendim? Artık sizden çektiğim?..

Dedi; kocasının etrafında dolaşmaya başladı; Hâmi, zevcesine sahte, zoraklı bir iltifatla, nüvâzişkârâne bir iki söz söylemek istedi; ağızdan döküle döküle edilen bu iltifatların samimiyetsizliğini Saffet hissederek hiç bir cevap vermedi; zavallı kadın serzenişe nereden başlamak lâzım geleceğini bir türlü tâyin edemiyor; öyle dalgın dalgın, şaşkın şaşkın dolaşıyordu. Zevcesinin böyle bir şey söylemeden bir karış suratla etrafında gezinmesine gönlündeki ağırlığın tazyikiyle Hâmi uzun müddet tahammül edemedi; o iltifat nikabını yüzünden yarı sıyrarak dedi ki:

— Hanım, tepemde öyle gezinmeyiniz; zihnimizi şaşırtıyorsunuz; meşgulliyetim mühimdir; biraz odadan çıkınız..

Bu ufak tekdir Saffet için bir tazallüm vesilesi oldu.

Çehresinde muktedir olabildiği kadar bir inflal eseri göstererek kaşlarını çatıp dudaklarını uzatarak:

— Öyle ya!.. Beyefendi hazretlerinin bu yalıda karısı mı var? Çocuğu mu var? Üç ayda bir defa akıllarına gelmez. Onları görmek, bir kerecik hatırlarını sormak, öldünüz mü? Kaldınız mı? demek lâzımunu hissetmezler. Böyle yılda mayısta geldikleri zaman da mühim bir meşguliyet için gelirler. Karılarını odadan dışarı koğarlar. Hah hah hay!.. Bu mühim meşguliyete güleyim bari!..

Hâmi, azim bir istigrap ile başını çevirdi. Henüz oturduğu koltukta iki eliyle göğsünün fistolarıyla oynayarak yerinde adım sayan bir nefer gibi ayaklarının birini kaldırıp diğerini indirerek söz söyleyen zevcesinin bu küstahça tavrını yukarıdan aşağıya kadar bir süzdükten sonra:

— Maşallah hanımefendi; ben görmiyeli çok açılmışsınız... Küstahâne söz söylemekte de ilerlemişsiniz...

— Açılırim zâhır... Şu karşık kömürcü gemisinin her gün çuvallarını saya saya gönlümü karartacak değilim ya?..

— Evvelleri biraz utanırdım. Bu sıkılman terbiye yerine geçerci. Yavaş yavaş bu halinden de eser kalmıyacak, tamamiyle arsız bir çocuğa benziyeceksin.

— Neye olayım arsız çocuk... Pekâlâ hanımum, kadını...

— (Ac: bir tebessüm, keskin bir istihza nazariyle) Sübhânallah.. sen de kendini kadından mı addediyorsun?

— Ya kadın değil de erkek miyim? Çok şükür sizin Beyoğlundaki kapatmanız gibi «matmazel» değilim. Onun gibi kepaze hiç değilim...

— Sus terbiyesiz... Keşke onun attığı tırnağına benzesen...

— Neye benziyeyim o murdar karının tırnağına?.. Hem işittigime göre onlar tırnaklarını kesip atmazlarmış.

Kavga ettikleri zaman âşıklarının yüzlerini tırmalamak için cadı gibi uzatırlarmış...

— Defol karşımdan, devanası...

Saffet, kocasının bu son tahkirine karşı müntekimâne bir kahkaha kopararak:

— Aman efendim, yavaş gel.. Sen ne anlarsun güzel-den? Tabiatısız.. Sen öyle sarartma, zibidi, suska, verem simâh karılardan hoşlanırsun.. Herkes benim gibi tombula bayılıyor.. Gelen mektubu göstersem de bir okusan?.. Delikanlının biri aşkımdan par yanıyor par tutuşuyor.. Ahundan dağlar inliyor, gözünün yaşı dereler gibi revân oluyormuş.. Hem de senden bin kat güzelmış.. Kıymetimi bil, yoksa ha!.. Ben sana haddini bildiririm...

Demek istedi. Bu sözler zihninde dolaşırken yutkundu yutkundu, gözlerini birkaç defa açtı, kapadı. Bir türlü cesaret edemedi. Bilmukabele kocasını tahkirde bu cür'eti gösteremedi. Yalnız anlaşılmaz bir homurtu, inilti ile odadan çıktı. Sekiz on adım yürüdü. Bu sükût, bu huzur, aksülâmelinin tedri ile haykıra, haykıra sofaya düştü, bayıldı. Kocasının Beyoğlunda metresi bulunduğu sözü çalkı Saffet bir iki defa daha bayılmıştı. Fakat zavalının bayılması o yalı halkınca telâş uyandıran bir hâdise değildi. Oradan buradan hizmetçilerin, halayıkların arasında «Gelin hanım yine bayılmış» sözü yayıldı. Fakat buna karşı gösterilen teessürler.. işitilen sözler hemen şunlardı: «A.. birkaç zamandır o da bayılmayı âdet edindi. Acaba kimi korkutacak? Beyini mi? Kaynanasını mı?.. Tamam; sanki onların umurundaydı. Bayılma değil ya, ölse bile onların vazifesinde olmaz! Kocanın metresi var diye şimdi bayılacağına, vaktiyle o da beyni sıkı tutaydı...»

Bununla beraber bir iki hizmetçi ile Dudu, baygının yanına koştular; Dudu, Saffetin yüzüne su serperek:

— Hiç de böyle mermer yürekli koca görmemişim!..

Buraya üç aydan bir gelir... Onu da birkaç muzı laf ederek karısını böyle bayılttırmak için gelir. Hele bir kerek bakınız efendim... Bu ne hoşor vücuttur? Bu ne kaymak gerdandır? Bu zavallı Saffet, kıymet bilir bir erkeğin eline düşseydi; bunu «lor» peyniri gibi ekmeğe katık eder; fakat gene doyamazdı... O metres dedikleri sarı, kuru frenk karısı bunun yanında ıcar ile tutulmuş sürücü beygirine benzer...

Dudu hem böyle söyleniyor, hem de hizmetçilere getirttiği kolonya şişesinden azar azar kendi uvucuna dökerek Saffetin şakaklarına, kulaklarının arkasına, bileklerine sürüyor; bir taraftan da iki damla lokman ruhu damlatmış olduğu yarisına kadar su dolu bardaktan birkaç yudum içirmeğe uğraşıyordu.

Bir müddet sonra Saffet kendine geldi. Hava aldırıp bıçarenin merakını, teessürünü dağıtmak için Meryem koltuğuna girdi. Bahçeye çıkardı. Ağır ağır korunun yamacındaki vaktiyle papağan kafesine takliden inşa ettirilmiş küçük harap köşkün yanına kadar gittüler. Saffet oradaki demir kanapeye yaslandı. Duduyu da yanına oturttu. Etrafına bakındı; bakındı, gözlerinden bir ye's göz yaşıdır boşandı. Meryem teselli için son talâkatini kullanarak:

— Ben seni buraya ağlayasın dey! getirmedim. Öyle çapkın herifin sözünü içine dert ederek ağlayanın acaba aklı vardır?..

— A Duducuğum, bana nasıl hakaret etti, bilsen? Ben o musibet karının murdar tırnağına bile benzemezmişim...

— Hâşâ sözüm tavandan dışarı!.. Hoşt edesin o frenk kaltağının köpeğine... Metresinin tırnakları amanının gözlerine girsın...

— Bey bir öfkeli, bir öfkeli ki... Artık sorma...

— Esbabı nedendir acap? Metresiylen hır ettiler dersin?..

— Bir para meselesinden dolayı anasıyle bozuştular zannederim...

— Ah anası... Ah anası... Zannedersin sanki parayı su gibi içer... Gene pek bozuk tertip bir dolap dönoor.

— Dudu, artık çekecek hâlim kalmadı. Bugün boşanacaktım. İki lâkırda daha fazla söylemiş olaydım bırakacaktı. Fakat sabrettim.

— Çok güzel ettin efendim. Aranızda bir de yavru vardır. Sizin gibi namlı familyalara hiç boşanmak yaraşır?

— Bu adamdan bana hayır yoktur. Er, geç bu beni boşayacaktır. Fakat intikam alarak boşanacağım. İşte bugün sabrettiğimnin sebebi de bu...

— Bu lafı senin pak vicdanına veremem efendim. Onun anası da, oğlu da birer türlü derde bulaşmışlardır. O bela onlara yetişir de artar bile... İntikam çıkarmak ne olacaktır?..

— Mümkün değil; ya ölürüm, ya bu Hâmi Beyi pişman ederim. İntikamımı alacağım, sen de bana yardım edeceksin...

— Benim başımı da derde sokacaksın?

— (Hıçkırma hıçkırma ağlıyarak) Bana bâri sen acı da ricamı reddetme... İşte ne hâle geldiğimi görüyorsun!..

— Geçen gece üryamda bir mandıra köpeği bana dişlerini göstererek «hav» edoordu. Bugünlerde bir sıkıntı geçireceğimi bundan anlamıştım. De bakalım, lafın hangi tepelerden dolaşıp hangi düzlerde duracaktır?

— Artık bunun tepesi düzü filân yok. Yarın sabah beraber İstanbula gideceğiz. Çiçekli kâğıtlar alacağız. Güzel bir cevap yazdıracağız. Bana âşık olan beyefendiyi çayırda bulup vereceksin.

Dudu birkaç adım geri fırlıyarak kemallî istîğrapla:

— Üzerine nâbet gelmiştir de ne dediğini bilmoorsun. Seni hoca efendiye götürüyüm, birkaç «püf» etsin... Hafifliktir, biraz aklın başına gelir...

— Aklım başımda elhamdülillâh. Ben o heriften öcümü alacağım. Nikâhında iken üzerine bir erkek seveceğim. Beni eliyle bir gün tutacak. Ondan sonra bıraksın, artık gam yemem.

— Sen ondan öcünü hırsını çıkaracağın dey! bana ne oloor? Şimdiyecek boynuz kaşıkla yemek bile yemez iken onu başıma takınacağım?

Saffetle Dudu arasındaki bu mücadele tamam üç gün sürdü. Meryem olanca inandırıcı talâkatıyla genç kadını bu yolsuz intikam fikrinden vazgeçirmeğe uğraştı; muvafak olamadı. Saffet yalnız başına sokağa çıkarak her işi kendi kendine göreceğini kat'iyen bildirdi. Nihayet Dudu:

— Hiç ben seni bir başına bırakırım ki o ihtiyar kurda benzeyen yazıcı babanın odasına gidesin. Bana o kadar çene eden herif seni görünce boğaz rahatlığı şeker gibi iskarpinleriyle yutmağa kalkar. Ah bu ne derttir ki böyle başımıza döndü dolandı?... Bari ki gidecek isen... Mutlak ki gidecek isen hiç olamsa ihtiyatlı olalım. Tebdil kıyafet gidelim. Ben de bir çarşaf koyayım. Yüzüme kalın bir peçe geçireyim... Kimse bizi tanımasın.

YAZICILARA

Zevecî Hâmi Beyle atıştıklarının haftası içinde bir gündü. Saffet Hanım, hizmetçisi Meryem Dudu ile siyah gron çarşaflara bürünerek yüzlerini kalın peçelerle sıkıca örtterek üç buçuk vapuruna yetişmek üzere kendilerini iskeleğe kadar isâl için yalının rıhtımına celbettirmiş oldukları kayığa yanyana bindiler.

Kayınvalide Fîrûze Hanım, kendi sevda alış veriş i ile, oğlu ile aralarında zuhur eden mühimce bir para meselesi ile, o kadar meşguldü ki, birkaç zamandır gelini Saffetin hal ve hareketinde hâsıl olan bu me'mulün fevki tebeddül, böyle Duduyu çarşafliyerek esrarengiz tavırlar, mahremâne fısıltılarla yalıdan çıkıp gİtmeleri bir lâhzacık olsun nazarı dikkatini celbetmedi.

Hanım, hizmetçi vapura girdiler. Dudu zayıf ellerine güderi samâni eldivenlikler giyerek vücudunun her noktasını yabancıların tecessüs enzârından gizlemişti. İnce boyu ile kırta kırta yürüdükçe Saffet yanında İri yarı görünerek şeklen beyinlerinde bir tezat peyda oluyordu.

Dudu son moda bir hanım kıyafeti almak için yarı yarıya eğreti saç ilâvesiyle tepesine yaptığı topuzun üzerine çarşafını başı ok resminde bir altın İğne ile eli böyle işlere yaraşan bir halayığa iğneletmişti. Çarşaftan kabaaran bu guguriği üç kanatlı aynada uzun müddet temaşa ile kendine pek yaraştırmış olduğundan, acaba çarşaf oynadı, süsüm bozuldu mu merakıyla ikide birde elini tepesine götürüyordu.

Hanımlara mahsus yan kamarasını boş buldular, oraya girdiler.

Kamaranın kapısını örter örtmez Dudu dedi ki:

— Bu işde pek büyük taaccübe kaldım. Bu zavallının bizim yolumuzu kollamaktan başka bir işi yoktur acap?

Saffet telâşla:

— Kimin?..

— Sana alaka beyan eden beyefendinin...

— Ay üstüme iyilik sağlık; yine burada mı?

— İskelede duroordu, bizi görünce vapura girdi.

— Hani bakayım? Hani bakayım?.. Göster... çabuk... göster. Nerede?, Hangisi?..

— Bu kadar telaşa düşme ay efendim!.. Daha beyin yüzünü görmeden ısıtmasına uğradın?.. Bizi tanıdı dersin?.. Beni tanıyamamıştır; peçem kalındır. Biçimim de nazik tertiptir; bir erkek bu vücutta yüz kariya rastlanır; fakat sen çarşafının içinde, dünyanın karlı tepesini keşfe giden «Andre»nin balonuna benzoorsun; sekiz çarşafa girsen gene tanınırsın..

— Dudu çalçeneliği sonra et canım... O bey hangisi? Şimdi onu göster.

Dudu, dahile bakan kamara penceresinin perdesini cüz'ice aralık ederek dışarısını gözden geçirdikten sonra:

— İşte, mefkî tarafının ucuna, bizim kamara ile karşı bekarşı oturmuş... Gözlerini buraya dikmiş iltifat bekliyor. İşte gözülkoor ki bizi tanımıştır.

Saffet halcecanla perdenin aralığına gözünü uydurarak:

— Ha şu karşıda... Parmaklığın yanında uca oturan mı?..

— Gözlerin aydın olsun; he, işte odur... Senin için çetmelerinden su boğanıp da ortalığı sele boğan beyefendi...

Saffet kekellyerek:

— Sevimli delikanlı...

— Sevimli de ne sözdür efendim? Düpedüz kıyak bir

gençtir vesselam. Yanaklarına pembe pembe kan oturmuş.. Gözleri birer siyah üzümdür. Ter bıyıkları kaş gibidir. Her şeyi güzeldir. Lakin arsızdır. Git demekle gitmoor. O, ufak üzüm gözlerden bu kadar yaş nasıl çıkooor anlamoorum? Fakat hanımım, artık perdeyi kapa. Şu tarafa otur. Farkına gelirse ki ona bakoorumz deyi; şimdi çeşmelerinin musluklarını açar; makinelere kadar vapuru su basar.

— 'Ammma ettin ha, Dudu!.. Biraz daha bakayım, ne olur?.. Ben baktığımı ona göstermem.

Vapurun yanaştığı diğer bir iskeleden yan kamarasına bir takım yabancı hanımlar geldi. Dudu ile Saffet percerenin önünden çekilerek sözü kesmeğe mecbur oldular.

Saffet, aşıkının kaç gündür tahayyül ve iştiyak nazarında cisimlendirmeğe uğraştığı gibi sarı saçlı, mavî gözlü, uzun boylu bulmamıştı. Hayli gecedenberi zihnini tenvir, âsabını tehiz eden o gönül, alıcı hayal ile perdenin aralığından şimdi gördüğü bu hakikat beyninde güzellikçe çok fark vardı. Fakat muhayyilesinin özene bezene ihtirâ ettiği o hayal, biraz evvel meşhudu olan hakikate karşı birdenbire inhilâle uğradı; dağıldı; şimdi gönlünde onun yerine perdenin arkasındaki çehre kalmı oldu. O dakikada aşıkının pembe çehre, siyah göz, ince bıyıklarındaki letafete, cazibeye bin hayali fedâ ediyor, dünyada erkek nev'ine mahsus güzellik heykeli tasvî lâzım gelse ona model ancak Dudunun gösterdiği o çehre olabileceğine hükümde tereddüt eylemiyordu.

Sevilmekte, şüphesiz sevlmekte, itimatla sevlmekte mânen, maddeten ne büyük bir hayat tesliyeti vardır? Dünyanın bütün canfersâ elemlerine, bütün tahammülsüz koderlerine karşı koyacak her lisanda yalnız şu kelimelerdir: «Sevmek», «sevlmek»... Sevlildiğine kanaatle sevdığını hisseden bahtiyardır. Gençliğin, hayatı uzun bir muhabbet gibi gören gençliğin hep o yakıcı göz yaş-

ları buna inanmamak yüzünden dökülmüyor mu? Bütün hayalât semâması dolduracak işte yalnız şu kelimeler değil midir? «Sevmek», «sevilmek» hayatın boşluğu, melâl fezâsı bu iki kelimecikle doldurulamazsa gençlik altın kanatlarıyla hayal asûmânında artık uçamaz, belki çırpınır. Artık onun nağmeleri tabiatın ahenginden alınmış bir terâne değildir. Acı bir tazallüm feryadı, bir şikâyet vâ-veylâsıdır.

Zavallı Saffet, zevcinden evvelâ yürek dondurucu bir lâkaytlık, gitgide dayanılmaz bir nefret yüzü gören bu kadın şimdi âşıkını düşündükçe kendinde bir muhabbet sıcaklığı buluyor, hayatının o melâl ummânını artık sevda ile meşhun görüyor; dünyada, ömürde büyük bir lezzet bulunduğunu anlıyor, artık sevildiğini hissediyordu. Kendini kalbinin boşluklarının istiâb edemeyeceği bir meserret inbisatı istilâ eylemiş, bulunduğu kamaraya değil, dünyalara sığamayacak gibi bir hâle gelmişti. Saffet ömründe hissetmediği bir şeyler oluyordu. Ayıp olmasa da, kamaraya giren o yabancı kadınlara: «Hanımlar, duydu-nuz mu? Beni bir bey seviyor, benim için yanıyor, ölüyor, bayılıyor. İşte kendisi de şurada erkekler mevkîinde oturuyor. Perdeyi azıcık aralık etseniz görebilirsiniz. Haydi bakınız, bakınız da güzel mi, değil mi? Bana doğrusunu söyleyiniz» demek istiyordu.

Saffet bu düşüncelerde idi; Dudu ise Köprüye çıkınca bu sırnaşık âşıkın tâkibinden yakayı nasıl kurtarmak kabîl olabileceğini düşünüyordu; nihayet vapur Köprüye yanaştı; Müstakın Saffeti tanıdığına Dudunun hiç şüphesiz yoktu; lâkin o kalın siyah peçe altından kendinin tanılıp tanılmadığını bilemiyordu. Eğer muaccez âşık, Duduyu tanıyamamışsa Saffetin yanında yabancı addedeceği bu çarşafli kadının mahremiyetinden çekinerek belki kendilerini tâkibe kalkışmaz muhakemesinde bulundu.

Halk vapurdan boşanırken bunlar da kamaradan çık-

tılar; Dudunun tahminî doğru çıktı; çünkü Müştakın bakışından, tavrından Saffeti tanıyıp Duduyu tanıyamadığı anlaşılıyordu. Erkek kadın kalabalık birbirine sıkıştı. Uğultuya benzeyen bir şamata arasında kısa fâsıla ile mevki memurunun «Acele etmiyelim hanımlar, erkekler çıkın» sadası iştiliyor, arada bir çocuk ağlaması, «hamal ister mi? Hamal?» sesleri hafif bir iltim gürültüsüne karışıyordu.

Mevkîsiz taraftan hücum eden kirli, ağır ağır hamal kokar bir halk, göğsü ile, koluyla, elıyla süslü bir beyi, temiz bir mösyöyü, lâtif kokular neşreder bir madamı, zarif bir hanımı iterek kakarak yürüyordu. Hamal, rençber, bahçıvan kıyafetli bazı herifler, arkalarındaki koca bir küfenin, yahut murdar bir döşek yorgan tomarının, hâsılı bunlara benzer hacimli, müteaffın bir yükün o kalabalık içinden belki bir metre mîk'abı yer açarak geçtiği esnada etrafında husule getirdiği sarsıntıyı, itmeyi kakmayı diğer nevi hasarı düşünmiyerek pervâsızca yürüyorlardı.

Önde bulunanın dört parmak yürümesine ayak uydu-rarak ilerlemek suretiyle bir telâş içinde ağır ağır akan bu halk arasına Duda ile Saffet de girdi. O vakte kadar alargada duran Müştak önünden Saffetin tamam geçtiği esnada akına dahil oldu.

Elindeki on günlük bayat simitleri, kurabiyeleri göstererek imrendire imrendire ağlatacak çocuk arayan kahvecinin «Sıcak simit, peynir, taze sakız kurabiyem, Urus bademi, limon şekeri...» nidalarıyla matahını saymakla kanaat edemiyerek vapur hademesinin ahaliye «Haydi efendim yürüyelim» ihtariyle ettikleri istiskale rağmen «Kahvecis, sucis» sadalarıyla halkı el'an kahve içmeğe davet ettiği de hayretle iştiliyordu.

Müştak ötekini kaktı, berikini itti; Saffete kadar yaklaştı. Duda kendini öldürmemek için önüne bakıyor, hiç sesini çıkarmıyordu. Saffet arkasından gelenin o bey ol-

düğünü gördü. Aşıkının kendine bu kadar yaklaştığını, çarşafına sürtüldüğünü hissettikçe o insan akıntısı arada bir dalgalanarak vücut vücuda bir müsademe, hattâ taz-yik vukua geldikçe gelln hanımı serâpâ bir halecan, bir ra'şe yakalıyordu.

Müştak onları hiç tanımaz yabancı bir erkek gibi du-ruyor, söz atmak cür'etkârlığında bulunmuyordu.

Çok sürmedi; Köprüye çıktılar. Müştak hakikaten Du-duyu tanıyamamıştı. Onu mahremiyetinden korkulur bir yabancı zanniyle o zamana kadar hüsnü idare etmiş oldu-ğu bu ilânı aşk keyfiyetinde bir falso harekette bulunma-mak için artık kadınların yanına yanaşmıyarak çekildi, gitti. Hanım, hizmetçi de Köprü başından bir arabaya bin-diler. Dudu arabada peçesini biraz sıyrıp geniş geniş bir nefes alarak:

— Hele elinden kurtulduk. Nasılsa bugün peşimizi bı-raktı. Şaşıyorum, bu bey acap bizim köyde oturor?... Hiç işi gücü yoktur da her gün, her saat bizim vapura bindi-ğimize gözetloor?

— Aman sıkıldım. Kan ter içine battım... Bizim köyde eveli hiç böyle bey yoktu. Bu yeni türedi. Galiba bu sene buraya gelmiş olmalılar. Fakat Dudu, çiçekli kâğıd: nere-den alacağız? Keşke Beyoğlu'na çıkaydık...

— Ondan Beyazıtta kâğıtçılarda vardır.

— Pek zannetmem. Beyin bize gönderdiği nâme kâğı-dının örneğini İstanbul'daki kâğıtçılarda bulamayacağız zannediyorum.

— Ona örnek olmasın da başka çeşit olsun. O bize ka-melya gönderdiyse biz de ona menekşe karşılık ederiz.

— O kâğıdan san'atı yalnız çiçekli olmasında değildi. Dikkat ettin mi bilmem? Başka bir mârifeti vardı.

— Hayır, dikkatinde olmamışım. Başka marifeti nedir ki?..

— Koklanıldığı zaman tıpkı zambak gibi kokuyor.

— Natürel çiçek gibi koku da veroor? Ah, ne zaman kokladın da taaffün eder olduğunu duydun?

Böyle konuşurlarken araba da Beyazıda geldi. İndiler. Baş taraftaki dükkânlardan birine yaklaşıp arabayı sarıklı, sarı sakallı bir zatın önünde durdular; Dudu eğilip yavaşça:

— Efendi, mektupluk kâğıt vardır?

Dükkân sahibi şatrançlı bir kutu çıkararak:

— Hangi neviden istiyorsunuz? Âdi mi, vasat mı, âlâ mı? Çok şükür dükkânımızda hepsinden var.

Dudu — Aylâ bir şey olsun efendim.

Kâğıtçı — Âlâmdan mı olsun? Pek güzel, (mavi zemin üzerine çiçekli diğer bir kutu çıkararak) İşte efendim; en âlâ İngiliz kâğıdı, işte budur; bakınız, kutunun üzerinde yazar; İngilizce bilerseniz okuyunuz; bunu İngilterede bir fabrika çıkarır; yalnız biz getirtiriz; diğer buna benzer gördükleriniz taklittir.

Dudu — (Sıkılarak) Efendim; biz posta mektupluğu için istemooruz; hanıya çiçekli, zarif «nev» leri vardır?

Kâğıtçı hafif bir tebessümle:

— Ha, anladım; siz çiçekli, nâmelik kâğıt istiyorsunuz...

— (Yavaşça) He, evet...

— Ondan da var...

Kâğıtçı yaldızlı, çiçekli, kabartmalı birkaç nev'inden çıkarır; Dudu bunları birer birer kokliyerek:

— Efendim, bunlar taaffün etmoor. Kokar olsun...

Kâğıtçı sırtarak:

— Bende olan işte bunlar; kokarı yok. Mutlak taaffün ederini arıyorsanız Balat çarşısına gidiniz... Buradan iki dükkân aşağısına da bir sorunuz; belki orada vardır.

Bu tavsiyesi akabinde kâğıtçı, aşağıki dükkânlardan birine bağırarak:

— Sabri Efendi... Bak, müşteriler geldi. «He, efendim,

kokar olsun» diyorlar. Bunlar karşı malı ama, tebdili kı-yafet çıkmışlar. Bir «dalavere» leri var. «Kokulu» nâmelik varsa çıkar; pek paranın gittiğinde değil... »

Kadınlar giderlerken arkalarından kâğıtçı:

— Biri sağlam karşı gülü... Ötekine bak, karaman kuyruğu gibi bungıldıyarak yürüyor... He maşallah!.. «Kâ-ramanın koyunu, sonra çıkar oyunu...»

Kâğıtçıların bu yolda alaylarına hedef ola ola dört, beş dükkân dolaştılar. Nihayet «kokulu» nev'inden çiçekli birkaç zarf aldılar.

Şimdi mühim ve müşkül olan, nâmeyi yazdırmak ci-heti kaldı. Dudunun kendince Küpçüler sokağı, namını verdiği mahalle doğru gittiler. Mâhut yazıcı barakalarını birer birer gözden geçirerek yukarıdan aşağıya bir boy yürüdüler.

Bu bir sıra yazıcı dükkâncıkları cidden temâşaya şa-yandır. En büyüğünün içinde bir insan iki kolunu açarak rahat rahat gerinemez, demekle, bunların vüs'atsızlığı hakkında sahit bir fikir verilmiş olamaz. İstanbul tram-vay arabalarından birini ortadan ikiye bölsék, bunlara ku-yâsen çok geniş iki dükkân vücuda gelmiş olur, tarifi de maksadı izaha pek kifayet etmez. Bunlardan ikisini, belki de üçünü bir öküz arabasına yükleyerek istediğimiz yere kolaylıkla nakledebiliriz, demiş olsak, bu dükkânlarla ay-rıca bir sandık, bir tahta balya, veya ambar beynindeki müşâbehete nisbeten biraz yaklaşmış oluruz.

Beyazıt camlinin güvercinler kapısına karşı gelen Acem kâğıtçı dükkânlarının arkasındaki sokakta, bu kâ-ğıtçı dükkânlarının arkasını teşkil eden duvarın önüne tarif etmek istediğimiz yazıcı barakalarından sekizi onu birer sandık gibi yanyana bir sırada dizilmiştir.

Kırmızı; aşı boyasına, sair renklere boyanmışları da vardır. Hemen cümlesinde menfez namına ancak iki karış murabbarında teker pencere ile bu pencerelerin iki misli-

ne müsavi birer kapıcık görülür. Pencere namını vermek-te biraz cömertlik ettiğimiz bu deliklerin önünde bazan yazıcının hüsnü tabiatına, ihtimal ki kazancının genişliği-ne delil olacak birer toprak sakı, mevsimine göre fesli-ğen, şebboy, kına çiçeği saksıları bulunur. Öğleden sonra bu dükkânların tepesinde güneş kaynadığı gibi, Beyazıt meydanını rüzgâr inletse, vaziyetleri hasibiyle yine bun-ların havadan hissedâr olmaları ihtimali yoktur. Güneşin hararetü ve hava cereyanından mahrumiyet bu dükkâncık-ları birer hamam halvetine çevirdiğinden, yaz günleri ya-zıcı efendiler göğsü bağı çözerek, kolları sıvayarak yarı dekolte birer şekil peyda ederler. Yazıcılardan bazıları o sıcak halvetin içinde saatlerce bir müşteri gelmesine in-tizâren artık bitâb kalarak dükkânın genişliği nisbetinde bedenî bir istirahat ile oraya uzanır, uyuyakalır. Dükkân sahibinin ağır uykusundan bil'istifade bir sokak köpeği kapıdan başını sokar, fasulye pilyazı, ciğer kebabı nev'in-den yemeklerle o sabah edilmiş kahvaltının peykenin al-tında duran bulaşık kaplarını bir güzel cilâlar. Diğer bir kelp ziyafete iştirâk için dükkâna girer. Köpekler arasun-da kavga başlar. İlk hırıldılar pesten, zararsız geçer. Hav-lama keyfiyeti, dişlemeye müncer olunca âdetâ dükkân sarsılır. Yazıcı efendi uyanır. Kendi uykusu esnasında kö-peklerin böyle bulaşık temizlemek için peyke altına du-hulleri birkaç defa tekerrür etmiş vak'alardan olduğundan dükkânın bir köşesine evvelce dayanmış olduğu sopaya hemen el atar. Bir iki pat, küt; havlamanın önü alınır. Yalnız amansız bir tarafına şiddetlice sopa yiyen köpeğin artık bilemem hangi müessesir makamdan kısıp kısıp, kes-kin keskin, tizden kabeden karışık o tazallüm uv'uvend gittikçe uzaklaşarak ıstılır. Bir müddet sonra açığı Kırkor tabaklarını almağa geldiği zaman yazıcı efendinin yemeği yedikten sonra bulaşıkları böyle yıkamak hususundaki bu

merakını takdir ile o zahmetten kendi kurtulmuş olduğu için kabını kecağını alarak sevine sevine gider.

Bu dükkânları, bâhusus bunlarda oturan yazıcı efendileri yukarıdan aşağıya birer birer tetkik eyledikleri esnada Dudu yavaşça dedi ki:

— İşte bak, şu karşıda oturan geçende mektup okutugum ihtiyardır; ona gitmiyelim, pek zevzek bir heriftir.

Bu defa bir orta yaşlıyı intihap ettiler. Saçına, sakallına kir serpmiş, karaca kuruca simâh, ufak tefek vücutlu bir yazıcı efendi arkasını barakanın kenarına dayanmış, dizlerini dikmiş, yarı yatar, yarı oturur, yarı uyur, yarı uyanık gibi gözler yarım kapalı bir halde kendinden ha geçiyor, ha geçmekte iken tahrir dükkânçesine iki varda kosta hanım yaklaştığını o rehavetli, o yumuk gözleri arasından farkederek derlendi, toplandı: «Buyurun efendim» i bastırdı. İçeriye evvelâ Dudu girdi. Artık dükkân dolmuştu. Saffete yer yok giblydi. Yazıcı efendi telaşla hanımların altına birer kahveci iskemlesi sürdü. Yarı içerde, yarı dışarıda oturdular. Ekşi ekşi ter, keskin keskin bekâr kokan bu kulübeciği yâseminlerden leylâklardan, yedidağ çiçeklerinden müterekkip bir güzel koku, bir hanım kokusu sardı. Müşterilerin bu şammeyi okşayan bu râyîha ile gönlü açılan, gözleri parlayan yazıcı bunlara nasıl ikram edeceğini, ne diyeceğini bilmiyordu.

Dükkânın içine iki yanlı kerevet yapılmış, üzerine ot minderler yayılmış, daha üstüne kırmızı şatrançlı soluk, kirlü bir örtü serilmişti ki, fabrikasından, tezgâhından çıktı çikalı su görmeden solan bu örtüye sürünmemek için Dudu mümkün olduğu kadar çarşafını toplamaya uğraşıyordu.

Kerevetin bir ciheti yazıcının, diğer ciheti de müşterilerin oturmasına tahsis edilmişti. Fakat Dudu ile Saffet, kahveci iskemlelerini o kerevete tercih ettiler; yazıcının önünde bir çekmece vardı; bunun altı üstü biraz muayene

edilse o hizmete, o istimala tahsisan bir marangoz elinden çıkmadığı görülür. Çekmece namını vermekte pek acele ettiğimiz bu şey âdeta bir gaz sandığıdır. Yapılışının esasını nazarlardan saklamak için üstüne, yanlarına muhtelif çeşitte muşamba parçaları mihlanmıştı.

Bu çekmecenin üzeri galiba kahve tepsiliğinden mütekaht boyaları, cılası dökülmüş, eski rengi neymiş kim bilir? Şimdiki hâli paslı, siyah bir teneke parçasından başka bir şey olmayan bir tepsi içinde şekilleri ve renkleri ayrı, bir hokka, bir rıhdan, bir süngerlikten ibaret bir yazı takımı bulunuyordu.

Bu gaz sandığının açık tarafı öne, yani yazıcı efendiye doğru çevrilmişti ki, yan yatırılmış kapaksız bir dolap gibi, bunun içine yazıcı efendi, kirli çorap, mendilden tutunuz da âharın görmesinde beis olan ve olmayan bütün hususî eşyasını tıktırmıştı. Dükkanın içi gazete ile kâğıtlanmış, zamanla bu gazeteler kirli sarı bir renk almış tah-taların uzunluğuna ek yerlerinden parmak enliliğinde yol yol ayrılmıştı.

Yazıcı efendi, kaleme aldığı yazıların tarihlerinin kaydında şaşmamak için âdi cep takvimlerinden ayrılmış on beş günlük küşüçük bir sayfayı yambaşma yapıştırmış, bazı muvakkithane pencerelerinde görüldüğü gibi senenin günlerini saymak için duvar takvimi yerine böyle âdi cep takvimlerinden sayfalar kesmeyi besbelli iktisada daha muvafık bulmuştu.

Dükkanın en büyük süsü, kapıdan başlarına sokan müşterilere tamam karşı gelecek, onların en evvel nazarlara çarpacak bir noktaya asılmış çerçevesi sinek tersiyle simsiyah kesilmiş bir levha idi. İhtiram mevkiline asılan bu levhanın ne tâlik, ne divâniye benzleyen girift ve acıb bir hatla yazılmış hükmet dolu satırları şu idi:

Felek bir elektir eler yağmurun
Kuraklık olsa da ne gam çal tamburun
Ger yağsa şu cihanda bağı-ı mâmurun
Gül açmış yâ ki açmamış ne umurun.

Levha nâzımının «Âşık Ömer» uysalları kadar da şairlikten nasibi olamadığı görülüyor. Fakat bu mısralar, şiir fennine revnak veren birer hikmet düsturu olmaktan ziyade tahrir dükkânçesine muvafık bir nevi ziynetti. Çünkü müracaat edenlerin hemen cümlesi ümmî olduğundan, bu levhanın onlar için nazari tesiri yalnız — süslü bir varak — olmaktan başka bir şey değildi. Yazı denilen o noktalı, acib münharif şekiller onlarca hiç bir zihni medlûle sahip değildi.

Levhanın mealine gelince kalın kuraklıkta «tambura-çalmak tavsiyesi yazıcı efendinin iki avucu ile alkışlıyacağı hakimâne bir fikri mutazammın idi. Zira barakanın damına yayılan kiremitlerin tûlü çatının meyline bir türlü uyamadığından yağışlı havalarda tamburayı, tavandan elek gibi süzülen yağmurun yağış tımtımı çalar, binaenaleyh yazıcı efendiye artık «Hayden» in kuklaları gibi sadde oynamak kalırdı.

Enâmın tahrir işlerine kapısını açan bu barakacığa müracaat erbabının her nev'i baş vurduğundan, yazıcı efendi, müşterileri içinden bal alınacak çiçeği artık ilk nazarda tanımak melekesini peydâ etmişti. Kirli ensesini kaşıya kaşıya dükkândan başını sokarak Ürgübe, Üskübe, Tonyaya, Amasyaya cızıktıracağı mektuba, bir köy halkına birer birer selâm sıgdırmak gibi birkaç tabaka kâğıdın alamıyacağı zor anlaşılır, imlâyâ gelmez isimler ve acib şöhretler saymaktan ve uzun uzadıya hissiyat târifinden sonra ücret tediyesinde bir onluk, nihayet yirmilikle sözlü kısa kesmeğe bakan bir müşteri ile böyle içeri giren hanımlar beynindeki farkı görmek büyük bir zekâvete, uzun bir tefekküre muhtaç değildi.

Yazıcı efendi, gaz sandığı önündeki mevkii mahsusunda sağ dizini yere yatırıp solunu dikerek arkasını da biraz kamburlaştırdı. Bu haliyle emredilecek şeyi yazmağa hazır bulunduğunu anlatıyordu. Yazıcı, müşteri hanımlara, müşteriler, yazıcıya bir müddet bakiştilar. Filvâki mesele iki tarafça bir müddet tereddüdü dâvet edetek kadar nazıktı. O kıyafette hanımların dükkâna gelmelerinden maksat, Bartına, Trabzona mektup yazdırmak olmadığı yazıcı efendice muhakkaktı. Fakat müşterilerin ifadelerini kolaylamak için yazıcı tarafından ufak bir mukaddimeye, girizgâha lüzum vardı. Binaenaleyh dedi ki:

— Efendim, dünyada her şey başa geliyor.. Şimdi sizden evvel iki hanım geldi. Aşkane uzun bir mektup yazdırdılar. Bunu yaldızlı, çiçekli kâğıda beyaz ettikten sonra müsveddesini de yaktırdılar. Bakınız..

Yazıcı, peykenin örtüsünü ayırdı. Filhakika bir avuç kadar kâğıt külü göründü. Dudu, yazıcının bu sözlerinden, cesarete gelerek:

— Bizim de imla ettireceğimiz şey tıpkısı buna benzer bir aşkılık maddesidir. Fikrine gelen lafları evvela bir kâğıda koyarsın. Biz dinleriz. Hoşumuza gelirse çiçekli kâğıda geçirirsin. Artakalacak «minüt» ü o hanumlara ettiğin gibi kirbitün alevine tutarsın, yanar. Külünü de dışarı püf edersin.

— Pekâlâ!.. Nasıl emrederseniz öyle yaparım.. Bende çiçekli kâğıt da vardır.

— Biz kâğıt almıyız.. Sen minütü bakalım ne tertip yapacaksın?

— «Minot» nedir?

— İlk tertip fikrini adı bir kâğıdın üzerinde koymazsın?.. İşte ona «minüt» derler.

— Ha, müsvedde..

— He, evet efendim «müsedde»..

— Affedersiniz. Mektup kimden kime yazılacak?

— Bir hanımdan bir beyefendiye..

— Hanım zatülzevç mi? Bâkir mi? Seyyibe mi?

— Uzun etmeyiniz efendim... Bu işin içinde ne bakır vardır, ne kalay!.. Bir bey bir hanıma.. Defa hanım da o beye tutulmuştur...

— Affedersiniz, darılmayınız efendim. Keyfiyet! tamamiyle anlıyalım ki; ona göre bir şey kaleme alayım...

— Keyfiyet! ta bitiminden anlamak merakındasın?.. Istoorsun ki aşık maşukun biyografilerini hikâye vereyim? Hayır, bu olamaz. Farzet ki, «Piyer» «Jan» ı sevmiştir. Bundan öteye meydana isim koyamam... Böylece yazabilirsin?..

— Hayır efendim, anlatamadım. Bu mektubu yazdıran hanım kocalı mıdır? Dul mudur? Kızoğlan kız mıdır?

— Biz buraya istintak vermeğe gelmedik. Farzet ki öyledir; farzet ki böyledir; evlenmiş, evlenmemiş kadınların aşıklık mektupları başka nev yazılır?..

— Evet, başka türlü yazılır...

Yazıcının bu cevabı üzerine Dudu ile Saffet bir şey söylemeden, vaziyeti müzakere ediyorlarmış gibi, nazarları ile birbirlerinin fikirlerini sordular ve bu istizahları ile herife ne dereceye kadar açılmak muvafık olabileceğini tâyine uğraşıyorlardı. Nihayet Dudu:

— Yalnız sana şu kadar diyebilirim ki, hanım evlidir; belâya benzer böyle bir muhabbete uğramıştır; bu işin dibinden kıyak bir hır çıkacağını düşünemiyerek mektuba cevap etmeğe kalkışmıştır. Anlıyabildin?.. Sen ki yazırsın, sana bir laf ederlerse sen ondan bin mefum çıkararak sözü uzatırsın... Artık keyfiyet! bundan öteye kurcalıyamıyasın; ziyade söz etmeğe korkarım...

Yazıcı filhakika bu tuhaf müşterinin bir sözünden bin mâna çıkarmağa uğraşarak:

— Demek ki size beyden bir mektup geldi. Şimdi ona cevap yazdırmak istiyorsunuz?

— Yazıcı olunca böyle feraset olmalıdır. Evet, anladığın gibi... Bize mektup geldi. Şimdi ona cevap edeceğiz.

— Öyleyse o mektubu görmeliyim ki, ona muvafık bir cevap yazabileyim...

Dudu ile Saffet mektubun yazıcıya gösterilmesinde bir beis olup olmadığını istizah eder gibi yine yekdiğerine bakiştılar. Zaten nâme evvelce de diğér bir yazıcıya okuturulmuştu. Gelen mektup görülmeyince cevabın istenildiği gibi yazılamıyacağına ikisi de teslim ile mektubu çantadan çıkarıp verdiler. Yazıcı kaşlarını aşağı yukarı oynatarak, dudaklarını kıpırdatarak, arada bir bazı kelimeler üzerinde durarak gözlerini büzüştüre büzüştüre mânanın inceliklerine nüfuz etmeğe uğraştığını gösterir garip yüz buruşturmaları nâmeyi baştan aşağıya kadar okuyup bitirdikten sonra üç defa başını sallıyarak:

— Güzel kâtip elinden çıkmış. Güzel, güzel, çok güzel... Şimdi buna yine böyle güzel bir cevap ister, değil mi? Başüstüne... İsteddiğinizden âlâsını yazmazsam, ben de o beyi hümgür hümgür ağlatmazsam, vereceğiniz para helâl olmasın... Yine hulûsunuz doğru lmiş ki bana geldiniz. Eğer bitişik yazıcıya gideydiniz, size yeni romanlardan ezberlediği mektuplardan birini yazardı. Çünkü herifte hiç kariha yoktur, hep basma kalıptır. Yeni romanlar malûm ya açık türkçedir. İşte yazacağı mektuplar: «Efendim, geçen hafta sizi Göksuda gördüm. Cemalinize vuruldum. Çayır çayır yanıyorum. Bu hafta yine gidip orada sizi bekliyeceğim.» kâbilinden şeylerdir...

Dudu şedit bir itiraz tavrıyla:

— Hayır efendim. Bizim mektuba böyle adı laflar sokmayınız... «Göksuya gitmişim. Seni onda görmüşüm, cemaline vurulmuşum...» Sanki bunlar da sözdür? Böyle lafı ben de ederim. Biz elenika temiz laf istooruz. Lafın temiz, yükseği, eder etmez anlaşılamıyanlarıdır. Bize gelen nâmede o bey efendi «Çeşmelerimin suyu boşanmış,

avluyu sel basmıştır. demoor? Sen de ona karşılık: «Gön-lümün havuzunun köşesi patlamış, yukarıdan aşağı sel re-vân olmuştur.» dersin. Lâkin bunu böyle demezsin; «ele-nika» tarzında beyan edersin.

— Siz merak etmeyiniz. İstediginizden âlâsını yaza-rım. Sizin bir diyeceğiniz var mı? Onu da söyleyiniz...

— Ateşle, su ile, daha neler ile muhabbet anlattırıl-mak âdet ise onları diziip dökerek sıralarsınız. Sonra sıkı sıkıya tenbih edersiniz ki o beyefendi bu keyfiyeti sırlı küp gibi içinde tutarak dışarı sızdırmasın...

— Başüstüne...

Yazıcı efendi kamaş kalemini maktân üzerine boylu boyuna yatırarak kalemıraşla çıt, çıt ucuna bir iki defa bastırdı. Pürüzden kurtardığı büyüklü kalemini baş par-mağının turnağı üzerine nakil ile çatlağını yokladı. Yarık derin, mevzun, muntazamdı. Bu suretle bu çalâk yazı âle-tine çekli düzen verdikten sonra yarım tabaka kâğıdı or-tadan biraz meyilli surette katladı. Kalemi aldı ele, girdi yola... Artık o beyaz zeminde alabildiğine cevelân edecek-ti. «Defter-i Aşk», «Zenannâme», «Hübanâme» ve emsalî âşıkane eserlerden hafızasında çok ibareler, musrâlar var-dı. Ezberlediği şeyleri benimsiyerek artık kendi zihninin sarîh malı gibi kullanır, mevzu ile münasebet alsın al-masın hep onları dizer dökerdi.

Gözlerini karşıklı medresenin duvarına diktî. Kalemi kâğıda temas ettirmeksizin havadan bir iki defa oynattı. Bu hareketi tıpkı çevik bir atın cevelân edilecek yeri ge-niş bir meydana salıverileceğini hissederek eşinmesi kabi-lindendi. Müessir, keskin, dokunaklı bir sernâme arıyor; görür görmez, okur okumaz; ilk nefeste Keşan tömbekisi gibi beyne saracak sert bir tâbir düşünüyordu: Elkap bir kere satırların üstüne kendine mahsus heybetiyle oturdu mu? Artık nâmenin alt tarafı yürür. Yazıcı bir iki defa gözlerini kırpaştırdı; hep medresenin duvarına bakıyordu;

düşündü, düşündü, döndü, fikrini medreseden mezarlığa sevketti. Mezar taşları kitabelerinin fâtihası nedir? «Hüvel hallâkil bâki», yahut «Ah minel mev» değil mi? Hah, işte tamam... Ufkun mâverâsından tam ay doğar gibi yazıcının zihni yavaş yavaş nurlanarak nihayet sernâme doğdu: «Ah! minel aşk!» Yazıcı bu terkibi teşkil eden dokuz harfi kemalî aşk ve şevk ile kâğıdın üzerine resmetti. Ahın «h» sini o kadar mevzun düşürdü, aşkın harfleri ni öyle keskin çıkardı ki, yazdığı şey nâme midir? Yoksa ketebe midir? Unutarak kâğıdı şöyle karşıdan tuttu. Yazıcıya bir nazar attı. Yazıcının güzelliğine bayıldı. Yazıcının bu telâşlarından, kâğıdın üzerine güzel bir şey yu-murtladığını Dudu bile anlıyarak memnuniyet tebessümünü saklıyamadı.

Çarşafı içinde, o kalın peçenin altında Saffet şıkıldı; yazıcıya biraz arkasını dönerek yüzünden peçeyi şöyle meyilli bir surette kaşlarının üzerine doğru yarı sıyırdı. Kocasını kıskanmak derdine uğriyalıdanberi uykusuz geçirdiği muhtarip gecelerinde iç sıkıntısıyla tütüne alışmıştı. Çantadan bir sigara çıkardı; şem'alı kibritle yaktı; içmeğe başladı. Genç kadın, o sandık kadar dükkânın tavanına sigaranın dumanını savurmakta iken yazıcı da «Ah minel aşk» dan sonra kalemini kapıp salıverdi. Koşan kalem, beyan incelleri püsküre püsküre âhenkli, bir çıtırtı ile koşuyordu. Fakat artık yazıcı nazarını medresenin duvarından ayırarak çarşafın siyahlığı içinde beyazlığı, pembeliği birkaç kat parlaklık peydâ eden Saffetin dolgun, yuvarlak, ilham verici yanaklarına dikmişti.

Yazıcı coştı. Karşısındaki bu al yanaklı tombul taze kadın, geceleri daracık yatağında arzu ateşleriyle kavrulduğu esnalarda rûyasında görmeğe uğraşıp da göremediği âfetlerdendi. Arayıp da bulamadığı bu dilberlere karşı bazan yakıcı bir düşmanlıkla «Defteri Aşk» dan şu:

Kıldı bir mertebe tab'un nefret
 Yanıma gelse eğer bir âfet
 Her nigâhı bana cankeş görünüñ
 Ruh-i-âli yanar âteş görünüñ.

Mısrâlarını haykıra haykıra okurdu. Yine bu mısrâlar kaleminin ucuna dolaştı. İçini çeke çeke Saffete bakarak mevzun «Ruh-i-âli yanar âteş görünüñ» sözünü bir daha tekrar ediyordu.

Saffetin yüzünün şem'asından fikrinin kandilini parlata parlata yazıcı, kâğıdı yukarıdan aşağıya karıştırdı.

Tatlı bir tebessüm, hafif bir öksürükten sonra «dinleyiniz hanımlar» ihtariyle (Ah) ın`meddini dört (a) mükhtarını da aşırarak bütün ciğerlerinin havasıyle çekip:

«Ah minei aşk!» dedi. Bayılmış gibi orada bir mola verdi. «Aşk» ın «el» den sonra nefs-i-kelimeden olan üç harflî (A) yı, (ş) yı, (k) yı.. şarrrrk.. diye birbirine öyle bir çarpıştı ki, Dudu ile Saffet, mânasını pek anlıyamadıkları bu terkinin hakikaten nâmenin başına geçirilecek «şakrak» bir söz olduğunu teslim ile beğendiler.

Bütün içinin incizabıyla Saffete göz dikerek aşk kelimesini kıra dökme telâffuz eden yazıcı, aşk ile, şevk ile bir daha «Ah minei aşk» dedikten sonra müsveddenin arkamının kıraatine devam etti:

«Letâfette lânazır, güzellikte bîkusûr, işvede yektâ, «elivede bîhemtâ, lebleri anber, sözleri sükker, rûhleri gül, «perçemi sünbül, gözleri mestân, nigâhı fettan, mu meyâ-nım, serv revânım, mal-ü-menâlim, tende cânım, gonce «dihânım, yosma civânım efendim hazretleri.»

Hep bu renk renk elkap yukarıdaki «Ah minei aşk» ın malyyet askeri gibiydi. Yazıcı efendinin zihin kalıplarından birinci numara olan bu seçme kalıp, kendinden yazılmamış talep edilen her muhabbetnâmenin baş sayfasını tezyin ederdi. Mayista kökçülerin her bünye için bir ilâç olduğu iddiasıyla şahtereden, gelincekten tertip ettikleri

kan temizleyici dârû gibi yazıcı da bu «nigâhı fettan, mur-meyan, serv revân terkiplerini reçetesine göre şaşıya, to-pala, çolağa, uzuna kısaya hep kullanırdı.

Yazıcı bu garip tâbirâtı yukarıdan aşağıya sayıp dökerek «yosma civânım» da karar kılınca Saffet, Duduya; Dudu Saffete bakiştılar. Sonra her ikisinin de gözleri ya-zıcıya dikildi. Bu iki kadın o sözleri elhak pek âhenkli, pek kulak okşayıcı, pek mânidâr bulmuşlardı. Herif, ken-dine in'îtaf eden o takdîrkârâne nazarlardan sihrî kale-minin beyânındaki hayret verici tesiri anlıyarak sesinin halâvetini ziyadeleştirerek kıraate devam etti:

«Câriyenizi dilsîr buyurduğunuz bir küt'a lûtuftâme-i «vefâ allâmeniz vâsul-ı dest-i muhabbetim olup mealî oku-nup her kelimesi yegân yegân süncide-i akl-ü iz'an kılı-nup dekaiki tetkik olundukta bizlere gönül bağladığınız «bîstîbah anlaşılmuş olmağa âşuri bir sevinçle bizim kül-hân-i kalbimiz dahî âlevgir-i nâr-i aşk kesilerek bir «sütun-ı ejder misâl (bâcay-i dilimiz) ateş püskürerek «nâire-i havâ-i muhabbetimiz kışkılcım nisâr halîne gel-miştir.»

Dudu, bir karış kadar boynunu yazıcıya doğru uza-tarak:

— Ellerin dert görmesin; güzel oldu. Lâkin ne kadar olşa kadınız; zülfümüz uzun, ferasetimiz güdük tavuğum kuryuğu gibi kısıdır; türkçenin elenikasını çakamooruz; neler ki yazmış isen bize hafif tertip bir mefûm geçersin? Yani kaleminin dediğini dilinle anladırın?..

— Efendim, o beyden bir mektup aldığınızı ve meâ-hnî anlar anlamaz külhan gibi kalbiniz kızışarak gönlünü-zün bacası ateş püskürdüğünü ve muhabbet kışkılcımları-nın etrafa saçıldığını yazdım.

— Çok iyi! ettin. Onun mektubunda ne külhan, ne ba-ca, ne de kıvılcım var idi; dalma onda olmıyan sözleri ce-vap edersen elbette nâzik bir iş etmiş olursun; fakat şuna

güzel dikkat et ki külhanla o beyin kendisi yan beyan düşmesin; belki bundan külhanbeyi gibi terbiyeden dışarı bir laf çıkar; bey bize gücenir, Dinlooruz ardını okuyunuz.

Yazıcı devamla:

«Zevrakça-i gönüm borâ-i muhabbetle bir eyyam bo-
calıyarak kayay-ı aşkınız üzerine düşerek lengerendâr-ı
«ah ve vah olduktâ künküre-i âsûmandan mâhîlât-i ka-
«mertâb didâr-ı münevverliyle dil-i-zârûma tesellîgünan
«olmakta iken siz cânânımı anarak hal-i pürmelâlim pek
«yamân seyl-i-eşkim (arınğan) oldu.»

Dudu kemali dikkatle:

— Yazdığınız tamam zarafetinde bir laf oldu ama biz ağtıyamadık; kerem et, bize bunları açık söyle...

Yazıcı tebessümle:

— Gönülünüzün kayığı aşkın fırtınasında bir müddet çalkandıktan sonra beyin muhabbet kayalığına çarpmıştır.

— Acıklı bir iş olmuş.. Affedersiniz, aklım ermez; lâ-
kin kayık demeyip vapur demiş olsaydınız daha büyük bir
laf etmiş olmazdınız?

— Hayır... Siz kadımsınız; her şeye tamamiyle aklınız
ermez. Vapur olsa limandan bir kılavuz alır, kayalığa
oturmaz.

— He, babanın canına rahmet! Ben bu kadar incesini
düşünemedim; yazıcı dediğin her kaideyi tanır, bir avu-
kat gibi olmalıdır.

— Hem böyle mektuplardaki sözlerin mânasından zi-
yade halâvetine bakarlar; eski divanlarda vapur, sandal
yoktur; hep zevrak ve zevrakçedir.

— Bu kesim laflarda ne kullanmak âdetse öyle yazı-
nız..

— Mektubu göndereceğiniz beyin kaşı görü slyah,
deği mi?

— Evet slyahdır; ceylân gibi yakışıklı bir beydir.

— Tamam, tamam... Beyin güzelliğini medh için «Hü-

bannâme'nin kırk birinci bâbı muvafık düşüyor; zaten ben de onu intihap etmiştim.

Filhakika yazarı efendi, kadın ağzından erkeğe yazdığı muhabbetnâmelerden en ziyade özendiklerine, itina ile kalem yürüttüklerine Hübannâmenin kırk birinci bâbını ilâve ederdi. Bu manzumenin pek köhne edâ hâyide eserlerden olduğunu söyleyenler, bu eski helvanın yeni ağızlara tatlı gelmediğini anlatan müşteriller çok olmuştu. Lâkin çare ne? Diğer manzumeler içinde yazarının en ziyade kuvvetle ezberinde olan san'atkârâne eser buydu. Kitaba müracaat etmeksizin durmadan bunu iptidasından sonuna kadar yazabilmek melekesini peyda etmişti. Şikâyetler çoğaldığı için bu meşhur manzumenin bir hayli noktalarını değiştirmeye mecburiyet görerek meselâ Fâzıl merhumun «mest», «çakşur», «şalvar» tâbirlerini cakete, pantolona, potine tahvil etmiş bazı mısraları olduğu gibi çıkararak biraz vezinden hâriç yenilerini ilâve eylemişti ki bu yersiz tashihlere uğrayan zavallı manzume eski parlaklık ve şîr san'atını kaybederek birtakım yeni usul hayalcilerin alafranga kıyafetle kantoya çıkardıkları «Kargöz» gibi alel'acale bir şekle girmişti. Kızıl ümmî olan müşterî hanımlar bu manzumeye bayılırlardı.

Yazarı:

— Dinleyiniz hanımlar! Beyin güzelliğini methediyorum.

İhtariyle âtidedeki şîrleri okumağa başladı:

Düher oldur ki ola şüh-i cihân
Ola makbul-i hame âdemyân
Ola mehpâre rûh-i tâbânî
Ola tamam otuz iki dandânî;
Eli ağzına uyar düher ola,
Serviden kameti bâlâter ola
Gelür geçer iken sokaklardan,
Başı taşkın ola saçaklardan.

Çeşmi çekmè ola sanki bâdem;
 Vurula âh ile gören âdem.
 Dîzile nîze gibi müjgânı;
 Âşık-ı zâre vîre lîrzânı.
 Perçemi hemçü şeb-i târ-ı siyah,
 Baht-ı âşık gibi her bâr siyâh.
 Gül gibi rengi dahi âl olsun;
 Zarar etmez ârada hâl olsun.
 Gerdeni ola dîrâz-ü memlû;
 Olmaya yâkası amma yağlu.
 Dîheni nâzîk ola, hem pek tenk;
 Girmeye ağzına dahi bir denk.
 Mûmeyânî ola kıldan ince;
 Zannolunsun kopacak gezdikçe.
 Arkasında ola çâketi siyâh;
 Cana minnet, dahi olsa kûtâh.
 Elinde gantı, gözünde gözlük;
 Şık ola şık; rukabâya körlük.
 Çekilir olmalı sözî sâzı;
 Taze enfiye âsâ nâzı.
 Sahib-i kamet-ü cism-ü bâzû;
 Bu ne heybet, bu ne mâr ebrû.
 Hamdülîlâh eyâ tam vücut;
 Sende bu söyledigim hep mevcut.

Yazıcı tavsifin sonunda durdu. Medhiyesinin müşteriler üzerindeki tesirini anlamak için istizahkârâne yüzlerine baktı. Bu nefis şiirler beğenilmediyse güveler yemiş kitaplardan diğerlerini bulmak isten bile değildi. Bu manzumeler onun nazarında âdeta hazır ayakkapları nev'indendi. Müşteriyi memnun etmeğe uğraşan bir kavaf gibi ilk gösterdiği şeyler dar gelirse, sıkarsa, daha bolunu, daha zarifini bulmaya uğraşırdu.

Müşteri hanımlar türkçenin (elenika) sında pek ince-

yi tanıır olmadıklarından, o zavallıların beğenip beğenmemeleri yine yazıcı efendinin tefsir şekline kalmışta. Yazıcı, mükerrer tecrübeleri delâletiyle bu inceliği bildiğinden müşterilerin tereddüdüne meydan vermemek için hemen dedi ki:

— Dikkat ettiniz mi? Bir güzellik vasfettim; kusursuz, tam hüsn nasıl olursa saydım, döktüm; nihayet o beye: «İşte sen buna benzliyorsun» dedim.

Dudu müteccasssâne:

— Ah, neler dedin, bize de kabaca anlatmazsın?.. Tam güzel nasıl olur imiş? Biz de biraz örgenmiş olsak çok iyi olur..

— Yazdığım şîrin mânası derindir; size tefsir etsem, üç gün sürer; beni böyle tozlu dükkânda görüp de kaba saba bir yazıcı zannetmeyiniz; geçmiş şairler bütün ezberindedir; İstanbuldaki kütüphaneleri raflariyle, ciltleriyle yutmuşumdur.

— He! Ben de gözlerinden anladım ki «slyans» a karnın toktur; ben de bayağı bir kadın değilim; kıyak ferasetim; laf ağızdan çıkarken ağnarım. Şimdi başka bir kadına diyeydin ki kitaphaneleri raflariyle, dolaplarıyle beraber yutmuşum; o kadın şaşacak idi ki yazıcı efendinin karnında kaç yüz fare vardır deyil?.. Fakat ben şıp deyil kestirdim ki, rafların tahtalarını, kitapların kâğıtlarını, meşinlerini yutmadın. Onlarda yazılı olan derin lafları içine sindirdin!.. Sıfatına bakınca bilgili olduğunu anladım da buraya geldim. Ne vakit ki bir adamın kafası sendeki tertip saçsuz kalarak gümüş tasın terst gibi tertemiz olursa anlarım ki o kafa derindir; güzel nasıl olur imiş; kerem ederek anlatınız...

— Güzel dediğin cihânın şûhu olmalı... Dünyanın bütün insanları onu beğenmeli...

— Bu biraz aykırı laftır. Beğenmek «gu» ya göredir.

Ben ki İstanbulluyum; Japonun yosmasını zevkim sara-bılır?..

— Ben gugu muğu bilmem. Benim gugum eski şairle-rin zevkleridir.

— Peki efendim.. Dediğin gibi olsun. Elverir ki kar-nuna bu kadar kütüphane sığdırmışsın, bunca senedir bun-da karalamacılık edoorsun; sana bu kadar hanımlar gelip gidoor, elbette güzelin aylâsını tanursun..

— (Dik dik Saffete bakarak) Güzelin âlâsını tanırım; işte bu hanım gibi olur.

Saffet kızarak peşesini indirdi. Dudu da hiddetlen-di; yazıcının iştahlı nazarından yüzünü örtmek için peş-esini o da yarı yarıya indirdi. Herifin zamparaca taarruzu-nu biraz da kendî üzerine alarak:

— Sen bu tozlu kulübenin fakir bir yazıcısın; nene gerektir ki bizim gibi temiz familyadan kadınlara çarpık göz ilen bakarsın? Bize beğendirecek bir iş görüp de bir mecidiye fazla bahşış almağa bak; ben sana güzel nasıl olur dediysem nümunesini bizim sıfatımızda gösteresin deyi demedim!..

Arsızca gülerek:

— Kızma hanım, kızma.. Bizim san'atımız çok şaka götürür.

— İşin yoktur senin?.. Biz buraya seni ilen şakalaş-mağa geldik sanırsın?..

Yazıcı yine sırtarak:

— Hanumefendi darılmayınız; sizden bir şey soraca-ğım; lisanınızı pek acııp buluyorum. Siz Samatya, Sulu-manastır taraflarında çok oturdunuz mu? Diliniz âdeta o semtler ahallisinininkine dönmüş..

Yazıcının bu nezaketsizce sualine karşı Saffet Hanım ciddiyetini muhafaza edemiyerek peşesinin altında kıkır kıkır gülmeğe başladı; herif bundan cesaret alarak lâfife vâdisini genişletmek için:

— Hanım, bilir misin? İsmine «Dudunâme» derler, eski bir hikâye kitabı vardır. Affedersin, ben seni o kitap-taki Duduya, yanındaki hanımı da yine o hikâyedeki «Mâh Şeker» e benzetiyorum...

Dudu pürhiddet:

— Neremden anladın ki Duduyum deyî?..

— Â â â... Ben İstanbulluyum Dudu hanım. Şirin ke-lâmın tıpkı her gece türlü hikâye söylüyerek Mâh Şekeri azminden alkoyan Tûtfî-i-dânâ'ya benziyor. Lâkin sen hi-kâyedeki Dudunun aksi bir harekette bulunuyorsun zan-nederim. Sen Mâh Şekeri niyetinden çevirmiyorsun. Ona muavenette bulunuyorsun.

— Haydi efendim, haydi işine bak. Biz sana buraya bakıcıdır deyî gelmedik ki sıfatına bakarak cıbilliyetimi keşfe uğraşasın?.. Masal dinlemeğe de hiç gelmedik. O ki-taptaki Duduyu ben de tanırım. Yeşil tüylü, uzun kuryuk-ludur. Bursak ki beni andırır yeri yoktur. Bu Dudunun hi-kâyesini ben büyük anamdan dinler idim. Ona da büyük anası anlatır imiş. «Demode» olmuş çok eski bir şeydir. Gûya o öyle bir dudü kuşu imiş ki, sevgilisini unutsun deyî geceleri «Ay Şeker» Hanuma hikâye nakleder imiş. Tut ki o Duduya uyarak ben de bin bir hikâye tertip ede-yim. Fakat şimdiki Şeker Hanımlar, sevgilileri akıllarına gelince acap hikâye dinloorlar? Masala kulak veroorlar?.. Kitaphaneleri içime almışım dediysen, ben de seni bir (matah) zannettim. Ne bileyim ki böyle kuryuğuyla du-dular yutmuş bir «Savan» sını deyî?.. Şimdi efendim, yaz-dığın beyitleri bize anlat. Lafı kısa kes. Şundan gidelim. Çünkü dükkânın insana ferah verecek bir yer değildir.

Yazıcı mısraları tefsir ederek: okumağa başladı ve vezne uymayan:

Ola tamam otuz iki dandânı

Mısraına gelince Dudu:

— O beyti çıkarınız. Atpazarından hayvan almooruz

ki dişlerini sayalım? Ya bir diş eksikliği varsa, bunu büyük bir kusur sayacaksın? Sekiz yaşından tut da seksenine kadar dişleri ağzında tastamam bir adama nadir tesadüf olunur. Yazıcı o mısraı çizerek:

Eli ağzına uyar dülber ola

Dudu:

— Eli ağzına uyar dülber ola (yüzünü buruşturarak) He.. Fakat, sanki bu da pek çalınmış bir laf değildir.

Yazıcı — «Serviden kametli bâlâter ola» Yanı boyu serviden daha yüksek ola...

Dudu — Ne ne?.. Boyu servi ağacından daha aykırı ola?.. Bu ne biçim şeydir? Sonra o zavallı adam hangi hanede otura?.. Sen o boyda bir afete nerede rastladın ki?.. Ve onun ağzına kadar «asansör» ile çıkarak konuştun?.. Efendim, bu boyu tornaya vererek kısalt, kısalt, kısalt... Tâ ki şimdiki tavanlara sığar bir kerteye gelsin...

Yazıcı okudu, tefsir etti. Okudu tefsir etti. Dudu ölçüden dışarı teşbihleri iz'an mükyasına sokmak için çok haykırdı, söylendi. Nihayet:

Dişleri nazik ola hem pek tenk

Girmeye ağzına dahil bir denk

Mısralarına şediden itirazla:

— Çocuk olma yazıcı efendi... Bir adamın ki ağzına «denk» buğday sığmazsa yemeği ne tarafından yiyecektir?..

Sözleriyle şifirleri düzeltmeğe uğraşırken dükkâna üç kadın müşteri daha geldi. Bunlar işte tamam yazıcı ile şakalaşacak «şıfıntı» lardan idiler. Herifle dostlukları kadim, teklüfsizlikleri pek ileride bulunduğunu gösterir lâubaliyane tavırlarla biri pencereye diğeri kapıya yapıştı. Üçüncüsü de civar kahvehaneden üç iskemle getirtmek üzere kahvede tâbîlne haykırıyordu. Pencereden bakan, yazıcıya:

— Şıtkı Efendi keyifler?.. Ne zaman gelsek içerde

müşterin bulunuyor!.. Allah kârını arttırsın.. Hanımların işi çok sürecek mi?.. Ben şöyle seninle başbaşa iki saat yalnız kalmalıyım ki derdini anlatabileyim. Ben sana geçen hafta azıcık sitem yaz dedimse, herifi böyle çileden çıkart demedim ya?.. İlti ilti geldi; ne cam kaldı, ne çerçeve... Annemin baline baksana... Korkudan sağ gözünün alt kapağında arpacık çıktı; hemşiremin hafakan illeti tuttu; artık beni hiç sorma, ben bittim; o akşam bu belâ başımızdan defolsun diye annem güvercinlere altmış paralık darı döktürteyim dedi; hemşirem de Koyun Dede'ye üç mum adadı; ben de Nuruosmaniye kapısında duran sakallı kör dülcüye yirmi para vâdettim; sabahleyin erkenden kurşuncu Sadıka mollayı çağırttık; birer kurşun döktürdük; korku damarlarımızı yerlerine getirttik; şimdi nezirlerimizi verdik; sana geldik.

Dudu ile Saffet, bir ayak üstünde bin bir sözün belini büken bu kadının ağzına bakakaldılar. Hele Dudu, her şeyden ziyade bu karıların def'î belâ için korkularından darılar, mumlar, sadakalar adayarak o geceki vak'ayı geçir-dikten sonra korku damarlarına okutup başka bir felâkete meydan açacak diğer bir mektup yazdırmak için yine yazıcı dükkânuna gelişlerine hayret etmişti.

Penceredeki karı sözünü Saffetle Duduya tevcih ederek:

— A kardeş, ne yazdırıyorsunuz? Muhabbetnâme değil mi? Size de Hübannâmeden mi yazıyor? Herif başka şey bilmez ki... Sırdaşımdır da onun için buraya geliyorum yoksa...

Yazıcı hiddetle başını sallıyarak:

— Sümbül Hanım, beni şaşırtma... Şakanın sırası değil; işte görüyorsun ki müşterim var...

Kadın kandilli bir kahkaha salıvererek:

— A, yalan mı söylüyorsun ayol?.. Hübannâmeden başka ne bilirsin?.. Boyu servilerden uzun, ağzı merdimek-

ten ufak... Hep bunlar değil mi? Buradan iki dükkân aşırı olan yazıcı şimdiki biçim roman ağzı yazıyormuş; o Hûbennâmeyi değiştir; birkaç zaman sonra vallahi sana hiç gelen olmayacak; kel kafan kızdığı vakit güzel yazarsın; bilirim; fakat gözünün önüne birkaç mecidiyeyi şöyle fırlatan müşteri olmalı; bu hesap bana gelmez. (Duduya dönerek) Sözlerime inanınız kardeş; bu herifin dükkânı uğursuzdur; kocasından boşanan, dostu ile kavga eden karılar hep buraya gelirler; beş senelik müşterisiyim; daha dükkânının uğurunu deneyemedim. Bu herifin kalemi bana yaramadı; dokuz kocadan boşandım; yirmi bir dosttan ayrıldım; yediğim dayakların, üzerime çekilen bıçakların haddi hesabı yok; vücudumda yedi tane yara nişanesi vardır; sözüm ona şimdi yine bir kocam var; bu onuncu kapı mandalı; geçen akşam beni dövdü, yine pastırmamı çıkardı.

Kadın çarşafını açtı; entarisinin yakasını biraz sıyırarak boynunu, gerdanının bir kısmını gösterdi; filhakkâ gösterdiği yerler parça parça çürük, bere içindeydi.

Pencere önündeki böyle gerdanını teşhir ederken karpıda duran kadın, parmağı ile Saffet'i göstererek bir gülmedir tutturdu. O kâhkahalar arasında diyodu ki:

— Hanımlar daha pek acemi!.. Bu mektup ilk muhabbetnâmeleri olmalı?.. Tombuluma baksana, yazıcıdan sıklmış da peşesini sınıksı indirmiş... o «hispirik» heriften hiç sıkılır mı? Yosmam sen bu yola galiba daha yeni dökülüyorsun?.. Dur bakalım, sen ne kadar yumruk, ne kadar aşık muştası yiyeceksin? Birkaç ay sonra bu tombulugundan vallahi eser kalmaz.

Pencere önündeki:

— Sus kız. Her şeye karışma öyle. Belki tombul hanımın kocası varsa, tanınmıyayım diye yüzünü ağmıyor...

Diğeri:

— A, ben ne bileyim? Sıtkıdan utanıyor sandım da

ona güldüm. Kocası mı var? Vay, sanki şikâr bir şeyi var. Ben Seyfiyl sevdiğim vakit kocam yok muydu? Nuruosman'ye kapısındaki büyücü hocayı sağlık verdiler; kocamın dilini ağzını bağlatmak için oraya gittim; yumak afsunu yapacağım dedi, koskoca bir mecidliyemi aldı; kocamın ne dilini bağliyahıldı, ne gözünü... Çok geçmedi, herif her şeyi duydu; paldır küldür beni boşadı; haydi kapı, haydi baca, nikâhımı yüz elli kuruş aylığa kesiştik. (Saffete hitaben) Kocanız varsa hanım, dilini gözünü bağlatacağım diye nâfile hocalara gilmeyiniz; o heriflere ben az para yedirmedim; kocanız varsa bu iş mutlak duyulur... Burada ne kadar yüzünüzü örtseniz sevda denilen şey kapanmaz; örtülmez kardeşçigim... Serçeden korkan darı serpmez. Meşhurdur: O bir al gömlek imiş; giyenin mutlak ya yeninden, ya yakasından görünürmüş... Sen de yedi sekiz kocadan boşanıp bizim gibi baldırkiyle bu yılkiyi bilemiyecek kadar hesabı şaşırırsan alışırsın kardeş.

Saffet'in teessür ve hicaptan peşesinin altında başı dönüyor, gözleri kararıyordu. Bir kadın tarafından edebe taarruzun bu derecede Saffetçe akıl ve ihtimal haricindeydi. Bu sözleri bütün ömründe bir kadın ağzından değil, hattâ erkek lisanından bile işitmemişti. O gibi fena bir niyetle öyle bir yazıcı dükkânına giren bir kadının kadınlık seviyesinin ne kadar alçaldığını, o müthiş ahlâk çukuru içine nasıl gömüldüğünü, zevç, koca gibi mukaddes namların o levs ile bulaşık ağızlarda uğradığı değişiklik ve hakareti, ışık, sevgili kelimelerinin lâubaliyane telâffuzlarını Saffet gördü, işitti. Namuslu aileler içinde fuhuş isimleri hafifletilerek münasip tâbirlerle ağıza alınan, sıfatlarının zikrin-den iştina edilen, yakınlıklarından, komşuluklarından, musahabetlerinden.. vebâdan, koleradan korkulur gibi çekinilen.. lisanını kirliletmemek için isimlerine alçak sesle yalnız «kötü karılar» denilen bu rezil mahlûklar ile şim diye kadar Saffet karşı karşıya gelmemişti. Bütün eş dost-

tan, husundan, akrabadan ayrılarak, belki insanlıyetten tecerrüt ederek fuhşun çirkefe benziyen cereyanına kapılmış, müthiş bir sefalete doğru akıp giden, insanlığın her türlü meziyet, haysiyet, itibarından ilelebet mahrum olan bu hakir çfradını, bu zavallıları Saffet bu kadar yakından görmemiş, onların müfsit ilsanlarının zehirledikleri havayı teneffüs etmemişti; bunları yalnız «kötü karılar» namı altında ıstırdı; fakat bu kadar kötü olduklarını bilmezdi; şimdi, o saatte bu kadınlarla bir dükkânda bulunuyor, kendisi de bir koca hukukunu çğniyerek diğer bir erkeğe muhabbetnâme yazdırıyordu: onlar kendilerine akıl öğretiyorlar; «daha acemisin kardeş. Gide gide ilerlersin; açılırsın; zayıflarsın; çok dayak yersin; hâsıl; bize benzersin...» diyorlardı. Artık onlarla elele vermiş gibiydi; tamamiyle benzemek için daha ne kalmıştı? Çiçekli kâğıda yazdırılacağı «nâme» yi ilân aşk eden beye gönderdikten sonra bu benzerlik daha ilerlemiş olacak; daha sonra ne olacak? Daha sonra ne olacak? Muhabbetnâmenin edâ itibarıyla filliyatına kadar cür'ette ilerleyince bir kötü karı da Saffet olacaktı... Of, kötü karı... Ne müthiş nam!.. Bir kadın için temizlenmesi hemen kabül olmıyan bir leke, senelerle, asırlarla unutulmaz, nisbetiyle, taallûku ile batın be batın torunların yüzünü kızartacak bir ayıp... Hakiki ölümden korkunç mânevî bir ölüm... Saffet, bir erkeğin nâmesini kabul ve ona cevap göndermekle kadınlığın bu süfli seviyesine inmiş olacağını, o kadınlara benziyeceğini düşünememişti. Niyeti bu yoldar şaşmayı, bu ayıbını âlemden gizli tutarak yalnız kocasına göstermek, bu suretle ondan intikam almış olmağı. Fakat ilk hareketinde, birinci cür'et hatvesinde kâğıtçılara, yarıcılara kepaze oldu; sonra o müstekreh kadınlarla aynı maksatla bir dükkânda bulundu; namus, ırz gibi birçok mukaddes kelimelerin mânasını inkâr eyliyen, onları birer boş söz gibi telâkkî eden, kadınlığın yüz karan olan, bu korkunç karılar

bile Saffetin o ihtirazlarına, o çekilmelerine, o kapanmalarına güldüler; «nafile sıkılma, utanma, öyle bir niyetle bu dükkânlara bir kere girdikten sonra geçmiş ola, bu hal kırmızı bir gömlektir; giyenin ya kolundan, ya yakasından mutlak görünür» dediler; bu ayıbı örtmek kabil olamayacağını anlattılar... Acaba hakikaten iş işten geçmiş miydi? Düşünmeden pek gafilâne, cahilâne atılan bu cür'etli adımı geri çekmek mümkün değil midir? O anda Saffetin aklına oğlu Rıfkı geldi; kendinin bu yoldan çıkması, o çocuk için öksüz kalmaktan daha müthişti. Bundan sonra biçareye «kötü karının oğlu» diyecekler, belki de yavrucağı büsbütün kendisinden ayıracaklar, ihtimal ki yanında anasının ismini lisana almayacaklardı; o mâsumun bütün hayatınca yüzünü kızartacak bir leke ile bütün beşeriyete karşı kirlil kalmasına sebep olacaktı. O karıların «al gömlek» namını verdikleri o kızgın rezalet gömleği hakikaten vücuduna geçirilmiş gibi Saffeti bir hararet, âdeta bir alev sardı; çıldırması gibi birdenbire yerinden kalktı; çiçekli nâme kâğıdını parça parça etti; çantadan üç dört meclidiye çıkararak yazıcının yüzüne attı; kapıda duran karının göğsüne bir kakma indirerek dükkândan dışarı fırladı; Dudu nagehânî bu değişiklikten son derece şaşırarak hemen hanımının arkasından koştu. Göğsüne kakma yiyen karı müstehziyâne bir kahkaha ile:

— Karı değil, âdeta «duba» ya benziyor. Benbelli hanımın namus damarı depreşti; aman tuzluyayım da kokma... Herifi sevmeğe utanmamış, buraya kadar gelmeğe de sıkılmamış da galiba bizden mahçup oldu. Çalının ki-me acaba? Sitkunun suratına fırlattığın meclidiyelere mi?.. Ben avuçla lira serpmiş karıyım. Bir gün gelip de Lonca'da birleşirsek ben senden bu yumruğun acısını çıkarırım...

Yazıcı bir elile, meclidiyelerin şiddetle suratına inmesinden sağ kaşının üzerinde peyda olan bereyi kaşıyor, diğeriyle yerden meclidiyeleri topluyordu.

Saffet Hanım hakikaten yelken açmış «duba» gibi püf-püfür koşuyordu; ilk tesadüf ettiği arabacıya, arabasının kapısını açması için işaret etti; herif yerinden fırladı; kapıyı açtı; lakin Saffetin arabaya binmesine yardım ettiği esnada şiddetle ve arzusca elini sıkı, o şiddet ve hiddet arasında arabacının bu hakaretime uğrayan bıçare Saffet hemen arabadan inerek var kuvvetiyle o terbiyesiz herifin avurduna bir yumruk aşketti; diğer bir arabaya doğru yürüdü; yumruğu yiyen arabacı öfkelenerek eliyle Saffeti gösterip:

— Topaca bak... Arkalarındaki ipekli çarşaf, ellerindeki süslü çanta ile sanki bana ırz ehli çalımı satıp da kendilerini hanım zannettirecekler... Sen benim arabacılığuma bakma; sana öyle bir ipekli çarşaf ben de alabilirim. ırz ehli hanımlarsınız da yazıcının dükkânında Sümbül ile ne işiniz var?

Bu hakarete de Dudu dayanamıyarak başını muhakırrane herife çevirdi; ince boynunu bir iki defa hiddetle sallıyarak:

— Terbiyenin (T) sından haberi olmayan hımbıl canavar... Biz yazıcıya gittiysek güllü, sümbülü tarur ıdık?... Onlar ile sohbete gittik sanoorsun? Hanımefendinin pederi İzmirdedir; ona mektup ettirmeğe gittik...

Dudunun bu müdafaasına karşı beş altı arabacı bir ağızdan kahkaha kopardılar... Hanımlar diğer bir arabaya bindiler; araba hareket eder etmez Saffete bir baygınlık geldi; Duduyu telâşe aldı:

— Bu ne iştir? Bu ne belâdır ki uğradık. Hiç bir ciwanla elele gelmeden kötü karı olduk; (Saffete hitaben) Bayılma efendim... Yalıza kadar dışını sık, orada bayıl, ayıl, her ne edersen et; sen sağlam iken ikimiz bir arabaya sığamooruz; böyle bayılarak yayılırsan nasıl olur? (Pencereden başını uzatıp) Zo, arabacı!.. bir «farması» nin önünden geçer iken dur...

Arabacı:

— «Farmasi» nedir hanım?

Dudu:

— Sana yeni baştan lisan öğreteceğiz? Eczane nedir bilmezsin?

— Ha şöyle, eczane de... Farmasiden filândan ben çakmam; türkçeden başka dil bilmem.

Beş altı dakika sonra araba durdu. Arabacı mevklin-den eğilerek:

— Hanım, işte eczane...

Dudu bir çeyrek mecldiye uzatarak:

— Tut şu kartayı. Eczaneden bir ufak şişe «eter» al da gel...

— Bir ufak şişe keder mi alayım?

— (Hiddetle) Sen de insanım deyi sokağa çıkmış, arabacı olmuşsun... Hiç eczanede «keder» satarlar? Kederi şeye korlar? İnsanın içinde olur; şimdi benim kederim başımdan aşkındır; bir de para ile üstüste keder alacağım?

— Ya ne istedin hanım? Sen de lâf tarafından pek çakar almazlardan imişsin ya?..

— Acap hangimiz söz ağnamaz imişiz?

— (Arabanın içine bakarak) Yanındaki şıman hanım uyuyor mu, ne oldu ona?

— He, araban pek rahat imiş... Hoşlandı; uykuya vardı; haydi efendim, uzun lâf etme; «eter» i ağnayamadınsa Lokmanın ruhunu da bilmezsin?

— Lokmanın ruhu olmaz; balı olur; hem eczacı lokma satmaz; hem de şimdiye kadar canlı lokma hiç işitmedim; lokmalar midye tavası gibi ilk önce canlı değildir; onları sade un ile yaparlar.

— Asfas türlü örnek humbul yaratmış. İşte seni de bu

örnek etmiş.. Sen eczacıya «karta» yı ver. Lokmanın ruhu de o anlar; anlatamazsan bana çağır, ben diyeyim.

Dudu bin müşkülâtla lokman ruhunu getirtti; Saffeti ayıltarak arabadan vapura, oradan, kayığa, sonra yahya nakledinceye kadar akla karayı seçti.

REYHAN İLE MÜŞTAK

Yine bu akşam pazartesi gecesi idi. Reyhanın, yahya, Fîrûze Hanımın nezdine, cânanesinin bezmgâhına gitmek gecesi.. Ufak bir tuvalet masası önünde kendi kendini tıraş ediyor, Müştak da hiddetle, ye'sin imtizacını gösterir acib bir çehre ile pencere önünde eski bir koltuktan denizi seyrediyordu.

Reyhan yüzünü âdeta cilalar gibi saatlerle perdah ettikçe zavallı Müştakı hafakanlar boğduğundan, yutkundu, yutkundu, nihayet dayanamıyarak müstezhlyâfe bir sada ile dedi ki:

— Artık yetişir canım! Bir kocakarıya kendini beğendirmek için bu kadar perdaha, süse ne lüzum var? Senininki de âdeta budalalık... Baksana suratın mücellâ musluk taşına döndü..

— Neye dönerse dönsün! Ne vazifen senin?.. Kocakarı olsun, ne olursa olsun; benim makbulüm. O bana şimdi melek gibi gözüktüyor; yirmi yaşındakilere değişirsem nâ-mert olayım...

— Elbette... Parasını sızdırmanın kolayına buldukça nazarında kocakarı gençleşiyor; şekerleşiyor...

— Ne zannettin ya, alık herif!.. Haniya sen de Saffet Hanıma kendini sevdirmeye muvaffak olduğunu birkaç gün evvel iftihar ederek söylüyor, yakında dildarının halesine davet olunacağını anlatıyordun? Hattâ bu pazartesi gecesi için: «Bu hafta bezmgâha beraber gideceğiz zannedirim. İş artık yakınlaştı. Sen kaynana hanım için yahnın

bir kapısından girerken ben de gelin hanıma kavuşmak üzere diğer kapısından gireceğim» demiyor muydun? Şimdi pencerenin önüne oturmuş, hasta hindi gibi ne kabarıyorsun? Haydi, paçaları sıva da iş görelim. Miskin!

— Beni kızdırma Reyhan; şimdiki kafana bir şey atarım; zaten öfkemden ağlıyacak bir hale geldim..

— Birader, böyle öfkelenmek, ağlamak, bilmem ne, bunlar çocukça sözler; haniya işin yolunda idi? Ne oldu? Neden bozuldu?..

Haykırarak:

— Ne bileyim ben? Mektup verdim; aldılar; okuttular; cevap istedim; onu yazdırmak için Beyazıttaki yazıcılara çıktılar; birdenbire iş falsolaştı.

— Ne oldu, anlıyamadın mı?

— Anlıyamadım.

— Cevap yazdırmak için Beyazıda çıktıkları gün sen de arkalarından takip etmedin mi?

— Ettim; o günü İstanbul'a aynı vapurla indik; Saffet'in yanında kendi gibi siyah çarşafı bir kadın vardı; hiç tanımadığım bir kadın; nesidir bilmem? İşte o kadının mahremiyetinden korktum; taşkınlıkta bulunamadım.

— Mademki mektup yazdırmak için yazıcılara çıkmışlar. O halde Saffet'in yanındaki kadının bu sırta ağah olduğunu anlıyarak hiç çekinmemeliydin.

— Daha vapurdalarken onların yazıcılara çıkacaklarını ben ne bileyim?

— Çıktıklarını gördükten sonra?..

— Vapurdan çıktılar; hareketlerini tarassut etmek için ben Köprüde onlara kendimi göstermedim; yalnız uzaktan takip ettim; bir arabaya bindiler; arabaları Yendeamin kemerini geçtikten sonra ben de diğer bir arabaya bindim; benim arabacıya, öteki arabayı göstererek onu mesafelice takip etmesini tenbih ettim; bu suretle onlar Beyazıda çıktılar; ben de arkalarından baktım; arabadan indiler;

kâğıtçılardan nâmelik kâğıt aldılar; sonra yazıcılar sokağına saptılar... Oh, iş pek yolunda diye sevindim; çünkü benim nâmeye cevap yazdırmaya gittüklerine hiç şüphem kalmadı. Yazıcılardan birine girdiler; hayli uzakta bekledim; çok bekledim, çıkmadılar; o aralık arkadaşlardan birine tesadüf ettim; «burada ne duruyorsun,» dedi; ona hakikati sezdirmemek için: «Hiç...» cevabını verdim; «adam, böyle tozun altında durulur mu? Haydi Kalpakçılar başına gidelim de sana bir sütlâç yedireyim» diye ısrar etti; elinden kurtulamadım; o zatla Kalpakçılar başına gittik; sonra yazıcılara avdetimde orada kimseyi bulamadım.

— Çekil karşımdan, hayvan herif.. Öfkeden elim titriyor; şimdi yüzümü kestireceksin; sütlâç yemenin sırası mıydı?

— Evet, hayvanlık ettim.

— Sonra ne oldu?

— Ne olacak? Ben üç dört gün vapur iskelesinde esir. Nâme gelecek diye bekle ha beklemez misin... Ne gelen var, ne giden. Baktım ki nazlı cânandan haber yok; günde sekiz on defa yalının önünden kayıkla geçtim; kuru ile yalı arasındaki sokakta saatlerce piyasa ettim; şaşacak şey! Dududan eser yok; aldı beni bir merak; acaba o günü mektup yazdırırlarken Saffetin kocasına mensup biri gördü de iş anlaşıldı, yalıda gürültü mü koptu? Yoksa o muhabbetnâme diğer bir erkeğe takdim edilmek için mi yazdırıldı?.. İşte böyle bin türlü vesveseye düştüm; nihayet bu vak'anın beşinci günü çayırda Duduya tesadüf ettim; hemen yanına koştum; karı beni görünce gûya üzerine bir canavar hücum ediyormuş gibi gözlerini açıp avaz avaza:

«Aman (meğâ) etrafta polis yoktur? Jandarma yoktur? Bu çapkının elinden ırzımızı nasıl muhafaza edeceğiz?» diye haykırmağa başlamasın mı? İşte bu değişikliğe ne mâna vereceğini şaşurdım.

— Bu muvaffakiyetsizliğine sebep o yediğin sütlâç

olmuştur zannederim; hiç öyle mühim bir iş takibinde iken insan tarassudunu terkeder mi? Sütlüca gitmenin garası mıydı? Ey.. sonra ne yaptın?

— Ne yapacağım, sıkıntıdan patlıyorum; Duduyu bir daha görsem, haykırmasına filân ehemmiyet vermiyerek yine yanına gideceğim.

— Ya Duduya bir ay daha tesadüf edemezsən ne yapacaksın?

— Ne yapayım? Ne yapabilirim?

— Yazık sana Muşak, yazık!.. Boşboşuna bir hiddet, bir farfalarlık, işte o kadar; elinden başka bir şey gelmez.

— Çıldırma beni, söyle, ne yapılır?

— Her şey yapılır, ahmak... Dududa gördüğün o tebeddüle sebep nedir?

— Ne bileyim ben?..

— Bunu bilmek, anlamak için hiç bir teşebbüste bulunmadın mı? Hiç bir çare, bir yol düşünmedin mi?

— Düşündüm. Kaç akşamdır uyku uyumuyor, düşünüyorum. Onların yüzünü görüp bir şey sormadıktan sonra değişikliğin hikmetini keşfedebilmek kabil mi?

— Kabil ya! Budala!..

— Nasıl?..

— Ben işimi gücümü bırakıp da akşam sabah sana ders mi vereceğim?

— İş güc dedğin ne oluyor? Haftada bir iki defa tuvaletine çeki düzen vererek karanlıkta yalaya gitmekten başka ne işin var?

— Sen öyle zannedersin!..

— Hafta arası bazan birkaç akşam da ortadan kayboluyorsun; lâkin nereye gidiyorsun, bilmem?

— Nereye gittiğim sana ait bir mesele değil..

— Niçin bana da ait olmasın? İklimiz de aynı maksat için uğraşmıyor muyuz?

— Belki..

— Belki ne demek? Hava¹ deðişti mi?

— Sen armut piş, ağzıma düş.. diyorsun. Bu gibi hursuslarda senin kadar dirayeti mahdut bir adamla iş görülemez.

— Peki efendim, peki.. Benim dirayetim mahdut olsun. Senininki hudutsuzsa Dududaki bu deðişikliğin hikmetini keşfediver bakayım?

— Ben bakıcı değilim birader. Böyle keyfiyetler ince dikkatlerle anlaşılır. Öyle kuru kuruya düşünmekten bir şey çıkmaz.

— Canım işte ben ince dikkatin yolunu bilmiyorum; bana öğretiver...

— Sen kaç gündür böyle beyhude düşüneneğine Saffet Hanımın nâme yazdığı yazıcıya gitmeli, o adamdan meseleyi tetkike başlamalıydın...

— Bu cihet aklıma gelmedi.. Haydi farzet ki o yazıcıya müracaat edeyim; fakat herif bir şey bilmiyorsa?.. Ya bu bildiğini benden saklarsa?..

— Birkaç mecidiye ile onu söyletmek kolaydır.

— Haydi dediğin gibi olsun; şu züğürtlüğümde bu iş için beş on mecidiye feda edeyim; lâkin yazıcıdan alacağım cevap: «Bana mektuplarını yazdırdılar. Buradan çıkıp gittiler» den ibaret olursa?..

— Böyle bir cevap alırsan sen bu mesele hakkında ilk inceleme adımı atmış, lazım gelen ipucunu yakalamış olursun...

— Nasıl?..

— Yazdırdıkları mektup ne mesalde imiş? Re'sen mi yoksa cevaben mi yazdırmışlar? Cevaben ise, esas ittihaz olunan mektubun edası ve kâğıdının cinsi, rengi nasıl imiş? Bunları tahkik edersin; alacağın izahattan mektubun sana cevap yazdırılıp yazdırılmadığını anlarsın.

Reyhanın gösterdiği bu inceleme yolu hakikate ermek için en mâkul bir yoldu. Lâkin Parnasın aşkı, bâhusus ay-

rihk ateşiyile hâli perişan olan Müştak, böyle basit mâkulâtı bile muhakeme edebilmek iktidarından kalmış gibiydi. Saffeti filân işe karıştırmadan o, doğrudan doğruya Parnasa kavuşmak istiyor, mesele hiç bir tarafa ilişmeden eski mâşukasına taallük edince zihni açıliyordu. Lâkin, heyhât!.. Evvelâ Saffete çatmak, kendini şiddetle sevdirmek, ondan sızdıracağı paralarla Parnasa kavuşmak!.. Ne uzun iş! Haydi uzunluğunu bir tarafa bırakalım; ne kadar gülünç bir emel!.. İstihali ne kadar güç bir maksat!.. Ah-lâk itibariyle ne çirkin bir hareket!.. Bu işin her cepheden uygunsuzluğunu gördükçe zavallı Muşğun zihni bütün dolaşıyor, ağa yakalanmış balık gibi kendine bir selâmet deliği aradıkça kurtuluş imkânını tamamiyle kapamış oluyordu.

Zaten Parnas, kendi ile Reyhan arasında münazaa mevzuu iken onu ellerinden Hâmiye kaptırdıktan sonra mesele bütün bütün garabet peyda etti. Cânânı geri almak için son fedakârlıklardan haydi geri durulmasın ve mâşukayı elde etmeğe muvaffakiyet hâsıl olsun, fakat muvaffakiyetten sonra ne olacak?.. Reyhan yine işin içinde değil mi? Parnası sonra Reyhanla paylaşacak olduktan sonra Hâminin elinden kurtarmaktaki fayda nedir? İşte bu ciheti Müştak çok düşündü. Nihayet vefasız mâşukasını Reyhanın yardımıyla Hâminin elinden almayı menfaatine muvafık buldu. Çünkü bu suretle iki müşkülden biri bertaraf edilmiş, yani Hâmiden kurtulunmuş oluyor, sonra ikinci müşkül kalıyordu ki, o da Reyhandı. Ona da Allah kerim. Engelin birinden yakayı sıyrınca yalnız ikincisi kalmış oluyor, yani mesele bir derece daha sadeleşmiş bulunuyordu.

İşte bu düşüncelere mebnî Müştak evvel emirde Reyhanla müttelifan harekette muhtar kaldı. Binaenaleyh onun plânı veçhile işe giriştiler.

Bu mühim, bu nazık «kalpleri feth» muharebesinde Reyhan «General», Müştak ona tâbi bir asker gibiydi. Plâ-

nın mevkiî fülle konması pek kolay değildi. Muvaffakiyeti temin için fransızca tâbirlerince bu emirde mükemmel «taktik» isterdi. Her hususa, her ticarete girmek sermaye ile olur. Firûze ve Saffet Hanumlara ilânı aşk demek, Müştakla Reyhanca bir nevi ticaret kapısı açmak demek olduğundan, bunun için de sermayeye, akçeye şiddetle ihtiyaç vardı. Son bir gayretle beş on lira tedariki ile Firûze Hanımın yalısı bulunduğu köyde dört beş odalı bir ev kirâladılar. Bir de Rum karısı hizmetçi tuttular. Herkes beyleri oraya hava tebdiline gelmişler zannedliyordu.

Köye bir kere yerleştikten sonra plânın tatbikatına giriştiler. Gece içine girecekleri evin birkaç gün evvel, kapısını, bacasını, penceresini, duvarını gözden geçiren hursuzlar gibi Firûzenin yalısını deniz cihetinden, korudan, her taraftan muayene ettiler. Hanımların sokağa çıktıkları günleri, saatleri, evdeki itiyadlarını, kaçta yatıp kaçta kalktıklarını, yahya kadından, erkekten ne yolda misafirler geldiğini, kaynana ve gelin hanımın vakit geçirmek için başlıca eğlenceleri ne gibi şeyler olduğunu, bunların surlarına mahrem olabilecek kadınları, âşıkları bulunup bulunmadığını, hangi esnafla alış veriş ettiklerini ve sairiyi tahkika koyuldular; öğrenebildiklerini öğrendikten sonra rüzgârın estiği tarafı, ziyanın in'ikâsı suretini hesapla, içine en ziyade şikâr düşecek şekilde ağ geren örümcek gibi, ikisi de birer sevda dalyanı kurdular; Reyhanın kine av düştü; Müştakın kine bir şey varmadı; Reyhanın bu ikinci muvaffakiyeti, arkadaşını büsbütün aleyhine çevirdi.

O pazartesi akşamı Reyhan gerdeğe girer gibi tıraşlardan, taranmalardan, pudralardan, levantalardan sonra kemalî ihtimamla gıyınıp süslenip gidince Müştakı tarif olunmaz bir iç sıkıntısı, dayanılmaz bir ağlama hursı yakaladı. Hizmetçi kadın alt kattaki odada horul horul uyurken Müştak, penceresinin önünde denize karşı saatlerle ağ-

ladı; fakat hırsını alamadı; nasıl alabilşin?.. O saatte Hâmi Parnasla, Reyhan Fîrûze ile zevk ve safada idiler. Ortada yalnız ağlayan, inliyen, her emelden mahrum kendisi idi; Saffeti sevmiyordu; onun vuslatında tasavvur ettiği lezzet, Hâmiden intikam almak, bir de Parnasa tekrar kavuşmak için tertip ettikleri plân ıktızasına göre hareketini uydurabilmiş olmaıtı. Plân icabunca harekette kendi muvaffak olamadıysa Reyhan oldu; acaba Fîrûzeden para sızdırıyor mu? Bu sızdırılan para, mukavele mucibince ikisinin nef'inde, yani kendi ile Reyhanın müşterek menfaatinde istimal edilmeyecek mi?

Bu mühim noktayı düşündü; düşünd; zihni bütün bütün altüst oldu; o para ikisinin müşterek menfaatlerinde kullanılmıyacak; çünkü kendi hâlâ züğürttü. Mukavele mucibince Saffetten çekmeğe mecbur olduğı parayı elde edemedi; plânın bir ciheti aksak, topal kaldı; Reyhan işini becerdi; kendi beceremedi; onun bu plândaki muvaffakiyetinin neticesi olarak ele geçirdiğı paraya iştirâk iddiasına ne hakkı var?

Reyhan acaba Fîrûzeden ne kadar para çekiyor? Ve çektiğı paraları ne yapıyor? Müştakin bundan hiç malûmatı yoktu; meselenin bu ciheti çok mühimdi; bu akçenin istihsal miktarı ile ne suretle sarfedildiğı hakkında bin türlü faraziyatta bulundu... En sonra zihnine gelen ihtimal bütün bütüne kuvvetini kesti; betinde benzinde kan bırakmadı... O ihtimal şu idi: Reyhan aldığı paralar ile gizlice Parnasa kavuşmak yolunu bulduysa?.. Bunu düşündükçe vücudu tepeden turnağa kadar râse kesiliyordu; biraz daha muhakemesini derinleştirdikçe bu düşüncesi ihtimal, faraziye şeklinden çıktı; korkunç bir hakikat halini aldı; bakınız nasıl?.. Reyhan, Fîrûzeden para çektiğini inkâr etmiyor; fakat bu paraların ne suretle sarf ve istimal edildiğini saklıyordu. Bunu niçin saklıyor? Nereye sarfettiğini bildirmek işine gelmiyor da onun için... Arada bir

ortadan kayboluyordu. Acaba nereye gidiyor? Né yapıyor?.. Hem elinde para bulunmak, hem birkaç gün meydandan sır olmak, merak uyandırıcı bir hal değil midir? Bu esrarengiz maişetten Müştakı niçin haberdar etmiyor? Acaba şimdiye kadar arkadaşını takip, harekâtını tarassut etmek Müştakın neden aklına gelmedi? Reyhanın gittiği yer Parnas olmasın?.. Bostan dolabı kovalarının, suyu kuyudan alıp bahçeye boşalttıkları gibi, Reyhan da paraları Fîrûzeden çekerek Parnasa götürmesin... Bu ciheti acı acı düşündükçe düşüncelerinin doğruluğuna delil olacak birçok yakınlıklar buldu; zihni çileden çıktı; her şeye tahammül ediyor, her müşküle katlanıyor; illâ Parnasın, Reyhan ile nasıl olursa olsun sevdasını yenilemesine bir türlü dayanamıyor, bunu menetmek için ölümünü göze aldırıyordu.

Yerinden fırladı; odanın içinde iri iri söylenerek gezinmeğe başladı.

Bunun böyle olduğunu kat'iyen nasıl anlamalı?.. Reyhanın harekâtını tarassut etmekle... Yarından itibaren arkadaşını takibe karar verdi; birkaç saat evvel Reyhan dostunun şu: "Senin gibi dirayeti mahdut bir adamla iş görülmez ki..." sözü aklına geldi. Mahdut zannettiği dirayetin genişliğini, hattâ dehşetini ona gösterecekti; Müştakın şiddetle belini büken husus parasızlıktı; kaleminden aldığı resmî beş yüz kuruş maaşla geçinmeğe mecbur olmuştu ki, bu miktar para ile geçinmek, Müştak için müthâş bir zaruret demektir.

Aklı gani olunca parasız da iş görülebileceğini düşünerek tetkika o gecedan başlamağa karar verdi; Reyhanın eşyalarını karıştırmaya başladı; dolabı, büroyu yokladı; evde kalan elbiselerin ceplerini aradı; meydanda bulabildiği evrakı birer birer gözden geçirdi; sadra şifa verecek bir şey bulamadı; Reyhanın Saraçhane yapısı telâtin bir çantası vardı; bütün mühim evrakunun bunda saklı oldu-

ğunu Müştak biliyordu; fakat kilitliydi; kendinde ne kadar anahtar varsa onlarla kilidi muayene etti; zorladı; açamadı; saraçların bu kilitleri Galatadaki kilitçi mağazalarından aldıklarını bildiğinden, sabah o mağazalardan birine müracaatla çantadaki kilidin şeklinde ve o numarada bir kilit alarak onun anahtarı ile yine Reyhan evde yokken berikini açmağa karar verdi.

Ertesi günü kalemine gitti. Bir mecidîye faiz vereceği vâdiyle odacıyı kandırmağa muvaffak olarak dört mecidîye borç aldı; Galatayı dolaştı; aradığı kilidi buldu; daha ertesi günü Reyhan sokğa çıkınca hizmetçi kadından İhtirazen oda kapısını sürmeledi; çantayı açtı; derununda ne bulsa beğenirsiniz? Parnasla teati olunmuş bir yığın muhabere evrakı!.. Kalbi o derece şiddetle vurmağa, elleri titremeğe başladı ki, nefesi kesiliyor gibi haller geçirdi; bir müddet arkasını duvara, bir elini yüreğine dayayarak öyle durdu; üzerindeki fenalığın biraz geçmesini bekledi.. Müştakın dirayeti hakikaten mahdud lmiş; Reyhan, Parnasla muhaberede bulunsun da kendinin bundan hiç haberi olmasın! Hattâ bu bapta şüphe etmek bile aklına gelmesin!.. Reyhanın böyle plân haricinde gizli harekette bulunması, menfaatli nefsdne hasretmekle zavallı Müştakı denicesine daraya çıkarmak maksadından başka neye hamlolunur?

Ağır ağır evrakı karıştırdı. Biçarenin hayreti bütün bütün büyüdü; çantada Fîrûze Hanımdan gelen mektuplar da vardı; bu, evrakın mütalesiyle refikinin kaç zamandır çevirdiği fîrûdakilere, entrikalara vâkıf olacağını düşün-
dükçe, sevinçle karışık yelslere, tarif olunmaz teessürlere uğruyordu.

Parnastan gelen mektupları evvel emirde tarihleri sırasıyla üstüste koydu; hayli müddettir uzak kaldığı, araba ile geçerken yüzünü görebilmek için sokaklarda, köşe başlarında saatlerle geçmesini beklediği mâşukasının el yar-

zısını def'atle öptü. Göz yaşlarıyla yazıların bozulmasını da düşünmiyerek gasyolurcasına bir rayiha ile Parnas kokan o kâğıtları yiyecek gibi kokladı.

Parnasın âdiliği, denâetli, hiyaneti ispata ihtıyaç göstermiyordu. Zavalh Müştak, bu karının cıbilliyetsizliğini biliyordu; lâkin seviyordu; onunla münasebetini yenilemeğe imkân bulsa, her kusurunu affa hazırdı; fakat beyinlerinde aşk çırağının tekrar uyandırılması epey bir servete mütevakıftı. Kendinde ise habbe yoktu. Reyhan da züğürtlemiş, Müştaka dönmüştü. O nasıl etti? Galiba şimdi zengin oldu... İlânı aşk için Firûze ile Saffeti beyinlerinde paylaşırlarken keşki Müştak kocakarıyı intihap etmiş olaydı; Reyhanın bu muvaffakiyetine belki şimdi kendi nall olmuş bulunsaaktı.

Her mektubu birçok defa okuyarak hepsini bitirdi; bu mektuplarında Parnas, Reyhanı terk ile Hâminin metresliğini kabul etmiş olduğu için pek çok kuvvetli sebepler serdiyle af diliyor; iltızar ediyordu. Bu kuvvetli sebeplerden en birincisini Parnas şöyle yazıyordu: «Beni bu garip harekete mecbur eden Muşaktır. Kendisinden o kadar bık-mış, bızar kalmıştım ki, elinden yakamı kurtarmak için sevmediğim halde, Hâminin arzettiği perestişi kabulde çaresiz kaldım. Bu kurtuluş çaresini ihtıyar etmeseydım, hâlâ o menhusun elinden kurtulmak kabil olacak mıydı? Muşakın sevdası öyle bir yangın belâsına benzer ki, dokunduğu yerleri tamamiyle mahvetmedikçe zâil olmaz... Fakat iyi mi ettim? Ocaktan korkarken fırına yakalandım. Hâmiden de son derece müteneffirim. Seni seviyorum Reyhan, seni... Aşkında öyle cehennem alevlerinden nişan verecek şiddetler yoktur; muhabbetin nisan güneşi gibi insanı ağır ağır ısıtır. Fakat gönlüne ferah, vücuda ferahlık, kana kuvvet verir...»

Müştak artık kendini zaptedemedi. Dışlerini gıcırdata-rak dedi ki:

— Haydi oradan orospu!.. Ben seni artık anladım. Evvelâ beni, üzerime Reyhanı, daha üstüne Hâmiyi sevdin. Bu kat kat sevda binasının kim bilir temeli nerede? Ve son hiyanet tabakası da Eyfel kulesi gibi kaç yüz metreye baliğ olacaktır?.. Hilkatini işte görüyorum; menfaat rûzgârı seni hangi cihete eğerse, sen onu sever görürsün; galiba Reyhanı, Hâmiden paralıca görmeğe başladın; ona karşı evvelce gönlünde esen sevda poyrazı derhal lodosa döndü; birbirinize yine ısınmağa başladınız... Şimdi birkaç bin lira ile yanına gitsen, Reyhana okuduğun bu mavalı bana da okursun... Fakat ne çare! Bu kötü tiyneyne, bu ahlâksızlığına rağmen ben seni seviyorum; zehirden şifa bekler, canavardan mürlüvvet umar gibi seviyorum.

Müştağın o mektuplardan olan istihracatının hulâsası şu idi:

Her çarşamba, Hâmi Bey «eskrim» talımı için Beyoğlundan Büyükkadaya gidermiş; orada bir frengin evinde «eskrim» salonu varmış; Hâmi gibi bu talime mearaklı daha birçok zevat gelirmiş. Akşama kadar bununla iştigal olunur, salon müdavimlerinden, Adalı olmıyanlar son vapurla oradan semtlerine avdet ederlermiş. Hâmi orada «eskrim» meşkettiği esnada sevgili Parnası da apartımanında besbelli diğer nevi vücut «ekzersiz» leriyle meşgul olurmuş; Hâmi Bey Ada vapuruna girerken, Reyhan da Parnasın apartımanına dalarmış; bey Adada eskrimle, müşukası odada Reyhanla o kadar güzel vakit geçirirlermiş ki, Hâmi bu silâh taliminden avdet ettiği geceler döşegine nasıl bîtap düşerse Parnasın yorgunluğu da hemen âşikandan aşağı kalmazmış.

Müştağın elinde hiç olmazsa birkaç yüz lira bulunsa, o para ile Reyhanın ayağını çelerek çarşamba günleri onun makamına geçmek üzere Parnasın evine kendini kabul ettireceğini kat'iyen biliyordu. Fakat para... Fakat para... Her işin güçlüğüne ortadan kaldıran o yuvarlak

madenden Müştakta habbe yok gibiydi; para Reyhanda da yoktu. O nasıl buldu? Bu sualı kendi kendine birkaç defa tekrar etti; nasıl bulunduğu Fîrûzenin mektuplarından biraz anlaşılyordu; Reyhan, kemali maharetle Parnasa hulûl ederek Hâminin malî sırlarını imkân derecesinde öğrenmiş; Hâminin varidatı nerelerden gelir? Servet kaynakları ne yolda şeylerdir? Hangi sarraflarla muamelede bulunuyor? Kendi parasız kaldıkça valdesinin emval, nuktut ve malî itibarından nasıl istifade eder? Bunları öğrendikten sonra diğer taraftan Fîrûze Hanuma hulûl ile oğluna verdiği paraların mecrasını kendine çevirmiş; hattâ valdesinden Hâminin nakdî istifadesini kesmekle de iktifa etmiyerek, bilâkîs Fîrûzenin, Hâmiden paraca müstefit olabülmesi çarelerini düşünmüş, Fîrûzeye, oğlunun Parnasla olan sefahetkârane malîyetini müessir cümlelerle kadının zihnini tedhişen tasvîr ederek Hâminin ıslahı çaresinin ancak parasız bırakılmakla mümkün olacağını anlatmış, Fîrûzeye nüfuz ederek oğlunun birkaç mühim malî teşebbüslerini hükümsüz bırakmış; hâsıl Hâmiyi o kadar kasmış, kavurmuş ki artık saklaması kabil olmıyan züğürtlüğünün bedahet derecesine varmasıyle bu zavallı delikanlının Parnas nazarında itibarının ve muhabbetinin kırılmasına da muvaffak olmuş; Hâmi Parnasa, Fîrûze Reyhana yetiştirmek için para bulamadıkça ana oğlu birbirlerine girmişler, birbirini yemişler; dehşetli mücadeleler, kavgalar cereyan etmiş. Reyhan altmışlık mâşukasının kalbini o derece teshire muvaffak olmuş ki, besbelli nazlanmak maksadıyle bir iki defa küskünlük, dargınlık göstermiş; kocakarının aklı başından gitmiş, aşkının hatırını tatıyib için bütün mevcut malını fedaya kadar cesaret göstermiş; ednâ vesilelerle darılan Reyhan mühlince para ve hediyelerle barıştırmış; aşka, sevgiye bedel alınan verilen paraların iptizal derecesi mektuplarda iki üç yüz liradan âdeta iki üç yüz kuruştan bahsolunur gibi söz geç-

mesinden anlaşıyordu. Müştak artık kendini tutamıyarak arkadaşına: (

— Vay habisi!.. Neler yapmış, ne entrikalar çevirmiş, ne dolaplar?.. Ben ne derin uykuda imişim? Dudunun merhametini celp için ben Köprü üzerinde dilenci taklidi yapmağa uğraşırken meğer o mel'un bir yandan kasesini doldurmak, diğer taraftan Parnasla hembezmi safa olmakla vakit geçiriyormuş.. Acaba şimdiye kadar kaç bin lira kopardı? Yazık bana! Yuf bana!..

Hakikaten yuf Müştaka!.. Kendisinin Reyhana karşı aczi müessesem denemek bir maskara halinde kaldığını nefsine hitaben pek acı itaplarla itiraf etti; Reyhanın oynadığı bu son oyunun acısı yutulur, hazmedilir, unutulur hilekârlıklardan değildi. Müttefikan harekete karar verdikten sonra gizli olarak türlü fırıldak çevirmeğe de kanat edemiyerek her hakaretin, her dübaranın üzerine Hâminin servetine, zavallı Muşagın şiddetli muhabbetine rağmen Parnasla münasebetini yenilemeğe muvaffak olmak, kariyı bu defa âdeta benimsemek.. Dessas refikinin işte bu cür'eti, bu küstahlığı Müştakta tahammüle imkân bırakmadı; hileye karşı o da hile ile mukabele etmek istiyor, o güne kadar arkadaşının desiselerine zebun, şeytanlığına mağlûp olmuş bulunduğunu bir türlü nefsine yediremiyor, müthiş bir mukabele, şedit bir intikam darbesi ile Reyhana karşı varlığını göstermek, hiledeki maharetini tasdik ettirmek arzu ediyordu. İşe bir girizgâh bulmak, mükemmel bir noktadan mukabeleye girilmek için önündeki mektupları beş on defa daha uzun tetkikat ile okudu ve her okuyuşunda Reyhan aleyhine bir hiddet bürkânı keşilmekle beraber arkadaşının zekâsına hayrette kaldı; bu meselede Reyhan, üç kişinin zararına kendi menfaatini temin ediyor, yani üç şahsın zararlarından istifade ediyordu.

Bu üç kişiden biri kendi, diğeri Hâmi, üçüncüsü de

Firûze Hanımdı; üçünün uğradığı zarar yekdiğerine nisbet edilirse kendinin hasarı en hafif olduğu da inkâr edilemezdi. Ana oğulun mânen, maddeten duçar oldukları ziyan o kadar müthişti ki, bunlardan hangisinin daha ziyade acınmağa şayan olduğunu düşündü düşündü, tâyin edemedi. Firûze hanım, kalbine açılan bu son sevda rahnesi ile aşk ummanı içinde bocalıya bocalıya bir gün nihayet felâketin ka'rina düşmekten kurtulamıyacağı benziyordu. Vefalı bir âşık gibi görünmeğe uğraşan o hilekâr Reyhanın, hayatının son melâl devresine kadar aşk, sevdâyı kendine oyuncak etmekten usanmıyan bu zavallı kadının mahvına mâtuftu. Firûzeyi oğlu ile bozuşturmak, sonra türlü sevda hileleriyle kadını soymak, soğana çevirmek, bu suretle çektiği parsaları, serveti beri tarafta diğer bir kadınla, kekâ yemek, sakılarak suyu, özü çıkarılan maddeler gibi biçare kadın, servetçe artık istifade edilemeyecek bir posa haline gelince ensesine bir tokat yaptırtarak:

— Haydi hanımefendi! Şimdi kumda oyna; bir tarafına çöp batmasın!..

Demeğe hazırlanmak, hiç şüphe yok Firûzeyi bir hançerle yurarak yere sermekten daha müthiş bir hareketti.

Reyhanın mahtum bey aleyhindeki kaskına gelince, bu hareketi de yürek sızlatmakta valde hanuma revâ görülen şenaatten aşağı değildi. Bir adamın anasını sevmek... Bu fiil avam tâbiri veçhile düşünülürse, Hâmiye olan hakaretin derecesi biraz anlaşılır. Bu sevmek lâfzında bir de soymak mânası var ki, bundan, Hâminin anasını severek soyduğu paralarla metresini zaptetmek gibi hiddetten insanın tüylerini ürpertecek acib bir netice çıkıyor. Mesale derhal etrafiyle düşünülürse Reyhanın, Şadi Efendi ailesi aleyhindeki insafsızca tecavüzüne ne diyeceğini insanın şaşırması, kabîl olmuyordu.

Müştak düşündü düşündü, ellertyle yüzünü kapayarak:

— Ne me'ün herifmiş bu?.. Demek benim de zengin bir anam olsa çekinmeden onu da sevecek... Reyhanın ne mal olduğu, Parnası müstereken sevmek için bana ettiği ilk teklifinden belliydi. Ben o zaman bu alçağın insanı mahiyetini anlıyarak kendisiyle dostluğu kesmeliydim. Fakat bu mümkün müydü? Paraca o kadar darda kalmıştım ki, ondan daha şenl bir teklifte bulunmuş olaydı, yine kabullünden çekinmiyecektim. Bununla beraber Firûze ile Hâmiye ettiği fenalığa nazaran, bana yaptığı hiç kalıyor.

Odanın içinde bir boydan bir boya dalgın çehre ve ağır adımlarla gezinerek:

— Hâmi de böyle bir cezaya müstahaktır. Bahk-pazarındaki dükkânlarımı satarak yedirdiğim paralar, valdemden miras kalan o ilralar henüz Parnasın damarlarında dolaşırken bunu Hâmi elimizden aldı. O karının üzerinde ne-kadar hakkımız bulunduğunu bir kere düşündü mü?.. Hak tanımayanın sonra böyle parasını çekerler, metresini zaptederler, üst pahası olarak anasını da severler.

Şu al sevda, ver sevda meselesinde kim harap olursa olsun, hep bu harabîlerden bir kişi müstefit oluyordu; p da Parnası. Karı şeklindeki bu dipsiz kuyu, içine ne kadar ilra atılsa yutuyor, istilâ ettikleri vücutları ifna etmedikçe bırakmıyan mikroplar gibi, arız olduğu serveti tamamiyle bitirmedikçe rahat etmiyordu. Fakat kabahat kimde? Yiyende mi, yedirende mi? Müştakın bugün elinde para, servet demeye sezâ bir şey olsa yine götürüp Parnasa yedirmiyecek mi? Bu cihetten kiml ayıplamağa yûzû var? Saffeti ifsada ve yoldan çıkarmağa muvaffak olaydı, kendi de Reyhandan başka türlü mü hareket edecekti? Reyhan, Hâminin anasını soyarken kendi de zevcesini yolacaktı. Nasılsa evdeki pazar çarşıya uymadı; arkadaşı işe girdi. Bu zavallı bakakaldı. İnsanlar ekseri böyledirler; icraya güçleri, kuvvetleri yetmediği fenahkların başka-

ları tarafından yapıldıklarını görünce derhal filozof kesirler. Hemen ta'n ve teğni dilini uzatırlar.

Müştak meselenin bu cihetlerini böyle açıkça düşündü; biraz yüzü kızardı; ahlâkla pek uyuşamıyan menfaatleri iştihkar edecek kadar bir insanda fikri metanet olmazsa o adam kendine sâlim bir hareket hattı tayin edemez. Onun hiç bir hareketinde karar, ittırad yoktur. Şu dakikadaki mülâhazalarının yarım saat sonra aksini düşünür. İşte bu gibilerine «mesleksiz» namı verilir. Menfaatinin icabı ne ise onun o günkü mesleği, ahlâkı da o, olur. Ahlâkça zayıf olan bu adamlardan hiç bir ciddi iş bekle-nilemez.

Müştak düşündü, çok düşündü; iki şey zihnini harap ediyor, âdeta yakıyordu; bunlardan birincisi Reyhanın, Parnası tekrar elde etmesi, ikincisi Firûzeyi teshire muvaffak olmasıydı. Bu şiddetli tesirle yine muhakemesinin intizamı bozuldu; her şeyi bir tarafa bırakarak meşguliyetini yalnız Parnası Reyhanın elinden almağa hasreyledi; fakat «Parnas» deyince parayı unutmak kabli mi? Bu iki isim birbirinden ayrılmıyan iki lüzumlu şey gibiydi; hattâ o kadar ki, acib tesadüflerden olarak lisanımızda Parnasla para beyninde. lâfzan bir benzerlik bile vardı; ikisi de «Par» ile başlıyor... Düşündükçe zihnini par par yakıyordu; Müştak odada yine gezinmeğe başladı; lâkin bu defa ağır adımlarla değil... Geniş, serî adımlarla yürüyor, odanın darlığına mebni bazan hızını alamıyarak başını duvarlara çarpıyordu; homurtu nev'inden ağzından yalnız «Parnas» la «para» sözleri çıkıyordu; «Parnas», «para», «Parnas», «para» diye diye zavallıya bir fenalık geldi; bir koltuğun üzerine yığılıverdi; paraya kavuşmayınca Parnasa kavuşmak mümkün olamayacağı hakikati de zihnini harap ediyor; artık diğer şeyleri düşünmeğe kendinde hal bırakmıyordu; dimağına gûya istidadından, sıtratından ziyade düşünme kudretli vermek için başını iki eli arasına

aidi; sıkı, fakat beynini dübeğe koysa dövse muhakemelerinin neticesi yine para ile Parnasa çıkıyordu. Bu sıkıcı düşünceler içinde o kadar bunaldı ki, genişçe nefes alabilmek için sürünerek pencerenin önüne gitti; kafası çatılabacak, göğsü patlıyacak gibi şiddetli bir sıkıntı ile haykırdı:

— Ah, ne yapayım? Ne yapayım?..

Bu sual ile güyr galpteği bir nasihatçıdan akıl öğrenmek istiyordu; istilmdat ettiği o nâslıhden maatteessüf bir cevap gelmedi; zihni, vücudu artık o kadar yorgun düştü ki, bir müddet ye'se müstağrak bir sarhoş gibi sızdı kaldı. Bu uyusukluktan sonra kendini toplamaya uğraşarak eski muhakeme ve tefekkürlerine yine tâ elif besinden başladı; neticeler hep evvelki gibi para ile Parnasa dayanıyordu. Hayli müddet sonra birdenbire muhakemelerinin vâdisini değiştirerek kendi kendine dedi ki:

— Biz birkaç ay evvel Reyhanla aynı haldeydik. O muvaffak oldu da ben neden olamadım? Fîrûzenin gönlü Saffete nisbetle daha kolay teshir edilebildiği için mi?.. Hayır... Reyhan, kocakarıyı ikna için az uğraşmadı. O, her nasıl müşkülâta tesadüf ettiyse onu yenmeğe çalıştı. Ben, Dudunun birkaç yaygarasından korkarak çekildim. Başlangıcı pek yolunda gider gibi görünen bu muşâakanın sonradan uğradığı acib değişikliği anlıyamadım. Bunun sebeplerini de araştırmadım. Reyhanın benimle «armut pış, ağzıma düş» diye eğlenmesinde hakkı yok mu? Saffet Hanımın gönlünü teshir etmekle hem Hâmiden intikam almış olacak, hem de elime biraz parpa geçirmek yolunu harzılamış bulunacağım... Evvelâ Saffet Hanımınla münasebet peyda edeyim de öte tarafını sonra yoluna korum. O halde Saffetle Dudunun ihtirazlarına, çekilmelerine, kovmalarına, hakaretlerine, bağırmaalarına hiç ehemmiyet vermilyerek yalnız galebeyi temine uğraşmalı, Duduyu ilk gördüğüm yerde tahtakurusu gibi yakasına yapışarak ha-

nima dair bir söz, bir vâad almadıkça salıvermemeliyim.

Bu kararından sonra vücuduna sanki yeniden bir can, bir kuvvet geldi; hemen kalktı, ortadaki evrakı topladı; bulduğu tertip üzere hepsini çantaya yerleştirdi; kilitledikten sonra çantayı eski yerine koydu; artık bir dakikanın bile fevtini zıya'dan ad ile biraz tuvaletine çeki düzen verdi. Duduya tesadüf ihtimali olan yerlerde dolaşmak üzere sokağa çıktı; ne çarşı koydu, ne çayır, ne bayır... Dududan eser göremedi. Duduya tesadüf hem şiddetle arzu ediyor, hem de onunla ansızın karşı karşıya gelmekten korkuyor, Dudunun ilk yaygaralarına, şikâyetlerine karşı ne yolda lisan kullanmak, ne gibi istirhamlarda bulunmak; nefretini azaltmak, hiddetini yatıştırmak için nasıl davranmak lâzım geleceğini düşündükçe şimdiden kendini halecan alıyordu; lâkin bu sefer «ya zafer, ya ölüm» diyen bir muharip gibi dalma lleri yürümeye, halecanı mucip bir hâdisse, bir tehlikeye tesadüf ederse gözünü yumarak yine ısrarla adımlarını öne doğru atmağa karar verdi.

İçine korku, kalbine halecan geldikçe birtakım tesirli cümlelerle kendine cesaret vermeğe uğraşarak Duduya, tesadüf ümidile bir hafta kadar orada burada dolaştı, rastgelemedi; gerek Saffetin, gerek Meryemin böyle hiç yalıdan dışarı çıkmayışlarına bir mâna veremiyordu. Müddet on beş, yirmi günü buldu; hâlâ çarşıya, pazara, iskeleye olan me'yusâne cevellânından bir netice hâsıl olmadı.

Reyhanın Boğazlıçindeki müsterek evde kaldığı geceler seyrekleştii; bu geceler, yalnız Fîrûze Hanımla hem-bezm olacağı vuslat gecelerine inhisar etti. Sade bu muayyen geceler için geliyor, gündüzden iki saat tuvaletiyle meşgul oluyor, gecenin karanlığı ağıyârın gözlerine perde çekince cânanesinin bezmgâhına gizlice giriyordu. Müştak çantadaki evrakı ezberlercesine mükerreren okuyarak esrara vukuf peyda ettiğini Reyhana anlatmamak için son

derece metanet gösteriyordu. Muvaffakiyetsizliğinden dolayı Reyhanın:

— Duduyu görmüyor musun? Senin şişmandan ne haber?.. Zavallı Saffet için aşkından balmumu gibi erimiş, bir deri bir kemik kalmış diyorlar; fakat ben inanmıyorum; bu rivayetin aslı var mı? Zavallı kadın senin derdinden verem olup ölmezden evvel bütün emlakını, iradını üstüne edecekmiş.. Buna da pek inanmadım; böyle hayırlı bir havadis olaydı, şimdiye kadar bana söylerdin, değil mi?..

Nev'inden ettiği istihzaları, alayları hazm ve ihtiyatla dinliyor, onlara karşı temeshurkârane mukabelede bulunmuyordu.

Bir müddet de bu suretle geçti. Nihayet bir gün yine boşboğuna, Duduya tesadüf edebilmek ümidiyle dolaşmayı itiyad edildiği mahalleri me'yusâne bir keştü gûzar ile devrettikten sonra köyün çarşısına indi; tuhafçı dükkânının önünden geçerken içeriden kulağına bir ses, tanıdığı bir konuşma şivesi ile bir sada geldi; başını çevirdi, camekânın arasından baktı ki, ne görsün?.. Meryem Dudu, ellerini kaldırıp indirerek tuhafçıya:

— Beyoğluna çıkmağa vaktim olmamıştır; yoksa bu ham şeylere ipektir deyil el vururdum acap? Örneğe bir dikkat et; sonra verdiğin mala bak; bu ne irenktir, o ne irenktir? Birisi gök mavisidir; öteki çirkef irengine ben-zoor... Bunu kaç senedir dükkânda tuttun tuttun da şimdi maldır deyil ööme çıkardın?..

— Müştak camekânın önünde, fareye tesadüf etmiş bir kedi vaziyetliyle kendini göstermiyerek ansızın avının üzerine atılverecek bir hal peyda etti; ne olursa olsun, bu defa elinden Duduyu kaçırmıyacak, mutlak bir vaad alacak, Saffetteki bu acib değişikliğin sebeplerini anlıyacaktı. Fakat nasıl etmeli? Kariya yalvarmalı mı? Şiddet mi göstermeli? Ne yapmalı? Maksadını mülâyemetle, hat-

tâ İstirhamla anlatmalı; niyazını dinletmek kabîl olmazsa şiddetle tehdide kadar varmalı... Fakat bu muamele, köyün en kalabalık yeri olan çarşı ortasında yapılır mı? Müştak, zihninin olanca kuvvetiyle düşündü; Dudunun, çarşıdan yalıya dönmek için gideceği en kısa yolu zihninden geçirdi; bu yol, yahlarla kuru arasındaki sokak olabildi; burası ekseriya pek tenha bulunduğundan, muvafık bir yere gizlenerek birdenbire Dudunun önüne çıkıvermeyi kararlaştırdı; kendini Meryeme göstermeden oradan çekildi; pusuya yatacağı sokağa doğru tabanları kaldırdı; münasip bir noktayı bekleme yeri yaparak yeşilliklerin arasına saklandı; bekledi, bekledi; bir çeyrek, yirmi dakika geçti; Dududan eser yok. Meryem acaba hâlâ tuhafçı ile mücadele mi ediyor? Yoksa denizden mi gitti? Yahut dağ yolunu mu ihtiyar etti?.. Müştak yine bugün Duduyu elden kaşınmış olmak ihtimallerini düşündükçe ye'sinden teriliyor, su içinde kalıyordu; bekleme müddeti belki yarım saati geçti; zavallı şedit bir ye'sle pusuyu bırakmağa hazırlanırken evvelâ ayak sesleri, sonra bir mırıltı, bir söylenme duydu; gittikçe yaklaşan bu صدا:

— Tuhafçıyım dey! gelmiş onda oturmuş... Dükkânında her şey vardır, bir şey yoktur. Camın içine iki top yünlü, üç top basma koymuş... Ne biçim satıcıdır? Ağnayamadım. Aktadır? Tuhafçıdır? İpekçidir? Eczacıdır? konduracıdır? İpek kutusunun yanında bir de fare kaparı asılıdır; biraz ötede su destilleri, beri yanda dizî ile takunyalar vardır; içeriye sekiz liralık mal koymuş; bir de dükkânın üzerine «Bonmarşe» yazılı koca bir tahta asmış!.. Zavallı Nikoli, sen bonmarşeyi uryanda olsun acep bir kerek gördün.. Acap Bonmarşelerde senin ettiğin gibi su bardakların, lâzımlıkların içine korlar?.. Ah bilirim, ikisi de kullanılmamıştır; lâkin bu öyle tertipsiz bir iştir ki geçenlerde görünce midem tersine döndü...

Dudu böyle kendi kendine söylenerek giderken Müş-

tak, hışırtı hışırtı yeşilliklerin içinden fırlayarak tiyatro sahnesi üzerinde müessir bir istirham levhası yapmağa uğraşan bir aktör tavrıyla önüne diz çökerek yalvarır gibi iki elini yukarı kaldırıncı Meryem dehşetle ürktü. Birkaç adım yan yan geri çekilerek bir bahçe duvarına yapıştı. Gözlerini açarak:

— Lâzımlık deyince sen nereden çıktın karşıma? Öloorum, bayıloorum, ka dostlar bittim; o kadar korktum, o kerte haf ettim ki yüreğim patladı; kanı içime aktı; derundan sakatlandım. Kırk günecek mefat edersem bil ki sebebi sensin; şimdi aşıklığı bıraktın da saklambaç oynununa kalktın? Benden başka ürkütecek mahlûk bulamadan? Hay rabbimin belası!.. Senin yüzünden artık hiç sokağa çıkmıyalım? İpekçiye kadar gitmeyelim? Herkes naaşını işlemesin? Anavatasını yapmasın?.. Haftalar geçti ki sana rastlanmak derdinden sokaklara gidemez, destur çıkamaz olduk... Yeşilliğin içinden yılan gibi önüme nasıl fırladan?.. Mega bittim... Bunda yolcu bekloordun? Dizlerim çözüldü. Can damarım dibinden oynadı!..

Müştak, merhamet dilenen bir inilti ile Meryemin ellerine sarılmağa uğraşarak:

— Ah Duducuğum ah...

— Beni korkudan öldürme kertesine getirdin de bir de şimdi ah edoorsun?.. Ahı ben bağırmalıyım... Bir yudum su veren olsa da yüreğimin tikurtası düzelse... Sanki sanırsın ki içimde bir diğdiş makinesi vardır... Durmoor, zırıl zırıl işloor..

— Vah Duducuğum, seni korkuttum mu?

— Korkutmak da bir laftır acap?.. Bayıltırdın!..

— Affedersin Dudu Hanım... Bu hareketim istemeden oldu. Çünkü kendime malik değilim... Çünkü yanıyorum!..

— Yanoorsun?.. Hummaya tutuldun, ne oldun?

— Kepki hummaya tutulaydım... Ya ölür, ya iyi olur

dum. Ben öyle bir derde uğradım ki, ne ölüyorum, ne iyi oluyorum..

— Rabbim derdinin şifasını versin. Ben hekim değilim. Bana ne anlatoorsun?.. Ölmek ister isen bir acemi doktora git.. Bırak ki bunların ustaları da bazan yanlışlık edoorlar.. İyi olmak arzu edersen illetinin üzerine bir «konsültasyon» yaptırt.. Beni de bırak ki yoluma gideyim..

— Yok, yok.. Seni bırakmam Duducuğum.. Çünkü yanıyorum.

— Ben tulumbacı değilim ki ateşini söndüreyim. Ya noorsan şundan kendini denize at..

— Dudu, benim ateşimi deniz söndürmez.. Aşk ateşidir.. Buna doktorlar da çare bulamaz. Buna ancak sen merhemsiz olursun..

— Buna ancak ben mehlemmez olurum?.. Bu karışık lafı ağnayamadım..

— Bu yarama ancak senin elin merhem sürebilir.

— Ben hastane hizmetçiliği etmedim.. Bırak işime gideyim. Yoksam şimdî yangın var bağırum.

— Nasıl bağırırsan bağır!.. Bugün seni elimden kimse alamaz.

— Fikrini ağnayamadım?.. Üzerime bozuk fiille laf söyloorsun? Etrafı tehne görerek bana bir fenalık etmek istooorsun? Ne söylenmez, çetin bir meramın vardır?..

— Meramın hiç çetin değildir.

— Efendim, lafları böyle birbirine karıştırdıkça ayıp değil a, ben senden ürkoorum.

— Saffet Hanımdan bana kat'i bir söz getirmeyi vâdetmedikçe bugün senin yakarı salıvermem.

— Onun ismini artık ağzına alma. O her gün elini yüzünü yıkoor; namaz kıloor ondan sonra tövbeye oturoor. Kem nazarından korkarak horoza bile görünmoor.

— Neden böyle huyunu değiştirdi? Beni öldürmek için mi?..

— Zaten onun huyunda, kanunda bir bozukluk yoğudu. Elmas gibi tertemiz bir karıydı. Gene öyle kaldı.

— Ben onun huyunu, kanını bozacak değilim. Bir iltifatına bugün canımı feda ederim.

— (Hayretle) Bir iltifatına canını vermen, onun damarını bozmak, huyunu pisletmek değildir?..

Müştak, söz bulmak için öksürerek:

— Değildir; çünkü ben onu bir kötülükle seviyorum; nikâhla almak için seviyorum...

→ Beysin, efendisin, nesin?.. Haydi işine... O zaten kocadır; bir karı için iki koca almak hiç bir dinde âdet değildir; nikâhla alacak isen bu koca dünyada karı kıtlığı vardır? Ondan başkasını bulamadın?..

— Yalnız onu, Saffet Hanımı seviyorum; gözüm dünyayı görmüyor...

— Bir göz doktoruna git de sana dünyayı gösterecek nomeroda bir gözlük haber versin...

— Ayaklarını öpeyim Duducuğum... Senden bir şey soracağım, doğru söyle.. Saffet Hanım kime mektup yazdırmak için Beyazıttaki yazıcılara kadar çıktı?

— Yazıcılara gittiğimizi sana kim dedi? Yoksam peşimizden geldin?..

— Ay, o günü hanımın yanındaki çarşafı kadın sen miydin?..

— Neyine gerek?.. Tut ki ben idim... Tut ki başkasıydı.. Sen bir acemi sevdacıya benzoorsun... Tuttuğun işi yüzüne bulaştırıyorsun. Bizim peşimizi bırak; sen ağzına uyar başka bir kaşık ara...

— Aman Dudu, ocağına düştüm.

— Ocağı mı nerede buldun da düştün? Sen kurum süpürücüsün yoksam?..

— Ne yapayım? Bu sevdacılık bana her san'atı yaptırtaacak... O günü mektubu kimin için yazdırttınız? Yalnız onu söyle yetiştir...

— Sen pek kantoron bir çocuğa benzoorsun. Kulaklarını iyice açarak bana uzat.. Sana son nasihatımı diyeceğim. Dinler isen dinlersin. Dinlemez isen var ne belayı canın isterse ona satış.. Şimdi kulakların bendedir?

— Sendedir. Sözlerini ezberliyecek gibi dinliyorum.

— Efendim, bız o mektubu sana verilmek üzere imlâ ettirmeğe gittik.

Müştak sevinçten iki eliyle Duduyu belinden kavırıyarak :

— Ah efendim, Duducuğum, eksik olma...

— (Ürperti ile silkinerek) Beni armut gibi yutmağa kalkmayasın.. Çekil ondan efendim..

— Benim için mektup yazdardınız da bugüne kadar niçin göndermediniz?

— Sana mektup ettirirken bizi orada bir takım kötü karılar bastırdı; öyle endazeden ölçüden dışarı ayıplık laflar ettiler ki, bunlardan Saffet Hanımın içine bulantı geldi; sana olan muhabbetini kalbinden dışarı istifrağ etti; yazıcının elinden mektubu aldı parçaladı; ne ayılmalar, ne bayılmalar, bin dert ile yalıya geldik. O akşam gitti, hoca hanımın önünde dize geldi; ne ki olduysa, ne ki bittiyse hepsini hikâye verdi; senin ona gönül bağladığını, karşılık olarak kendinin de sana tutulduğunu, gelen namayı, gidecek olanı, yazıcı dükkanını hep bir bir anlattı.. Sonra hoca hanımla beraber ikisi tövbe okudular.. Hasılı kötülüğe bulaşmadan tövbekar oldu..

Müştak hiddetlenerek:

— Canım, böyle şey hoca hanıma anlatılır mı?

— He, evet!.. Sevda işi başkadır; hocalık işi bambaşkadır; ben günahlarımı çıkartmak için papaza gittiğim vakitlerde suçumun ileri gelenlerini anlatmam; ancak onda birini söylerim; papaz afk verdirir; söylemediklerim de o sıra bertkilerle affolunur gider; cahilliğimde ben de hepsini birer birer ağıtır idim. Sonra Takohi ile birlikte

aykırı bir günah işledik. Kız bunu «konfesör» e nasıl diyeceğiz? dediysem Takohi bir yüzüme baktı. «Ona denemek günah var, denmiyecek günah vardır» dedi.

— Sonra hoca hanım ne dedi?

— Onun dediğine bakar isek, sen insan değil imişsin.

— İnsan değil de ya neymişim?

— Şeytan!..

— Acaip!..

— Hoca hanımla Saffet Hanım beni bir odaya çağurdılar. Saffet Hanım elleriyle yüzünü örterek: «Meğerse o delikanlı şeytanmış!.. Biz! azdıracağımız; çok şükür ıhtivasından kurtulduk» dedi; ben iyiden iyi bilirim ki sen insansın; şeytanın tasvirlerini görmüşüm; onun çifte boynuzu ile bir de kuryuğu vardır; fakat henüz görürüm ki boynuzların bitmemiştir; onlar böyle dedilerse ben de o kerte kontro laf edilmeyeceğini görerek şeytanlığın tasdik ettim; sonra hoca hanım bana dönerek: «Meryem Dudu, o şeytan herife bir daha rastladığında yerden keskince bir kaya al; kendi dinince bir besmele çek; suratı budur, de yapıştır; çünkü şeytanı taşlamalıdır.» dedi.

Dudu sözün burasında eğildi, yerden bir taş aldı. Taş, hoca hanımın tavsiyesi derecesinde keskin miydi? Müstak bunu kayayı suratına yedikten sonra anlıyacaktı. Delikanlı acib bir tebessümle:

— Ne ö, Dudu?.. O taşı ne yapacaksın?

— Aldığım emri yerine getireceğim..

— Duducuğum, şimdi şakayı bırak..

— Bunda ne şaka vardır, ne bir şey.. Seni görünce taşlamağa söz vermişim, bunu böyle edeceğime kendi dinimce en büyük yemini etmişim; lafımı, nasihatımı dinliyerek edebince şundan gider isen ben de taşı yere bırakırım; gitmez isen suratına..

— Aman Dudu, vallahi lâtifinin sırası değil. Bir de halimi sana ben anlatayım..

— Efendim, fazla lafı kesiniz...

— Dudu kölen olayım... Alimallah kanuma gireceksin.

Bu defa Dudu cevap vermiyerek ciddiyetle taş fırlatmağa davrandı. Müştak, karının iki bileğinden sımsıkı tutarak:

— Affedersiniz Meryem Dudu... Ben öyle kolayca suratuma taş yemem...

— Yemez de ne edersen?..

— Sözümlü kabul ettirinciye kadar uğraşırım; seni salıvermem.

— Yangın var deyî avaz edersen ne yaparsın?

— Ne diye avaz edersen et... Yakanı bırakmam...

— Çocuk olma efendim... Şimdik sen bana ne teklif edersen he, derim. Elinden kurtulduktan sonra sıfatından aşağı gülerim. Sözümlü tutmaz isem bana sen ne yapabilirsin?..

Müştak, burun buruna yüzünü Duduya yaklaştırarak:

— Muhabbetin ye'siyle her şeyi yaparım... Bazı dakikalar oluyor ki, canım ağzuma geliyor... Seviyorum. Aşk insana neler yapturtur, bilmez misin?

— Efendim, çok laf dinlemeğe vaktim yoktur; bırakırsun işime gideyim?.. Yoksam bağırayım?..

Dudu, mütehevvir muhatabını iterek yürümek istedi; öteki salıvermemek için yine belinden yakaladı; Meryem var sadasiyle:

— Yangın vardır... Kırak ateş... Beyler, efendiler, ağalar, koşunuz...

Diye bağırınca, bir iki dakika içinde yalı kapılarından ayvaz, aşçı, usak kıyafetli adamlar sokağa uğradı. Çarşı tarafından pat pat ayak gürültüleri peyda oldu. İşin hakikaten rezalete varacağını gören Müştak, Duduyu bırakarak, koşuşanlar oraya gelmezden evvel koruya doğru fırladı; ağaçların arasından kayboldu gitti.

SON CÜRET

Dudunun etrafına birkaç kişi toplandı. Yangının nerede olduğunu soruyorlar, Meryem cevap vermekte ağır ve mütereddit davranınca karının fistanını muayeneye kalkışıyorlardı. Arayanların ellerinin fistanına uzandığını gören Dudu telâşla:

— Efendim, üzerime el vurmayınız. Yangın fistanımda değildir.

Gelenler — Ya nerede? Nerede?.. Etraftan duman, alev gibi bir şey çıkmıyor?..

Dudu — Çok şükür hiç bir yerde yangın yoktur.

Gelenler — Ya öyledir de, yangın var diye acı acı niğin haykırdın? Sen değil miydin bağıran?

Dudu cevapta teenni gösterdi. Bir delikanlının taarruzuna uğradığını anlatsa bu vak'a köyce bin türlü fena tefsire uğrıyacağını biliyordu. Binaenaleyh hakikati saklıyarak :

— Ah efendim, yangın değildi. Aykırı bir fefkelade ejder canavardı... Şu ağacın arasından gözgöze geldik; ah bir yudum su yoktur?.. Baylıyorum; o ne mefret şeydi?.. Bir metro kafasını havaya kaldırmış; sustaya durmuştu. O kadar büyüktü ki, beni takımumla yutaydı, yine karının bir tarafı boş kalırdı!

Gittikçe adedi artan ahaliden biri:

— Kokona! Kalınlığı ne kadardı? Rengi nasıldı?

Bir diğeri — Gözleri kırmızı mıydı?

Bir başkası — Dili iki çatal mıydı?

Birkaç ağız birden:

— Boynuzları var mıydı? Isık mı öttürdü? Çingırak mı çaldı? Okunu gördün mü? Ne tarafa gitti?..

Gibi acib sualler hep birden sorulunca Dudu şaşır-
Başladığı yalanı oldukça süsleyerek tamamlamak için su-
allerden bazılarına cevap vermeğe uğraşarak:

— İrenği boz idi; ırtı kaplan gibi benek benek idi..
Çingırakını duyamadım; fakat müzika gibi ötüyordu; çal-
dığı korkunç mazurkanın önünde zıp zıp sıçradım; bir üd
defa bana dilini gösterdi. Çifte fırınların küreği kırmızıya
boyanmış sandım..

Kalabalıktan biri yüksek sesle:

— Evet, evet, doğru. Bundan elli sene evvel bu çapta,
bu renkte yine bu ormandan bir yılan çıkmış.. Büyük pe-
der merhum anlatırdı. Bu, onun soyundan olmalı..

Derhal köy halkı arasında ejderhanın elli yıl evvelki
hasebi nesebi tâyin ve tasdik edildi; söz büyüdü. Ağızdan
ağıza yayılarak yılanın uzunluğu kadar bu rivayet de
uzadı; işe mübalâğa karıştı. O akşam ahaliden bazı safde-
run delikanlılar silâhlanarak ejderha takibine çıktılar; bu
müthiş hayvanı göremediler; lâkin köyden üç saat ileride
Kavaklık denilen yerde izine rastladılar; iki gün sonra altı
saatlik bir mesafede çobanın biri ejderhaya rastgelmiş
olduğu havadis meydan aldı; birkaç gün geçti; elvar çift-
liklerin birinden bu korkunç yılanın üç koyun yuttuğu ha-
beri zihinlere dehşet saldı. Nihayet mesele gazetelere
düştü. Şehrîmizin günlük gazetelerinden biri taze, duma-
nı üstünde havadis vermekte diğer refiklerine rûçhanını
ispata çalışır bir telaşa «Müthiş bir ejderha» başlığı ile
bir sütun doldurarak yılanın uzunluğu, kutru, korkunç
kafası, bir bando muzıkaya benzeyen sadası hakkında bir
takım acib tafsilât verdi. Canavarı bizzat gören, sözüne
güvenilir birkaç muteber şahidin ihbaratını da ilâve etti.
Böyle güzel bir havadis vermekte birinciliği kazanan re-

fikrin üstünlüğünü çekemiyen diğer bir gazete ertesi günü hemen yalan haberlerin reddine davranarak: «Refikimiz (....) gazetesini dünkü nüshasında(....) köyünde çıkan yılanın şekli ve cesameti hakkında uzun ve acib tafsilât ile sütunlarını doldurmuş ise de bu yılan, Şâdi Efendi ailesine mensup bir hizmetçi kadının önüne çıkmış, kadın korku ve dehşetle derhal feryat ederek bayılmış ve etraftan zavallının imdadına koşuluncuya kadar yılan korunun içine kaçmış olduğundan, ejderhanın eni, boyu, renk ve heyetine müteallik mübalâğakârane rivayetler tamamiyle refikimizin hayalhanesinde vücut bulmuş esassız tafsilât-ı ibarettir.» yollu bir tekzip neşretti. Ejder haberini neşirde sūr'at göstermekle mübâhi olan gazete hemen vak'a mahalline acele gönderdiği hususî muhbirinin gece saat yediyi sekiz geçerek çekmiş olduğu telgrafla ilk sayfasını süsleyerek ejderin Kavaklık adındaki yerde görülen izi üzerinde yapılan fennî mesaha ile uzunluğu ve hakiki kutrunun taayyün eylediğini ve yuttuğu üç koyundan müthiş ağzının genişlik derecesi kat'iyen anlaşıldığını, binaenaleyh incelemelerin tamamiyle kendilerinin bir gün evvel haber verdikleri tafsilâta uygun olduğunu ilân ile bu muvaffakiyete haset eden refikini hacaletе uğratmak gayretinde bulundu.

Gazetelerden birkaçı da bu fırsatı ganimet bilerek yılanların tarihi tabiiyelerinden bahse giriştiler.

Ortalığı böyle velveleye veren Müştak engereği, o koca yılan o gün tabana kuvvet koruya daldı gitti. Dudunun istimdat feryadı üzerine şayi olan yılan havadisinden, aleyhindeki bu korkunç, soğuk tevehiten Müştakin haberi yoktu; bu yalan şayia biraz da işine yaradı; çünkü köy delikanlıları silâhlanıp da yılan takibine çıkıncuya kadar hiç bir babayâğit koruya yanaşamadı; Müştak, ormanda bildiği gibi gezindi; düşündü; hattâ Firûzenin korusuna girmek cesaretini de göze aldırdı; oradan, tâ tepeden, sev-

davi gölgeler, yeşillikler arasında yalıya tahassür nazarları atfiyle o koca harap binalardan geceleri Reyhana açılan bir kabui kapısı gibi kendine de Saffet tarafından bir kapı açtırmak çaresini uzun uzadıya düşündü; bu hulyasının hakikat olması pek müşkül, belki de muhaldî. Duduyu kandıramadıktan, Saffet'i göremedikten sonra maksadını ne vasıta ile temin edebilecekti? Tepeden saatlerle tıpkı bir şehrin fethine uğraşan kumandan gibi yalıya baktı, baktı, baktı; pencerelerini, kapılarını saydı; tavan arası bacalarını tayıne uğraşırken birdenbire benzi sarardı; zihnine acib olduğu kadar cür'etkârane bir fikir geldi. Acaba olur mu, olmaz mı? Bu düşündüğü şey, gece yalının damına çıkmak, tavan arası kapağından içeriye girerek Saffet'in odasının üstüne giderek aşağıda edilen sözleri dinlemek, kendine cür'et verecek lâkırdılar işitirse bu cesaretini gelin hanımın yatak odasına girmek derecesinde ileri götürmekti; aynı irtifada ve birbirine bitişik olan İstanbul evlerinden yekdiğerine geçilmek için bu tavan arası kapakları hemen kapılar kadar iş görür; Müştak birkaç sene evvel iki kapı aşırı bir komşu kızı sevmiş, geceleri cânânesine kavuşmak için bu dam kapılarından aylarca istifade etmişti.

Sevdiği kız, evlerinin üst katında, yükünün içinden tavan arasına kapak olan bir odada yalnız yattığından, oda kapısını güzelce sürmeledikten sonra delikanlının tavadan gelmesini bekler ve ev halkının şüphelerini davet etmeksizin kemalî emniyetle sevgilisini içeri alırdı; Müştak da kendi evlerinde aynı suretle bacalı yük bulunan odayı intihap etmişti; her iki evden el ayak çekildikten sonra kız oda kapısını sürmeler, Müştak keza; sonra cesur âşık, damdan dama aşarak mâşukasının yanına vâsıl olurdu. Hattâ bir akşam kız evinin tavan arasında kirlşten kirşe basarak giderken Müştak nasılsa sendeliyerek kazaen tavanın kaplama tahtasına basmış, tahtanın yufkalığından

dolayı ayağı içeri göçmüştü; ertesi günü sofanın tavanından bir tahtanın açılmış olduğunu gören ev halkı keyfiyeti tavan arasındaki sensarların kaplamaları kıracak kadar büyümüş ve çoğalmış olduklarına attetmişler, bu suretle can ve cânan arasındaki bu gece misafirliliğinin kokusu meydana çıkmamıştı.

Tavan aralarında âşukane seferler, seyahatler etmeğe alışkın gözleriyle Müştak, yalının damını yukarıdan enine boyuna tetkik etti; damda, biri harem, diğeri selâmlık cihetinde iki baca vardı; fakat bunlar bütün evlerde görüldüğü gibi üzerlerine çinko kaplanmış tahta kapaklardan ibaret değildi; iki kanatlı pencere şeklinde camekânlı bacalardı; bunlardan içeriye girmenin baca kapaklarından daha kolay olacağını Müştak kestirdi; yalının plânını Reyhanla mükerreren çizmiş, ezberlemişti. Binanın dahili taksimatını, Firûze ve Saffet Hanımların daireleri, yatak odaları hemen yerli yerlerince malûmdu.

Bu son cür'etindeki muvaffakiyet ümidinin yüzde kaç olduğunu düşünmeğe girişti. Dudu o yaygaraları arasında ağzundan birkaç hakikat kaçurmuştu. Karının şu: «Saffet Hanım elni yüzünü yıkamış, hoca hanımın önünde dize gylerek tövbeye oturmuş, sana olan muhabbetini kalbinden istifrağ etmiştir.» sözleri el'an delikanlının kulaklarında çınliyordu; demek Saffet Hanım evvelce Müştaki sevmiş; seviyormuş da sonradan getirdiği bir nedamet üzerine o muhabbeti istifrağ ile gönlünden çıkarmağa uğraşmış; acaba bu azminde muvaffak olmuş mu? Aşk marazı ne kadar müz'ic, hattâ mühlik olursa olsun, muhteviyatın fazlası mide gibi istifrağ ettirici bir madde kullanarak dışarıya defedilemez. Böyle bir madde keşfedilebilirdi, bunun kâşifi, kuduz illetine ilâç bulan «Pastör» den ziyade halkın takdirine şayan olur, insanıyeti kendine ebediyyen minnettar bırakırdı. Çünkü seneden seneye kuduza tutulanların sayısı, aşk derdine uğriyanlarınkine nisbet

edilse hiç hükmünde kalır. Asıl beşerin keşfiyatının en büyüğü addedilecek şey, sevdaya bir «serum» bulmaktır. Bu mühim aşırı; hangi millete mensup bir dâhi keşfederse, o memleket şüphesiz bütün cihanın sevdazedelerinin, kim bilir ne kadar milyonlarla halkın can atacağı bir istindat yeri olur.

Henüz dâhilerden birine müyesser olamıyan bu keşifte Saffet Hanım mı bulundu? Dudunun onda gördüğü bulantı mutlak mide rahatsızlığından ileri gelme bir hal olmalı... Saffet mademki bir kere Müştakı sevmiş, bu maraza uğramış; sevdasının devasını artık hiç bir Lokmanın hazakatinde bulamaz; ilâcı ona tertip etse etse yalnız Müştak edebilir. Hem o saffette, o safdillikteki kadınların muhabbetleri şiddetli olur.

Müştak, şu vâdiden tutturduğu muhakematını döndüre dolaştıra öyle bir neticeye getirdi ki, bir gece yalıya girmeğe muvaffak olup da Saffetin oda kapısına tık tık vurarak «İşte ben geldim» diye gizli gellişinden gelin hanımı haberdar etse hemen kadının durmağa mecali kalmıyarak evvelâ oda kapısının iki kanadını, sonra da iki kolunu açıp beyefendiyi kucagına alıvereceğinde hiç şüphesi kalmadı.

Bu ziyareti geciktirmeksizin hemen o gece yapmağa karar verdi; evine avdet etti; çarşıdan geçerken dükânlarda, kahvehanelerde bir ejderha sözüdür gidiyordu. Bu müthiş yılanın kimi boyu, kimi rengi hakkında tafsilât vermekte iken Müştak geçti gitti; köy halkını velveleye veren zehirli yılan, Müştakın kendinden başka bir canavar olmadığını haber almış olaydı, belki bu garip vak'aya, Saffet Hanımın istifrag ile içinden sevdasını defeylemiş olmasından ziyade şaşardı.

Reyhana Müştak o evi kiraladıkları vakit âdeta iki kişiden mürekkep bir hırsız kumpanyası gibi bazı edevat da hazırlamıştı; gitti bu edevatı karıştırdı. Kapı, pencere açmak, demir parmaklık egelemek gibi kolaylık âlet-

leri mevcuttu. Bunların çoğunu lüzumsuz görerek yalnız bir hırsız feneri, küçük bir burgu, bir maymuncuk, bir törpü ayırdı; ucu çengelli ip merdiveni de hazırladı. Bu edevatı ev soymak, kasa boşaltmak için değil, «gönül hırsızlığı» maksadıyla hazırlamışlardı. Bu gönül sirkatinin zımında da ev soymak, kasa boşaltmak, hattâ hânüman söndürmek vardı. Fakat hep bunlar âdi sirkat şeklinde değil, rıza ile vukubulacaktı.

Bu hazırlıklar arasında sokak kapısı çalındı; Müştak derhal haftanın günlerini hesaphıyarak gelenin Reyhan olduğunu anladı; o akşam yine arkadaşının visal gecesı idi. Reyhana bir şey sezdirmemek için hemen edevatı ortadan topladı; bir tarafa çekildi; oturdu. Reyhan odadan içeri girerek:

— Bonjur monşer,

— Bonjur efendim.

— Aman birader, köy birbirine giriyor...

— Hayrola, ne var?

— Çarşıda, pazarda bir ejderha gürültüsüdür gidiyor!

— Deminden eve gelirken benim de kulağıma öyle bir şey çalındı. Fakat ehemmiyet verip de dinlemedim. Avam denilen güruhun böyle asılsız şeyleri ne derece ehemmiyet ve ciddiyetle telâkki ettiklerini bilmez misin? Onlara söz olsun da, ne olursa olsun... Nasıl ejderha imiş bu? Anlıyabildin mi bari?..

— Boyu birkaç yüz arşın... Kalınlığı minare gibi bir şeymiş...

— «O bêtise humaine» (ey hamakatlı beşeriye!) Bu ejderhayı köyden kim görmüş?

— Saffet Hanımın Dudusu... Bugün bilmem saat kaçta İpekçi dükkânından eve dönüyormuş. Arka yolda ejderha önüne çıkmış; karı haykırı haykırı bayılmış; bir rivayete nazaran da Duduyu ayaklarından yutmağa başlamış; yetiş-

mişler, bıçareyi çekerek kurtarmışlar; lâkin iskarpinleri, ejderhanın ağzında kalmış, onları yutmuş...

— Âfiyet olsun... Bu pisboğazlığından dolayı ejderha, mide fesadına uğramazsa çok şey! Çünkü Dudunun gündelik iskarpinlerini ben bilirim, yutulur şey değildir.

Müştak uzun düşünmeğe hacet kalmadan evvelâ Duddya hücum, sonra koruya firar eden ejderhanın neden azma bir şayla olduğunu derhal anladı; bu engerek olsa olsa bizzat Müştak olabilirdi; çünkü Dudunun feryadı ile kendi firarı arasında işe bir de ejderha karışacak kadar vakit olmamıştı; kendi kendine hafiften tebessüm etti; işin doğrusunu Reyhana, anlatmadı; zira bunu anlatmakla Saffete karşı olan seveda mücadelesinde gülünç bir mağlûbiyetini, muvaffakiyetsizliğini daha hikâye etmiş olacaktı.

Reyhan geçti tuvalet masasının önüne... Yüzünü perdaha, pudralamağa, kokulamağa uğraşırken dedi ki:

— Blader, şaka bertaraf... Ejderha sözü bana korku verdi; çünkü bu gece karanlığında o korunun önünden geçeceğim; Dudunun iskarpinleri gibi beni de yutmasın; bu ne kadar erâfî kabîlinden bir şey olsa, yine bir aslı bulunmalı; ejderha değilse de korkunç bir yılan olsun gözükmiş olmalı...

— Korkma, korkma; bu köyde seni beni yutacak ejderha olamaz; öyle bir şey varsa o bizden korksun...

Sular karardı. Vakit geldi. Reyhan, ejderhadan biraz ürkererek, fakat bu korkusunu arkadaşına hissettirmemeğe uğraşarak cânanın semtine yollanmak için evden çıktı. Şimdi tuvalet masasının önüne Müştak geçti; çünkü ne olur ne olmaz, mâniyasız olarak iyi bir kabul götürse kendine biraz çekli düzen vermiş bulunmayı ihtiyatlı bir hareket, saydı. Tuvaletini tamamlayarak feneri, burguyu, maymuncuğu cebine koydu; ucu çengelli ip merdiveni de beline sardı; o halde kendini aynada temâşa ederek:

— Şık bir hırsıza döndüm; Allah vere de benim maymuncuk Saffetin odasına uyaydı.

Dedi.

Lâmbayı üflledi; aşağı indi; hizmetçi-karı döşegini sırmekle meşguldü; sokağa çıktı; ejderha korkusundan o gece halk kahvehanelerden evlerine erken dağılmışlardı. Devir dâiresini pek küçültmüş olan bekçinin sopası «tak, tak, tak, tak...» dördü vurduktan sonra «tingür» diye bir de sürüntü ile buçuğu haber veriyordu.

Güya bekçilerin mahallelere tâyinlerine sebep, sokakları devirdeki asıl vazifeleri âleme gece saatlerini haber vermekmiş gibi muttarit fâsûlalarla hep o takurtılar teker-rür ediyordu. Gezdiğini böyle güm, güm yirmi dakikalık mesafeye kadar haber veren bekçiden kaçmaktan, gizlenmekten kolay bir şey mi olur? Müştak, sopa takurtısının uzaklaşmasını bekledi! «tak, tuk» lar hayli uzaklaştı. Kendi kendine:

— Âferin bekçi babası!.. Senin haber verdiğin şu saatler, gece yarılarında ağır uykuda bulunan mahalle halkından ziyade, kulakları kırışte olarak dolaşan hırsızlara zamanını haber vermek işini görüyor.

Mırıltsıyla yola düzüldü; koruya vurdu; onun için henüz vakit erken, en az saatın altı buçuk, yediyi bulması lâzumdü; korunun yahya nâzır bir mevkiine oturdu; meydana ne in vardı, ne cın!.. Yalnız koca bir ejder vardı ki, şüphesiz o da kendiydi; etrafına bakındı:

— Ejderha takibine çıkacak babayığıtlar nerede? Cesaretine güvenen gelsin, işte buradayım... dedi.

Gündüzdenberi köy halkını heyecana düşüren bu tehlikeli ejderin o köyde yalnız bir kadından, zaten felekzede, zaten bahtsız, me'yus, muhtarip bir zavallıdan başka kimseye zararı olmiyacaktı; onun namuskâr harimine girerek hayatını zehirlemeğe atılacak, müthiş zavletleriyle bir Saffeti dişliyecek, yaralıyacak, rezillâne kaskine pâmâl

edecekti; köy ahalisi büsbütün aldanmıyordu; işte ormandaki bir yılan geziniyordu; fakat onların kuruntuları gibi tülü büyük, kutru çesim, sırtı benekli korkunç bir yılan değil... Dizleri pantolonlu, arkası caketli başı fesi insan şekli ve kıyafetinde bir yılan... Cenabı Hâlik hilkaten sürünücülerden olan hayvanları korkunç hususi şekilleriyle yaratmış. Bunları görenler sokucu, zehirleyici, öldürücü olduklarını bilerek kendilerini sakınırlar, nefislerini müdafiasına hazırlanırlar... En korkunç yılanlar halkın ırzına musallat, işte bu Reyhan, Müştak şeklindeki surette, insan siyrette canavar olanlardır.

Filhakika o gece Müştak yılan gibi sürüne sürüne yalıya girecek, fırsat bulursa, muvaffak olursa bütün mühlik ifsat zehirini, bir bigünahın mâsum yatağına serpecekti...

Rahat rahat düşünebilmek için evvelki senelerden dökmüş kuru yaprakların üzerine arka üstü uzandı. O akşam cür'et edeceği ırz sirkatine alt siyah fikirler ormanın karanlık kesafeti içinde yitreğini sıkıyordu... Hafif bir rüzgâr çıktı. Korunun derinliklerine doğru devam eden bir hisilti ile bu gecenin nefhasından müteessiren dallar oynadıkça ağaçlığın kesif sakafı sanki oradan, buradan çatlıyarak, delinerek yıldızlar kıvılcım gibi birer an parlayıp yine yaprakların kesafetiyle kayboluyordu.

Yalnız yıldızların birer âni irtiaşlarıyla kesafeti kaybolan bu ormanın zulmeti, rutubeti içinde Müştakın ruhu üşüdü; bütün damarlarında bir hayat soğukluğu hissetti; cebinde burgusu, belinde ipi ile yapmağa hazırlandığı cinayeti icra için münasip zamanı, el, ayak çekilmesini bekliyordu; kasdında muvaffak olamayarak bu gece üzerindeki hırsız edevatiyle tutulsa, yakayı ele verse, âdi bir hırsız gibi beşki de elleri kelepçeli olarak iki jandarma refakatiyle merkeze gönderilecekti; hırsız olmadığını, niyeti başka olduğunu ne kadar deliller serdiyle anlatsa, bu

sözüne kimseyi inandıramıyacaktı. Mahpusluk cezasını tamamladıktan sonra hapisten tahliye edilse de, artık sabıkalı güruhu sırasına geçecek, ondan sonra bulunacağı mahal yakınında bir sırkat, bir cinayet vukubulsa, bir şeyden haberi olmadığı halde bile derhal kendinden şüphe edilecek, sorguya çekilecek, mâsumiyetini ispat edemezse, belki bir diğerinin cinayetinin cezasını çekecekti. Bu gece o edevatla tutulmak Müştak için ölümden korkunçtu; yapmağa hazırlandığı hareketin vahametini bir bir göz önüne getirdi; böyle tehlikeli bir teşebbüse kıyamdaki zoru neydi? Kendi kendine bu suali sorunca sanki bir rüzgâr ile ormanın bir köşesi aydınlandı. O karanlık içinde derin bir ısırap ufku açıldı. «Parnas», üryan vücudu, sarı saçlarının ipek dalgaları içine yarı gömülmüş, o mahmur bakışı, o büyüklü tebessümü ile göründü; sanki sevdâ ile sermest idi; başını kaldıramıyor, kendini toplayamıyordu; bu yarı uyuyan cânânı maskaralıklarıyla eğlendirmek için iki dalkavuk, iki soytarı, iki budala yarı Hâmi ile Reyhan olanca maharetlerini göstererek karının karşısında oynuyorlar, saçıyorlar, hâsılı muktedir olabildikleri hokkabazlıkları yapıyorlardı. Lâkin bu circunabazlıkta Hâmi kendini yalnız zannediyordu. Çünkü Reyhan meydana çıkmıyor, Hâminin arkasına gizlenmiş, bazı komedyalarda, ortaoyunlarında öndekinin, arkadakinden, haberi olmaksızın iki kafa, dört el ile arzedilen sevdalar gibi, bir mudhikedir gidiyordu. Hâmidde para azalmış olduğundan metresini şendendirmek, güldürmek için artık deste deste banknotlar gösteremiyor, ona mukabil şimdi bir karış dilini çıkarıyor, arkasını kamburlaştırıyor, kollarını yengeçvâri sallıyarak bu maskaralıklarıyla eski zevka hâlet getirmeğe uğraşıyordu. Yalnız öyle dil çıkarmak, havaya saçramak gibi hareketlerle eğlenmek, avunmak şanından olmayan Parnas, can sıkıntısı izhar edeceği esnada arkadaki circunabaz, paket paket banka kâimesi çıkarıyor. Onları

görünce karının çehresine bir tatlı tebessümdür yayılıyor, Hâmi bu tebessümü kendine zannediyor; işte böyle bir rezalettir gidiyordu.

Şimdi Müştak da Reyhanın sırtına atlıyarak onun Hâmiye yaptığını bu da ona yapmak istiyor; gayet maharetle bu heyheye, bu «ala bir daha» ya dahil olarsak tasımına getirip birer tepme ile maskaraların birini bir tarafa, diğerini öbür tarafa defettilikten sonra cırcuna meydanında mahbubesiyle karşı karşıya yalnız kalmak istiyordu; böyle düşünür, türlü hayaller görürken biraz öteden, ormanın koyu zulmeti içinden bir hışırtı işitti; acaba oralarda kendinden başka yılanlar da olmasın? hafif bir ürküntü ile yerinden kalktı; etrafı dinledi; hışırtı tekerrür etmedi; vakti anlamak istedi; lâkin şem'alı kibritini yakarak saate bakmağa cesaret edemedi; ne olur ne olmaz, oradaki mevcudiyetini ifşaya vesile olabilecek böyle bir hareketten sakındı; artık vakit de gelmişe benziyordu; ormandan yavaş yavaş indi; bekçilerin sopalarıyla taşlardan çıkardıkları o sert sadalı darbeleri işitecek bir noktaya gelince saydı: Saat altı buçuktu; yavaşça: «Tam vakit» dedi; zaten içinde gezindiği ağaçlık, Fîrûze Hanımın korusuydu; vaktiyle bunun etrafı duvarla çevrili imiş; zamanla bu duvardan yalnız tepede biraz şey kalmış, diğer cihetleri yıkılmış; hele bazı taraflarda duvarın eski mevcudiyetine delâlet edecek izden bile eser yoktu.

Müştak, koruyu yalının bahçesine rapteden harap köprüye kadar indi; birkaç adım yürüdü; metanetini muhafaza için verdiği karar hilâfına burada dizleri kesilmeye başladı. Çünkü artık öyle bir yere adım atıyordu ki, orada görulse, tutulsa kendisi âdi bir hırsız maznunluğu ile karakola teslim edilebilirdi.

Cesaret denilen şey, göze aldırılan tehlikelerin vahametini pek ince düşünmemekle olur. Şöyle mi hareket etsem,

böyle mi? kabildinden çok ince çelenip sık dokunulursa cesarete za'f âriz olur.

Cesaretini arttırmak için Müştak bu yolda bazı teşvik edici cümlelerle kendi kendini cesaretlendirmeye uğraşarak bahçeye kulak verdi. Bir sedde indi; bu sedde yol iki-leşiyor; biri harem, diğeri selâmlık bahçelerine gidiyordu; bu iki cihetten birini seçmek için düşündü; eski kararı harem tarafına girmektir; lakin şimdi kendinde tereddüt husulüne sebep olan şey, selâmlık tarafı halkının harem tarafına nisbetle az bulunduğunu düşünmesi olmuştur. Biraz daha düşündükten sonra eski kararı veçhile yine harem tarafını tercih etti; çünkü bir erkeğin üç dört kadına muadil olabileceğini, selâmlık tarafına girdiği esnada görülürse, yakayı kurtarabilmek pek müşkül olacağını, harem tarafında görülse bile kadınları ilk hareketleri yaygara-dan, gürültüden ibaret olacağından, onlar bağırıp çağır-şıncaıya kadar kendi de firar edebileceğini zihninden ge-çirdi; binaenaleyh o tarafa yürüdü; ufak bir taş merdi-venden indi; önüne bir kapı çıktı; ya bu kapıyı açmak, yahut tahminen üç, üç buçuk arşın irtifaındaki harem bahçesi duvarını aşmak lâzımdır; kapıyı yokladı; arkasın-dan iri bir demir sürgü ile kapalı buldu; halkaya sarıldı; tek kanadı bir iki sarstı; açmak kabil değil, sürgü pek muhkemdi; bu sürgüye ne maymuncuk para eder, ne tör-pü... Hem öyle uzun uzadıya ameliyat ıcrasına da vakit yoktu; artık kapıyı bırakarak duvarı aşmak cihetini düş-şünmeğe koyuldu; duvara yakın ağaçlardan istifade ede-bilmek için boydan boya yürüdü; üzerine çıkarak duvara geçebilecek bir ağaç bulamadı; ağaç budamak için bahçı-vanın üç ayaklı merdivenini aradı; onu da bulamadı; sı-kıntından, ye'sten, alnından aşağıya ter boşanmağa başladı; kendini o duvarın üstüne sıçratabilecek bir yükseltme va-sıtası, nerede bulmalı? Böyle nevmidane o koca bahçeyi dört dönerken bir köşede yığınla taş gördü; «hah, işte âlâ!»

diye sevindi; çok zahmetli olacak ama, bu taşlardan istenilen irtifaa erecek kadar duvarın kenarına taşmadan başka çare yoktu. Derhal işe girişti. Ha babam ha! Müştak öyle sür'atıl bir rençberlik ediyordu ki, gündeliğine kırk kuruş verilse hiç bir amele bu derece gayretle canını dışına takarak öyle karanlıkta çalışamazdı. Koca koca yirmi, otuz okkalık taşlara cân-ü-gönülden sarılarak âdeta bunları uçuruyordu. Taşdı, taşdı; duvarın önünde lâzım gelen yüksekliğe kadar bir yığıntı vücuda getirdi; lâkin gönül hırsız; Muşak Beyde ne tuvalet kaldı, ne kıyafet... Ter, her tarafından zırıl zırıl akıyordu; o ıslak çehre üzerine taşların tozu toprağı da yapıştı; bu seferki hâli yalaklarda yıkandıktan sonra tozlara yuvarlanan kipti çocuklarının masrafsız, tabii tuvaletlerine döndü; çekilen zahmet unutulur; Müştak için ne bu gece rençberliğinin o kadar ehemmiyetli vardı, ne böyle kiptiler gibi tuvaletin!.. Bu gece muvaffakiyet yüz göstermezse, işte o zaman kızacak, köpürecek, hiç bir suretle ye'sini teskin edemiyecekti. Deruni bir lisanla Müştak hazin hazin «Karlı dağlardan aşım da geldim» şarkısını o aşıntıya bir de: «Çeki ile taşlar taşım da geldim» mısraını ilâve ile söyleyerek duvardan harem bahçesine aştı.

Tedbirlil hırsız yalnız bir yere girmeyi düşünmez. Bir de oradan çıkışı hesaplar. Görülmek, kovalanmak, tutulmak tehlikelerine karşı çıkışın ekseriya girişten müşkül olmak ihtimali vardır; binaenaleyh ric'at yolunu, daha doğrusu firarı tâyin, mümkünse temin etmek lâzımdı. İşte bu ihtiyata riayeten Müştak duvarı aştıktan sonra haricîten açmadığı kapının bu defa dahilden sürgüsünü çekti; tek kanadını aralık etti; lüzumunda buradan dışarı fırlayabilirdi.

Yahıy tarassut için bir müddet bekledi. Horoz âvazeleri kesildi. Alışkan olmıyan bir adam için gece gizlice bir eve girmek meğer ne müşkül bir işmiş?.. Her ağacın altına

bir insan gizlenmiş, her pencereden biri bakıyor zannediyor, hangi delik, kapı, pencereden ilk adımını atsa üzerine birçok kişi hücum ediverecek imiş gibi bir vehme düşüyordu.

Firûze Hanımın daireesi binanın ortasında, Saffetinki nihayetindeydi.

Müştak yalının alt kat pencereleri önünde birkaç defa boydan boya gezindi; pencerelerin hepsi demir parmaklıklı idi. Saatlerce uğraşsa bu kalın çubukları kırabilmesi mümkün değildi. Kapılara baktı, sıkı kapalı; alt kattan bir kolaylık bulamadı; üst katı tetkika başladı; Firûzenin daireesiyle Hâmininki arasında birtakım sofalar, odalar, bölükler vardı; buralarda kimse yatmadığını Müştak evvelce biliyordu; kendi hesabınca boş olması lâzım gelen balkonlu bir odanın önünde durdu; belinden ip merdiveni çözdü; ipin ucundaki çengelleri salladı, salladı; balkonun demir parmaklığına doğru fırlattı; çengeller, parmaklığa gət diye dokundu, fakat takılmadı; çatırtısıyla tehlikeyi davet edebilecek bu ameliyatı beş altı defa tekrar etti; nihayet çengellerden biri parmaklığa geçti. Parmaklığın sağlam bir tarafına mı geçti? Kavice takıldı mı? Karanlıkta hiç farkolunmuyordu; tecrübe için Müştak ipe asıldı; üç, dört defa kendini kuvvetlice tırtı. Çengel kuvvetsiz bir tarafa ilişmişse tırmanırken kurtularak cesur aşıkın düşmesi, kaçmasına mâni olacak surette bir tarafının incinmesi, kırılması muhtemeldi. Lâkin cesur olmak için pek ince düşünmemek lâzım gelmiyor muydu? Binaenaleyh, ne olursa olsun cür'etiyle bu sevda harsız ipe tırmanmağa başladı; mektepte peyda ettiği «jîmnastik» idmanı sayesinde bir gemici sür'atıyla yukarı çıktı; parmaklığı yakaladı; balkona atladı.

Balkonda bir kapı pencere vardı; fakat pancuru sımsıkı kapalıydı; pancur yapıtlarından birkaçum yukarı

doğru çekti; aynı mihver üzerindeki tekmi yapraklar hareket etti; en alttakiqn arasından elni soktu; ufak demir mandalı çevirdi; küçük kanatlardan birini açtı; bu defa elini kanattan içeri uzatarak esparyoleti döndürdü; pancurun iki büyük kanadı birden açıldı; pancurun arkasında gördüğü şey iki kanatlı bir camlı kapı idi; bunun da torpunu çevirdi; tek kanat açıldı; dinliyerek içeri baktı; buranın hâli bir oda olduğunu anladı; tp merdivenini demir parmaklıktan kurtardı; yine beline sardı; odadan içeri daldı; kendini zifri karanlığın ortasında buldu; duvarları tutarak biraz yürüdü; elleri birtakım bez gibi, kumaş gibi şeylere tesadüf ediyor, dizleri, ayakları sandığa, kutuya benzer bazı çıkıntılara dokunuyordu; odanın duvarlarını yokhiyerek yürüdü; böyle el yordamıyla kapıyı arıyordu; nihayet ona benzer bir şey buldu; uğraştı; fakat açamadı; beraber getirdiği ipmerdiven matlup olan mühim hizmeti gördü; şimdî iş hursuz fenerinin aydınlatma yardımına kaldı; deliği, deşigi, etrafı malûm olmayan bir odada kibrit çakmak, fener yakmak, aydınlık husule getirmek de epey cesarete mütevakıftı. Müştak yine zihninden cesaret nazariyesini geçirerek cebinden şem'ah kibriti çıkardı; çaktı. Etraf bir anda aydınlanıverince bulunduğu, yerin bir sandık odası olduğunu anladı; feneri yaktı; malûmdur ki hursuz feneri üç tarafı kapalı, bir ciheti açık ve lâmbasının altında ma'kes bulunan yumruk kadar küçücük bir şeydir; yalnız tevcih edilen tarafı aydınlatır; bu aydınlık eden ciheti kapalıdır veya tersi çevrilirse, ziyadan eser görünmez olur; odadaki eşyayı muayeneye Müştakın vakti yoktu; bu cihet âdi hırsızlığa alttı; o gece maksadı, kabil olursa kendini Saffet Hanuma göstermek, şiddeti sevdasıyle canını bir şeyden sakınmıyarak göze aldırması tehlikeleri anlatmak olduğundan, sandık odasından bir çöp zayı olsa kendinden bilineceği için hiç bir şeye dokunmaktan çekinerek yalnız oda kapısını aradı; etrafına bakındı; de-

minden karıştırmış olduğu kapının bir dolap kapısı olduğunu gördü; bu defa gitti; asıl oda kapısını karıştırdı; onu açık buldu; dışarı çıktı; fenerin ziyasıyla bir daire çevirdi; çıktığı yerin büyük bir sofa olduğunu gördü; sofanın dört çevresi üzerinde müteaddit kapılar vardı. Ne tarafa gitmeli? Bu kapılardan hangisini intihap etmeli? Gündüzün korudan tarassut ettiği esnadaki müşahedelerine göre binanın şeklini göz önüne getirdi. Damdaki tavan arası bacalarından birinin, kapısı önünde bulunduğu balkonlu odaya nisbeten biraz sağda bulunması lâzım geleceğini hesapladı; buna göre sağ tarafa yürüdü; bir kapı açtı; döşemetsiz tozlu bir oda... Orayı geçti; bir kapı daha açtı; baktı; kullanılmıyan viran bir halâ.. Bunu da geçti; kendi hesabına göre bulunduğu nokta Saffet'in dairesinden ziyade Fîrûze Hanımınkine yakındı; bütün cesaretiyle bir kapı daha açtı; duvarları yerli dolaplarla çevrili ufak bir oda... Burası eski çubukluktu; şimdi dolap kapaklarının kimi aralık, kimi açık, toz içinde öyle tamtakır duruyordu; bu çubukluğun yanında bir aralık vardı; oradan yürüdü; darca bir merdiven gördü; bu merdiveni çıktı; ufak bir sahanlığa geldi; merdivan yine devam ediyordu; bu ikinci kısmı da çıktı; oh, ne âlâ! Kendini aradığı yerde, yani damca çıkan baca penceresinin önünde buldu; burası tavanı alçacık oda gibi bir yerdi; şimdi Müştakın maksadı dama çıkmak değil, tavan arasına girmektir; dört tarafına göz gezdirdi; iki cihette dolap kapıları gibi tahta mandal ile örtülmüş iki kapak gördü; birini açtı; baktı, yüke benzer bir şey; diğerini açtı, sevinçle payan olmadı; çünkü oradan tavan arasına gidiliyordu; görülmeksizin oraya kadar gelmiş olmasını bu teşebbüsü için âdeta yarı muvaffakiyet saydı; tavan arasına girdi; ne kirişler, ne direkler, ne dayaklar, ne mertekler, ne serenler, vardı; fenerin ziyasını sağ tarafın nihayetine, yani deniz köşesine doğru verdi;

o karanlık içinde ışık yolları âdeta elektrik ışuıı gibi uzandı.

Etrafında ışırtılar, pırtılar peyda olmağa başladı; galiba böyle gece yarısından sonra mısafir kabulüne alışkın olmıyan tavan arası sâkinleri ırkerek kaçııyorlardı.

Cinsleri muhtelif bu insandan kaçan mahlûklar içinde fare, sansar, belki de yılan bile vardı. Müştak, pırtılardan korkarak:

— Oh oh.. kaçışıkları daha iyi... Bunların içinde böyle gece vakti yüzlerine bakulamıyacak nevileri de vardır. Aman aman, görünmeyiniz, kaçışınız...

Dedi, yürüdü; bu kaçışan hayvanların ettikleri gürültüye ilâve olarak bir de kendi pırtıı etmemek için son derece dikkatle ağır ağır yürüyordu. Kirişten kirişe atlıyarak, örümcek ağları fesine, yüzüne takıla takıla ışatınm köşesine kadar gitti; bu köşedeki odaların muhakkak Saffetin dairesi aksamından olduğunu biliyordu; burguyu ışıardı; yavaş yavaş tavanı delmek ameliyatına başladı; delik açıldı; gözünü uydurdu, baktı; aşağıda kesif bir karanlıktan başka bir şey göremedi; büsbütün karanlıkta kalmak için fenerini kapadı; etrafına dikkatle bakındı; sol tarafta tavanın ışatlakları arasından hafif bir ziya geldiğini farkettti; o tarafa gitti; münasip bir noktadan burguyla delik açmak için olanca dikkatliyle bakınırken bir budak deliği gördü; ancak mecidide şeyreği yuvarlaklığında olan bu delikten aşağının aydınlığı pek güzel seğıiliyordu; hemen gözünü uydurdu; gördüğü manzara o derece memnuniyetini mucip oldu ki, azıcık doğruldu; sevinçten bağurumamak için iki eliyle kalbini sıktı; tekrar deliğe eğildi. Gördüğü bu gece panoraması Saffetin yatak odasıydı.

Bir kenarda oymalı bir masa üzerinde yanan, boylu gümüş şamdanlara dikili iki ispermeçel bütün eşyayı seğıürecek kadar odanın içini aydınlatıyor; sağ elhette bağ tarafları duvara dayatılmış ya ceviz, ya mavun veya gül

ağacından mamul, baş ve ayak cihetlerinin oymaları gayet san'atlı yanyana ikiz karyola.. Bu karyolaların karpısında yine o ağaçtan bir aynalı dolap.. Fakat aynası tül ile örtülmüş...

Gözünü karyolada yatana hasretmekten odanın diğer tafellâtına dikkat etmeğe Müstakın vakti olmadı.

Saffet, beyaz gecelik gömleği ile, serpilmiş yatıyor; başı bir kucak kumral saçın içine gömülmüş gûya tavan-
dan bakan erkeğe karşı çehresini setretmek istiyor gibi, tombul, çıplak kolunun biriyle yüzünün yarısını örtmüş...

Yanan çifte mum, aynanın üzerindeki tül örtü, kadının sınırcı rahatsızlığını gösteriyordu; demek bir gece kandilinin hafif zıyasıyla ıktifa edemiyecek kadar içinde sıkıntı var; gözlerini açınca etrafını aydınlık bulmak istiyor...İç sıkıntısı ile döşekten sıçradığı zaman kendinin aynada aksini görmekten korkuyor, yahut ki kadınların itikadınca gece aynaya bakmak fenadır sözüne uyuyor.

Biçarenin yanında çocuğu da yoktu; odada yalnızdı; vücudunun yukarı kısmını boş döşeğe yaklaştırmış, biraz mâilen yatıyordu; bu boş döşek, kim bilir kaç haftadır, kaç aydır öyle örtülü duran bu sahipsiz yatak besbelli Hâminin olmalı... Zavallı kadın derin uykusunda bile o döşeğe karşı mukavemet edilmez bir ruh incizabı hissediyor, hep o tarafa meyleyliyor, fakat bin teessüf... Böyle uykusunda, uyanıklığında oraya elini uzatsa yastıklarla çarşafın soğukluğundan başka bir şey bulamıyor; karyolanın bir kısımandaki bu boşluk Saffetin hayatına, ruhuna, her şeyine sirayet ediyor; bedbaht kadın yarım ömür geçiriyor... Tabii meşru hakkından dalma mahrum bulunuyor; bu felekzede, şer'in, kanunun kendine bahşettiği zevcinin yüzünü göremiyor, öbür tarafta Parnas, avuç avuç liralarla hücum eden heriflerin çokluğundan şaşırıyor. Bunlara ne gönlünde, ne evinde yer bulamıyor... İstis kale, âşuklarını defetmeğe uğraştıkça daha ziyade kıymetli oluyor...

Bu taze kadın böyle ebediyyen döşeginin bir tarafı boş yatarken yine o yalıda birkaç duvar aşırı bir odada boyalarla gencelmeğe uğraşan bir kocakarı, liralara'nın bü-yüleyke kuvvetiyle bir delikanlıyı zaptediyor... ne gülünç hall!.. Binlerle «Molyer» gelse, bütün ömürlerini beşerin garipliklerini tasvirle geçirse yazılacak şeyler daima yazılanlardan çok kalır.

Bir heyet âliminin teleskopla diğer bir âlem seyretmesi gibi dikkat ve ehemmiyetle Müştak odayı göz hadde-sinden geçirirken tavan arasında, hemen yanbaşında bir pıtırıtı oldu; birdenbire korktu; elinde olmayan bir hareketle yerinden sıçradı; nasıl oldu? Kendi de pek anlıyamadı; dizi bir direk parçasına çarptı; paldır küldür epeyce bir gürültü oldu; aşağıdan Saffet uyandı; «ah, aman...» kabîlinden bir iki iniltiden sonra şöyle seslenmeye başladı:

— Meryem gel... Tavanda bir gürültü var... İçime baygınlık geldi. Yetiş...

Müştak için şimdi durmak mı, yoksa oradan kaçmak mı lâzımdı? bunu birdenbire tâyin edemedi; biraz düşündü; nihayet mukavemetli güç bir tecessüs arzusuyla yine gözünü deliğe götürdü; Saffet kalkmış, döşegin içine oturmuş, elleriyle yüzünü kapamış, iki tarafına sallanarak:

— Dudu koş... Aman senin de ne ağır uykun vardır! Çabuk ol...

Saffetin yattığı yere kapısı olan bitişik odadan Dudu, uykudan uyandığını anlatır bir sada ile:

— Rahat ol; işte uyandım; geloorum; uyanıklığımda ömrümden bir tat duymoorum; bırak bari ki uykumda tatlı uryama kanayım...

— Rüya mı görüyordun?

— He, evet... Ne tatlı bir urya göroordum; ölmüş kocamla buluştuk; tam muhabbetimiz tatlılaşırken uyandır-dım...

— Aman Meryem, sen de ne tuhaf oldun? Ben diri

kocamdan bir safa göremiyorum da sen ölmüş kocandan mı lezzet arıyorsun?

— Uryada onun ölüsü de birdir, dirisi de... Kocamla alâkalandığımız zaman birbirimize çıra gibi yanardık... O bir ateşli istuvardır. Bırak ki né ben diyeyim; ne de sen dinleyesin...

— O hikâyeyi bana bin defa anlattın. Komşunun bahçeindeki salıncakta kolan vururken birbirimizi sevmişsiniz; eteğin onun dizine dolaşmış. Sonra senin kulağına eğilerek: «Aşkın içime fasulye piyazı gibi hararet veriyor» demiş.. değil mi? Şimdi yine bunu dinlemek için seni uykudan uyandırmadım; tavan arasında bir gürültü oldu; korkuyorum... Çabuk buraya gel..

— Korkoorsan beyefendiyi yanına getireyim...

— Şimdi bana öyle beyin lüzumu yok; getirme parçalarını... Sen kendin gel...

Müştak bu beyefendi sözünü duyunca gözleriyle beraber dinleme dikkatini de dört açtı... Nasıl beyefendi? Aca-ba içeride kayınvalde hanımın Reyhanına müşabih, gündüzden saklanılmış bir beyefendi mi var?

Dudu, kara kuru vücuduna geçirmiş olduğu kolsuz işlemeli gecelik gömleği ile bittâk odadan geldi; uyku sersemliği ile gözünün biri büyük, diğeri küçük gibi görünüyordu; gömleğinin geniş yakasından dışarı fırlamış köprücük kemikliğini kaşıyarak:

— Gene neden ürktün ay efendim?

— Tavan arasında bir gürültü var!..

— Tavan aralığındaki patırtıdan sana ne?.. Orası ayrı bir evdir; burası ayrı bir evdir; orada oturan mahlûkat başkadır, burada oturan başkadır; orada sanksarlar mekan tutmuştur; İstanbulda bir hane bir ev kuruloorsa hane sahibinden evvel oraya sanksarlar, fateler taşınorlar; Evropada tavan aralığında da insanlar oturduğundan sank-

sarlara yer kalmazmış; canı isteyen sarksarı eğlence olarak köpek gibi evinde besler imiş; fakat h k mat sarksar başına bilmem kaç frank vergi alırmıŝ..

— Aman biliyorum Dudu; çok malûmatlı karıam; işittim gürültü sansar gürültüsüne benzemliyordu.

— Rahatında ol efendim; ya sarksar, ya faredir; bu vakit orada başka ne nev mahlûk gezinir?

— Ben ejderhadan korkuyorum... Bizim koruya kaçmış..

— Divane olma efendim... Sana demedim ki ejderha lafını ben uydurdum deyil?..

— Beni korkmasın diye öyle söylüyorsun, hiç yoktan ortalığa böyle yılan l kirdisi yayılır mı?

— Al lafı otur aşağı... K ndim uydurduğum bir yalana sekiz saat sonra gene kendim inanacağım? D n önüme çıkan ejderha değildi; ismini unutuyorum, yumuşak beydir? Uşak beydir? Nedir? Sana aşık olan, işte o delikanlı idi; bunu sana gündüz anlatıor idim;  iime fenalık gelıor; sus Dudu   dedin; ben alt tarafını demedim.

— O delikanlı için hoca hanım şeytandır diyor ama, ben bu s ze pek inanamıyorum; o âdeta insan değil mi, Dudu?..

— Dışından görünüŝü tıpkı tıpkısına insandır; ŝeytanlıęı varsa içinde olmalı; ben onu keŝedemem...

— O gün vapurda yüzünü ancak birkaç defa gördüm; Allah için çok yakışıklı geçti..

— D rgusunu istersen, kıyak delikanlıdır.

Saffet Hanım haykır haykır;

— Methetme, istemem; Allah kimseyi doğru yoldan ŝaŝırtmazın; istemem... Neme lüzum elin apkını..

— Bağırma efendim; metetmoorum; sen güzeldir dedisen ben de he, dedim; istemez isen isteme.. Onu getirip senin yan cebine koyan yoktur.

— Allah benim kocamı ıslah etsin ben başka bir şey istemem.

— Hep Hami Beyi ıslah olunsun¹ deyi beklooruz; fakat biz böyle bekledikçe kocan büsbütün azoor...

— Ah, Parnas mıdır? Karlas mıdır? Ne kadın. ağrısı ise işte o parça parça olasıca karı gebermeli ki kocam kurtulsun...

— Kocanın filili bozuk olduktan sonra bu Parnas geberdiyse o gider gene başka bir Parnas bulur.

— Benim halim ne olacak böyle?

Saffet Hanım, yanındaki boş döşeğe bir yumruk indirerek:

— Ah, daha kaç sene bu döşek böyle boş duracak? Artık farelerden, sansarlardan, tavan arası pıtırtılarından ürker oldum; canım, insan geceleri erkeğini yanında istiyor; ah, ne talihsiz başım varmış; bazan o kadar fena oluyorum, o kadar fena oluyorum ki... Şeytanlar hemen kulağıma diyorlar ki...

— He.. ne deorlar?..

— Hoca hanımla ettiğin tövbeyi boz; gene Beyazıda git; bir âlâ muhabbetnâme kaleme aldır; o beye gönder, yahut...

— Ey, yahut?..

— Kendini götür kuyuya at, diyorlar...

— Onların lafları diyenemez olduğunu sen bilmoorsun? Şeytanlar sana böyle deorlarsa sen de onun aksisini yapmalısın!..

—¹Artık dayanacak halim kalmadı...

— Böyle olduğunu bileydim, bugün o beyi kulağından tutar, buraya getirilir idim.

— Oh, kocama körlük değil mi? (Başını yumruklıyarak) Ah, neme lâzım elin çapkını... Ben ayâlimi isterim. Haydi Dudu, bana kocamı bul...

— Ne tuhaf şeytanların var? Şimdi böyle deorlar, şimdi şöyle deorlar.

— Ah, ne dediğimi biliyor muyum? Alık oldum işte... Dudu, beni dinle; o Parnas kahpesti kocama büyü yapıyor; yoksa bir erkek başka türlü bu kadar zaptolunmaz; Nur-osmaniye kapısındaki hocayı pek methediyorlar; yarın seninle oraya gidelim; şu büyüydü bozdurtalım; her kaç kuruş isterse veririm...

— Boş laf etme hanımım; Parnas gibi frenk karılarının büyüye inanları yoktur; onlar erkekleri ustalıklı zaptederler; anlooşun? Parnas, Hamî Beyi böyle ayağı altın da tutmak için ne hocaya gitmiştir, ne de papaza.. Onu böyle aşkının kuvvetiyle tutuyor...

Saffet yine feryatla:

— İlâhî kolu kanadı kırılan da tutamaz olsun... Ben kocamı isterim, Kocamı isterim; onu bana bul getir...

— Efendim, yalnız senin onu istemenle olmaz, biraz da o seni istemeli. Çocuğunu görmek arzu etmeli... Bir söz vardır: «Ben sana haryan, sen cama tırman...» İşte o hikâye...

— Ben kocamı isterim; anlıyor musun karı?... Kocamı, kocamı...

— Kendine gel hanımım; gene geçen akşamki gibi sinirlerin tutar; hastalanırsın; kaynananla beraber bütün yah halkını kendine güldürürsün.

— Kocamı istiyorum... Anlamıyor musun?

— Anloorum efendim. Fakat o meydanda yoktur. Sahleî kocan gelinceye kadar yalancı kocanı getireyim; biraz eğlen, olmaz?..

Bu sözü akabinde Dudu yattığı bitişlik odaya girdi. Saffetin yalancı kocasını görmek için Müştak, tavan arasında gözlerini Dudunun çıkacağı kapiya dikmiş, merakından, hiddetinden nefes bile almıyordu. Kendine karşı ehli perdelik, iftîpverlik taslamıya uğraşıp da gündüzden

içeriye bir yalancı koca, daha tâbiri âmiyanesiyle bir zampara saklamak gibi bir hale tahammüle kendinde artık kuvvet bulamıyordu. Bu yalancı koca, Müştakın daha ilk cür'etkârane adumını yahya attığı bir geceden muvaffakiyet yoluna sed çeken bu menhus rakip, akılda fikirde olmayan bu belâ nereden çıktı? Bu herif her kim ise işte her mâniaanın, her müşkülün üzerine tüy dikti. Bu mel'unla cenkleşmedikçe bu gece Saffetin yanına inmek kabil olmayacak... Ne yapmalı? Şimdi bu yalancı koca ile Saffet arasında, yalandan ziyade doğruya ihtimali olarak çıkacak sevda komedyasını tavan arasından sessizce temaşa mı etmeli? Hayır, bu mümkün olamaz! Böyle bir panorama başlarsa Müştak, tavanı parçalayıp kendini aşağıya atmağa karar verdi.

Her azminde talihinin nuhusetinin acib bir cilvesine uğrıyan Muşak istigrapkârane bir hiddetle yalancı kocanın vüruduna intizarda iken Dudu, şık bir beyle kolkola içeri girdi; bu halî görünce Muşak, gûya tepesinden aşağıya bir tencere kaynar su boşaltmışlar gibi oldu. Bu yalancı kocanın gençliğine, güzelliğine son me'yusane dikkatlikle bakmağa uğraştığı birinci ikinci tetkik saniyelerinde kendini zaptedemiyerek bir kahkaha, yalnız tavan arasını değil, belki bütün yalıyı inletecek gürültülü bir kahkaha salıvermek istedi; fakat böyle tedbirleri altüst edici bir gülmeyi men için derhal iki avucu ile ağzını tıkadı. Cığerlerinden şiddetle kabaran bu kahkahayı göğsünden dışarı salıvermemek için nefesine cebretmese, mukavemet tesiriyle az daha boğuluyordu; çehresi mosmor kesildi. Kahkaha ile gülmemek için nasıl morarmasın? Dudunun koltuğundaki yalancı koca, hangi nevi zamparalardan, ne guruh şıklardan olsa beğenirsiniz? Hazır elbiseci mağazalarının önünde giyimli, kuşamlı, yapma adamlar yok mu? İşte onlardan... Fakat onların da muntazamlarından, kelli, fellilerinden değil... İsimlerine fransızca «manken» denilen

tahtadan yapılmış bu koca bebeklerin biçim, elbise, nümunesinde istimal edildiklerini Müştak biliyor idiyse de bunlardan yalancı bey yapılabileceğini hiç aklına getirmemişti.

Bu mankenlerin diz, bacak, dirsek, bilek gibi bütün mafsalları hareket eden pek mükemmelleri vardır. Fakat Dudunun getirdiği bebek, ciddi bir san'at eserinden addolunacak kadar muntazam değildi; besbelli bunu Meryem, Saffeti eğlendirmek için kendi san'atkârane istidadı derecesinde tertip etmiş olmalı.

Tabii cesamette olan bu bebeğin yüz, şekil, kıyafet itibariyle Hâmiye benzemesi için çok uğraşmış olduğu görülüyordu; Hâminin ince kaşları, bıyıkları taklit edilmiş; onun elbisesi giydirilmiş; aynen onun biçiminde yakalık takılmış; boyunbağı bağlanmış; her tarafına elden geldiği kadar itina edilmiş; lâkin bebek insandan ziyade bostan korkuluğuna benzemiş...

Dudu bu yalancı kocayı yürüttü; yürüttü; tamam Saffetin önüne gelince derin bir «reverans» yaptırdı; bebeği o kadar yerlere eğdi ki, başından fesi düştü. Fesi yerden aldı, yine başına giydirdi; beyefendiyi götürdü, bir koltuğa oturttu.

Dudu:

— Siz, karı koca biraz görüşünüz...

Dedikten sonra el şamdanını yaktı; oda kapısının sürmesini çekti; dışarı çıktı.

Saffet ağır ağır döşeginden kalktı; yapma bebeğin önüne geldi; firketeleri çözülerek saçları her tarafa dağılmış olan başını bir yana çarpattı; bir müddet beyefendiyi meftunane bir nazarla temâşa etti. Nihayet eğilip bu yalancıkta kocasının dikkatle yüzüne bakarak:

— İlâhi Dudu, sen geberme e mi? Hâmiye nasıl da benzetmiş? Kaşlar, bıyıklar upkî o... Somurtuşu o... Lâkırdı söylemeyeşli de, yüzüne bakmayıp önüne bakıyor gibi

duruşu da o... Hep o canım! Sahici kocam geldiği vakit kendinden gördüğüm muamelenin bundan bir farkı yoktur ki... O da böyle karşımda neş'esiz, âdeta cansız gibi oturur; belki yine bu güler de o gülmez; değil mi yalancı kocacığım?... Vallahi sen asıl beyimden daha iyisin; o yüzüne el sürdürmez ki... Ne' haddime bir tarafına dokunabileyim?... (Azıcık daha yaklaşıarak) Bu ne kadar edâ, güzelim? Bir çift söz de sen söyle.. Yoksa senin de «Parlas»-m var mı? O karı, benimle görüşmemek için sana da mı tenbih etti? (Hiddetle geri geri çekilerek) Söylesene maymun!.. Sen de metrese mi gönüllüsün? Ne ana bilirsin, ne avrat tanır-sın, ne çocuk!.. Eline ne geçerse o karıya taşırırsın.. Beyoğ-lundaki apartapana kapanırsın, değil mi? Kaşın, bıyığın Hâmiye benziyor; mutlak kalbin de onunki gibidir; seni gidi; musibet seni!..

Saffet Hanım, beyefendinin yüzüne bir tokat aşketti; fesi karşıya fırladı; kendi de koltuktan aşağıya yarı beline kadar sarktı. Biçare kadın cidden hiddetlenerek:

— Söyle şebek herif bakayım! Daha kaç sene nikâhın boynumda, gönlün bir başkasında duracak? Haydi cevap ver diyorum sana!..

Şiddetli bir tehevvürle beyefendiyi koltuğun üzerin-den çekti; odanın ortasına fırlattı. Üzerine çıkıp çığniye-rek:

— Daima böyle sesin çıkmıyacak mı?

Bu gürültü üzerine Dudu elinde mumla içeri koşarak:

— Bırak efendim... Ben onu nîzama koyuncıya kadar bir hafta uğraştım. Öşken varsa sahici kocandan al... Bu bezdir, pamuktur, değnektir, istersen üzerine bin, böyle üç gün tepin... Ne çıkar ki ondan?... Ben onu sıkıntılı vakti-mizde bir eğlence olsun deyi yaptım; büsbütün senin için yapmadım; mahdumun küçük bey için yaptım; ilk defa kendine gösterdiysem pek hoşlandı; şimdi sabahları er-kenden geleor; sahici babam gelmiştir? deyi soroor; hayır,

gelmedi dey; cevap edeorum; öyleyse beni yalancı babama götür deor; ben alıp götüröorum; koca bebeğin cebine evvelden şeker sakloorum... Para koyoorum; al bunları baban getirmiştir dey; eline tutuşturoorum; ne keflenoor bir görsen?.. Kaç günlük emeğime acımazsan, bari çocuğuna acı... Sabahlayın gelip yalancı babasını ister ise ben o yavruya ne cevap edeyim Çekil ondan efendim..

Dudu, Saffet Hanımı itip, kıravatı çözülmüş, caketinin bir kolu çıkmış, hele suratı yamyassı olmuş beyefendiyi bin teessüfle yerden kaldırarak:

— Bundan sonra koca dey! kaç ki bağırsan gene bu zavallıy; senin yanına sokmam, Anloorsun?

— Aman, ikisi de yerin dibine geçsin...

— Bu zamanda kocalar turfanda meyva gibi nadirdir. Sonra bir üçüncü kocayı nerede bulacaksın?

— Beni seven delikanlı yok mu?

— Hoca hanımın şeytan, benim de yılan ismini verdiğim herif mi?

— Şeytan olsun, yılan olsun; her ne olursa olsun benim makbulüm...

— Öyleyse sabah bulup getireyim.

— Sabah belki içime yine bir nedamet gelir. Şimdi bulup getirmelisin.

— Gecenin böyle (zifir) karanlığında nerede bulayım?

— Nerede bulursan bul. Geçen gece de böyle oldu; sen sabahleyin bulup getiririlm dedin; sabah oldu; hoca hanıma gittim; bana nefes etti; sıkıntım geçti; yarın sabah da yine öyle olacak; şimdi git bul.

— Nedir bu başıma gelen? Gündüzleri o herife rastlarsan kovan dey; emredeorsun; geceleri bul getir deorsun; nasıl edeyim?

— Hoca hanım bana bir dua öğretti. Bunu okumadan

sakın dışarı adım atma. Sonra şeytan önüne çıkar, dedi; ben geçen akşam şeytanı göreyim diye mahsus duayı okumadan dışarı çıktım; ne şeytana rastgeldim, ne insana... Evvelki akşam da, şeytan mısın? İnsan mısın? Müştak Bey neredesin? diye üç defa bağırdım. Gelen giden olmadı...

— Şeytanla oyun olmaz; böyle çocukluk etme... Bir saatına rastlanıır; karşına zıp deyi şekli bozuk bir şey çıkar; aklımız ta dibinden oynar...

— Hiç bir şey olmaz. İşte bak bağıryorum: Efendim, Müştak nerede isen gel...

Demek Müştak böyle gaibâne her akşam davet olunuyormuş, nasılsa tesadüf bu mütehasssırâne daveti işittirmek için bu gece tavan arasına sevketmiş. Bundan âlâ fırsat olur mu? Nihayet muvaffakiyetin çehresi işte olanca ibtisamiyle göründü; Müştak artık hiç bir şey düşünmeden, bir gûna muhakemeye kalkışmadan bu samimâne: «Efendim Müştak, neredaysen gel..» davetine serian icabette bulunmak için kirışleri, mertekleri dört atlayarak tavan arasından çıktı; merdivenden indi; o koca sofaya geldi; sağ taraftan birkaç kapı karıştırdı; bir koridor buldu; oradan geçti; diğer bir sofaya, fakat birinciye nisbeten küçürek bir sofaya çıktı; hemen hemen ortalık da ağarıyordu; Saffetin dairesi bu sofanın deniz cihetindeki sağ köşesindeydi; bunu düşünmeğe artık lüzum yoktu; o tarafa yürüdü; bir kapı açtı; baktı, döşeli bir oda; onu kapadı, diğerini açtı; daha ufarak bir sofaya girdi; işte burası tamam aradığı yerdı; Saffetin dairesi... İçeri girdi; Dudu ile hanımının seslerini işitmeğe başladı; Meryem derminden el şamdaniyle dışarı çıktığı zaman Saffet, yalancı kocasını inflalinin olanca kuvvetiyle döverken Dudu o bigünahı hanımının tahrîpkâr elinden kurtarmak için aclele içeri girdiğinden, kapıları sürmelemeğe vakit olmamış, hattâ oda kapısını bile kapamıyarak aralık bırakmıştı.

Müştak yavaş yavaş yürüdü; kulağını içeri verdi. Saffet diyordu ki:

— Dudu, ben böyle -gel Müştak Bey, neredesin? - diye bağırırken hakikaten gelliverse ne dersin?

— Ne diyeceğim? Hoca hanım haklıdır; bu herif şeytandır derim. Bir insan bir şeyi kırk gün diline dolarsa bir saatına rastlanır, o şey âkubet olur imiş; bilmem sen böyle geceleri Yumuşak Beyi sayıklamağa başlayalı kırk gün oldu mu?

Müştak bu fırsatı ganimet değil, âdeta büyük bir nimet bilerek aralık kapıyı itti, tozıyla, toprağıyla, salkım salkım örümcekleriyle odaya dalarak: -

— İşte yarın tamam kırk gün oluyor!..

Dedi. Delikanlının girmesiyle içeride peyda olan levha, bir kalemle değil, bir fırça ile tersime seza idi.. Saffette de, Dududa da saçlar ürperdi; gözler büyüdü; eller, kollar çarpıldı; bet beniz uçtu; ikisi de put gibi hareketsiz kaldılar; fakat yalnız dudakları oynuyordu; bu örümcektli şeytanı kaçırmak için Saffet, hoca hanumdan öğrendiği duayı, bir kelimeyi belki on defa tekrar ederek hıçkırık gibi bir harhara ile gûya okuyordu; zavallı Dudu, o da kendi lisanından harharalı bir dua tutturmuştu. Lâkin Meryeminki okumadan ziyade boğmaca öksürüğü nöbetine benzliyordu.

Biraz evvelki ateşli davet ile şimdiki bu kötü kabule, dehşetlenmeğe bir mâna veremiyen Müştak, o da şaşırıp kaldı. Kendinin şeytan olmadığına bu iki kadını inandırmak için bir dua bilse o da onu okuyacaktı; Saffetin ayaklarına kapanarak kendinin ne in, ne cin, ancak insan, cedbeced âdem oğlu olduğuna inandırmak, bu hususta inandırıcı teminat serdetmek için genç kadına doğru iki adım atarken Dudu nasılsa duadan vazgeçerek köşklülere mahcup bırakacak yüksek bir nâra ile:

— Yetişin a dostlar!.. Gelin hanımı şeytan elloor!..

Diye feryat edince Saffete de bir cesaret geldi; birkaç adım geri çekildi. Bu birdenbire zuhur eden iblise karşı örtünmek için pencere perdesinin bir ucunu başına alarak o da avazı çıktığı kadar:

— Koşunuz, neredesiniz? Burada şeytan var, tâ odamıza, tâ içimize girdi...

İstimdadiyle haykurmak kuvvetini peyda etti. Müştakın yerlere yatarak:

— Susunuz efendim; şeytan değilim.

Kabillenden ettiği istirhamlara mukabil aldığı cevap, iki kadının canları sarsan çılgınlıklarından başka bir şey değildi. Çok geçmedi; yalıda kapılar açılıp kapanmağa, pat pat ayak sesleri peyda olmağa başladı; bir saniye daha vakit kaybetse muhakkak yakayı ele vereceğini anlayan Müştak, kararı fırara tahvil ederek odadan dışarı fırladı; koşarken bir iki kadına tesadüf etti; hele bunlardan bir genç kız, Müştakı görünce korkudan elindeki şamdanı bir tarafa, kendi diğer tarafa düştü bayıldı; yalıya hırsız girmiş, haberi hemen yayıldı; gözlerini oğuşturarak, döşeginden fırlıyordu; «Hayır, hırsız değilmiş, şeytanmış» sözü de çıktı; bu ikinci rivayet, vak'aya bir garabet rengi verdi. Harem, selâmlık böyle birbirine girmekte iken Müştak, geldiği yolu takip ile merdivenini balkona takarak bahçeye indi; aralık bırakmış olduğu kapıdan dış bahçeye, oradan birinci, ikinci sedlere fırladı; köprüyü geçti; kendini koruya dar attı.

Akşamdan ziyadece «dem» yutmuş olan filozof Revâi içkinin humarı ile bir türlü zihnini toplayamıyarak:

— Bu yalı da artık şeytan yuvası oldu; delik deşikten girip çıkıyorlar; bazı akşam bunlardan birine ben de rast-gelirim; Nedime önde o arkada Firûzenin dairesine giderler... Yakışıklı, mahbup bir şeytandır; hani benim de hoşuma gider; bu genç şeytan yalıya kaç aydır alıştıydı;

kimseyi ürkütmeden sessiz, sadasız geliyor, gireceği kovuğu biliyordu; bu akşam nasıl oldu? Yolunu mu şaşırdı? Kayınvalde hanımın dairesine giderken yanlış da yolunu gelin hanımınkine mi çevirdi? Yoksa Saffete de mi şeytanlar dadandı? Geçen gün güpegündüz Dudunun Iskar-pınlarını yutan ejderhanın arkası böyle çıktı ha!.. Galiba hanımların dildadeleri gündüzleri yılan, geceleri şeytan kıyafetine giriyorlar; ama ben o Meryem Duduyu bilirim; ırz ehli çalımı satar; o karının gönlü şeytanların bitpazarına benzer; bu yalıda Fîrûzenin Nedimesi, Saffetin Dudusu varken, şeytanların arkası kesilmez.

Saçmalarını savururken beri tarafta Ebrukeman, başına toplanmış birkaç kapı yoldaşına şu yolda hikâyeli hal ediyordu:

— Nası öde kâpım açmadım, şeytanımın gözü gözüme girdi; buni ağzını burnunu ufacık, yanaklarını kırmızı bıyıklarını gaytan gibi pek dülber bir şeytandır efem...

Den tutturduğu tariflerini bin garabet vâdisine sevk ile dinleyenleri mütehayyır bırakıyordu.

İMZAŞIZ MEKTUP

Firûze Hanımın korusuna kaçan yılanla yalısına giren şeytan, köy halkınca bazı kötü tefsirlere yol açtı. Sabah olunca yalıda o gece şeytanı görenlerin rivayetleri toplandı. Bazıları bunu belinde ipi, elinde feneriyle kuyucuya benzetiyorlar; fakat kuyucunun öyle edevatla vakitsiz içeri girmesine bir mâna veremiyorlar, diğerleri hoca hanımın bu basptaki reyine uyarak şeytanın kuyucu kıyafetine girmiş olduğuna kanaat gösteriyorlardı.

Keyfiyet böyle ihtimaller keşmekeşinde iken şeytanın balkondan içeri girdiği, sandık odasında bazı ufak tefek devirdiği ve kuvvetli ihtimallerden olarak yine oradan kaçtığı anlaşıldı. Maazallah mel'un şeytanların bir yere girecekleri zaman pancur açmak, duvarın ardına taş yağmak gibi girme vasıtaları kullanmaktan vareste bulunacakları meydanda olmasına mebnî bu girenin şeytana benzer bir hırsız olduğuna hüküm verildi. Fakat hiç bir şey çalınmamış olması ve hırsızın boş odaları karıştırması lâzım gelirken Saffetin odasına girmesi zihinleri ucu gelmez tereddütlere sevketti.

Hele Revâfin:

Ne sâriktir, ne şeytan
Gelen âşıktır inan!

Musrâleriyle başlayan uzun bir manzumesi vak'ayı köyde bir parmak bal etti.

Saffetle Dudu, o gece uğradıkları şiddetli korkunun tesiriyle bir hafta hasta yattılar; ikisi de vücutları tutmaz

bir hale geldiler; oralarında buralarında sızılar peyda olduğundan şikâyet ettikçe hoca hanım, şeytanın kulunlar ile birleşerek bu zavallıların vücutlarına girdiğini iddia ile köyde bir ayı, yahut bir püfçü buldurarak bunları çığnetmek lâzım geldiğinde ısrar ediyordu.

Saffetle Dudu, ayıya çığnenmekten, hemen şeytana rastlamak kadar tevahhuş ettiklerinden, köydeki hamal hocanın nefesi, korkunç ve sakil cüsseli bir hayvanın çığnemesinden ziyade kendilerine iyi tesir ettiğinden bahisle ayıya çığnenmeyi reddettiler.

Ötede ne dedikodular döndüyse döndü, herkes ne derse dedi, her şey geldi, geçti; fakat ne olduysa Müştaka oldu. Saffetle Dudu o gece şeytandan bahsederlerken onun öyle düşünmeden, odadan içeri girivermiş olması; o iki kadını o derece tedhiş etmişti ki, şimdi onların nazarında Müştak isminin şeytandan asla farkı kalmamıştı; vücutlarında bir ürperti, bir tevahhuş eseri hissetmeksizin bu ismi ağızlarına alamıyorlardı. Binaenaleyh Müştakın Saffete karşı olacak aşıkane muvaffakiyeti hemen muhal derecesine geldi.

O geceki halin acib bir tesadüften ibaret olduğuna bu kadınları inandırmak için teşebbüs, tevessül etmediği varıta, çare kalmadı; temine muvaffak olamadı; kendinin yahya girdiği gece Reyhan da yalnız bulduğundan, vukuata an'anesiyle vâkıf olmuştu; muvaffakıyetsizlikten dolayı Müştaka karşı etmediği alay, istihza bırakmıyordu; bu vak'a Reyhanın gece ziyaretlerine hiç hâsel getirmedi; o, yine eskisi gibi müayyen gecelerde tuvaletini yapıyor, gizli vizitelerine devam ediyordu; Müştakın aşıkane muvaffakiyetine karşı Saffetin şiddetli tevahhuşundan başka bir mâni, oldukça mühim bir mâni daha zuhur etti.

Saffetin odasına öyle sabaha karşı şeytan girmesi keyfiyetini kaynanası Firûze Hanım, diğer bazıları gibi pek hayret verici vukuatları addedemedi; bunu tabii buldu; ko-

caşundan daimî bir ayrılıkla yaşayan gelininin artık geceleri in, cın davet edecek kadar gözü açılmış olduğuna hükmetti; bir evde, o yolda şeytanlar davetine istekli iki kadın bulunursa, ileride mestelenin peyda edeceği garabeti, karışıklığı hemen anlıyarak gelin hanımın sevda arama azmine karşı lüzum gelen tedbirleri almakta tekâsül göstermedi: Çünkü biri gelin hanıma, diğeri kaynanaya, evin içine geceleri çiftle şeytan veya hırsız girmeğe başlarsa, gu gece ziyaretçilerinin bazan yollarını şaşırarak Saffetin şeytanı Firûzeye, Firûzeninki Saffetin dairesine gitmek gibi tamir edilmez hatâlar vukuuna meydan verilmiş olacaktı. Mahzurların önünü almak için Firûze, yalının viran duvarlarından gelin hanım namına o makule ziyaretçileri aştırmamak için gözcüler, bekçiler tayin etti; Saffetin her halî nezaret altına alındı.

Müştakın öyle geceleyin o yahiya girmeğe ayağı alışması Reyhan için de iyi değildi; ne olur ne olmaz... Belki Müştak, Firûzenin gözüne ilişir, belki kadın bunu Reyhandan ziyade beğenir; bu mesele zannolundugundan kat kat nazıktır; daha çekilmek üzere ortada binlerle lira var.

İşte bu düşüncelerine mebnî Müştakın Saffetle muhabbet kaynaştırmasına Reyhan da elinden geldiği kadar mâni olmağa girişti; bu mâniâları alenen yapmıyor; arkadaşına karşı yine eski fûkrinde imiş gibi görünmeğe uğraşıyordu; lâkin az vakitte talhinden çok tedip sillesi yiyen Müştak, o geçedenberi Reyhanın halinde olan değişikliğin farkına vardı. Reyhan aleyhindeki düşmanlığı külliyyen şiddetlendi. Kendi kendine, arkadaşıda karşı diyordu ki:

— Parnası elimden al... Firûzenin serveti üzerine otur... Saffetle muşakama karşı mâniâlar çıkarmağa çalış... Artık seni de, altmışlık maşukanı da, Hâmi Beyi de, cümlelenizi tedip zamanı geldi; bak ben senden bir intikam alayım da nalıncı keseri gibi hep kendine yontmayı öğren...

Müşlak böyle büyük büyük intikama hazırlanıyor, fakat intikamın nev'ini kendisi de o saatte pek bilemiyordu; hâlâ mı hâlâ Müştakın aklı, fikri bütün gönlünün meylî Parnasta olduğundan, bu üç alma keyfiyetine Reyhanı Parnastan ayırmak noktasından başlamağa karar verdi.

Reyhanın evde bulunmadığı bir gün yine mahut evrak çantasını açtı; kâğıtları ortaya döktü; deruhde ettiği bir dâvayı tetkik eden avukat gibi bu mektupları birer birer en ince bir itina ve dikkatle okudu; işine yarıyacak bir ipucu arıyordu; uzun muhakemelerle nihayet intikam plânını kurdu; Parnasın Hâmi aleyhine infial ve nefret izharında hakikaten bir gayz ve şiddet nümunesi addine sezâ muhakkirane bir mektubunu bir tarafa ayırdı; geçti yazı masasının başına; Hâmiye hitaben âtlideki meveddet-kârane ihbarnâme-yi yazmağa başladı:

•Beyefendi hazretleri,

•Allenizin şöhretini bilenler, servetinizin verdiği saadet-i işitenler, güzel metresinizi görenler dünyada sizi her •yüzden âlemin haset ettiği bir mes'ut zannederler. İşin zahırına bakanlar her hakikatte olduğu gibi bunda da ilk •nazarda göz kamaştıran sathî âlâyîşe kapılıyorlar. Şa'sa-alı görünen şeylerin esasına derince nazar edilse ekseri-ya iğrenecek hakikatlere tesadüf olunur. İşte siz bu ka-•bilden bir zavallı mes'utsunuz. Sevdasını, hayat saadeti •diye bildiren bir kadının hilekâr ağuşunda bin aşk rüyası •içinde uyurken sizi bu safalı uykudan uyandırmaya korkuyorum. •Ben o hilekâr ağuşta mes'ut idim. Burakaydın, •ömrüm oldukça o aldandış uykusundan başımı kaldırmı-yarak ömrümü böyle bir sevda ile gaşyolarak geçirey-•dim ne olurdu? Hain!.. Niçin beni muhabbet cennetinden •uyanıklık cehennemine düşürdün?• yollu teşniatınıza •uğramaktan çekindiğim için hayli müddet sükût ettim; •fakat her şeye bir had vardır; sizin gibi ciddî ahlâklı

•bir asilîn viedanının safiyetini sulistimalde bu derece
 •şerî bir surette ileri varıldığını görünce tahammülüm
 •gayeyi buldu; böyle nefretli mucip bir hale karşı seyrel
 •gibi durmaktan viedanî bir mes'uliyet hissettim; bunun-
 •la beraber size bir iyilik etmek isterken felâketinize se-
 •beb olmaktan, güzel niyetle büyük bir fenahakta bulun-
 •maktan korkuyordum; hakikatî ihbar edeyim mi, etmiye-
 •yim mi? Bu iki istifham arasında bir aydır müfekkidremin
 •olanca kuvvetini sarf ile artık bitap kaldım; ihhayet sü-
 •kûtu insanlığuma yaraşmıyacak bir riya gibi telâkki et-
 •tim; haberi olmaksızın eteğinden tutuşmuş bir adama
 •birkaç sandıye daha rahat ettirmek için tutuştuğunu ih-
 •bar etmemek, akıl ve hikmete mugayir ve faydasız bir
 •nezaket değil midir? Bu meseledeki sükûtumu işte bun-
 •dan farklı görmedim; kangren olmuş bir uzvu kat'eden
 •cerrah, malûlün ameliyat esnasındaki ıstırabını değil,
 •hayatının âtidedki selâmetini düşünür. O andaki infialine,
 •feryadına, hattâ tahkirine ehemmiyet vermez.

•Ben viedanımın sesine tebalyet ediyorum; hakikat
 •değişmiyeceği için hakikatlerin akseylediği bir ayna olan
 •viedanların muhakemeleri de bir olmak lâzım gelir; bi-
 •naenaleyh bu hareketimin sizce takbihe değil, takdire
 •seza görüleceğinden eminim...

•Şimdi lüzumsuz teferruattan çekinerek, asla gelem:
 •Tesadûf sevkiyle metresiniz Parnasın bazı aşk esrarını
 •öğrendim; felâketinize vukufum, bedbahthığınızın büyük-
 •lüğü nisbetinde beni size dost etti; bu meselede hayırha-
 •hâne bir ihtarda bulunarak nef'inize hizmetten gayri bir
 •kasdım ve alâkam yoktur; insanlar az çok hodgâmca bir
 •maksatları olmadıkça hiç bir şeyde insanca gayret sarf
 •ile zahmet ihtiyar etmezler. Bu emirde belki bazı müstes-
 •nalar vardır; bu istisnalara itikadınız varsa işte bendi on-
 •lardan biri olarak kabul buyurunuz; bu kabulde şimdi

«mütereddît bulunsanız bile netice, hakikati size ispat edecektir.

«Şu izahlardan maksadım, bu «imzasız mektup» ta bir «garez şemmesi arayarak beyhude yorulmaktan sizi kurtarmak içindir. Ekseriya imzasız mektuplar, gareze âlet olurlar. Çünkü güzel niyetinden, iddiasının doğruluğundan şüphesi olmıyan, sözüne güvenen bir adam hüviyetini saklamaya lüzum görmez. Doğru sözlerinin altına imza koyar. İhtarâtının yine kendi namına nisbetinden sakalmaz, korkmaz. Kendi sözlerine karşı saklanmaya lüzum görmez. Bu saklanışta dalma açık alınla itiraf edilemiyecek — tâbirimi af buyurunuz — bir kahpelik vardır; bu mektubu o neviden sayarak ihtarlarının doğruluğuna kulak vermezseniz size yazık olur; bu, er geç teessüfle işiteceğiniz bir hakikattir; lâkin bunu öğrenmekte ne kadar gecikirseniz, hasarınızın derecesi o nisbette büyük olur; gafilâne geçirdiğiniz günlerin sonra her dakikasını birer ıstırap asrı halini alacaktır.

«Beyefendi, cesaret!.. Hayatın, ölümü tatlı gösterecek acı anları, çekilmez dakikaları vardır. Size ifşa edeceğim hakikati bir iki kelime ile anlatmak kabildi; niçin bilmem kalemimi bir türlü itnabdan alamıyorum? Sözün ifade edeceğim müthiş hakikate taallûku ânında cür'etsiz kalemime bir kırıklık geliyor... İşte nihayet bütün cesaretimi tophıyarak yazıyorum: Sizde lâzım gelen meta-neti ıktisapla okuyunuz... Muhibbeniz Parnas sizi aldatıyor; bu kısacık cümleyi okuyunca başınız dönmesin, gözleriniz kararmasın... Çünkü bir âşıkın en ziyade aklını başına toplaması lâzım gelen an işte bu zamandır; bu korkunç cümle ile zihnen ülfet peydası için işte onu bir daha tekrar ediyorum: — Parnas sizi aldatıyor. — Kiminle? Şimdi onu öğrenmek istersiniz... Kiminle olursa olsun... O sizi bir kere aldattıktan sonra bunun Zeyd veya Amrle olmasında sizce bir teessür hafifliği ka-

«bil-olamaz. Uhuvvetkârane nasihatlerime lûtfen hareke-
«tinizi tevfiik ederseniz Parnasın aşk defterinde isminizin
«altına kaydeylediği bu zatı yani gıyabi halefinizi yakın-
«da boylu boyunca görmekle müşerref olacağınızdan, şah-
«sın tarifine gırlşmeyi abes sayarım.

«Her çarşamba devam buyurduğunuz Büyükadadaki
«eskrim salonunu bir iki hafta terk ile gizlice apartıman-
«nızda vukubulan «ekzersis» lere bakmak tenezzülünde bu-
«lunursanız, sizin orada yüzünüze yüzlük, elinize çldiven-
«lik, bedeninize zırh geçirerek ettiğiniz talimlerin daha
«âlasını sevgili Parnasınızın burada vücudunu müdafaa
«için hıç bir türlü mukavemet elbisesi kullanmaksızın en
«mahir eskrim hocalarını hayrette bırakacak bir mahâ-
«retle icra eylediğini görerek gözünüz nurlanır.

«Karagözün Yalova seyahati gibi bu çarşamba bermu-
«stad Büyükadaya gitmek üzere apartımanınızdan çıkarak
«yine bittakrip cânanenizin nezdine duhul ile temâşaya
«elverişli bir delikten oyuna muntazır olunuz. Bakınız âyi-
«nei devran nadir manzaralardan ne zıl-lü-hayal, ne em-
«salsız şekiller gösterecektir.

«Müteharrik manzaraları almak için yanınıza bir «de
«makine alsanız fena olmaz. Metresinizin sadakatini yâd
«ile eğlenmek istediğiniz gamkinâne gecelerinizde bir ye-
«re kurar, hayatınızın bu tatlı demlerini tahattura vesile
«olacak lâtif manzaraları sinema ile mükerreren görerek
«mahzuz olursunuz.

«Ciddiyetten biraz ayrıldığım için beni affedersiniz
«Hâmi Beyefendi, bu öyle bir hakikat ki, zihin her lâhza
«onunla temasa gelirse ateş alacak gibi oluyor. İşte bu se-
«beple hakikatten bahsederken hayale, Parnası anlatırken
«sinematografa sapıyorum.

«Daha bir diyecek kaldı mı? Pek çok... Değil mi? Ben
«sıze aşk hayatının birinci babını açtım; artık onu siz bil-
«diğiniz gibi tafsil ve tertip ediniz; sıze haber verdiğim

•âşkî kulağından yakalıyarak Parnasın karyolasından çı-
 •kardığınız zaman ona edilecek muameleyi benimle mü-
 •zakereye ihtiyacınız yoktur zannederim; Hemen bıçağı
 •davranmak pek esnafvarî olur; •Haydi beyim! Seni bir
 •daha buralarda görmiyeyim!• cümlesiyle yol vermek de
 •pek eblehçe bir hareket sayılır; o herifi nezaketinize mu-
 •vafık bir muamele ile mahvetmelisiniz; bunun için pek
 •çok roman ve trajedi mütalâa ederek neticelerine dikkat
 •buyurmalısınız; zevcelerini, metreslerini başka erkek-
 •lerle yakalayan herifler o cür'etkârlara karşı ne yol-
 •da muamelede bulunuyorlar; son edebiyat âleminin övün-
 •düğü şahsiyetlerden hakikiyun mesleğinde bulunan
 •Fransa üdebâsına bakarsanız bunlar hep tablati nümune
 •ittihaz ettiklerinden, gayet geniş havsalalı kocalar tasvir
 •ediyorlar; zevçler, zevcelerinin âşıklarını öldürmek de-
 •ğil, görüp görmemezlikten geliyorlar; bunların içinde
 •öyle askına baskına kalkışacak babayığitler nerede? Bu
 •yolda güzel intikam nûmuneleri görmek isterseniz, klâ-
 •siklerle, romantiklere müracaat ediniz; bunlarda insanı
 •dehşete düşürecek kanlı harekâta müsadif olursunuz.
 •Hangi tarafın tasavvurları doğru? Eski Fransa ahlâkınca
 •kocalar karılarını, zamparalarının koynunda yakaladıkla-
 •rı zaman hemen kıtale atılırlarmış; Gide gide medeniyet
 •silasıyla bu nevi maceralar âdi vukuat sırasına girdiğün-
 •den, her zevç zevcesinin bu yoldaki cinayetini görünce
 •rakibini katle yürürse bütün erkeklerin daimî bir kütal-
 •den baş alamıyacakları mahzuruna mebni mi havsalar-
 •da bugünkü tevessü istidadı hâsıl olmuş?

•Karagöz, ayine-i-devran, sinematograf derken söz
 •mühim bir içtimaî meseleye müntehl oldu; fakat siz şim-
 •di bu vâdide zihnin yoracak bir halde değilsiniz; hem
 •zevç zevce bahsinin size bir taallûku yoktur; medeniyet
 •henüz bir erkeğin metresi üzerindeki hukukunu tâyin
 •edecek, kadın hiyanette bulunursa âşuka bir tedip salâhi-

«yeti verecek kadar ilerlemedi! Parnası öyle bir mevkide
 «yakalayınca elinizden bir kaza çıkarsa ödi bir katil ad-
 «dolunursunuz; sade rakibinizi öldürmekle intikam almak
 «değil, kendinize bütün bütün yazık etmiş olursunuz. Ha-
 «fazanallah böyle bir hal vukuunda maktulü mezara, sizi
 «de küreğe korlar; Parnas için sevdasının meykilni bir se-
 «fihin koynundan diğerine tebdil etmekten gayri bir ha-
 «yat değişikliği vukubulmaz... Bütün «aman» lara nümü-
 «nei imkısıl olacak size bir intikam yolu sağlık vereyim
 «mi? Aman ne kadar hoş bir öç almaktır bilseniz?.. Bu
 «usulü kırk yıl arasanız, edebî eserlerin birinde bulamaz-
 «sınız; mahkeme gazetelerinin birinde okudum: Bu ceza
 «usulünün kâşfı ameleden biri.. Zavallı adam, dışinden,
 «ürnağından arttırarak beslediği sevgilisini bir erkekle
 «yakalamış; rakibini katil tehevvrüne kalkışmıyarak bir
 «tekme ile kapı dışarıya defetmiş; sonra mâşukasını mı
 «öldürmüştü?.. Hayır.. öldürmemiş.. Daha fena etmiş; hiç
 «bir erkekle sevdâ alış verişine girişemiyecek surette bir
 «uzvunu sakatlamış...

«Parnas için böyle bir ceza temennî ederim; insanları
 «iğfalde istimal ettiği sarı saçlarıyle baygın gözlerinin bü-
 «yüleyke kuvvetini neticesiz bırakmak kadar Parnasa lâ-
 «yık bir ceza olur mu?

«İşte size mühim bir ihbarda bulundum. Yalancı mu-
 «hibbenize karşı ceza tâyininde fîlozofâne tetebbuatımı ar-
 «zettim. Bundan sonra keyfiyet fetanet ve dirayetinize
 «muhavveldir. Medeniyetle uyuşmayan katilden içtinabı
 «bir daha tekrar ederim. Bakı, Hâmi isminizdeki korumak
 «mânasına rağmen bir metresinizi muhafaza edememiş ol-
 «manıza teessüften gayri diyecek bir şeyim kalmadı...

Müştak elinden kalemi bıraktı; sandalyenin arkasına
 yaslandı; yumruklarını havaya kaldırıp başını; da sandal-
 yenin arkalığundan aşağıya sarkıtarak mektubun tahririn-
 den mütehassıl zihin yorgunluğunu tahfif için tatlı tatlı

üç dört defa gerindi; çehresinde yaptığı işi iyi yaptığına kanaatten mütevellit bir insanın neşesi vardı. Yazdığı mektubu çok beğendi; birkaç kere okudu; her okuyuştan başka bir memnuniyet hissediyordu.

Bu mektup Hâminin eline girdince kim bilir neler olacak? Acaba Şâdi Efendi zâde metresiyle Reyhanı bir arada tutunca Müştakın tavsiyesi veçhile bir tekme ile kapı dışarı def mi edecek? Yoksa ara yerde kamalar, revolverler parlayacak mı? Reyhan ihtiyatsız bulunursa vay haline!.. İnsan metresiyle bir yatakta zevk ederken üzerinde birçok silah bulundurmaz ya?.. Hâmi elbette silahla baskin edecektir. Ah, mümkün olsa da Müştak bu facianın son perdesini bir delikten seyretse... Hayırhahâne ihtarı hilâfına mukatele vukubulursa?.. Eh, bundan Müştaka ne? O bu husustaki filozofane tetebbuatını meydana koydurup, vicdanî vebalden kendini kurtardı; birbirine kıymıya idiler...

Müştak mektubu, üç mektup kâğıdını birbiri içine koyarak bu suretle vücade gelen on iki sahifelik küçük deftere temize çekmeğe girişti; o işi de bitirdi; içinde öyle bir feveran vardı ki yazdığı mektubun tesirini bir an evvel görmek için âdeta durduğu yerde titreyordu; o sahifeleri büyücek bir zarfa koyarken masanın üzerine baktı; biraz evvel çantadan ayırmış olduğu Parnasın mektubunu, bu karının Hâmi aleyhinde Reyhana yazmış bulunduğunu iğfalnameyi gördü; bunu kendi yazdığı mektuba leffetmek için ayırmış olduğunu tahattür etti; Hâmi Parnasın el yazısını görünce elbette tanıyacağından bu edille nâmie sayesinde karının hiyaneti ağız açmağa lüzum görülmeksizin sabit olataktı; lâkin şimdi biraz düşündü. Bu suretle hareketi beğenmedi; madem ki Müştak yazdığı mektuba imza vazetmiyor, hüviyetini saklamak lâzımdı; Hâmi tehevvrle bu edillenameyi Parnasa gösterir ve karı da Reyhana ihbara yol bulursa imzasız mektubun

muharriri Müştak olduğu meydana çıkar; halbuki böyle hususatta muvaffakiyet temini için gizlenmek hem de müdebbirane gizlenmek iktiza eder. Reyhan çantadaki evrakını yoklayıverirse o mektubun eksilmesinden kuşkulandır; iş falsolaşır.

İşte bu düşüncelerine mebnî Müştak Parnasın mektubunu yine çantaya koydu.

Hemen evden çıktı; vapura bindi; Beyoğluna kendini dar attı; tanıdığı bir perukâr çırağıyla mektubu Hâminin apartmanına gönderdi; Parnas Türkçe okutmak bilmez; mektubun onun eline geçmesinden korkuya hiç mahal yoktu.

O gece Müştak merakından türlü rüyalar gördü; acaba netice nasıl zuhur edeck? Durup durup kendi kendine:

— Hâmi hayvanlık edip te Reyhanı vurmağa kalkmasa! Sevgili arkadaşşıma acırım; yalnız nasihatime âmil olarak Parnas üzerinde dediğim ameliyatı icra etse ne âlâ olur; işte o zaman bu âzim muvaffakiyetten dolayı kendimi alkışlarım.

Parnas bana yâr olmadıysa badema kimsenin işine de yaramaz a!..

Kabûlinden söyleniyordu.

Hâminin Beyoğlundaki salonu, ora kibar âlemince, daha doğrusu zengin sefihlerince hayli şöhret almıştı. Parnasın, salon müdavimlerini idaredeki şuhâne mahareti, Hâminin alafranga terbiyesi, mübalâğalı şöhret serveti daha bir takım acayip rivayat ile karışarak ortalıkta devrediyordu. Fakat namuslu, ağır aileler bu salona müteallik dedikoduları fısıltı ile biraz da kızarak kale alabiliyordu. Çünkü Beyoğlunun zanparestlikten müştehir şıklarının, mizaçlarının hakıkunda şuhlukta en ileri varan maddamalarının iffet hususundaki kahramanlularına hayret edilecek menkıbeleri hep oradan yayılıyordu.

Gayri meşru münasebet üzere yaşayan bu muhîp ve

muhibbenin hanesine yine öyle münasebetlerinin meşru-
luğu şüpheli karılar, kocalar, yahut açıktan açığa «met-
res» ler, «aman» lar, daha fenası kendine birkaç aylık eş
arayan bekârlar, muvakkat birer hayat arkadaşı arayan
karılar devam ediyorlar, kendini bilen, âlemin muahaze-
sinden çekinen ailelerden orada kimse görülmiyordu.

Bu salonun şöhreti yalnız dilbaz karılarla kurnaz şık-
ların oraya devamlarından ileri gelmiyordu. «Aktüalite»,
«Nuvote» ve moda denilen şeylerin şehrimizdeki tetebbül
merkezi Hâminin apartmanıydı. Pariste ne çıkılsa, ne işi-
tilse, ne olsa bunların sür'atle aksı hemen orada görülü-
yordu. Hattâ zurefadan bir; salona «İstanbulda Paris» na-
munı vermiş bir diğeri de (L'académie des débauchés) ya-
ni «Sefihler Encümeni» vasfını münasip göreyek zarafette,
birinci namı verenlere tefevvukunu ispat etmişti.

Çok koğan çabuk yorulur fehvasınca eğlence namına
dağdağadan başka birşey olmıyan bu şamata dolu hayat-
tan, insanı yorucu, yıpratıcı malşetten Hâmiye usanç gel-
meğe başladı. Melâl verici bir usanç... Devam ettiği «su-
vare»ler eğlenceler, balolar, tiyatrolarda bir yeknesaklık,
hep aynı şeyi görüyor, bunların böyle aylarla senelerle te-
kerrürü, devamı, hiç birinde lezzet, tad bırakmıyordu. O,
eldivenlikli, tek gözlüklü arkadaşlarının musahabelerin-
den bıktı; alamod biçilmiş bir kostüm, rengi şekli o haf-
tanın «Aktüalite» sine muvafık bir «Kravat» ile cehalet
örtün, irfaniyle, tetebbülü ile, tahsiliyle değil yalnız kıya-
fetiyle şunu medeniye ile atbaşı beraber görünen, kendi
millî tarihinin âdi vukuatından haberi yok iken Avrupa-
nın mühim vak'alarından gözlerini açarak, «jest» ler ya-
parak bahsedilen şıkların havai iddialarını dinlemekten ar-
tık yorulmuştu. Hâmi herşeyden bıkmıştı. Yalnız bıkmadığı,
temenni ettiği halde bakamadığı bir şey kalmıştı ki
o da metresi Parnastı; zavallı delikanlının hayattan, eğ-
lenceden, safadan bu usançlığı, bızarlığı tahlil edilse Par-

nastan usanamadığı için her şeyden usandığı sabit olur; Hâminin serveti tedenni ettikçe Parnasın israfı artıyordu; biçare çocuk metresinin arzularını yine vücutta getirmekten, her istediğini yapmaktan geri kalmıyordu; fakat artık yaptıklarını zorlukla yapıyor, karının sözü ruh buluncaya kadar bazan birkaç gün geçiyordu.

Hâmi metresinin emirlerini sür'atle icrada böyle ara ara geciktikçe karının vechinde gezinen mânidar bir somurtkanlık zavallıyı tedhiş ediyordu; bebekleri gölgeleyen gözlerinin uçları yukarı kalkan kaşlarının, acayip bir inbisat ile uzanan dudaklarının sâkitane ifadeleri hep toplansa sanki şu mânalar çıkıyordu:

— Bu hayattan yorulduysa, bahusus hevesatımı yerine getirecek servetin kalmadıysa beyhude ne sıkılıyorsun? Artık birbirimize veda edelim; ben kendime arzularımı sür'atle icraya muktedir bir aman bulayım. Sen de kesene göre bir metres ara... Hem dikkat ediyorsun ya? Dostluklarile, sohbetleriyle müşerref olduğumuz falân bey yahut falân mösyö gözlerimin içine bakıyorlar; onlara azıcık cür'et verecek samimi iltifatta bulunsam beni senin elinden uğuruverecekler...

Hakikaten Parnasın etrafında dolaşan bir iki bey, bir iki mösyö vardı ki bunların karıya fırlattıkları arzukeşâne nazarlar Hâmiyi korkutuyordu; her hareketinde alâf-rangahğa yeltenen Hâmi kışkıranlıkta bir türlü deryadil olamıyor, sevdiği kızı bir mûsamerede, bir baloda öyle yarı çıplak bir vücut ile diğer bir erkeğin kolları arasında raks girdabına atılmış görmeğe tahammül edemiyordu.

Hâmi Parnası kimlerin elinden ve ne suretle almış olduğunu besbelli aşkın verdiği bir gâfletle unutarak bir müddet metresine tam bir itimat göstermişti; sonra bu itimadına biraz hâlel geldi; daha sonra emniyeti kalmadı. Ona bedel müz'ic bir kışkıranlık ârız oldu; daha sonraları Parnasla bir iki kişi arasında münasebet vpkuundan şüp-

heye düştü; bu işkencelerinden kariya bir şey sezdirmemeğe uğraşarak güya aklanca takibatta, tetkikatta bulundu; bir şey anıyamadı; muhakematı, zihni bütün bütün karıştı; eline külliyetlice bir para geçse metresini arızalardan, tehlikelerden kurtaracak, işini oldukça yoluna koyabilecekti... Dâima birkaç bin lira hazır olmadıkça Parnasla yaşamak müşküldü. Çünkü kumar salonlarında karı biperva oyunun başına geçince elli lira, yüz lira, iki yüz lira «dav» deyivermekten çekinmez, o kadar parayı Hâminin nereden tedarik edeceğini aslâ düşünmezdi.

Tuhaf şey!.. Metresi tarafından böyle talin nükbetine uğrayan validesinden de evvelki şefkati görememeğe ve o cihetten de kaderinin yüz çevirmeğe başlamış olması kendini ucu gelmez ye'islere düşürüyordu.

Ne kadar garip hal? Fîrûze yaşlandıkça evlâdına, bir tanecik oğluna düşkün olacağına ona karşı muhabbete bedel sanki bir nevi husumet پیدا ediyor, onun huzurundan sıkılıyor, her talebine red ile cevap veriyor, büsbütün ahlâkını değiştiriyordu.

Geçenlerde bir para meselesinden dolayı Hâmi validesinin yanına girmiş ve daha maksadını açmadan, söze girişmeden şu târizlere muhatap olmuştu:

— Yooo... Bak oğlum artık bebek değilsin; kendini biraz çek çevir; kendi servetini mahvettin; şimdi benim bir iki kırıntına göz dikme; artık Frenk karılarına yedirecek param yok; bundan sonra benden on para talebine kalkışırsan sana fena halde gücenirim; karımı düşünmezsın, çocuğunu düşünmezsın; yalınun idaresini tekmil başıma bıraktın; beni vaktinden evvel kocattın; insaf yavrum...

Tessüründen, ye'sinden Hâminin gözleri sulanmıştı; evvelleri oğlunun böyle ağladığını değil, vechinde en hafif bir hüzün alâmeti görse derhal yüzünü okşar, alından, gözünden öper, maddi, manevî olanca teselli kudre-

tiyle onu neş'elendirmeğe çalışırdı; o günü bu acı sözle-
rinden sonra, o teessürle ağlayan Hâminin yüzüne bile
bakmıyarak başını pencereden dışarı çevirivermişti. Aca-
ba valdesine ne oldu? Hem Hâmiyi çıldırtan şey artık dâ-
ima ondan böyle ruyi infial, dürtüş muamele görmesi de-
ğildi. Kendinin hesabına tetkikine göre valdesi çok şey
satıyor, çok para sarfediyor; çok borca giriyordu. Acaba
yine birini mi seviyor? Bu kabul mi? Yaşı altmışı geçtik-
ten sonra bu nasıl olur?

Hâmi Bey valdesinin bir iki âşıkane vak'asını şöyle
biliyor bilmiyor gibiydi; fakat bu maceraların üzerinden
hayli zaman geçti; hem şimdiye kadar hiç bir kimse, hiç
bir cür'etkâr âşık, bu kadının gönlünü, muhabbetini, şef-
katini böyle oğlundan külliye alamamıştı. Eğer böyle bir
iğfalecinin, altmış beşlik bir kadına ârız böyle sahtekâr bir
âşıkın, sözde mavi gözlere, fakat hakikatte kasaya alâkalı
böyle bir gönül dolandırıcısı herifin hakikaten vücudü
varsa, valdesi böyle denî bir muğfile soyuluyorsa? Of bu
ne müthiş ihtimal! Keyfiyetin tetkikine girişse, valdesile,
metresinin âşıklarını inceden inceye aramağa kalkırsa çok
sürmeden belki bu ihtimaller hakikat şeklini alır... Böyle
bir tetkike taharriye başlamadan Hâmi ürküyor, her kim
olurlarsa olsunlar bu iki âşıkla karşı karşıya gelmek iste-
miyor, bu meselenin hep öyle ihtimal halinde kalmasını
temenni ediyordu.

Fakat valdesinin bu işaflarına ne mâna vermeli? Bu
kadar parayı ne yapıyor? Şefkat yüzünü oğlundan niçin
çeviriyor? Metresi Parnasa gelince bunun aleyhinde poy-
da ettiği şüpheler daha müthişti. Pek ziyade sevilen bir
kadın sevda sadakatinden inhirafa başlarsa ekser hâldé
zavallı dildade teveccühten sukutunu sevgülisinin nazar-
larında görür, her hareketinde bir lâkaydlık eserine rast-
lar; iltifat edilse bile bunların merhameten edildiğini an-
lar, tekdire uğramıştan ziyade müteessir olur.

Bedbaht sevdazedeyi asıl öldüren şey sevdiği kadının gönlüne diğer bir aşkın girmiş olması şüphesidir.

Hâmi valdesiyle metresinin aşıklarını ihtimal şeklinde bırakmağa uğraştığı halde bu iki şahıs, nazarında gündün güne maddiyet kesbediyorlar, cisim ve can buluyorlardı.

Bazan intialı artar, takibata kalkışmak ister; onlarla yüz yüze gelmeği tasavvur edince pür halecan kesilerek yine niyetinden vazgeçerdi; gide gide ne yapacağını bilmez bir hale geldi; kendisi aramadığı halde şayet tesadüf Hâmiyi bu heriflerle karşı karşıya getirirse ne yapacaktı? Kendisi için bu da müthiş bir sualdti; cevabını da pek kolay bulup veremiyordu.

Fakat bazan revolverini doldururken o kurşunlardan bir kaçının şu iki aşkıtan birine kusmet olup olmayacağını dalgın, dalgın düşünürdü.

Metresinin aleyhinde müthiş şüphelere düştü; lâkin beyinlerinde hüküm süren mütat nezaketlerine hâli getirmemek için yine karının geldiğine gittiğine karışmaz; falân mahalle gitmesi veya gitmemesi için aslâ cebir, ibrâm göstermezdi; bu yüzden birçok şeylere tahammül kendine pek acı gelmek, pek tuzlu oturmakla beraber yine metresine karşı en deryadil bir frenk gibi bulunmağa uğraşırdu; işte bunun için kendine her şeyden, hattâ canından bükünlik gelmeğe başlamıştı.

Ahval bu merkezde iken bir sabah tuvaletini yapıp kahvesini içtikten sonra salona çıkmıştı; yirmi dört saat zarfında Hâmi Bey namına varid olan mektupların, kartların bulunduğu gümüş tabağı hizmetçisi bermûtat getirdi; beyin yanındaki masanın üzerine koydu.

Bunlardan bazılarına cevap vermek kendisince yevmi bir angarye sırasına geçmiş olduğundan can sıkıntısıyla elini tabağa uzattı; bir ikisini çekti okudu; büyük bir kayıtsızlıkla dudaklarını kuyurarak atıverdi; nihayet eline

Müştakın mektubu geçti; zarfı yırtıp o dolu sahifeleri görünce:

— C'est drôle, une letter anonime (tuhaf şey, imzasız bir mektup) dedi.

O kadar sahifeyi üşenmeden nasıl okuyacağını düşünerek, ilk satırları avare bir nazarla azıcık süzdü; servetile metresi mevzuubahis olduğunu görür görmez gözleri dik-katle açıldı:

— Que veut on de ma fortune et de ma maitresse?

(Servetimle metresimden ne istiyorlar?)

Sözlerini mırıldandı; bu mırılıta akabinde yüzüne bir hüzm çöktü; çünkü serveti artık bitmek, metresi de el-den gitmek üzere idi; temellük edâtı istimalile bunlara «servetim», «metresim» demek kendinde yine kendine karşı acı bir istihza uyandırdı; bazan insanın hafi, samimi kederleri, dertleri olur; bunlar tabibe, cerraha gösterilemeyen gizli yaralar gibidir; kendi kendine sızar, kendi kendine kanar, onlara hariçten tesliyet çeklenilmez; bunların elemelerinin hafiflemesi, ıstırapının teskini yine öyle gizli kalmalarıyla duyulmalarıyla kabil olur; onların medarı teselliyeti yalnız, yalnız sır olarak muhafaza edilmeleridir; Hâmiyi herkes zengin zannediyor, metresini kendine yâr belliyordu; her şey kaybolsa bile bunun böyle bilinmesi Hâmi için bir nevi teselli idi; bu hale Fransızlar (Sauver les apparences=zevahiri kurtarmak) derler. Hâmi henüz esrafı meydana çıkmamış olmakla müteselli iken bu imzasız mektup bazı parlak servetler, şöhretler altında istikrah edilecek sefaletler, nefreti mucip haller gizlendiğini, ve Hâminin bu kabilden bir zavallı mes'ut olduğunu müstehziyane bir lisanla anlatmıştı; demek Hâminin en derin esrarına hariçten vâkıf olanlar var.

Daha mektubun başında Şâdi Efendi zadenin kan başına sığırdı; bu ihbarnameyi okudukça hiddeti arttı; gittikçe ye'is ateşi beynini sardı.

İnsanların az çok hodgâmâne maksatları olmadıkça hiç bir şeyde insanîyet hissi ile gayret sarfîle zahmet ihtiyar etmiyeceklerini beyandan sonra mahzâ insanîyet eseri olduğu iddiasıyla böyle sahifeler dolusu mektup yazan bu herif kimdir?.

Mektupla, «beyefendi cesaret» cümlesine gelince Hâmi durdu; alt tarafını okumağa hakikaten cesaret lâzımdı; çünkü Parnasın hiyanetinden, müsbet, müdellel bir hiyanetinden bahs olunacağını anlamıştı; o zaten bu hakikatı anlıyor, hissediyor, biliyor gibiydi; kendisi için pek müt-hiş olan bu meseleyi düşündüğü vakitlerde bazı hakikatleri bilip te bilmemezlikten gelmeğe muktedir olmak kadar âlemde rahatlık olamayacağını anlıyor, fakat buna havsalasında kuvvet göremiyordu.

Mektup muharririnin tavsiyesine tevfikân bütün cesaretini toplıyarak maceranın arkasını okudu; o kadar meyas oldu ki başını dönmekten, gözlerini kararmaktan menedemedi; mektup sahibi öyle diyordu; başın dönmesin, gözlerin kararmasın; garip nasihat!.. Bu sözün aynen «işret et de sarhoş olma», «bir tarafım yak ta acı duyma» demekten farkı yoktu. «Bir âşıkım en ziyade aklını başına toplayacağı an işte bu zamandır» tavsiyesine de acı acı güldü; âşıklığın, sevdazedeliğin zorluğu, fenalığı ihtiyarın elden gitmesindedir; istediği anda aklını başına toplayana, her hareketinde adımlarını menfaatine göre uydurabilene âşık mı denir?

Mektupla «Parnas sizi aldatıyor» cümlesini mükerreren okuması kendine diğer türlü tesir etti. Bu, zaten kendinin şüphelendiği bir haldî; lâkin bunu bir diğerinin böyle mektupla ihbar etmesinde tahammül edilmez bir acılık duydu; çünkü mektubu yazarın kendi iddiası veçhile bir dost değil, şiddetli bir düşman olduğu her satırdan anlaşılıyordu; bu herif müstehziyane ihbaratında Parnasa edi-

lecek cezayı tarife, tâyine kadar ileri vartıyordu. Niçin? Niçin?...

Bu niçinlere cevap vermek pek müşkül değildi. Çünkü imzasız mektup muharrirlerinin maksadı bu ihbarat ile Hâmiye bir iyilikte bulunmaktan ziyade Parnasa fenalık etmek olduğu apaşıkâre görülüyordu; bu zat niçin Parnasın aleyhine yürüyor? Ona fenalık etmeden kendi ne iyilik görecek? Alın size bir niçin daha!.. Onun Parnas aleyhindeki bu tuğyanı, bu garezi sevdasının ye'sine, bir muhabbet intikamına benziyor... Demek Parnası iki kişi seviyormuş, tabii bu iki zatın arasındaki rekabet, birinin ötekini mahvetmek için böyle bir ihbarname yazacak, kadar aklını başından almış... Âşıkların böyle çoğalmasa Hâmiyi bütün bütün dehşette bıraktı. Yukarıdaki muhakematı zihninden geçirdikten sonra mektubun muharririne hitaben kendi kendine dedi ki:

— Mel'un herif bana aklımı başıma almayı tavsiye edeceğine bu nasihatle kendin âmil olaydın ya? Parnastan ne istersin ki ondan öc almak için bana klâsiklerin, romantiklerin eserlerinde nümune taharrişini ihtardan sonra bir de tulumbacıları utandıracak bir intikam usulü sağlık veriyorsun? Mektubunun her kelimesinden okuyanın yüzüne fışkıran garaz âsârını göremiyecek kadar beni budala mı zannettin?

Hâmi bu emirdeki muhakematını ne kadar doğru yürütebilirse yürütsün madde çarşamba günleri kendisi Adada iken Parnasın apartımında diğer bir âşıkla hember olmamasına gelince işte bu noktada şaşırtıyor, buna bir diyecek bulamıyordu. Çünkü bu rivayetin sıhhatini kendine ihlas edecek bazı ahval vardı.

Her hafta çarşamba gelince Parnas erkenden âşıkına acele bir ihtar ile:

— Dépêchez-vous mon ami, vous allez manquer le bateau.

(Çabuk olunuz dostum vapuru kaçıracaksınız...)

Diyerek Büyükadaya gitmek için Hâmiyi bir ayak evvel sokağa çıkarmağa bakardı. Hattâ bir sabâh zavallı istiskal gören âşık hiddetine mağlûp olarak metresinden:

— Büyükadaya gitmemi niçin bu kadar şiddetle arzu ediyorsun?

Sualini iradetmiş ve şu cevabı almıştı:

— Bir erkek, bahusus senin asalet ve malîyetindeki bir erkek için eskrimin ehemmiyeti izaha muhtaç mıdır? Muhibbene bir taarruz eden olursa onun güveneceği şey yalnız senin bu talimdeki el ve bazunun maharetidir.

Hâmi şimdi bu sözlerin hükmünü düşünerek Parnasın hakkını teslim ediyor, bu kartın yüzünden birkaç kişiye çarpışmağı ihtimalden pek uzak görmüyordu; fakat bunda yalnız şu fark vardı ki bu mukatelelere atılması Parnasa taarruz olduğu için değil, kendinin aldatılmış olmasından mütehassıl bir hakareti temizlemek için vuku bulacaktı.

Çarşamba akşamları Adadan Beyoğluna hanesine avdetinde Parnası evde bulur, o gün nasıl vakit geçirmiş, nerelere gitmiş olduğunu istizahen iradettiği suale hemen dâima Parnastan:

— Hiç bir tarafa çıkmadım; vücudümde bir uyşukluk vardı; misafir bile kabul etmiyerek kendi kendime oturdum.

Cevabını alırdı; hattâ gündüzkü uyşukluğun baldıyesi olarak metresi bimecal denecek bir halde erkenden döşegine çekilir yatarı.

Önce pek ehemmiyete şayan görmediği bu hallerden şimdi bin ince mâna, türlü maksat çıkarıyordu. Çünkü evveliden Parnasın spartınanda oturmasından değil, sokağa çıkmasından endişe ederdi; hizmetçileri kendine uydurarak spartınaya zanpara alacağını nereden akıma getirebilirsin? «Apartuman» larında kadın, erkek o kadar hiz-

m  t  i var; bunlardan hiç birinin haberi olmaksızın Parnas içeri ne suretle    k alabilir? Demek hizmet  arların cümlesi metresinin bu sırrına mahrem!.. Karının bu hiyanetini gördükçe kimbilir hizmetçiler Hâminin o apartumana, o metrese sahip tavrile oraya gelip gittiğine ne kadar gülmüşler, eğlenmişlerdir?

Hâmi düşünüyor, düşünüyor Parnasın hizmetçilerin mahremiyetine sığınacak kadar böyle   esaret göstermesine yine bir türlü ihtimal veremiyordu.    kiyle diğer bir mahalde korkusuzca m  l  ki olmak kolaylığı varken herifi apartumana almada ne mâna var? Karının bu acayip hareketine akıl erdirmek için hayli müddet zihin sarfetti. Düşüncelerinin neticesinde bu hareketi zannettiği kadar acayip bulmadı. Çünkü Parnas, Hâmi orada bulunsun bulunmasın hanesine kadından, erkekten istediği misafiri kabulde serbestti.    kile alelâde bir misafir tarzında görüşmesine bir mâni yoktu. Bundan hizmetçilerin de    p  hlenme  e, bir şey demeğe hakları olamazdı. Fakat daha samimi görüşmek için umum misafirlere mahsus salondan hususi bir odaya geçmek lâzımgelirse bu i  yalnız bir hizmet  inin, Parnasın oda hizmetçisinin mahremiyetile olabildi. Alafranga   d  tının bu gibi ahvalde bahşettiği kolaylık hasebiyle   a  ırılmadı  a hizmet  karlardan hiç biri hanımla misafirin oturduğu bir mahalle   yle sellemeh  sel  m giremez. Binaenaleyh bu cihetten o kadar   ekinme  e mahal yoktur. Yalnız bu mühim sırrı bir kişiden gizlemek kabili olamazdı ki o da Parnasın oda hizmetçisi olan kadındır. Hanımıyle misafirlik maksadı şüpheli bir herifi bir araya kapadıktan sonra o hizmetçi kadının haricen idare edeceği bazı mühim umur vardır ki onlar da oda kapısı önüne kimseyi yakla  tırmamak, gelmeleri melhuz olan diğer misafirlere o günü hanımın kimseyi kabul edemeyeceğini anlatmak, daha akılda, zihninde olmayan bazı

muhataralara karşı tedbir ittihaz etmek nev'inden şeylerdir.

Parnasın yalnız bir hizmetçi kadını kendine mahrem edinmesi de o kadar müsteb'at görülemez. Öyle kadınların mutlak candan bir iki mahremleri bulunmazsa fırladıkları dönmaz.

Hâmi düşündükçe, meseleyi derinledikçe artık her şeye ihtimal veriyordu. Teessürünün fazlalığından eli ayağı titrediğinden şimdi Parnas salondan içeri giriverirse bu teessürünü görür, istizaha kalkışır, sesinin titremesinden, lisanının kekelemesinden büsbütün şüphelenerek kendi aleyhinde âpkına bazı îhbarat vukubulmuş olduğunu anlayarak tedabire tevessül eder havfiyle hemen mektubu cebine soktu, sokağa çıktı.

Tenha bir yere, bir dosta, aşınaya tesadüften masun kalmacak gizli bir mahalle çekilerek kendi kendine bildiği gibi düşünmek, yapacağı şeye kafar vermek istiyordu.

Bir arabaya bindi, Şişliye gitti; yol üstündeki son meyhaneleri, birahaneleri geçtikten sonra arabadan indi; Lâalettâyın kırlara doğru yürüdü; bayırlardan iniyor; hendeklere girip çıkıyor; yürüyüşünün hedefi neresi olduğunu bilmeksizin gidiyordu; gitti, gitti, gitti yoruldu, terledi; kayalık bir mahalle oturdu; eline küçük bir taş aldı; onu diğer bir kayaya sürterek düşünmeğe başladı; Parnasla beyinlerinde ayrılık vâkı olursa artık nazarında hayatın bir lezzeti kalmıyacaktı; onunla münasebetini idameye yol artıyordu; fakat böyle hiyaneti biline biline bir kadim sevmekte lezzet olur mu? Metresini terketmek te etmemek te ikisi de tatsızdı; lakin ehveni hangisi idi?.. Ucu bucağı bulunmaz muhakemata girişti; bir sigara yaktı; dağları seyrede ode içerken arzın kutruna nazaran dağ denilen bu ârızaların ne kadar küçük ehemmiyetsiz çıkıntılar olduğunu düşünmeğe başladı; küçüklük büyüklük denilen şeylerin nisbi olduğunu düşündü, kürei arzı bir

portakal kadar küçülttü; küremiz o kadar ufaltılırsa o mikyas dahilinde birer nâmnütenahi küçüklüklere inmeleri lâzımgelen insanların ne derece ufak birer mikrop haline gireceklerini düşündü. Fezanın nâmahdutiluğu, ecranın sonsuzluğu kâinatın azametine nazaran bir hiç demek olan kürei arzın portakal kadar da ehemmiyeti kalamıyacağını düşündü; kâinatın öyle bir cüz'ü ferdî üzerinde Hâmi isimli bir mikrop تنها bir kıra çekilmiş acı acı Parnas ismindeki metresini, dışı mikrobu düşünüyor, ondan iftirakına mühim bir vak'a şeklini veriyor. Né gülünç hal!..

Hâmi kalbinde yer tutan metresine karşı beslediği şiddetli aşkıni ehemmiyetsiz göstermek için nazarında böyle her şeyi küçültmeğe uğraşıyordu. Lâkin kürei arzı portakal kadar değil ya mercimek gibi farzetse yine derununu kavuran sevdâ ateşinde hafiflik peyda olamıyordu.

Hâmi Bey böyle düşüne düşünce hangi felsefe vadisi-ne girip çıktıysa mümkün değil içinin ye'sine merhemsaz olacak mahiyette bir söz bulamadı. Nihayet haykırarak:

— Neme lâzım benim arzın cesameti, yahut asgariliyeti... Ben Parnasla ne yapacağım?

Evet işte mesele burada idi. Parnasla sevdasını idame için baş vurulacak çareleri, tedbirleri birer birer zihninden geçirdikten sonra yine kendi kendine dedi ki:

— Biraz da asaletime, terbiyeme yaraşır surette düğünmeliyim. Madem ki Parnasın arkasında birbirile rekabete çıkan iki âşık var. Ben ne kadar hazm ve tedbir etsem faydasızdır; bu gizli âşıklardan biri diğerini bana mektupla ihbar etti; ses çıkarmamak namuslu bir adama yaraşır bir hareket değildir; ben âdeta bu çarşamba gitmeli, herifi Parnasla yakalamalıyım. Her türlü me'mulün hilâfına ihtimal ki mektup sahibinin iddiası esassız çıkar; metresimin yanında kimseyi bulamam; o zaman yine eskî saadettime avdet etmiş olurum. Ya, ihbarın suhhati mey-

dana çıkar, metresimi diğer bir âşıkla tutarsam? O halde ne yaparım?

Hâmi elindeki küçük taşı biler gibi diğer taşla sürttü, sürttü, sürttü; nihayet dedi ki:

— Parnasın hiyaneti tebeyyûn ettikten sonra ben zaten yaşıyacağımı pek me'mul etmiyorum; metresimi korktuğum halde yakalarsam o vakit meselenin fasl ve halli bana değil, rüvelverime taallûk eder; biri zanparaya, diğeri sevgili metresime, iki kurşun sakarım; onların birer nedamet harharetille al kan içinde yere yuvarlandıklarını görünce rüvelverin ağzına boynuma çevirerek üçüncüsünü de kendi canım için patlatırım; iş olur biter. İmzasız mektup sahibi böyle barbarca bir öc almaktan içtinabı tavsiye ediyor. Lâkin o aralık o habîs herîf her kim ise elimi geçse bu kurşun ziyafetinden onu da mahrum etmiyerek ağzının tadını verirdim, geberirse geberir, gebermezse o kurşun badema kendine bir ahlâk dersi olur da belki bundan sonra kimseye böyle müstehziyane imzasız mektup göndermek cür'etinde bulunamazdı.

Bu «rüvelver» «kurşun» sözleri Hâminin vücudüne cidden şedit bir hararet verdi. Gûya kararını fiile getirmek zamanı hulûl etmiş gibi yürümeğe başladı; hayli gittikten sonra durdu; bu keyfiyetteki güçlükler, kararın verilmesinde değil yapılmasında idi. Malûm günün gelmesinde, Büyükadaya gitmek üzere evden çıktıktan sonra rüvelveri cebine sokarak paldır küldür apartımına avdet edivermekle Parnası âşkıyla birlikte yakalamak kabil olabilir mi? Metresi elbette her türlü ihtimallere karşı bazı tedbirler ittihazile herifi içeri alır. Acaba bu zat kimdir? Evvelâ onu bilmek icap eder; pek ziyade sevdiği, görüştüğü arkadaşlarından biri olmasın? Çarşamba günü Hâmi apartımına avdet edince metresini salonda, tanıdıklarından terbiyeli bir zatla musahabet üzere bulursa buna ne demeğe hakkı olabilecektir? «Siz ikiniz birbirinizi sevi-

yormuşsunuz; efendinin misafirliğinin sebebi başka imiş. Ben gelince sözü değiştirdiniz.. Aldığım imzasız bir mektup sizi böyle bir cinayetle itham ediyor.» Dedikten sonra rüvelverî çıkarıp misafirin üzerine ateş edilmez ya? Silâha davranmak ikisini de cürümlerini inkâra mecâlleri olamayacak bir halde yakalayabilmekle olur.

Metresinin yanında şimdiye kadar hiç görmediği, tanımadığı bir adam bulursa ne olacak? Hâminin, «Efendi siz kimsiniz? Metresimin yanında ne arıyorsunuz?» kabîlinden bir istizaha kalkışması çok terbiyesizlik olur. Alelâde bir misafir tarzında oturan bir zatâ böyle bir sual iradedilemez... Edilmek ihtimali olsa bile Parnas ona mahal bırakır mı? Hâmiyi görünce misafirini âmanına, âmanını misafirine alelusul takdim eder. Ondan sonra edilecek söz tatlı bir musahabetten ibaret kalır.

Macera diğer suretle zuhur etse, yani Parnasla üftadesini Hâminin cümünü inkâra imkân kalımayacak bir halde yakalaması farzedilse bile yine meseleyi bir iki rüvelver kurşunuyla temizleyivermek kolay bir iş değildi. Bunun güçlüğü, kolaylığı Hâminin düşman olarak karşısında bulacağı herifin şahsî ehemmiyetiyle mütenasipti. Parnasın yatak odasından Hâminin önüne çıka çıka silâh istimalinde mahir, iri yarı, çevik, kuvvetli bir adam çıkarsa öyle alık gibi durup ta kendini intikam kurşununa hedef eder mi? O da silâha davranır. Yahut lüzum görürse Şâdi Efendizâde gibi bir çelimsiz «centilmen» i ayağının altına alarak eziverir. Hâmi için intikam alayım derken böyle elim bir mağlûbiyet, belki de vahim bir âkıbete uğramak ihtimali vardı.

Me'yus âşık bu mühim ciheti de hayli düşündü; nihayet teşebbüs edeceği baskından evvel rakibinin şahsının tahkikine, mümkünse kendini görmeğe, ondan sonra ona göre tedabir ittihazile harekete karar verdi.

Bu husustaki düşünceleri de şu oldu:

: — Bu çarşamba bermûtat Adaya gidecek imişim gibi veda ederek Parnasian ayrılırtm; yine kapının önünden arabaya binerim; fakat birkaç sokak aşırı bir mahalde o arabadan inerek bir diğerine binerek doğru bizim apartmanın karşısındaki pastacı dükkânının önünde durdurur, hemen kendimi içeri atarım; dükkânın üstündeki odaya çıkarım; pencerenin tül perdesi arkasından bizim kapıyı gözetlerim. Bakalım içeriye kimler girip çıkıyor? Rakibim beyefendi lütfen arzı endam ederlerse boyunu, bosunu, kalbını, kıyafetini, nasiyesini her halini tetkikten geçiririm; ondan sonra ne boyda kama, yahut hangi çapta rüvelver ile işimi görebileceğimi; tayin eylerim. Pastacı pek dostumdur; ücretini edâ eyledikten sonra o günü odaya kimseyi salıvermiyerek orasını bana tahsis edebilir.

Bu kararından sonra Hâmi o akşam apartmanına avdet etti. İmzasız mektubun ifşaatından mütevellit teessürlerini, Parnasa anlatmamak için şen durmağa, mûtat muamelesinden hiç birini değiştirmemeğe uğraşıyor, lâkin halecanını saklamağa pek zorlukla muvaffak olabiliyordu. Garip hal o akşam metresi her zamandan ziyade şetaretli bulunuyor, şuhâne türlü şakalar ediyor, bütün cazibe, bütün âşiftelik sormayesi ile me'vus âşıkı eğlendirmeye uğraşıyordu. Parnas hemen çıplak denecek gecelik halinde âdeta oyunlariyle efendisinin nevazişini celbe uğraşan bir kedi gibi koltuktan sedire, sedirden yerlere yuvarlanarak güzel vücudünün almağa ve göstermeğe muktedir olabilirdiği lâtif bükülüşleri ile sanki Hâminin iltifatını dileniyordu.

Hilkatin kadın denilen bu canlı muamması karşısında Hâmi ne düşüneceğini şaşırır. Madem ki Hâminin serveti, güzelliği, muhabbeti Parnası diğer bir erkeğin sevdasından müstağni kılamıyor, onu bir takım tehlikelere meydan okuyarak vüsletine başka bir delikanlı kabulüne müftakir bırakıyor, o halde aldattığı âşıkına karşı bu gece gös-

terdiği bu yaltaklanmalar, bu dülbazlıklar, bu cilveler ne olacak?.. En müstesna Hüsnü âna malik bir kadın bütün güzelliğiyle bir erkeği bahtiyar edebilir. Fakat meftununun mes'ut etmekteki bu büyüleyici kuvveti iki üç erkeğe teşmil eylesen o zavallıların cümlesi bedbaht olur. Of ne olur kadınlar sevdalarının azameti önünde başı eğilmiş dört beş bedbaht görmedense bir mes'ut görerek mahzuz olmayı öğrenseler! Bu hercaiiliği onlara talim eden kimdir?..

Hikâyeci müdekkik müteveffa Mopasanın (Kalbimiz) unvanlı romanındaki derin tahlile bakılırsa bu sevda değişikliğini onlara öğreten yine erkeklerdir. Çünkü hercai bir kadın sevda sadakatinde sabit olanlara dâima, dâima takdim ediliyor.

Hâmi Parnası diğerlerinin kandırıcı nazarlarından kaçkanmamış olsaydı, metresinin ilelebet kendine sadık kalacağına emin bulunaydı artık onu bu derece şiddetle sevmeğe lüzum görür müydü? Bu temellük emniyeti bu tasarruf ona olan sevdasının şiddetini kırar, «işte bu kadına ölünceye kadar malikim, bu dâima elde, bu dâima benim... Şimdi biraz da benim olmayan güzellere bakayım...» Sözleriyle Parnastan başka bir gönül eğlencesi taharrisine kalkardı.

Parnas yerlerde yuvarlanırken Hâmi metresinin yanına atlayıp onu sevda nevaşisine garketmek için kalbinde peyda olan şedit arzuya karşı gelmeğe uğraşmakla beraber zihninden şu yukarıki muhakemeleri geçiriyordu.

Parnas âşıkına vücudünün letafetini arz için türlü vaziyetler alırken Hâmi kıyamadan, yarı şeffafa benzeyen bu beyaz, bu pürtaravet, bu nerm ve lâtif vücudün neresine kurşun atacağını, hangi tarafına kama sokabileceğini düşündü. Bunu böyle ince düşünürse bu işi yapamıyacağını anladı. Kalbini öyle bir rikkat istilâ etti ki gözlerinden sızan iki ye'is katresini göstermemek için bir müd-

det başını öte tarafa çevirdi. Zavallı delikanlı kelimenin olanca mâna kuvveti ile Parnası seviyordu. Hemen metre-sinin ayaklarına kapanarak bütün âlâmasını, bütün ıstıra-batını, bütün şüphelerini söyleyerek, ondan ayrılırsa bebdahî, âdeta yarı ölü bir halde kalacağını, belki intihar edeceğini olanca inandırıcı talâketi ile anlatarak merhametini celbe uğraşmayı düşündü. Gönü, başka erkte olan bir kadının merhameten göstereceği muhabbette ne safa, ne lezzet, ne hayır olur? Onun iyisi ilk kararı veçhile hareket etmek, sadakatinden şüphelendiği kadını o, isnat olunan hiyanetten beri bulursa mes'ut olmak, bulmazsa sev-danın adaletini yerine getirmek her suretle muvafık olacağına karar verdi.

Metresini kuşkulandırmamak için bütün itiyatları her nelerden ibaretse cümlesini yerine getirdi; sabah oldu.

Parnasın oda hizmetçisi «Rozet» sabah hizmetine ait işleri görmek için gezinmekte iken metresiyle bu kız arasında teati olunan seri, fakat estarengiz nazarlara Hâmi dikkat etmekten hâli kalmadı. Evet bu kızın haberi daha doğrusu muaveneti olmaksızın Parnasın odasına misafir tarzında bir ışık kabul etmesine imkân yoktu.

«Rozet» Fransızca, Rumca, Türkçe lisanlarına âşina, yaşça yirmi beşine yakın bir Yahudi kızydı. Tabiatının huşunetinden, can sıkıcı ufak tefek bazı hareketlerinden dolayı Hâmi Rozeti birkaç defa savmak istemiş, fakat metresi muvafakat etmiyerek yine alıkoymuştu; Parnasla münasebet peyda ettikleri zamandanberi bu kız yanlarında idi.

Parnasın ancak iki üç defa kullandıktan sonra çırak çıkardığı fişanlar, şapkalar, iskarptinler, eldivenler hep Rozetin olur; fakat kurnaz kız hanımının başında görülen bir şapkayı onun karşısında istimal etmek terbiyesizliğinde bulunmamak için gider bunları yine o neviden diğer

eşya ile değiştirir, bu suretle tebdilen elde ettiği şeylerle süslenirdi.

Hanımından artan pudralar, pomatalar, tuvalet suları, düzgünler, yüz boyamakta kullanılan her nevi boyalar, en nefis envayından kokular, hep Rozetin dolabına intikal ettiğinden bu hizmetçi kız bunların istismallerinde peyda ettiği maharetle süslenerek sokağa çıktığı vakit herkes bunu da Hâminin ikinci metresi zannederdi. Evde bulunduğu esnada bir dereceye kadar hizmetçilere mahsus elbise ile gezen «Rozet» kendi kendine sokağa gittiği zaman istediği kıyafetle gezebilecek kadar Parnasın nazarında itibar sahibi idi.

Beyoğlu mağazalarındaki patronlar, garsonlar Rozetin o şık kıyafetiyle camakânların önünden geçerken iltifatını celbe tehalük gösterirlerdi. Lâkin kız ufucuk sivri burnunu azamette havaya kaldırarak âdeta hakaretâmiz bir ademi tenezzül tavrıyla geçer giderdi.

Ustasına hayırlı bir halef olacağı istidadından anlaşılan bir çırak gibi Parnasın yanında «metreslik» denilen bu nazik san'atın bütün inceliklerine, hurdalarına vâkıf peyda eden Rozetin bir gün gelip te Hâmi gibi servet sahibi bir beyefendiye metres olması ihtimali herkesin bu kız için me'mul ettiği bir istikbaldi.

Hâmi Parnasın Rozet hakkında gösterdiği şefkatin sebebini şimdi anladı; hanımının esrarına vâkıf, icraatına vasıta olduğuna şüphesi kalmadı; bu kızı söyletmenin yolu bulursa her şey haber alınacaktı; evvelâ para ile itna çaresini düşündü. Bu suretle maksat hâsıl olmadığı takdirde cebir istimalini kurdu; bu iki suret te olmazsa Hâminin işi bozulmuş olacaktı; kendine mevdu esrarı sadakati yüzünden ifşa etmiyen bir hizmetçi, Hâminin ettiği tekli elbette hanımına yetiştirmekte gecikmez. Parnas aşkının bu şüphelerini haber alırsa tedabir kullanarak bi-

çareyi mağlûp eder; o halde itma ümidi pek zayıf olan böyle bir teşebbüse kıyamla maksadın husulüne uğraşırken büsbütün derde girmedense Rozete hiç açılmaksızın bu işi kendi kendine görmeği Hâmi daha hayırlı eddetti.

HAKİKATİN SÜBUTU

Nihayet çarşamba geldi. Kalben pürhalecan olan Hâmi, içinin bu telâş, bu ıstırabundan kat'iyen renk vermeğe uğraşarak o sabah giyindi kuşandı, rüvelverini kemali itina ile doldurdu; arka cebine yerleştirdi; metresinin vapur zamanını iltihaz etmesine lüzum bırakmadan apartımandan çıktı.

Bir araba ile gitti; diğer araba ile pastacı dükkânına avdet etti; birkaç müşteri kahvaltı ediyordu; bir aşınaya tesadüften, bahusus kendi apartumanından görülüp tanımaktan ihtirazen bin türlü ihtiyat, birçok yürek çarpıntısıyla dükkânın üstündeki odaya çıktı; işi evvelce pastacıya anlatmış bulunduğundan kapıyı sürmeledi; tül perdenin arkasına gizlendi; gözlerini karşıya, kendi oturdukları eve dikti; ne âziyetli bir tarassut. Daha sabah erkendi; kimbilir kaç saat yüreği halecanda, gözleri kapıda bugün öyle bekliyecekti. Sütçüden, bakkaldan, kasaptan tutunuz da manava varuncaya kadar bütün esnaf çırakları eve gelip gitmeğe başladılar; tanıdığı, tanımadığı bir takım adamlar da girip çıkıyorlardı; Hâminin birden bire çehresi kızardı. Çünkü o zamana kadar düşünemediği bir şey aklına gelmişti; oturdukları evde birçok apartaman bulunduğu için bu gelip gidenlerin içinden Parnasın misafirini keşfedebilmek hayli güç bir işti. Bu intizarı bir saati geçti. Eve gelen giden esnaftan başka gençten, ihtiyardan on, on beşten ziyade erkek girdi, çıktı; acaba bunların içinde Parnasın aşkı var mıydı? Hâmi bu herifin

ancak öğleden sonra yani öğlen yemeğinden sonra geleceğine hükmediyordu; bu bir iki saatlik intizarı esnasında Hâmi apartmanın komşularından birkaçının bazı surlarına vâkıf oldu; hanenin üçüncü katında oturan bir kuyumcunun genç zevcesini, açık pancereden, perdenin kenarından karşı sıradaki evlerden birine, besbelli kendi gibi genç bir erkeğe ateşli bir puse yollarken gördü. Kadın sağ elinin beş parmağına bir yere toplayarak dudaklarına götürdü; gözlerini bayıltı bayıltı parmaklarının bir noktaya müctemi uçlarını öptü; sonra o puseyi sevgilisinin yüzüne serper gibi elini açarak ona doğru uzattı; kadının zevcine karşı hiyanetini müsbet olan bu hareketi Hâmiyi o kadar öfkelendirdi ki bulsa o âşifteyi tokatlıyacaktı; kendi kendine:

— Mel'un kahpe! Kocan seni beslemek, süsüne, tuvaletine para yetiştirmek, bütün arzularını yerine getirebilmek için erkenden işinin başına gitmiş, evinin refahına senin behtiyarlığına uğraşiyor. Utanmaz! Sen burada elin erkeklerine avuç avuç puse gönderiyorsun. Bir münasebet düşerse inşaallah bu hiyanetini kocana haber vereyim...

Sözleriyle homurdandı; biraz sonra, bir kapı açırı komşularından yetmiş beşlik bir ihtiyarı on dokuz yaşındaki beslemenin penbe yanaklarını sıkarken gördü; çok geçmedi, Hâminin uşağı Antuvan sokak kapısının önüne çıktı. Yoldan geçen pejmürde kıyafetli, fakat dolgun sımalı bir kızın kulağına esrarâmız bir iki kelime fısıldayarak içeri çekti.

Bu sevda alışverişini gören Hâmi sabahleyin birkaç saat zarfında bu kadar âşıkane estara mahrem olupuna şaşı. Onun bunun muhabbet gizlilikleri Hâminin ne umuru? O bugün metresinin şırrına ağâh olmak istiyordu.

Zeval oldu; alafranga yemek zamanı geldi. Herkes yemeğini yedi. Hâmide hiç iştihadan eser yok; onun yine gözleri kapıda, yüreği halecanda... Girene, çıkana dikkat

etmeden gözleri karardı. Vakit böyle gecikince biçareyi tahammülferse şüpheler istilâ etti; Parnasın âşkı içeri girdi de bu göremedi mi? Yoksa gördükleri içinde o zatı farkedemedi mi?

Mütarassıt âşk böyle türlü endişe içinde çırpınmakta iken karşı tarafın piyade kaldırımı üzerinden sivri uçlu roganlı potinlerini gıcırdata gıcırdata mevzun batve ile ayak atan bir şık zuhur etti. Hâmi yeknazarda bu zatı tanıdı; bu, Parnasa mülazemeti âşkanede bulunmak isteyen züppe frenklerden «Pelisye» isminde biriydi; bu herifin oraya devamı hayli müddet Hâmiyi rahatsız etmiş, sonra nasılsa menhusun ayağı oradan kesilmişti; demek kesilmemiş, kendisi bu bapta el'an iğfal ediliyor, Parnas bununla gizli münasebette bulunuyormuş.. Evet evet hakikaten öyle imiş; çünkü frenk yürüdü yürüdü; Hâminin müste'cir bulunduğu evin kapısı önünde durdu; elini çingırağın gümüş gibi parlayan düğmesine uzattı; kârgir binanın içinde madeni, gevrek bir tın işitildi; kapı açıldı; Mösyö içeriye daldı.

Herifin kapıdan giriş saniyesine kadar nefes bile almaksızın gözlerini dikerek durmuş olan Hâmi birdenbire yerinden fırladı; arka cebindeki rüvelveri yokladı; cebinde silâh koyduğu gibi duruyordu; bu yoklamadan sonra kapıya doğru yürüdü; sürmeyi açarken elini başına götürdü; o aralık imdadına yetişecek tesirli ve ciddi düşüncelerini sanki toplamak üzere alnını birkaç defa sıvadı; bir lâcianın son perdesinde teessür taklidi göstermek için öyle eli başında gezinen bir aktör gibi odanın içinde dolaşmağa başladı, metresile rakibini gidip basmak için henüz vakit erkendi; münasip zaman daha gelmemişti.

Şimdi gitse metresini bir hane sahibesi, âşkını da bir misafir tarzında bulacaktı. Onların soyunup dökünmeleri, bir âşk, âşka teklifsizliğini almaları için kendilerine biraz vakit vermek lâzımdı; fakat öyle bir anda onlara zaman

vermek cömerliği, tahammülü hangi sevdazadede bulunabilir ki böyle insan kudret-i fevkinde bir cömerliği Hâmi gösterebilsin?

Zavallı çocuk ne düşüneceğini şaşırarak odanın içinde dört dönmekte iken bir de baktı ki evin kapısı tekrar açıldı; demin giren Mösyo dışarı çıktı; bu ne demek olacak? O herifin oraya hüsnüniyetle gelmediğine Hâmi hemen yemin edebilirdi; demek kabul olunmadı. Besbelli Parnas o saatte ondan daha mühim, daha muhabbete şayan birini bekliyor; evet bir diğerine intizarda olmalı ki bunu kabul etmedi; bu birinciye takiben gelecek zâtı görmek için gözlerini dört açarak Hâmi yine pencerenin önüne oturdu.

Halen, kıyafeten Parnasın aşığı olabilmelerine pek ihtimal verilemiyen birkaç kişi daha geldi gitti; nihayet piyade kaldırımı üzerinden kaba saçlı, kalın kaşlı, gür bıyıklı bir şık sökün etti; arkasında kurgunu bir caket lâcivert bir pantolon, ayağında beyaz iskarpinlet, boynunda kırmızılı yeşilli sarılı bir kravat, ellerinde bir renk eldivenler bulunan bu hoppa meşrep bey yürümeden ziyade «zıp zıp» taşının sıçramasına benzeyen dandinivâri telâşlı acayip bir reftar ile geldi, geldi, bu da evin önünde durdu; elini çingırağa uzattı; çingırtıyı müteakiben kapı açıldı; bey içeriye girdi, kapı yine kapandı; bu da kim olacak? Kıyafeti yürüyüşünden, yürüyüşü kıyafetinden tuhaf bir misafir!..

Hâminin kalbi yine çarpmağa başladı; sanrı içinden bir kuvvet, bir his, bizim muhtarip aşka: «Beklediğin zanpara. Parnasın sevdalısı işte şimdi içeri giren bu delikanlıdır» diyordu; hissen böyle hükmettiği halde muhakeme ile başka türlü düşünüyordu. Parnas bazı alefranga âdete, merasime son derecede riayetkâr bir kadındı; gördüğü zevat içinde lâzım gelen merasimi ifada biraz gevşek, lâübâlî duranların harekâtını nefsine karşı büyük

bir hakaret telâkki ederek o gibilerle dostluğu kısa keserdi. Meselâ kendini ziyaret edecek zevatın mutlaka vizita kıyafetinde bulunmalarını lâzmeden addeyley, hilâfında hareket edenlerin ikinci defa olarak ziyaretleri vuku bulursa artık bunları yanına kabul etmezdi.

Şimdi içeri giren delikanlının kıyafeti âdeta muvafık bir «vizita» kıyafeti değildi; işte yalnız bu cihet Hâminin bir müddet tereddüdünü mucip oldu; mümkün değil Parnas o kıyafette bir misafir kabul etmez.. Etmez anma gelen şakın halvelerinde neş'esinden uçar gibi bir telâş, gözlerinde, sevdiğine kavuşmağa giden bir adamın memnuniyet ve bahtiyarlık âsarı vazıhan görülüyordu. Fakat bunda ihtimalden hariç ne var?.. Bu «dandini» beyimin o evde sevdiği bir kadın bulunabilir.. O nu görmeğe gitmesi şaşılacak fevkalâde bir vak'a addolunamaz. O kadının da mutlak Parnas olması lâzım gelmez ya?.. O evde daha birçok kadın var.. Kuyumcunun zevcesi, henüz deminden karışki eve avuç avuç puse hediye etti; o evde sözde kocalı fakat hakikatle en cür'etkâr metresleri utandıracak mizaçta ne karılar var!

Evet Hâmi o günkü elim tarassudunun Parnasın mâsumiyetini ispat edecek bir netice almasını, kat'i mâsumiyetinin sübutuna ihtimal olmasa bile hiç olmazsa imzasız mektuptaki isnatları biraz kuvvetten düşürecek ahvale tesadûf etmeği temenniye başladı.

Gözlerini evin kapısından ayırmakazın odanın içinde gezinmeğe kalktı; gezindi, gezindi. İçeri giren o kurşunî caketli, lâcivert pantolonlu herifin şekli, kıyafeti gözünün önünden zail olmuyordu. Fikrini hep bu delikanlıya hasır ile böyle gezindikçe yavaş yavaş o şehreyi tanıyacak gibi oldu; o buğday renkli şehreyi, o gür bayırları, sık kaşları o kaba saçları bir yerde görmüştü.

Fakat nerede? Evet evet bu çehre kendisi için külliye yabancı değildi. Bir müddet hafızasının kuvvetini

zorladı; hâtiyatını tazelemeğe uğraştı. Öyle bir çehre hâ-tufasının önünden gelip gelip geçiyor; fakat bunun hüvi-yetini, bir türlü kestiremiyordu; nihayet buldu; evet işte o tâ kendisi; Hâmi, metresile yeni münasebet peyda etti-ği zaman bu kurşunî caketli herif kendinden genç bir re-fikiyle dâima Parnasın yolunu beklerlerdi; Şâdi Efendi zade müsadif olduğu bazı ahval ve lera ettiği ufak tefek tahkikat neticesinde bu iki delikanlının Parnasla gelmiş geçmiş bulunduklarını biraz anlar gibi olmuş ise de met-resinin birçok hususlarda ibraz ettiği sadakat tavrı, mu-habbet doğruluğu, türlü dilbazlıklar hayli müddet hiç bir gûna sulzanna mahal bırakmadığı için bahtiyar âşık lü-zumundan fazla tetkikatı derinleştirmeğe lüzum görme-mişti.

Bu sabahtanberi birkaç saatlik tarassudu neticesinde Hâmi bakınız neler tetkik etti? Demek Parnas eski âşık-larıyla tekrar münasebet kapısını açmış!.. Fakat ne için?.. Onları Hâmiye terelti ediyorsa evvelce neye terketti?.. Kötü karıların bu gibi ahvaldeki hesaplarına akıl erer mi?

Bu vadiden tutturduğu bir takım karışık muhakeme-ler içinde dönüp dolaşmakta iken sanki birdenbire Hâmi-nin zihni aydınlanıverdi. Parnasın eski âşık-larıyla münasebetlerini yenilediğine bir kere hüküm verildikten son-ra keyfiyetin arkasını keşif kolaylaşıyordu. Parnas eski dildadelerinin ikisiyle birden yine münasebete girişmiş, sonra bu iki delikanlı arasında husulü tabii olan âşıkane rekabet başlamış, âşıklardan biri diğerini Hâminin şiddetli intikamıyla ezmek için mahut imzasız mektubu yazıp göndermiş olmalı... Yahut bu eski sevdalılarından yalnız birini kabul ile diğerini muhabbet hüsranda bırakmış o yolda öc almağa mecbur etmiş olması da muhtemeldi.

Her nasıl olursa olsun Hâmi kendine gelen imzasız mektubun bu iki eski âşıktan biri tarafından yazılmış ol-

duğuna kat'iyyen hükmetti; bu hakikatı anlamak Hâmi için pek mühim bir keşif demektir; çünkü muharrer mektubu yazanın imza koymamasından hüviyetini saklamaya mecburiyeti, nev'ima rakibinden korktuğu anlaşıldığından Hâmi de mektup sahibinin cebanetini diğerine ihbar ile metresinin bu iki eski dildade beyninde açılacak şiddetli muhasamayı karşıdan seyrederek o da bu yolda bir nevi intikam almış olabillirdi.

Fakat bakalım buna vakit olacak mıdır? Hâmi metresiyle aşkını bir arada yakalayınca intikamını geciktirmeye muktedir olabilecek midir? İnsanın bütün akıl ve ihtiyarını selbeden öyle müthiş anlarda nasıl hareket edeceği belli olur mu? Bilinir mi?

Hâmi saatine baktı; herifin içeri gireli yarım saat olduğunu anladı, işte yarım saat oldu, kurşuni caketli zat dışarı çıkmadı; demek Şâdi Efendizade hükümlerinde yarılmıyordu; aradığı zanpara işte o herifti.

Hâmi şimdi gidip apartümanının çingırağını çekince geldiğini derhal Parnasa ihbar ederlerse?. O da zanparasını evin bulunmaz bir bucağına saklarsa? Ne yolda hareket etmeli? «Matmazel şimdi sen buraya yabancı bir erkek sakladın! O habisi buluncaya kadar her tarafı arayacağım» sözleriyle hemen taharriyata girişilebilir mi?.. Haydi Hâmi böyle acele bir aramaya cür'et etsin. Ya aradığını bulamazsa? O zaman Parnas insanı müntekimâne nefretile öldürür. Kendine karşı edilecek böyle bir tahkiri failine hiç aman zaman vermez; ne yapmak? Bu bapta pek uzun düşünmeye de vakit yok. Herif aşıkane ziyaretini bir saatte yaparak şimdi çıkıp gidiyorsa öbür çarşambanın gelmesine intizaren sonra bir hafta zarfında Hâminin hali ne olur?

Bu taharri müşkülâtına karşı Hâminin o anda bulabildiği desise şu oldu: Saat kordonuna merbut pederinden kalma gayet kıymetli bir antika madalyonu o günü

düşürmüş olacak? Fakat sokakta mı? Evde mi? Bunu nerede düşürdüğünü bilemiyerek telaşla hanenin her tarafını arayacak?

Zavallı delikanlı işte bundan mâkul bir taharri sebebi bulamadı.

Amanının böyle ansızın eve avdetinden telaşa düşerek Parnasın zanparayı saklaması, sonra Hâminin onu bir delikten bulup çıkarması kendi için azim bir muvaffakiyet demekti. Ya keyfiyet böyle cereyan etmeyip te biraz evvel düşündüğü gibi metresile âşkını salonda misafir tarzında alâde musahabet üzere bulursa? Artık yalandan kaybettiği madalyonu aramak için evin altını üstüne getirmekle şüphesini defetmek kabil olabilir mi?

İkisini ev sahibi misafir halinde konuşmakta bulursa böyle kurşunî caket ve alâlecayip bir kravatla metresini ziyarete gelecek kadar «etiket» e riayette kusur eden terbiyesiz bir herifin bu cür'etini salonlarının şerefine karşı âdeta hakaret addederek kendisini kabul etmemek için bunu bir vesile ittihaz edebilirdi; evet Parnas, bir tarafta çekerek bu kıyafette bir herifi salona niçin kabul ettiğini öyle lâübaliyane bir elbise ile gelen bir misafirin bu hakaretine karşı neden musamahalı davrandığını metresinden sual edebilirdi.

Bu gibi ahvalde insan her şeyi noktası noktasına tatbikle düşünemez; sonra birçok noktalarda keyfiyet mülâhaza edilen suretlerin mâkûsu olarak zuhur ediverir; iş esastan değişir; cereyanı ahvale göre tedbir almaktan başka çare kalmaz.

Binaenaleyh Hâmi bundan ziyade ince düşünmeğe lüzum görmüyerek artık tarassut noktasını terk ile zanparayı evden kaçırmadan gıdıp yakalamağa karar verdi; o anda zihnine yine birçok mülâhazalar hücum etti; fakat artık bunlardan hiç birinin ta'miki cihetine gıtmedi; yalnız son mühim mülâhaza olarak arka cebindeki rüvel-

verini birkaç defa daha yokladıktan sonra odadan çıktı; sarhoş gibi sendeliyerek merdiveni indi; karşidan karşıya sokağı geçti; evlerinin çingırağını çekti; kapı açıldı.

Kendinin böyle nâgihânı apartumanına dönmesi ev halkınca istigrabı mucip olacak zannederken kapıcı kadının kendini her vakıtki gibi bir çehre ile selâmlaması, uşaktan efendiden tesadûf ettiği daha birkaç kişinin başı ve selâm tarzlarında taaccüp ve şüpheyi davet eden bir hal görememesi bilâkds kendinin hayretinli mucip oldu.

Demek Hâminin o günkü muhtaribane şüphelerinden, tarassutlarından, ev halkından kimsenin haberi yoktu; ihtimal ki yukarıya Parnasın yanına kurşunî caketli «etiket» haricinde bir zanpara çıktığının farkına varan da olmamıştı; çektiği işkenceleri kimse bilmiyor, bu çarşamba Adaya gitmiyerek evine avdet ettiğinin sebebini soran olmuyordu; yoksa Hâminin o saatte içinde bulunduğu hal, hakikat değil de bir rüya, içeri girdiğini gördüğü o tuhaf zanpara bir haya! mıydı?

Ne olursa olsun bu rüyayı sonuna kadar görmek, o menfur rakibin hayal mi yoksa hakikat mi olduğunu katıyyen tahkik etmek lâzımdı.

Hâmi umumî merdiveni çıktı; kendi apartumanının çingırağına el uzattı; şimdi çınlıyacak sada acaba metresini ikaz edecek mıydı? Of ne ederse etsin... Başladığı bu işi nihayetine kadar takipten başka çare kalmamıştı. Halkayı çekti; apartumanın içine bir çingırtı yayıldı; çok sürmedi kapı açıldı, bu hizmete koşan hizmetkâr Antuvandı.

Hâmi halecanını saklamak için son metanetini kullanarak Antuvandan sordu:

- Matmazel burada mı?
- Evet efendim...
- Yalnız mı?
- Hayır efendim...

- Kim var?
- Mısaafir!..
- Nasıl mısaafir?..
- Bir Osmanlı bey...
- Geleli çok oldu mu?
- İyi bilemiyorum. Bir saat kadar, belki de daha ziyade oldu...

Hâmi Antuvanın yüzünde hayrete, telaşa delâlet eder bir hal görmedi; binaenaleyh gelen misafirin bir başka âşık olduğundan bu hizmetkârın haberi bulunmadığını anladı. Vâkıf olmadığı bir sırdan yine herifi ağâh etmemek için, bu misafirin ne şekil ve kıyafette olduğunu, her zaman gelip gelmediğini sormak gibi suallere girmeksizin yürüdü.

Demek Antuvanı işe mahrem etmemişler; Hâmi kordondan yürüdü; bir camlı kapı açtı; ufak sofa gibi bir yere girdi; apartımanın bütün taksimat kapıları bu sofanın üzerinde idi; salon tarafına gitti baktı kimse yok.

Hâminin apartımanı üç kattı; her katın, evin umumî merdivenine birer kapısı olduğu gibi yine içeriden de birbirine merdivenleri vardı.

Hâmi diğer hizmetkârlardan ortada kimseyi göremedi. Evin içindeki bu sükûn ve sükût hayra delâlet eder ahvalden değildi. Salon niçin boş? Mısaafir nerede? Hizmetkârlar neden meydanda yok?.. Vâkıâ hizmetçiler dairesi en üst katta idi. Lâkin o saatte bazılarının eve alt temizlik ve işle meşgul bulunarak ortada olmaları ıktiza ederdi. Galiba bunlar hep birer sebeple evden savulmuş, kimbilir hangi lüzuma mebnî yalnız Antuvan bırakılmış...

Hâmi yürüdü, yürüdü; yatak odası dairesine çıkan merdivenin önüne geldi; yukarıyı dinledi. Hiç ses yok; yukarıda bir salon daha vardı ki pek teklifsiz misafirlerden bazıları oraya kabul olunabilirdi.

Hâmi ayağını merdivene attı; halecanını teskin için elle kalbini bastırmağa mecbur oldu; şırdı Parnası zan-parasıyla birlikte nerede bulacaktı? Salonda mı? Yatak odasında mı?

Merdiveni çıktı; yavaşça camlı kâpıyı açtı; bir iki adım atar atmaz karşısına «Rozet» çıktı. Efendisini öyle vakitsiz boyku boyunca görür görmez hizmetçi kız o kadar şaşırды, o kadar bozuldu, o derece telâşa düştü ki gözleri büyümüş ve ne dediğini bilmez bir halde bir tavrı tehditle elni Hâmiye doğru uzatarak:

— Monsieur, je vous défends d'avancer! Encore un pas, vous êtes perdu!

Yan! (efendi sizi ilerlemeden menediyorum. Bir adım daha atarsanız mahvolursunuz...)

Bu tehdidlâmez muhakkirane hitap, daha doğrusu bir hizmetçi karısının cür'et ettiği bu emir karşısında hid-detten ziyade nefretten zangır zangır titreyen Hâmi aynı tehditkârane vaziyetle gözlerini açarak:

— Silence imbécile! si tu ouvres la bouche je te brûle la cervelle.

(Sus budala! Eğer ağzını açarsan beynini yakarım.)

Tehditkâr kelimelerle elini pantolonunun ard cebine soktu. Rûvelverini çıkardı; Rozetin beynine tevcih etti; Yahudi kızı o korkunç namlunun, icat ve istimal tarihindenberi kimbilir ne kadar insanı öbür dünyaya gönderen o içi karanlık, ufsâcık fakat müthiş deliğin iki kaşının ortasına doğrultulduğunu görünce serapa titreme kesilerek silâhın ağzının istikametinden başını kurtarmak için, aşağı eğmeğe yukarı kaldırmağa, sağa sola götürmeğe başladı. Fakat Hâmi, kız başını ne tarafa çektiyse rûvelverin ucunu o tarafa tevcih etti; birkaç dakika devam eden bu korkunç oyun esnasında Rozete korku şiddetinden bir baygınlık geldi. Nihayet her saniye başının hareketini takip eden, ne tarafa çekilse oraya doğrulan silâ-

hin o mini mini karanlık ağız kızın dehşet nazarları önünde açıldı, açıldı, açıldı, büyüdü, büyüdü, büyüdü; karanlık bir çukur şeklini aldı. Sanki o karanlık, Rozetin her tarafını sardı. Biraz sonra bütün vücudunu yutuvermiş gibi iki tarafına sallandı sallandı külliyen bayılarak yere yıkılıverdi.

Rüvelverin ağzından kurtulmak için sağa sola kaçındığı, çarpındığı esnada kızın eli daima duvarda bir noktaya uzanmak istiyordu ki o noktada elektrikli çan düğmesi vardı. Besbelli bu düğmeye basarak Parnası tehlikeden haberdar etmeğe uğraşıyordu. Lâkin çare ne? Bir müddet sonra düğmeye dokunabilmek değil ya o silâhın karşısında «vık» diyecek mecali kalmadı.

Hâmi bu korkak gözcüyü silâhının ucuyla «manyetize» ederek bayılttıktan sonra yaklaşılması yasak edilen memnu mahalle, metresinin diğer bir âşıkla hembezm olduğu visal hücreesine doğru gitmek istedi.

O katta vusletgâh olarak hangi oda intihap edilir? Rozetin bayılıncaya kadar gösterdiği telâşlara bakılırsa ev sahibesiyle misafirin «etiket» harfindeki telâki mahalleri ancak yatak odası olabilir. Salona uğramıyarak doğru yatak odasına çıkacak sevgili bir misafirin giyinme merasimine riâyetsizliği hiç muahaze edilebilir mi? O zat salona gelmiyor. Yatak odasına geliyor... Arkasındaki caket ister kurşunı olsun, ister barutü. Bunlar sırtında durmıyacak ki... Hep çıkacak... Cümlesinden tecerrüt edecek... Bilmem bu vadide yakasını çekip parçalıyan şair hangisiydi?

Hâmi yatak odasına doğru yürüdü. Kapının önüne gelince halecanının şiddeti gayeyi buldu; yavaşça kulağını iki kanadın arasına koydu; içeriyl dinledi; kalbının şedit darebanından mütehassıl gümbürtü iletmesine mâni oluyordu; bir elinde rüvelver vardı. Diğerini kapının topuna uzattı; bu iki şeyi bir müddet avuçlarında sıkı, sık-

tı; bunlarla beraber altüst dişlerini de yekdiğerine kenetlercesine sıkıyordu; çehresi moğmor kesildi; nihayet topu burdu; kapı açılıverdi.

Demek âşık âşık dışarıya tâyin ettikleri bekçinin nezaretine itimat ederek kapılarını kilitlememek külfetine bile lüzum görmemişler.

Hâmi içeriye ilk adımını atınca önüne çıkan manzarayı görmemek için birkaç saniye elile gözlerini kapamağa mecbur oldu.

Hâmi orada, bu kepezeliği uzun müddet temâşaya tahammül edemiyerek rüvelverî döşeğe doğru uzattı. Başını arkaya çevirdi. Öyle kararmasına ateş etmek üzere iken Parnas müthiş bir sayha ile bir sıçrayışta karyoladan atladı. Hâminin bileğinden yakaladı. Son tehevvr şiddetliyle:

— Quelle sauvagerie que d'entrer dans la chambre à coucher d'une femme sans en demander la permission?

(Müsaade talep etmeksizin bir kadının yatak odasına girmek... Bu ne vahşet!.)

Hâmi gözleri dönmüş bir halde şu cevabı verdi:

— Est ce un acte digne d'une civilisée que de vivre aux dépens de l'un et coucher avec l'autre?

(Birinin parasiyle yaşayıp diğeriyle yalmak medenî bir kadına yaraşır bir hareket midir?)

Metresıyla amanı beyninde bu yolda bir muhavere devam etmekte iken Reyhan Beyefendi vehleten şaşırarak incedik beyaz yorgana sarıldı, öyle tortop döşeğin içinde birkaç dakika yattı. Fakat bu cüz'î müddet zarfında hasbelmevki kendine terettüp eden vazifeyi düşündü, rüvelveç ateşinden Parnası kurtarmak, tehlikeye karşı kendi vücudunu siper ederek onu her halde korumak lâzumdı; karyolanın yakınında bulunan elbiselerinin cebinden o da kendi rüvelverini fevkalâde bir sür'atle kavradı aldı; şimdi ellerinde silâhlar ild âşık karşı karşıya

geldiler; ikisi de öyle birer hal peyda ettiler ki tehlike muhakkak gibiydi.

Parnas iki dîlâhın arasına girerek:

— Je vous défends à tous les deux de vous vous tuer devant moi!

(Karşında birbirinizi öldürmekten her ikinizi de men ederim) emrini verdi.

Bu üç kişi beynindeki mâbat muhaverelerin arkası hep Fransızca cereyan etti. Fakat biz burada ifadeyi karıştırmamak için Fransızca ibaratı sarfı nazarla yalnız tercümelerini yazacağız. Hâmi Parnasa hitaben:

— Birbirimizi burada öldürmeliyim de ya nerede öldürülm?

Parnas — Meselâ bir ormanda!...

Hâmi — Hayır ikinizi de mahalli cinayetiniz olan bu odada geberteceğim....

Parnas bir kahkaha salıvererek:

— Bu oda neden mahalli cinayet oluyormuş bakayım? Şu odada sizinle aylarca bulunduğum bir kabahat olmuyor da (Reyhanı göstererek) bu efendile bulunduğum mu cinayet oluyor?..

Ye'isten iki çenesi takır takır birbirine vurarak Hâmi:

— Sen sus sokak fahişesi!.. Senden rey sormaya, akıl öğrenmeğe ihtiyacım yok... Geberteceğim.. İkinizi de geberteceğim...

Parnas bu mücavebede iken yavaş yavaş arka arka yürüyerek o da kendi rüvelverini bulup aldı; o saniyede ış değişti; çünkü üçünün de elinde silâh vardı; bir yandan Reyhan diğer taraftan Parnas rüvelverlerinin uçlarını Hâmiye tevcih ettiler; o esnada Parnas muzaffer bir tavır alarak Şadi Efendizadeye dedi ki:

— Sende bir silâh var bizde iki!... Yani birer karşı iki...

Bizde galebe ihtimali daha ziyade... Budala isen ilk ateşi sen et...

Hâmi — Merak etme sizi mücazatsız bırakacak değilim. Bugün ya siz gebermelisiniz ya ben... İki kişi olduğunuza, bire karşı elinizde iki silâh bulunduğuna memnun olmayınız. Buna güvenmeyiniz. Şu dakikada bir odada bir katil vukubulursa sağ kalanlar kurtulmuş addolunamazlar. Onlar için adliye takibatı var. Kürek, idam var.../

Parnas birdenbire pür tehevür kesilerek «yavuz hırsız ev sahibini bastırır» fehvasınca Hâmiye:

— Efendi divane mısınız? Bana ne salâhiyetle silâh teşhir ediyorsunuz? Ben sizin zevceniz değilim; kanup size bana karşı hakkı takip vermez. Tedip hakkı hiç... Münasebetimiz her iki tarafın rızasıyla olan rabitalardandır.

Hâmi nefretle titreyerek:

— Evveli böyle söylemiyordunuz. Yekdiğerimize karşı tamâmile zevç zevce hukukunu hâiz idik. Yalnız bir nikâhumuz eksikti. Onu da viodanen mevcut addediyor, bu rabitamızı her türlü kanun ve âdât fevkinde görüyor idik. Hep bu şerait ve hususî mevaaidimiz böyle birdenbire nasıl değişti matmazel? Madem ki münasebetimiz tarafeynin rızasıyla olan rabitalardan imiş o halde benden gizli şu herifi yatak odanıza almanızda ne mânâ vardı? Beni aldatmağa neden lüzum gördünüz? Doğrusunu söyleyerek benimle alâkanızı kesmeli, sonra istediğiniz adamla sevişmeliydiniz?!

Parnas elindeki ufacak rüvelverci evirip çevirerek:

— Efendi sevda denilen şey riyaziyat gibi kat'i bir kaideye bağlanamaz. Gönül işi bu... Akşamdan sabaha ne havaya döneceği, ne renk alacağı bilinir mi; sevda işinde yol kaybetmeğe sizîn, benim gibi gayri meşru münasebetle yaşayanlar değil, hakiki, kanuni karılar kocalar bile düşüyorlar. Mesele zannettiğiniz kadar sade olaydı tiyat-

rolara sermaye, âleme ibret olacak bu kadar facialar vukua gelmezdi. Hep bunlar, hâkimleri karar vermekte şaşkırtan bütün bu gürültüler, bir erkeğin bir karıdan, bir karının bir erkekten bittiği için oluyor...

Hâmi hitabı Reyhane tevehh ile:

— Zanpara efendi! Matmazelin aşk hususundaki nazariyesini işliyorsunuz musunuz? Parnasın muhabbetine nall olmuş bulunmakla müfteh oluyorsanız, şimdi hemen yanlışınızı tashih ediniz. Bugün benim başıma gelen yarın da size gelebilir. Çünkü matmazel artık hissiyatını saklamağa pek lüzum göremiyor, her şeyi açık söylüyor.

Reyhan, Türkçe olarak Hâmiye dedi ki:

— Merak buyurmayınız Beyefendi!.. Biz bu dersi çok evveli aldık. Bu kadında münasebetinizin başlangıcında keyfiyetin mühim noktalarını lüzumu derecesinde araştırırdınız bugün böyle sevdiğiniz kadının yatak odasından çıkardığınız bir erkekle silâh silâha gelmezsiniz. Elimdeki şu rüvelveri nefsimi müdafaa için tutuyorum; yoksa size fenalık etmek kastile değil.. Bu kadın evvelce arkadaşlarımdan birinin metresiydi; oğlancağız iflâs etti; sonra matmazelin idaresini ben deruhte ettim; bendeniz çok filozof kafalı bir herifim; birçok şeyi avamın gördüğü nazarla görmem; her husustaki tetkikim, varışım başkadır; masrafları üzerine almakla Parnası külliye benimsiyerek müflis aşkı defetmedim; ikimiz de karıyı seviyor, ikimiz de muhabbetile neş'eyap oluyorduk..

Hâmi — Öfff.. Ne âdillik!..

Reyhan — Niçin beyim? Zatiâliniz gibi böyle bilmiye bilmiye bir kadının dördüncü beşinci aşkı olmak, aldanmak âdillik midir?

Hâmi — Susunuz böyle şey hiç işitmedim; ne bir yerden duydum ne de bir romanda okudum; insan bilmiye bilmiye çok şey hazmedebilir; fakat bile bile yutmak her miderin harcı değildir.

Reyhan — Biraz lütfediniz.. Eski sevda arkadaşım da siz fikirde idi; tekmi masraflarını deruhte ettiğim, elinden gitmek üzere bulunan bir kadınla kendini daha bir müddet yaşattığım halde yine beni çekemez, yine beni aradan defetmek isterdi.

Hâmi — Size nisbetle onun insanlığı hayvanlığına galip imiş..

— Ne addederseniz ediniz, sizin kadar zengin olmadığımız için aynı şu'leye tapınan ateşperestler gibi iki kişi bir mangalda ısırmağa mecbur olduk. Bir kadının ikiye taksim edilen muhabbetine, bir elle bana ötekiyle ona gösterdiği nevaзіlere arkadaşım zor katlanıyordu; fakat ben Parnasın hisseme ayırdığı sevgi ile, iltifatla iktifa ediyordum. Çünkü şimdiye kadar görüştüğüm kadınlar içinde beni bunun kadar teshir eden olmamıştır. Kendisine iptillâm ziyadedir; lâkin ben hiç bir şeyde hodgâmlığı sevmem. Ben onun muhabbeti ile mes'ut olayım da beni teskinden artacak sevda karınları ile diğerleri de neş'eyâp olsunlar.. Ne olur?

Hâmi — Yetişir efendim. Bu garip felsefenizi sizinle his ortaklığı edebilecek bir diğerine anlatınız; bugün ben sizi metresimle tuttum; bu hareketinizle beni hem his, hem namus bakımından yaraladınız. Hissen yaraladınız çünkü sevdiğim bir kadının benden muhabbetini nez' ile onu kendinize celbettiniz; namusen tahkir eylediniz, zira burası benim evimdir; bu vak'a şâylı olursa her taraftan uğrayacağım istihzaları, bu müthâş hakikate vakıf olunca çekeceğim ıstıraplara aslâ ehemmiyet vermiyerek kötü niyetle evime girdiniz, bütün servetimi, bütün insanî şerefimi feda ile kendime hâs kılmağa uğraştığım bir şeye el uzattınız; hayatımın saadetini sirket ettiniz.. Şimdi nezarımnda o kadar depî bir hırsızsınız ki kasa kıranlar size nisbetle pek ulvî bir mertebede kalırlar; bugün ikimiz birden buradan sağ çıkmıyacağız; bîrlimiz mutlak öle-

cektir; ölmelidir; haydi üzerime silâhlarınızı boşaltınız... İşte ben tetiği çekiyorum...

Bu müthiş ihbarın son kelimesini telâffuz ederken Parnas seri bir savlette bulunarak rüvelverliyle Hâminin bileğine çarptı, silâhı yere düşürttü; şimdi rüvelversiz, alık alık bakınan Hâminin karşısına geçerek:

— Efendi!.. Beni şu zatla tuttunuz; bu hareketimizi haysiyetinizle, namusunuza karşı bir tecavüz addediyorsanız böyle bir adama, rüvelver sıkmakla namus tâmir edilmez; biz Fransada böyle görmedik... Her şeyin yolu, sırası, usulü var.. Bu efendiye düello teklif edebilirsiniz; yarın ikişer şahit ile çarpışacak bir mahal tayini, sair şartların kararlaştırılması güç bir keyfiyet değildir; şimdi burada birbirimize sıkacağımız silâhlarla bütün ev halkını, belki tekmi mahalleyi ayağa kaldırmış, aleyhümüzde türlü şeyiaların çıkmasına mahal vermiş olacağız...

Bu tekliften hakiki maksadının ne olduğunu anlamak için Hâmi metresini yukarıdan aşağıya kadar süzdü; bu hiddetli, bu ye'si arasında yine mâşukasının vücudunda gördüğü güzellik incelikleri, hayretini, meftunluğunu celbetmekten geri kalmadı; yüzünü buruşturup bu meftunluğa istikrah şekli vermeğe uğraşarak dedi ki:

— Memleketimizde düello memnudur; mütecasirleri âdi katli eddolunur.

Parnas — Bunun da kolayı var; intihap edeceğiniz şahitler elbette mahremiyetlerine güvenilir erbabı namustan kimseler olacaklardır...

Hâmi ile Reyhan ikisi birden...

— Şüphesiz...

— O halde bu düelloda muhasımlardan her kim yaralanır veya vefat ederse şahitler bu facianın kazaen vukua geldiğine şahadet ederler.

Parnasın bu sözü beyefendilere mâkul gibi göründü; bahusus «Fransada biz böyle görmedik» cümlesi biraz zı-

hinlerini karıştırdı. «Metres» Fransız, maişet alafranga, sevda alamod! Hepsi yolunda bu kadar frengâne başlayan bir muşşaka niçin frenk usulünde bir düello ile neticelenmesin?

Zaten Reyhanın ne ölmeğe, ne de öldürmeğe niyeti yoktu. Bu gibi vak'alarda muhasımlar beyrinde ilk şiddetle elim bir hareket, bir facia vukua gelirse gelir; o iptidai müthiş anların mürurundan sonra tehlikenin önü alınmış demektir. Şahitlerin bulunması, düello mahallinin tayini, diğer şartların kararlaştırılması müddetince kim bilir ne olur ne olmaz?... Reyhan bu yolda düşünerek bir kaçamak yolu arıyordu.

Hâmi ise bu gibi hususata haysiyet, vidadan endişeleri karıştıran bir frenk gibi düşüncelerde bulunuyordu. Parnasın «Biz Fransada böyle görmedik» sözü Şâdi Efendi zadenin düşüncesini değiştirmişti; matmazelin teklifi kabul olundu.

Muhasamaya şu suretle son verilmesi, yani keyfiyetin bir kere düello ile tesviye edilmesine karar verildikten sonra artık iki tarafın birbirini tahkirde devam etmesi terbiye ve haysiyete aykırı bir âdilik olacağından rüvelverler yerlerine vazedildi; hattâ Reyhan enine boyuna gezinerek bir de sigara yakmak cesaretinde bulundu.

Belki yirmi dört saat geçmeden yekdiğerinin kanlarını dökmeğe; hayatlarına kaste karar vermişlerken o anda aslâ telâş eseri göstermiyerek birbirile dost gibi konuşan iki şık soğukkanlı bir sohbet zemini bile açtılar. Bir sigara da Hâmi yaktı.

Dışarıda korkudan bayılan «Rozet» biraz kendine geldi; etrafına bakındı; onun tahminince şimdî evin içi altüst olmuş, her taraf kanlara bulaanmış olacaktı; korkunç bir rüyadan uyanır gibi kalktı; sallana sallana hanımının yatak odasına kadar gitti; içerde mırıl mırıl konuşulduğunu

İçtince İstîğrapla başını uzattı; odadakilerin dostane tavırları nazikâne sohbetlerini görünce hizmetçi kızın hayretten ağzı bir karış açıldığı esnada Parnas mûlat tebesümünü ile: *

— İşte «Rozet» geldi. Haydi kızım bize birer kahve söyle... Hepimiz yorgun gâbiyiz..

Dedi. «gibi» sı fazla, üçü de yorgunluktan bitap idiler.

«Rozet» kahve ısmarlamaya giderken kendi kendine şöyle söyleniyordu:

— Bu metreslik san'atı pek nazık, pek müşkül bir iş.. Birbirinin kanına susamış iki herifi dost gibi barıştırmış. Acaba ne tedbir kullandı? Matmazel beni sever amma san'atın bu inceliklerini öğretmez ki... Geçen gün Emile ettiğim iltifatı Yanko gördü, arada az daha kan oluyordu...

Kahveler geldi, ortada pek suri bir nezaket, pek zorakî bir neş'e hüküm sürüyordu; Hâmi soğukkanlılığına, metanetine, nezaketine Parnasla Reyhanı hayran etmek için son tahammülünü gösteriyordu.

Her üçü için de memnun olunacak bir hal olmıyan bu zoraki sohbetin rahatsızlığından kurtulmak için Hâmi gitmek üzere ayağa kalktı; metresini yine Reyhanla yalnız bırakarak evden çıkmak istemesinde bir nevi met-rûkiyet iması vardı; Parnası, rakibine terk ediyor demek-ti; edilecek düello sanki haysiyet ve namus tamirine, daha doğrusu izzetli nefsinı yerine getirmek için edilecekti; Parnası geri almak için değil...

Hâmi ayrıldığı esnada metanet göstermeğe uğraştığı nisbette teessüratına mağlûp oluyordu. İki çenesi birbirine çarparak Reyhandan sordu:

— Kararımız hükmünün yirmi dört saatten evvel icra olunması arzusundayım... Silâhın nev'i ile mahal ve çarpışma zamanını tayin ediniz; ikişer şahitle yarm orada buluşalım.

Reyhan bu mukatele isticaline şaşarak:

— Biraz müsaade buyurunuz. Gilyneyim; buradan birlikte çıkalım; dışarıda konuşuruz.

Bu cevabıyla Reyhan mukateleyle sebep olacak bir kadınla muhasamenin sonuna kadar yalnız kalmak arzu etmediği hususundaki mertliğini göstermek istemişti; Hâmi buna da muvafakatle hasmunun gilynebilmesi için odaya çıktı; içeride Parnas Reyhanla yalnız kalmıca hemen dedi ki:

— Reyhan Bey rica ederim, düello için tâyin edeceğiniz mahal ile zamanı bana seri bir vasıta ile bildiriniz.

— Mümkün olduğu kadar emrinizi yerine getirmeğe çalışırım.

— Teşekkür ederim.

Reyhan gilyndi, Hâmiyle sokağa çıktılar; kapının önünden birkaç adım açılır açılmaz Şâdi Efendizade hasmına dedi ki:

— Şimdi şurada her şeye karar verelim..

— Bir gazinoya oturup ta rahat rahat konuşsak olmaz mı?

— Beynimizdeki muhasama rahat rahat konuşmağa müsait bir zemin değildir zannederim; bir mahal tâyin ediniz; yarın muayyen saatte şahitlerimizle orada bulunalım...

— Müsaderme mahallinin tâyinini sizden rica ederim...

— (....) karyesine iki saat mesafede bulunan bekâr ormanında saat üçte birleşelim; ben mevcut silâhlarımdan birer çift getiririm; siz de getirin. Şahitlerin intihaplarıle silâhları orada tâyin ederiz...

— Pekâlâ!.. Dediğiniz gibi olsun..

Birbirlerine veda etmeden ayrıldılar..

DÜELLO

İkisi de birer muhalif semte doğru yürüdüler. Reyhan sulh taraftarı idi. Hattâ mukaddema Müstakla beyinlerinde olduğu gibi Hâmi Parnası sevmek emrinde iştirake yatsa buna da razı olacaktı. Hale düello meselesi Reyhan'ın hiç hoşuna gitmedi. Fakat redde çare var mı? Bu düello keyfiyetini Parnas çıkardı. Bu mukateleden matmazelin nefsine bir ceza hissesi yok ki... Parnas için iki erkek yekdiğerine kılıç salıyacaklar. Yahut kurşan atacaklar. Birinden birinin terki hayat etmesi ihtimali var. Bundan matmazele ne?.. Parnas müsademenin neticesini âlemle beraber gazetelerde okuyacak... Hâmi yaralanmış, yahut Reyhan maktul düşmüş... Şahitlerin ifa edecekleri şahadete nazaran bu mukatele bir kazaya hamledilecek. Herkes vak'anın bir kaza neticesi olduğuna hükmederken Parnas kendi kendine: «Bunlar iki budala he-rifti. Paralarını yolmak için ikisini de aldattım. Ahmaklar beni mücazatsız bıraktılar. Yekdiğerini öldürmeğe kalktılar.» diyecek.

Hal böyle cereyan etmeyip te vak'anın bir kazaya hamline imkân kalmıyarak için düello neticesi olduğu anlaşılsa bu mukatele matmazel için âdeta bir «reklâm» yerine geçer. «Bu karı için herkes birbirini öldürüyormuş» sözü ağızdan ağıza deveran ettükçe Parnas görmemiş bulunanlar üzelliğinin seyrine şıtap ederler. Servetleri müsait olanlar metres ittihaz edebilmek sevdasına düşerler. O halde

Reyhan veya Hâmiden biri matmazelin iştiharına hizmet için mi ölecek? Ölen ölecek, fakat diriden de hayır kalacak mı?.. Düello maddesi sabit olunca böyle canavarca bir âdeti memleketimize ithale uğraştıkları için mütecasirleri herkesin lâ'netine hedef olacak, ölene kimseler acımayacak, kalan aleyhinde de mahkûmelerde âdi bir katil hükümü verilecek...

Nasıl düşünülse mesele berbat... Ne yapmalı?.. Bu teklif açıktan açığa reddedilemezse, mahirane desise ve tedbirler ile menedilemez mi?.. Ne için edilemesin? Parnas müsademe için tâyin edilecek mahal ile zamanın serî bir vasıta ile kendine ihbar edilmesi ricasında bulundu. Acaba bundan maksadı nedir? Ne yapacak? Mukateleyi men için kendini el'an Hâmi nezdinde nâfiz mi adde-diyor? Ne olursa olsun böyle mühim ve vahim bir meselede o karıdan bir hayır intizarile keyfiyeti boşlamak olamaz. Diğer türlü kat'i bir çaresine bakmalı. Reyhan Hâmiye karşı ne nüfuz, ne kuvvet istimal edebilir? İşte burasını düşündü. Sonra birdenbire aklına Fîrûze Hanım geldi. Bu kadın Reyhanın metresi, fakat Hâminin valdesi idi. Oğlu üzerinde icrayı nüfuz edebilirdi. Düşünülürse asıl bu düellonun neticesi herkesten ziyade Fîrûze Hanım için müthiş olacaktı. Çünkü maktul düşeceklerden biri evlâdı, diğeri aşkıdan çıldırdığı sevdalıydı. Bunlardan hangisini kaybetse elim bir darbeye uğrayacaktı.

Fîrûze Reyhanın bir esiri idi. Aşkını ne emretse biçare kadın reddedemezdi. Fakat Reyhan gidip ona:

— Ben, mahdumunuz Hâmi Beyin mâşukasını seviyorum. Dün geldi, bizi eliyle bir odada bastı. Bundan dolayı birbirimizle düelloya karar verdik. Aman ne yapar iseniz yapınız, oğlunuzu bu müthiş fikrinden vaz geçiriniz. Mukateleyi menediniz...

Denir mi? Mesele pek ince, pek nazik... Fîrûze Reyha-

nun Parnasa olan muhabbetine ağıh olsa Hâmi de bu herifle valdesi beynindeki münasebeti anlasa, paraları valdesinden çekerek matnazele yedirdiğini hissetse o zaman Reyhan Beyefendinin cidden halı başka türlü olur. Bu mahvuf hakikat ikisinin nazarında da sabit olunca hiç şüphe yok o vakit bu denî mahlûktan ahzısar için ana oğul birleşirler. Bu ittulândan sonra Hâmi belki de Reyhanı öldürmek için düelloya faban da lüzum görmez. İlk tesadüf ettiği mahalde silâhla üzerine hücum ederek işini bitirir.

Mukateleye sebep, esas maddeyi anlatmadan bu işde Firûzeyi, oğlu üzerine icrayı nüfuz için âlet ittihazına çare yok mudur?

Reyhan bu eiheti düşündü. Firûzenin Hâmiden ziyade kendi sözüne itimat edeceğine Reyhan emindi. Yani koca karıyı her halde yine iğfal edeceğine kaniydi. Muhasama sebebini pek tafsillendirmeden oğluyla silâh silâha çarpışacaklarını anlatarak mukateleyi men için Firûzenin tavassutunu rica edebilirdi. Ortaya Parnas ismi çıkarsa onunla olan münasebetini kat'iyen reddetmek, bu karıyı ziyaretine sebep, mel'unenin sevdasına tâtulmuş bir arkadaşını kurtarmak için olduğunu söylemek, bu ifadesine Firûzeyi inandırmak kabildi. Doğrudan doğruya düelloyu reddederek cebânet izharı ile Parnas nazarında küçük düşmekten belki de teveccühünü kaybetmekten ise bu veçhile hareket daha muvafıktı.

Firûze Hanımın tavassutunu talep için Reyhan o akşam yahya gitmeğe karar verdi, lâkin bu akşam yalnız bulunmaktan da bir tehlike melhuzdu. O gece metresi nezdinde kalmasına pek ihtimal verilemiyen Hâmi Bey yahya giderse? Kendini Parnasla tuttuğu gibi valdesiyle de tutarsa? Hal büsbütün fenalaşmış olmaz mı? Bu müşkülü de bir müddet düşündü. Yalnız büyüklüğüne Firûzenin dairesinde müteaddit odalar, yükler, dolaplar olduğuna ve maşukasının elbette kendini sak-

lıyacak bir yer bulacağına güvenerek gitmeğe karar verdi.

Reyhandan' ayrıldıktan sonra Hâmi, Beyoğlu cadde-sinden Taksime doğru yürümeye başladı. Fakat nereye gidiyordu? Ne yapacağını, azimet veçhesi ne taraf olmak lâzım geleceğini kendi de bilemediğinden kırk elli adım ötede durdu. Düşündü. Zavallıda artık düşüncek hal de kalmamıştı. Kaç gündür kendini yeyip bitiren şüpheler üzerine hakikatin böyle dehşetle sübutu, o candersa dar-be vücudunu, âsabını son derece yormuştu.

Hâmi rakibi Reyhan gibi düellodan korkmıyor, o ya ölmek, ya öldürmek istiyordu. Metresiyle Reyhanı bir arada tuttuğu günü, o korkunç manzarayı tahattür ettikçe, Reyhanı berhayat bildikçe kendi rahat yaşıyamı-yacaktı. Evet ya kendinin, ya hasmının vücudunu imhayı lâzım addediyordu. Kendi için diğer suretle rahatlanmak kabil değildi.

Hâmi ya ölecek, ya öldürecek... Fakat Parnas ne olacak? Kendisi maktulen vefat ederse tabii metresini göremiyecek. Mukatelemeden galip çıkarsa artık bu karı ile yine görüşemiyecek. Hâmi Parnası beş on dakikacık olsun yalnız görüp son muhakkirane kelimelerle yüzüne tükür-mek, ona karşı peyda ettiği nefreti, istikrahi bildirmek istiyordu.

Garip hal!.. Böyle Hâmi gibi sevda felâketine uğra-yanların ekserinde bu tuhaf arzu görülür. Gidip sadakatsizi bir daha görmek, artık kendinden buz gibi soğukluk geldiğini ona delice ispata uğraşmak arzusu..

Bu arzunun vücudu bilâkis henüz soğukluğun ademi husulünü, o hain, o sadakatsiz, o vefasız için daha yüre-ğimizin muhabbet sıcaklığının zail olmadığını ispat eder. Ruhumuz, yaraların en müthiş olan bunun gibi veca'nak, umulmaz bir yara ile sızladığı, kanadığı za-

man zerrece insaf etmeden o azap nişterini bize sokandan kaçmalı, müebbeden uzaklaşmalıyız...

Onu görmek yara üzerine yara açmaktır. Bir sevda-
nın sadakatsizlik yüzünden böyle fâciaya tahavvülünde en
sağlam kurtuluş yolu, mukabeleten intikam almağa, tahkire
tenezzül etmemekle hemen o vefasızın semtinden firardır.
Fakat bu o kadar müşkül bir harekettir ki en ciddi azim ve
sebat sahipleri bile bunu yapmakta zâafa düşer oluyorlar.

Hâmi lâalettayin sokaklara doğru yürüdü. Hayli dön-
dü, dolaştı. Serseriyane adımlarla ikide birde apartumana,
Parnas tarafına doğruluyordu. Her an yaklaşmasile şulenin
helâk edici hararetini hissettiği halde yine yanmaktan
kendini alamıyarak ateşe doğru uçan zavallı pervane gibi
Parnasa mülâki olmak, fakat bu defa sevmek için değil,
son bir tahkir maksadile onu görmek istiyordu.

Nihayet bu tahkir arzusu sağlam tedbirine galebe
etti. O tarafa yürümekten kendini alamadı. Evvelâ sür'at-
le eve yaklaştıkça harekâtında bir ağırlık ârız oldu. Çın-
gırağı çekerken her tarafı titriyordu.

Bu felâkete uğramazdan evvel o haneye şetaretle gel-
diği günleri düşündü. Şimdi bu ev kendisine bir belâ
zindanına girer gibi geliyordu. Yukarı çıktı, apartımanın
çingırağını çekti. Yine kapıyı Antuvan açtı. Hizmetkârın
çehresi sabahki gibi hali tabûde değildi. Besbelli Rozet
herifi vak'adan haberdar etmiş olmalı. Bu nevi âşıkane
münasebetlerin kesilişinde o hanenin hizmetçileri de
yerine göre bu felâketten hissement olurlar. Birikmiş
aylıklar* varsa ekseriya bu fâcia esnasında içine oynar.
Beyefendi pek kederlidir, ona para sözü edilemez. Hanı-
man zaten para vermek âdeti değildir. O sade alır... Uşak-
lar kime gitsinler? Böyle metresli, âmanlı kapılarda peşin
alışverişten başka çare yoktur.

Hâmi sordu:

* — Matmazel nerede?

- Matmazel evde değildir efendim...
- Nereye gitti?
- Gittiği yeri söylemedi efendim...
- Yalnız mı gitti?
- Hayır Rozetle beraber gittiler.
- Çanta, valiz gibi esyadan bir şey götürdüler mi?
- Evet iki büyük, bir küçük valiz götürdüler... Üçünü de sokak kapısına kadar ben indirdim hamala teslim ettim... Hele o küçük valiz büyüklerden ağırdı.
- Bu esyayı nereye gitmek üzere hamala teslim ettin?
- Yüklerin gideceği yeri ben bilmiyordum efendim, onu Rozet biliyordu. Fakat burada hamala bir şey söylemedi.
- Ben çıktıktan sonra buraya kimse gelmedi mi?
- Ne bileyim efendim?
- Nasıl ne bileyim? Evde bulunduğun halde içeri girip çıkanı görmez misin?
- Bazen görürüm... Bazen göremem...
- O ne demek olacak öyle?
- Efendim bu apartmanın her kattan dış merdivene birer kapısı vardır. Alt katta bulunduğum zaman tabii üçüncü kata gireni çıkanı pek göremem.
- Gelen giden çok olur muydu?..
- Zannederim.
- Zannederim ne demek?
- Hâşâ terbiyeden dışarı efendim. Bazı işler olur ki onları zan üzerine söylemek icap eder. Kuvve² olarak söylenirse belki o işin ispatı talep olunur... Günahları üzerlerinde kalsın... Kimi yukarıdan, kimi aşağıdan, kimi de orta kattan işlerlerdi. Alt kattan gelenler fikirleri bozuk olmıyan misafirlerdir. Orta kata çıkanlar eh biraz şüphe götürür şeylerdir. Üçüncü kattan duhul buyuranlar matmazeli ayartmağa gelenlerdir. İşte hizmetkârınız

böyle zannederdim. Fakat yanılmışım bugün anladım. O kurşuni caketli bey alt kattan gelir giderdi... Hem o zırzop bizim mutbakta oturan sincap kedi gibi bu evin alışığı idi. İçin içinde aşıklık döndüğünü ben anlıyamadım. Çünkü alt kattan apesikâre geliyordu. Orta kattan gelen frenk ile, üst kattan içeri büsbütün gizli giren o bıyıkları az uzun boylu delikanlının matmazelle muhabbet kaynaştırdıklarında hiç şüphem yoktu. Hepsinin de şirket vapurları gibi buraya gelmek için günleri, saatleri, dakikaları vardı. Hattâ bir (perşembe) günü arkadaşımın bir mecdiyeye bahis koyduk. Bugün beyefendi «Kulüp» e gittikten sonra alafranga saat iki buçukta buraya kimin gelmek nöbetidir? Diye sordum. Şişmanın dedi. Evet arkadaşım böyle iddia etti. Ben, sarı bıyıklı gelecek dedim. Sonra gele gele kim çıksa beğenirsiniz? Pâtlıyası şişman geldi. Onun yüzünden mecdiyeyi kaybettim..

— Sorduğum söze cevap ver. Fazla lâkurdı lâzım değil. Böyle şişmanı, sarı bıyıklısı, alt kattan, üst kattan misafirler geliyordu da bana niçin haber vermiyordunuz?

— Rozet bize, matmazelin hatırını kırmamak için beyefendiye hiç bir şey haber vermemelisiniz... Verirseniz hepiniz kovulursunuz. Çünkü bu evde dönen şey matmazelin hatırıdır. Onun istediği olur. Beyefendinin düdüğü ötmez. Matmazel, usakların bana ettikleri iftûradır diye bir yaygara koparır. Zeytinyağı gibi her şeyin üstüne çıkar. Siz kovulursunuz. Başka bir şey olmaz... Dedi. Bu dediğinde de haklıdır. Bu sebeple size bir şey demeye cesaret edemedik. Siz efendimiz, beni bir tarafa çekip te: «Antuvan, iki gözünü dört açmalısın. Bu eve geleni gideni bundan sonra senden soracağım» emrini vererek maasına da zammedeydiniz; şu kapının önüne oturur, içeri girenleri tünelin kapısındaki dolaplı makine gibi çıtır, çıtır birer, birer sayar akşama efendime hesabını verirdim.

Hâmi teessürünün fazlalığından ancak yarısını anlı-

yabıldığı bu sözleri ondan ziyade dinlemiyerek yürüdü; odaları birer birer dolaşmağa başladı; Antuvanın uzaktan uzağa kendini tarassut etmediğini bilse çocuk gibi haykıra haykıra ağlıyacaktı; her birinde bir türlü sevda hâ-tırası bulunan ve hepsini Parnası memnun etmek için aldığı o çicili bicili eşyayı birer birer gözden geçirdi; sanki bunları görmekte, tetkikle gönlüne teselli arıyor, fakat kendini bütün bütün tahammül edilmez bir ye's, bir me-lâl basıyordu.

Bir erkeğin saadeti bir kadının gönlüne, geçici sevda hevesine muallak kalmak meğer ne müthiş bir talihsizlik imiş!.. Ekseri parlak başlıyan muhabbetlerin başlangıcın-daki o sürurun, gide gide böyle elim bir sona ermesi, böy-le yürek sızlatarak sönmesi ihtimalleri düşünülse, iptida-daki zevklerin böyle canforsa ıstırapların takibi ihtimali hatıra getirilse sevmek için pek az insanda cesaret ka-lırdı.

Şimdi o «apartıman» Hâmi için öyle bir sevda hara-besi idi ki ne tarafına bakılrsa, hangi köşesi karıştırılrsa o müzeyyen, o kıymetli mefruşat, ev eşyası arasında sev-dikleri kadınların gösterdikleri sevda yapmacığına sada-kat vâitlerine inanarak ellerinde bulunan muhabbetin bah-şettiği huzur ile yaşayanları dülhun edecek bin delile te-sadüf olunurdu. O eşyanın her birinde Parnasın bir dil-bazlığını, o zaman sevdasının şiddetine nişane addolunan, fakat şimdi müthiş birer hakikat şekline girmiş yalanla-rını birer birer görüyor, okuyordu.

Metresleri bulunup ta artık ısrafa tahammül edemi-yenler, maşukalarının sadakatlerinden biraz da şüpheye düşenler o saatte akıl öğrenmek, nasihat istemek için Hâ-miye gelmiş olsalar onlara söyleyecek pek çok tecrübelli hikemiyyâtı vardı.

Apartımanı metresinden boş görünce gönlünü bir yal-nızlık sardı; bir şeye kalbini bağlamak, sevmek istiyordu,

sevmek... Fakat bu dünyada muhabbete şayan kimi bulabilecekti? Şimdi onun için böyle bir fert yoktu... Hep kadınları, insanları aldatıcı, zalim buluyordu. Of bu murdar muhabbetler insanın gönlünü kirletiyor bir hayat tesellisi bulabilmek için saf, pâk, nezih muhabbetler arıyordu.

O aralık aklına evvelâ oğlu Rıfkı, sonra valdesi, en son evet, en son da zevcesi geldi; bu üçünden rıyasız birer muhabbet bekliyebilirdi; şimdiye kadar bunlara karşı gösterdiği kayıtsızlıkları, ettiği hakaretleri düşündü. Parnas gibi bir frenk karısına perestiş edip te en ziyade sevmesi lâzım gelenlerle daimi bir burudet, garaz ve nefret üzere yaşaması ne kadar takbih edilecek bir hal imiş?

Bu üçünü şimdiye kadar sevmeyip, görmek istemeyip te hayatının öyle elim bir saatinde onların rıyasız muhabbetlerinden teselli beklemek, şedit bir ihtiyaç üzerine bunları sevmek ve mukabeleten sevilmek istemek insanı yine insanlıktan nefret ettirecek bir hotperestlik değil midir?

Parnasa peyda ettiği şiddetli sevda Hâminin kendi taallûkatına olan muhabbetini âdeta söndürmüştü, valdesini, zevcesini, çocuğunu unutturmuştu; yalnız unutmakta değil; bunların huzurlarından sıkılır; sözlerini dinliyemez, yüzlerine bakamaz olmuştu. Varlıklarıyla, yoklukları o güne kadar kendisince hemen müsavî hükmüne girmişken şimdi bunların muhabbetlerinden başka bu dünyada bir hayat tesellisi bulamaması, bu hakikatin nazarında sübutu kendini bütün bütün müteallim etti.

Düellodan evvel gidip bunlardan af talep etmeğe, her üçünün de gönüllerini almağa karar verdi...

O teessürle merdivenlerden paldır küldür indi; aşağıda Antuvan birikmiş paralarını kurtarmak için parlak mukaddimeli bir nutuk hazırlamıştı; nutuk şöyle başlıyordu.

— Efendim sayenizde karım gebe bulunduğundan akşama sabaha doğurmak üzere ise ebe kadına verecek paramız bulunmadığından ve cümle halimiz sizce malûm olduğundan ve bundan ziyade söylemeğe de dilim dönmendiğinden...

Hâmi koridordan geçerken Antuvan tertiplediği nutkun ilk cümlesini ancak telâffuz edebildi; sözlerinin arkası ağzında kaldı; çünkü efendisi sağına soluna bakmadan hattâ hizmetkârın oradaki mevcudiyetinden haberi olmadan fevkalâde bir sûr'atle çıktı, gitti.

İlk işi, düelloya iki şahit bulmak için dolaşmak oldu; Paris rüfekaşından iki zat buldu.

Bu iki şık dostluk dolayısıyla Şâdi Efendizadeyi düello gibi bir sakim fikirden vaz geçirmek için lüzumlu nasihatlerde bulunacak yerde bilâkis Hâminin bu niyetini alkışladılar.

Yarın buluşmak için saatler, dakikalar tâyin ve her şey tertip edildi.

Hâmi bu işleri görünceye kadar hayli zaman kaybetti. Yalıza saat yarımında ancak gidebildi; eve yaklaştığı zaman sular kararmıştı; kendisini o kadar mücrim, o kadar suçlu buluyordu ki cinayetinin derecesini düşündükçe af talebine bile nefsinde kuvvet, cesaret göremiyordu.

Yalı kapısının önüne geldi; eşiği atlamağa sıkılıyor, kendini o hanenin sahibi değil, pek yabancı bir misafiri gibi buluyordu. Çünkü o zamana kadar bu aile yuvasına valdesinden para koparmak vesaire kabûlinden zarurî sebepler ilcasile gelir. Yoksa, valdesinin elini öpüp te duasını almak, zevcesini memnun etmek, çocuğunu görmek için gelmezdi.

Şimdi dünyada yalnız onlardan muhabbet beklemekten gayri teselli medarı kalmadığı itirafıyla vukubulacak dehaleti bakalım bu üç zat tarafından nasıl telâkki edilecektir? Acaba bu gece valdesi oğluna nasıl muamelede bu-

lunacak? Zevces; ne yolda kabul edecek? Oğlu Rafîk mü-tehassirane «Beybabacığım» hitabıyla boynuna mı sarılacak? Yoksa yabancı yabancı yüzüne bakarak odadan kaçacak mıdır?

Kapının zincirini çekti; bahçeye girdi; bu düşünceler cesaretini kıldığından birdenbire ileri yürüyemedi; ilk tesadüf ettiği bahçe kanapesinin üzerine oturdu; yarım saat kadar da orada düşündü.

Böyle dalgın dalgın düşünür, sakitane bir hüznle gözleri nemlenir, yüreği çarparken kendinden beş on adım açıktan bir karaltı geçti; Hamî:

— Yalnız halkından kimbilir kim geziniyor?...

Dedi. Bu geçen karaltıya ehemmiyet vermedi. İçeri gitmek üzere yerinden kalktı. Sekiz on adım atar atmaz o karaltı arkadan yavaş yavaş geldi, geldi. Hâminin omuzunu iki üç defa okşayarak kıkık, boğuk bir sada ile dedi ki:

— Rica ederim beyefendi, zatîâliniz Fîrûze Hanımın âşakı mısınız? Yoksa Saffet Hanımın mı? Her hafta muayyen gecelerde gelirsiniz; hamam dairesi kapısından bir kadın sizi istikbal ile cânânenizin nezdine bilâal âdetâ yengelik vazifesini ifa eyler; zannederim ki bu hizmeti bazı akşam «Nedime» bazı gece de «Dudu» görüyor; Nedime bu misafirini Fîrûze Hanımın nezdine, Dudu da Saffetin odasına götürüyor; günahları üstlerinde kalın böyle bir gece karşılamaında bulunurken «Nedime» ye çok tesadüf ettim; Duduyu henüz içeri erkek alırken görmedim; galiba Meryem bu hizmeti Nedimedен daha ustahkla ifa ediyor; geçenlerde Saffetin odasından çıkan hursuz, yahut şeytan gürültüsü duyulmamış işitilmemiş olaydı onların aleyhinde bir şey demeye şaklırdım; lâkin ırz ehli bir kadının yatak odasında öyle boylu boşlu yakışıklı, genç tüvânâ bir şeytanın ne işi var? Rica ederim; bu akşam Fîrûze ile Saffetten hangisinin dairesine gittiği-

nizi söyleyiniz; sizi salıvereyim; söylemezseniz girmenize mâni olmak için bu gece sizi takip edeceğim...

Bu acayip sualleri irat eden karşısındaki karaltının Revâi olduğunu Hâmi sadasından anladı. Bu müstekreh sarhoşu eliyle öteye iterek dedi ki:

— Dayı iki masum kadına böyle ağır iftirada bulunmağa utanmıyor musun?

Sesinden Revâi de Hâmiyi tanıyarak:

— Vay baltayı taşa mı vurduk? Hâminim... Oğlum... Sen misin? YalHYa hiç gelmezken böyle vakitsiz nereden çıktım?

— Nereden çıktığım sana ait bir mesele değildir.

— Ben bu evin ailesi âzasından değil miyim? Böyle vakitsiz buraya gelişin elbette mühim bir mesele içindir; ya valdenden, ya zevcenden şüphelenerek bunların gece ziyaretçilerini görerek gözlerini aydınlatmak üzere buraya gelmiş olmalısn... Revâi kaç yaşındadır? Feleğim çenberinden kaç yüz defa geçmiştir; hele boğalttığı içki fıçı-larının çenberleri kaç bine balığ olmuştur? Bunları bilmez misin yavrum?

— Dayı karşımdan çekil.. Zaten ye'sim son derecede; bu akşam yalnız hatırını değil, kafanı da beraber kıtarım.

— Benim kafam valde hanımefendinin para çekme-cesi değil ki içindeki nukudu aşırarak için kırasın? Kâh-ı âcizanem filozofane müessirane fikirlerle doludur. Bunlar senin işine kat'an yaramaz; sen sarfetmek için altın kelâm değil, altın akçe ararsın.

— Saçma dinliyecek bir halde değilim; çekil yanımdan...

— Canım sözlerimin neresi saçma?

— Serapa saçma...

— Hiç biri saçma değildir. Söylediklerimi bir daha, on daha, yüz daha tekrar ederim.. Valdeniz Hanımefediyle

riyakâr zevceniz hanımın birer dilber âşkları vardır; muayyen gecelerde buraya gelirler; maşukalarıyla hembezm olurlar; giderler.. Onların bu eğlencelerini ben de pek ayıplamıyorum. Çünkü sen biçareleri pek yakadan attım; içleri sıkıldı; kadın tâifesi bu... İçleri sıkılınca kendilerine nasıl olursa olsun bir eğlence aramaktan geri durmazlar.

— Herif ya bu akşam şu rezilâne iddialarının sıhhatini ispat edeceksin, yahut Ali Ağayı çağırtacağım... Sopaları yiyeceksin...

— O malûm... Sözlerimi ispattan âciz bulunsam Ali Ağanın sopalarından ürkmüyerek hiç böyle bir isnada kâkılabilir miyim?

— Pek âlâ ispat et bakalım...

— Acele etme... Saçın ak mı kara mı? önüne düşünce belli olur, bu akşam o beylerden birinin buraya ziyaret gecesi olduğunu kat'iyyen biliyorum; bu gece içeri gidip valdene, zevcene gözükme... Seninle şuraya saklanalım; nerede ise o gece ziyaretçilerinden biri şimdi sökün eder; Nedime veya Dudu, hâsılı bu ikisinden biri küstah âşkın önüne düşüp bezmgâha götürürken sen de bunları takip zahmetini ihtiyar edersen bu akşam ya üvey babanı yahut zevcenin ikinci kocasını görmek şerefine nâil olursun; bu dediklerim harfî harfine böyle çıkmazsa Ali Ağayı çağırırsın; ben de şuracığa yüz üstü uzanırım; basarsınız sopayı... Ben cezama razıyım.

Bu mel'un Revâlinin sözlerine ehemmiyet vermek te vermemek te birer nevi' belîye idi. Haydi bu ismatları nazarı itibara alınmasın ya iddiası doğru ise?.. Evet Hâmi zaten valdesinden bu hususta şüphe ediyordu. Firûzenin israfları kendi aleyhinde bu nevi şüphelere mahal verdirecek raddeye gelmişti.

Kelbî filozofun iddiaları lâzımgelen ehemmiyetle telâkki edilerek keyfiyetin incelenmesine müsaraat olunsu?

Ya işin altından çapanoğlu çıkarsa?.. Bu gece Hâminin böyle müellim bir ikinci mesele ile uğraşabilecek bir gecesi miydi?.. Valdesinin mazideki hayat ve sefahetini düşünerek Revâinin bu kadın aleyhindeki ismâdetine pek şaşmadı; hemen hemen buna ihtimal veriyordu; fakat zevcesi Şâffet kendi üzerine bir erkek sevsin!.. Sonra bu casaretini âşakını yalıtıya almak derecesine kadar ileri götürsün?.. İşte buna bir türlü ihtimal veremiyor, inanamıyordu.

Zevcesinin âşakını görmeği merak etti; bu gece şu hakikat sabit olursa artık ölmek için Hâminin düelloda yaralanmasına lüzum yoktu; bu müthiş darbe onu helâk etmeğe kâfiydi.

Sevdanın son acılığına, hayatın son ye'sine karşı riyasız, samimi, pâk muhabbetleriyle gönlüne teselli aradığı zevatı da böyle bir ahlâk çirkâbı içinde bulmak zavallı delikanlı için ölümden acı bir haldi.

Yine bir müddet düşündü; bu ismatların esasını tetkikten başka çare olmadığını anladı; o halde yarın ilk düelloyu Parnasın dostu, ikincisini valdesinin sevgilisi Âle, eğer sağ kahrısa üçüncüsünü de zevcesinin âşakıyla etmeğe karar vererek Revâiye dedi ki:

— Peki!.. Valdeme yahut zevceme mülâki olmak için gelecek herifleri tarassut etmek üzere haydi münasip göreceğin mahalle gizlenelim; dediğin çıkarsa o mel'un ırz düşmanlarına yapacağımı ben bilirim; çıkmazsa başına geleceği de sen düşün...

— Hâmi gel gözlerinden öpeyim; insan evlâdısın insan, asilzâdelik başka şeydir.

— Bu gece misafiri alelekser koru cihetinden gelir; köprüyü geçer; bahçeye iner; taflanlı yoldan yürür; hamam dairesini bulur; oradaki kapıdan istikbal olunur.

— O halde bu mel'unu yarı yoldan çevirmek için ne reye saklanmalıyız?...

— Taflanlı yolun ortasındaki «Tufa» nın içine...

— Fakat dayı senden bir şey rica edeceğim. Ben ne yolda hareket edersem sen de ona uyacaksın; gürültüye patırtıya lüzum yok; ne valdemin; ne zevcemin benim bu gece burada bulunduğumdan, âşaklarım yoldan çevirdiğimden haberleri olmamalı anlıyor musun?

— Herifin ensesine iki tokatçık olsun yapıştırmadan mı salıvereceğiz?

— Tokata, yumruğa lüzum yok... Bu bahçe içinde hiç gürültü istemem; herifi yoluna salveririz; yavaş yavaş takip ederiz; yine kuru yolundan avdet etmek ahmaklığında bulunursa yalından ses duyulmıyacak bir mesafede çalyaka ederiz; o zaman buraya girişinin maksadını anlar, ona göre palaklıyarak terbiyesini veririz...

— Peki evlâdım peki... Ne dersen öyle yaparım... Haydi vakit geçirmiyelim. Muhterem misafirimizin teğrif zamanı yaklaştı zannederim...

İkisi de artık ses çıkarmadan taflanlı yola doğru yürüdüler; gittiler. gittiler dedikleri tufanın içine girdiler; birer sigara yaktılar; Hâmi dedi ki:

— Sigarayı avucunun içinde tut; uzaktan ateş görünmesin.

— Bu sık yeşilliğin içinden sigara ateşi mi görünür?

— Sen dediğini yap...

— Dediğini yapayım. Fakat niçin bu kadar çekiniyorsun? Bu gece zanpara beyi yakalarsan hanımları işten haberdar etmemekte pek mânâ göremiyorum; onların da marifetlerini yüzlerine çarpıp terbiyelerini vermeli...

— Sen bilmezsin hesabım başka...

— Amma pehlivânım nedir hesabın?

— Yooooook... Zevzeklik istemem...

Hâmi yerinden birdenbire kalktı; tufanın kapısından biraz başını çıkararak ileri doğru baktı; yavaşça dedi ki:

— Dayı köprünün tâ öbür başında bir şey görüyor musun?

— Haha görüyorum...

— Gördün mü sigaranın ateşi uzaktan nasıl belli oluyor? Beklediğimiz zat geliyor demek... Hem de serbest serbest sigara içerek bilâ tekkellûf geliyor. İhtiyata, ihtiraza lüzum bile görmüyor..

— İhtiyata neden lüzum görsün?.. Kaç zamandır mâ-nasız buraya gelip gitmeğe alıştı. Herif «Kıptı» diye bir ürküten olmadı ki!.. Aman ürküten dedim de aklıma geldi. Yunan felâsefeî kadimesinden «Kratıs» bir gün zevcesinden şüphelenerek...

— Of dayı çeneni tut... Şimdi hikâyenin sırası mı?

— Eh sözünün ortasında dur... Ananın âşıkının ilğinden de şimdi ben başlarım ha...

— Sus canım! Herif sigara içe içe geliyor.

— Hoş geldi; safa geldi.

Revâi usulca tufanın kapısından başını çıkararak:

— Sahih geliyor be?.. Buraya gelince herifi nasıl yakalayacağız? Bu kapı hizasını bulur bulmaz birdenbire ben arkasına geçeyim. Sen de önüne, ne olduğunu anlamağa vakit olmadan nazeninimi kapana girmiş gibi yakalayıverelim!..

— Hayır sen hiç işe karışmayacaksın?.. Ben bildiğim gibi yapacağım...

— Böyle iş muavinsiz olmaz. Herifi kaçırsak sonra yüzüne tükürürüm Hâmi!..

— Susas... Yaklaşıyor...

— Peki «elhap» !

Heyecanlı bir intizar ile bir müddet sustular. Sigaralı zat hakikaten yaklaşıyordu. Nihayet Revâi dayanamayıp elhapi bozarak usulca dedi ki:

— Sayım da yok, suyum da yok... Ya bu gelen bir kişi

değilse?.. Bu misafirler üç dört kişi kadar varsa? Yine önelerine çıkmaya cesaret edebilecek miyiz?

— Birî valdem için, diğeri zevcem için değil mi? Ya üçüncüsü, dördüncüsü kimin için gelecek?..

— Aa «Nedime» ile «Dudu» yu unuttun mu? Hanımlar sevdâ ile meşgul olurlar da hizmetçiler boş mu otururlar zannedersin?..

— Canım böyle sürü ile herif buraya nasıl gelir?

— A onun birî nasıl gelirse beşi de öyle gelir!..

— Sus herif sus. Çenen tutulsun artık..

— Al sana bir daha «elhap»!

Gece ziyaretçisi elinden sigarasını attı. Karanlığın keşafetinden artık kendinin yürüyüp yürümediği belli olmuyordu.

Hâmi gayet yavaşça Revâinin kulağına:

— Herifin yaklaşmasını sigarasından anlıyorduk. Gariba onu ihtiyaten söndürdü. «Vık» demiyeceksin ha!

— Demem dedik ya? İşte bana elhâpı bir daha bozdurdun... Al sana üçüncü «elhap»!

Gözler karanlığa mâtuf, yürekler halecanda, sükût içinde elim bir intizara daldılar; ikisinin de gözleri karanlığa alıştığından taflanlı yolun otuz kırk metre kadar ilerisini farkedebiliyorlardı; bir iki dakika geçti geçmedi yolun müntehasından bir karaltı belirdi; Revâi elhâpı bozmamak için çırpınıyordu. Ziyaretçinin yaklaştığını o suretle olsun imâ için Hâminin elini tuttu, şiddetle sıktı; Hâmi de aynı mukabelede bulundu; karaltı daha yaklaştı. Revâi bu defa halecanının şiddetini göstermek için Hâmiye âdeta sımsıkı sarıldı; zavallı delikanlı filozofun muhabbetinin tazyikinden kurtulmak için silkindi; o esnada karaltı da tamam «Tufa» kapısının önüne geldi; oradan geçerken Hâmi bu ırz düşmanının vehleten önüne çıkarak:

— Kimdir o?

Dedi. Gece ziyaretçisi bu sualden fevkalâde şaşırarak beş on saniye sükût etti. Nihayet şiddetle korktuğuna delâlet eder titrek bir sada ile:

— Yabancı değil...

Cevabını verdi. Besbelli şaşkınlık tesiriyle verdiği bu cevap Hâmiyi bütün bütün hiddetlendirdi. Cebinden şem'ah kibrit kutusunu çıkardı. Bir kibrit çaktı; herifin yüzüne tuttu; Hâmi Reyhanı, Reyhan Hâmiyi tanıyınca ikisinin ağzından birer «vay yine o» feryadı çıktı. Revâi artık elhâpı bozarak:

— Vay canına be tanıştılar...

Dedi. Tarifi kabil olmıyan bir korku ve halecan içinde kalan Reyhan derhal ters yüzüne savuşmak için geriye saldırdı; fakat Revâi, yabancı olmadığını iddâ eden bu acayip ziyaretçinin hemen belinden kavriyarak:

— Yabancı olmadığınızı biliyorum elmaşım! Arzık oturunuz da konuşalım. Bu akşam bir acı kahvemizi içmeden, birkaç tatlı sopamızı yemeden sizî hiç salıverir miyiz!..

Hâmi felâketin iki müthiş ânında önüne çıkan bu mel'un herifi omuzlarından yakalayıp var kuvvetiyle sar-sarak:

— Namus hırsızı söyle bakayım buraya niçin geldin? Valdem için mi? Zevcem için mi?

Reyhan cevap vermedi; Revâi dedi ki:

— Bir kibrit daha çakarsan kimin için geldiğini ben sana söylerim.

Hâmi bir kibrit daha çaktı; hasmının yüzüne tuttu; Revâi Reyhanın belini bırakıp yüzüne bakarak:

— Pek kuvvetli söyleyemem amma tahminime kalırsa bu zat valde hanımefendinin misafiri olacak; Saffet Hanıma gelen bundan birkaç parmak daha kısa boyludur zannederim; bunlar iki kişidir; geceleri bahçeyi, koruyu devrederler dururlar; karyede türeyen ejderha vak'ası da bun-

lardan azmadır; galiba en evvel Duduyu soktular; karı yılanın eni boyu hakkında mükemmel tafailât veriyor.

Hâmi Filozof Revâîyi yakasından tutup öteye çeke-
rek:

— Dayı çekil; şimdi zâit sözün lüzumu yok. (Reyhana hitaben) deni mahlûk; acaba sen hangi muameleden utanır, müteessir olursun? Utanmanın, sıkılmanın fiilen vukuu şöyle dursun bu kelimelerin sence mânası var mıdır? Utanma nedir? Bunu hiç ömründe hissettin mi?

Revâî yine söze karışarak:

— Ben utanmanın târifini bir kitapta okudum. Utanma şul nesneye denir ki..

Hâmi gözleri büyümüş bir halde:

— Kelbiyundan mıın? Yoksa kelp misin neyin be herif sus? Bilirim utanmanın ne olduğunu sen de fiilen bilmezsin. Onu belki bir kitapta görmüş ne olduğunu anlayamamışsındır.

Revâî öfke ile:

— Şu karşında duran herif ya ananın veya parının zanparası. Bu malûm bir hakikat... Şimdi gece vakti bu utanmazı hicap faslından imtihana mı çekmek istersin? Utanmadığını sen söylüyorsun; yine utandırmağa uğraşıyorsun; onun utanmaz olduğu kadar sen de budala imişsin ya! Şu herifin buraya girmesinin maksadı malûm; şuradan Ali Ağayı çağıralım; onun eli idmanlıdır; insanın kemiklerini zedelemeden kaba etlerini tulum gibi kabartır. Bu maharetini nefsimde tecrübe ettim; evet çağıralım Aliyi; şu katırı yüzüstü yere yatıralım; verelim sopayı; âlemin anasına, karısına göz atmaya öğretilsin...

Hâmi — Dayı sus! Ali Ağayı ben şimdi senin içine çağıracağım.

Revâî — İşte susuyorum. Fakat öyle budala budala söz etme. Bana elhapi yine bozdurursun...

Hâmi Reyhana hitaben:

— Şuraya bu geceki giriş kasdını düşündükçe her hakikat nazarımda aydınlanıyor. Denaetin derecesini tafsilden âcizim; aylarla hususi hanem demek olan apartımanımda yaşadın; metresimin gönlünü benden çaldın; benim o karıya olan muhabbetimle, emniyetimle eğlenerek zevkettin; safa sürdün; bu da bir şey değil... Eğer sen o isen, evet valdemın aşkı olan dolandırıcı, gönül yankesicisi sen isen o zavallı kadının boyalı yüzüne gülerek, onu ca'li sevdanla aldatarak servetimiz bakayasının son kırmıtlarını birer birer elinden çekiyor, bizi soyuyordun; sen âdeta bir haydut demektin... Bu haydutluğu bir ekmek parası tedariki için yapmıyordun. Valdemın kadınlık zâfından istifade ile çektiğin paraları götürüp başka karılarla yiyordun... Bu da bir şey değil... Sen benden bir insan için hayat saadetinden ma'dut olan diğer bir şey sirkat ettin; valdemın muhabbetini çaldın; hâin o mukadder şeyden beni mahrum etmemeliydin! Valdemi benden soğutmak için kimbilir nasıl iğvalarda bulundun? Bir gün yüzümü görmese rahat uyku uyuyamıyan kadın haftalarca aylarca beni görmemek için vesileler hazırlamağa başladı; çünkü artık her mülakatımızda para meselesinden dolayı aramızda şiddetli münazaalar zuhur ediyordu; zevcem, mücesssem sâfiyet olan o biçareyi de azdırmışlar; odasına cinler şeytanlar girip çıkıyormuş; kimbilir belki onu azdıran da yine sensin... Sen siyah bir husumet nikabile yüzünü, bütün hâinane maksatlarını örtmüş, setretmiş bir düşmanımısın; bana ne yaptığın daha ne yapacağını tamamiye bilemiyorum; seni şimdi şurada gebertmek benim için işten bile değildi; fakat düello için söz verdim; şahitlerimiz yarın bizi o muayyen yerde beklerler. Demarlarımızdan akacak kan orada, o zevatın gözleri önünde aksın; ilk düelloyu Parnas, ikincisini, valdem, üçüncüsü zevcem için edeceğim; bu üç müsademede elbette ikimizden biri yere serilir; haydi şimdi sana uğurlar olsun...

Yarın saat üçte unutma...

Reyhan hiç bir cevap vermeden hemen oradan savuştu; Revâî haykırarak:

— Canım şu edepsiz! salıverme; biraz olsun pataklıyalım.

— Çekil. Sen karışma...

— Nasıl karışma! Baksana habis zavallı valde hanım efendiye neler yapmış? Vallahi ben böyle şeye dayanamam.

Revâî halinden me'mul edilmez bir sür'atle koşarak Reyhana yetiştî; karanlıkta ayak yordamıyla firarî âşkın belî ortasına bir tekme yaptırdı; «pat» sadasıyla (inen bu tekme) müteakiben madrubun «Of, of!» şikâyeti işitildi; bu oflara mukabil Revâî bir kahkaha salıvererek:

— Of ya çapkın!.. Ayaklarımda yumuşak terlikler bulunduğuna şükret... Ya o tri nalçalı seyahat ayakkaplarım olaydı, bel kemiğini dümen yekesi gibi çarpıttırdım.

Bu gece vak'asını takip eden günün sabahında Fîrûze Hanım tahammülferâ bir iç sıkıntısıyla iskambil fah açıyordu; çünkü Hâmi yahıdakileri hiç bir şeyden haberdar etmemiş, hattâ o gece içeri bile girmemiş olduğundan Fîrûze Hanım âşkı Reyhanın gelmek gecesi iken o akşam neden mûtat hülâfına kendini böyle elim bir intizarda bıraktığını şiddetle merak ederek sıkılıyordu; bu kocakarının hayatında bütün saadeti Reyhanda toplanmıştı; âlem, ömür, zevk, safa, haz, sürur hâsılı her şey onun için Reyhan demekti.

Âşkı, ziyaretlerinin hususî gecelerinin birinde böyle gözükmeğe biçare köhne cemal mâşukası ye'sinden, merakından çatlar, bayılır, ölürdü; bu endişesi o geceyi hasret ateşini söndürmeğe muvaffak olmamasından ziyade genç âşkının taze bir kadınla sevişmekte olması ihtimalini düşünmesinden ileri gelirdi; Reyhanı inden cinden kendi gö-

zünden bile kiskanırdı; bütün kadınlar Reyhana gönül vermişler de elinden kapacaklar gibi gelirdi.

Sabahtanberidir, Nedime ile karşı karşıya belki yirmi defa açtıkları follar hep ters çıktığından Firûze Hanım uykusuz geçirdiği o gecenin ağır yorgunluğu ile gözlerini süzerek dedi ki:

— Nedime kızım!.. Hep yüreğimin etrafına kara macalar doluyor; her tarafımı sıkıntı basıyor. Reyhan daima benden ayrı düşünüyor... Üç kız bir araya geliyor, fakat bu gece Reyhanım neye gelmedi? Bunun hikmetini düşün kuzum Nedime!..

Nedime gözleri iskambüllere dikili olduğu halde bir kaç defa yutkunarak:

— Ah kadını bu gece benim gözlerime de uyku haram oldu; sabaha kadar sizi düşündüm; onu düşündüm. A.. Yok yok bildiğim Reyhan Bey ise ne türlü bir mâni zuhur ederse etsin canını tehlikeye kor behemahal o buraya gelirdi; onun sizi ne kadar sevdiğini hanımcığım siz takdir edemezsiniz; ben bilirim; zavallı delikanlı sizin için deli divane olur... Fakat kimbilir? Acaba hastalandı mı? İnsan hali bu; isterseniz bugün gideyim; bir kere yoklıyayım...

— Nedime... Aklıma başka şeyler geliyor...

— Ne gibi şeyler efendim?..

— Geçen pazartesi günü için o benden seksen lira istemişti; saraftan mı bulalım? Yine bir şey mi satalım? Derken nasılsa vakit geçti biliyorsun ya gününde parayı yetiştiremedik... Maymun Hâmiden rahat var mı, para diye yüzüme atılıyor; Reyhan gücendiyse bunun için gücendi!..

— Yok efendim yok... O tok gözlü çocuktur... Hiç para için gücenip te gelmemelik eder mi? Onun için sizin varlığınız para. Allah vücudunuza âfiyet versin.

— Reyhansız âfiyeti ben ne yapayım?..

Hanım hizmetçi ile konuşurlarken dışarıdan tık tık oda kapısı vuruldu. Çünkü kendisi Nedime ile mahremâne görüşürken izinsiz içeri girmemelerini hanımefendi bütün hane halkına emretmişti.

Nedime kapıya koştu; Sofi isminde bir hizmetçi kız içeriye kırmızı bir zarf uzatarak Nedimeye dedi ki:

— Postazi asada bekleyor, kagat ustunde imza koymanız rıza edeyor!

Nedime masanın üzerinde hazır duran kalemi boka-ya batırarak taahhüt senedini hanımı namına imza etti; hizmetçiyi savdı; sedirin üzerinde yatar gibi oturan Fîrûze Hanım gözlerini o kırmızı zarfa dikti.

Meraktan âdeta titreyerek sordu:

— Nedir o? Nedime?..

— Telgraf efendim...

— Nereden?

Nedime zarfı açarak:

— Beyoğlundan efendim...

— Tuhaf şey?.. Beyoğlundan kimden? Hâmiden mi?

— Hayır...

— Kimden? İmzayı oku bakayım...

— İmza şu: «Aile dostu Parnas Falye».

— Ha anladım. Hâminin metresinden o menhus Fransız karısından; oğlanı soydu sovana çevirdi; ocağımıza incir dikti de, hele bak kepazeye, bir de «Aile dostu» diye imza atmadan sıkılıyor mu? Bu fâhişe karıların şerrinden düzeninden Cenabıhak cümleyi muhafaza buyursun; telgrafi oku bakalım; yine ne dolap dönüyor işiteyim?..

Nedime telgrafi hanımına cehren okumazdan evvel bir kere kendi kendine süzdü; Habeş kızının beti benzi âdeta beyaz kesildi; çehresinden kanı uçtu; gözleri büyümeğe; dudakları titremeğe başladı; bılıltıyor:

— Ah ne felâket?..

Diye halecanını izhar etmekten kendini alamadı...

Firûze yarı uzanmış olduğu sedire bütün bütün yatıvererek:

— Kız; çabuk oku, şimdi bayılacağım... Reyhana bir hal mi olmuş?...

— Kimbilir efendim? Kimbilir? Şu saatte zavallı Reyhan ölmüş müdür? Kalmış mıdır?

Firûze bu defa sedirden fırlayıp Habş kızının iki bileğine sarılarak kendinden memul edilmez bir kuvvetle çatır çatır suka suka haykırdı:

— Reyhanımı kim öldürüyormuş? O Fransız karısı işe neden karışıyor? Çabuk oku... Halecandan nefesim tutuluyor. Şimdi tikanacağım.

Nedime ihtizazdan her kelimenin sonunu üç dört elif miktarı uzata uzata telgrafı okudu:

Hâmi Beyefendinin valdesi Firûze Hanumefendiye;

«Mahdumunuz Hâmi Beyle Reyhan Bey isminde bir delikanlı birbirlerini öldürmeğe, yani düello etmeğe karar vermişlerdir. Mukatele bugün karyeniz kurbundaki Pınar ormanında saat üçte başlayacak. Muhasımlardan biri cansız düşünceye kadar devam edecektir. Bu telgrafnamem elinize zamanında varırsa bir saniye kaybetmeksizizin hemen bir arabaya rakiben vak'a mahalline koşunuz. Valdesiniz; oğlunuza karşı olanca analık tesir ve nüfuzunuzu kullanarak, icap ederse iki silâh arasına atılarak mukateleyle menetmeğe uğraşınız. Cenabıhaktan size muvaffakiyet ihsaniyle bu iki gencin hayatını bağışlamasını temenni ederim.»

İmza: Aile dostu
PARNAS FELİYE

Firûzenin çehresi ölü rengini aldı; boyalı saçları ürperdi; gözleri döndü; arkasını duvara dayayıp yumruklarını sıkarak olanca avazile:

— Karı akhım çileden çıkıyor. Söyle ben şimdi ne yapayım?

Diye haykırdı; o güne kadar Reyhanın aşkının tesiri ile sönmüş zannettiği evlât muhabbeti kalbinde birdenbire tutuştu; Hâmi al kanlar içinde gözünün önüne geliyor, insafsız bir hasmın bir intikam tehevvrü ile oğluna, bir tanecek Hâmisine kurşun sıktığını, kama salladığını görüyor gibi oluyordu.

Firuze dehşetle çeşinhânelerini dolduran bu müellim manzara karşısında çengel çengel olmuş elleriyle saçlarını demet demet yolarak, sabit bir noktaya dikilmiş gözleriyle korkunç imâlarda bulunarak:

— Herif! Oğlumu öldürme...

Feryadiyle odayı inletti.

O anda analık şefkati her ye'sinin fevkine çıkmıştı. Oğlunu âmansız elinden kurtarmağa uğraştığı katil kimdi?.. Aşıkı Reyhan!.. Şimdi de biraz bu delikanlı ile geçirdiği mes'ut zamanları tahattür etti; oğlunun da Reyhanı evet aşıkını öldürmesi ihtimalini düşündü; güya Hâmi karşısında hazır imiş gibi ellerini mevhum bir noktaya doğru uzatarak en tatlı bir istirham sadasile:

— Yavrum!.. Hânim!.. Reyhana kıyma.. O bana aşiktir; dünyada en sadık dostumdur; kardeş gibi geçinseniz olmaz mı? Bu dünyadan ikinizden biri eksilse artık hayatımın tadı kalmaz...

Dedi. Yine birdenbire saçlarını yolup haykırarak:

— Ay ikisi de birbirine kıydı.. İkisi de öldü.. Bana da bir bıçak getirin.. Bana da bir kurşun sıkın.. İstemem artık yaşamam...

Nedime avucuna boşalttığı kolonya-suyu ile hanımının şakaklarını ovmağa uğraşarak:

— Hanımcığım kendine gel.. Bak telgrafnamede Parnas ne demiş?.. Bir saniye kaybetmeden hemen vak'a mahalline koşunuz; zavalıları kurtarınız demiş.. Burada

böyle bağırıp oturmanın ne faydası olur efendim?

Firûze alık alık etrafına bakınarak:

— Sabi öyle... Şimdi saat kaç?

— Bir buçuk..

— Düello kaçta olacaktı?..

— Üçte...

— Acaba yetişebilir miyiz?

— Bilmem ki hanımcağımı!

— Bir dakika daha burada kalsam çıldıracağım... Haydi koş... Hayvanları kuvvetli bir araba bulsunlar, koşsunlar, ne yaparlarsa yapsınlar şimdi hazırlasınlar.

Nedime araba hazırlatmak için koştu; odadan o çıktı Meryem Dudu girdi; halecandan nefes darlığı geldiğini imâ eden bir tavırla kaşlarının birini kaldırıp diğerini indirerek:

— Ah hanımefendim bu ne haldir ki uğramıyorsunuz böyle? Çocuğu desturluğa çıkarmıştım. Bir bağırtıdır kulağıma değdiyse o kerte içimde ciğerim sallandı ki çocuktan beklediğim şey az kalsın benden vukua gelecekti. Hâşâ huzurunuzdan dışarıya düpe düz işte öyle olacaktı. Ne olmuş böyle ki saçlarımız önünüze yığılmış? Yoksa bu hafta kullandığınız boya saçkıran cinsinden mi imiş?

Firûze inliyerek:

— Sus karı. Çal çeneliğin sırası değil. Şuradan bana döşek çarşafı mı olur? Yorgan çarşafı mı? Her ne eline geçerse başıma örtecek bir şey bul; hemen örteyim; sokağa çıkayım; araba hazırlanırsa arkamdan yetişsin...

— Ah mega! Ne oldu ki?.

— Nedimeye sor sana o anlatın benim halim yok.

Firûze Harâm bu sözü akabinde, üzerinde bulunan eşyayı şangır şungur yere dökerek masanın örtüsünü çekti. Başına örtterek odadan çıktı; hanımına Nedime merdivende tesadüf etti; Habeş kızı:

— Vallahi sizi bu kıyafette sokağa çıkarmam; duru-

nuz bir çarşaf getireyim; hem daha araba hazır değil..

— Hazır oluncaya kadar yürüye yürüye giderim.

— Gidemezsiniz üç adım sonra halecandan tıkanıklık gelir...

Filhakika Fîrûzenin daha oracıkta kuvveti kesiliverdi; halsiz halsiz merdivenin basamağına oturdu; Nedîme koştu; sandık odasından biri hanımı, diğeri kendi için eline ilk geçen iki çarşafı kavradı; Fîrûzeye çarşafı geydirdi; mümkün merteye saçlarını nizamladı; içinde sinirli hanımlara mahsus nane, lokman ruhundan tutunuz da her nevi kordiyal şişeleri, sinir yatıştırıcı ilâçlar bulunan çantayı da aldı. Hanım, hizmetçi arabaya bindiler. Fîrûzenin ömründe tuvaletsiz sokağa çıktığı gün işte bugün olmuştı; hanımefendi arabacıdan sordu:

— Mehmet Ağa! Pınar ormanına kaç saatte gidebilirsin?

— İki saatte..

— Hayvanları çatlatasıya sürmek üzere kaç saatte gidersin?

— Bir saatte; belki üç çeyrekte. Belki daha az müddette.

Saate baktılar. İkiye gelmiş.. Fîrûze Hanım arabacıya:

— Beni bir saatten evvel oraya yetiştir; sana ne istersen vâdederim...

Mehmet Ağa hayvanları kamçıladi.

Onlar yalıdan çıktıktan sonra Dudu gürültüye başladı. Vak'ayı, hanımefendinin böyle acele azimetinin sebebini Nedîmeden yalan yanlış biraz anlıyabilmiş olan Mer-yem Dudu hemen selâmlığa çıkarak:

— Ali Ağa, Veli Ağa, Mehmet Ağa neredesiniz?.. Bana bakınız; top olup şöyle hepiniz ortaya çıkınız.. Bugün saat üçe çeyrek dakke kalarak Pınar ormanında Hami Beyle fesligendir, sünbüldür, güldür, her ne ise böyle bir

çiçek isimli bey arasında kıyak bir doello olcor imiş; hanımefendi anası ise Saffet Hanım da karısıdır; Rıfı Bey de mahdumudur; haydi çabuk bize de bir araba hazır ediniz; içine oturalım; vere kamçı gidelim; bu ne iştir biz de anıyalım...

Dudu da mümkün olduğu kadar sür'atle bir araba buldurdu; Saffeti, Rıfıyı alarak yola düzeldi.

Vak'a yalı içinde yayıldı; hizmetkârlardan en sadıklarımı kimi yayan kimi talika ile onlar da Pınar ormanı de-yip yola döküldüler.

Firûze Hanımın arabası yarım saatte hayli mesafe aldı; yarı yolu geçtiler. Zavallı kadın morarak, yumruklarını sıkarak arabacıya:

— Aman Mehmet.. Kuzum evlâdım.. Sür.. Hayvanlar çatlasın.. Araba parçalansın, ne olursa olsun tek beni beş dakika evvel ormana yetiştir.. Ah yavrum Hâmir acaba ne halde?..

Artık Firûze Hanım ye'sinin şiddetiyle şaşkınlıkla her şeyi söylüyor. Arabacıya evlâdım diyor, Reyhanın ismini açıktan açığa telâffuz ediyordu.

Hanıma baygınlık geldikçe Nedime ruhlar, kordiyaller yetiştiriyor, bu isticalleri hilâfına yollar, kırlar o kadar uzuyor o kadar büyüyor idi ki git git bitmek tükenmek bilmiyordu.

«Ha Mehmet ağa!.. Ha yavrum ha!..» Diye diye ayıla bayıla hele orman karşudan gözükte.. Firûze öyle bir fe-veran halinde idi ki daha çabuk yürürüm zannıyla kendini arabadan aşağıya atmak.. Koşmak gibi çocukça bir fikirde bulunuyordu; ellerinde saat gözlerini bir ormana, bir saate dikerek saniyeleri sayıyorlardı; nihayet hayvanlardan ziyade arabadakiler terlemiş yorulmuş bayılmış oldukları halde ormanın kenarına erişmek müyesser oldu. Saate baktılar; iki buçuğu beş geçiyor; araba tamam yarım saat beş dakikada gelmiş; daha düello zamanına yir-

mi beş dakika var; Firûze sevinçten Nedimeye sarıldı öptü, arabacıya vâdetmediği mükâfat bırakmadı.. Lâkin kadının bu sevinci çok sürmedi ormana muayyen vakitten evvel geldiler; pek âlâ amma burası koskoca bir orman; bunun hangi kıyısında; hangi bucağında düello oluyor? Muhasımlar ne tarafa çekilmişler?.. Buna dâir telgrafnâme sarahat yok; bu binlerle ağaçtan mütezekkil ağaçlığın ne cihetine yürümeli? Orman içinde araba yolu yoktu; arabadan indiler.. O tarafa yürüdüler, bu tarafa saldırdılar; beyhude yere bir çeyrek zaman geçti; saat üçe on dakika kaldı yine Firûze yalıdaki gibi;

— Aman Yarabbi sen bize merhamet et.. Nerede işler o yolu bize ilham et.. Bittüm tükendim... Ayakta öleceğim...

Feryatlarına başladı; arabayı ormanın kenarında hayvanlarıyla terketmişlerdi. Firûzenin bir koltuğuna Nedime diğerine Mehmet girmişti; yola benzer bir izden yürüdüler; her sene döküle döküle âdeta tabakalar teşkil etmiş olan sararmış çürümüş yaprakların üzerinden kaya kaya bir su başına geldiler.

Hemen yarı yarıya sararmış, üçte bir kısmı dökülmüş olan yapraklar arasından, ağaçlığın yüksek tepesinden sonbaharın sabah güneşi nüfuza uğraşıyor, hafif hafif rüzgâr estikçe ziya ile gölgeler sanki birbirine sarılmak için yer yer sıçraşıyor, birbirini kovalıyordu.

Su başına indiler; yosunlu bir çukura ucu kırık bir taş oluktan parmak kalınlığında bir su, erime haline gelmiş elmas berraklığı, safiyetile akıyordu; durgun sathında sararmış yapraklar yüzen, bütün kenarlarına koyu yeşil yosundan siva sürülmüş bu yalağa Nedime baktı; suyun aynasında çehresini evvelkinden esmer gördü; çantadan kulpu altın kuşlu gümüş tası çıkararak oluktan doldurdu; suyun soğukluğundan tasın dışı buğulandı...

Habeş kıızı suyu hanımına götürerek:

— Hanımcığım... Ne kadar soğuk bilseniz... İki yudumcuk içiniz; bu size en kuvvetli kordiyallerden daha ziyade güzel tesir eder...

Diyerek tası Firûzeyeye sundu. Bıçare kadının içi yanıyordu. Ağır ağır içti, fakat tası bitirdi; Nedimenin yüzüne bakarak:

— Biz buraya mesireye su içmeğe mi geldik? Saate bak dakikaların beşi daha gitti...

O aralık su başına çoban kıyafetli bir delikanlı geldi. Yalağın yanında duran bir testi dibini doldurdu. Başını havaya kaldırıp her yudumda gırtlığının aşağı yukarı hareketini oradakilere göstere göstere suyu tekmil içti.

Firûze bu delikanlıya hitaben:

— Oğlum sen çoban mısın?

— Evet...

— Demek buralısın? Bu ormanı iyice tanıtsın...

— Evet şuradaki mandıradayım...

— Bu sabah buraya bir takım beyler efendiler geldiler mi?

— Evet geldiler; iki araba...

— Arabaları nerede duruyor?

— Ormanın öbür tarafında...

— Kendileri nereye gittiler biliyor musun?...

— Ormanın içinde bir açıklık vardır. Oraya gittiler.

Orada av yapacaklar zannederim...

— Orası buraya ne kadar sürer?

— Eh yarım saat yirmi beş dakika...

— Bizi oraya kadar götürür müsün? Sana bahşiş veririz...

— Götürürüm...

— Haydi düş önümüze...

Çoban önde bunlar arkada ormanın içine doğru yürüdüler; Firûze Hanım meyli dikçe olan orman içinde âdeta

koşarak gitmek istiyordu; yedi sekiz dakika kadar yürüdüler; ter içinde kaldılar.

Nedime dedi ki:

— Hanımciğim aceleden tikanacaksınız. Beyler düello için saat üçte buluşmağa söz vermişler; lâkin buluştukları dakikada silâha davranacaklar değil ya!.. Elbette beyinlerinde katarlaştıracak hususi işler vardır. Beş on dakika belki daha ziyade de bu tertibat sürer. Acele etmeyiniz....

O dik meyli tırmana tırmana hayli gittiler; saate baktilar, su başından ayrılalı yirmi dakikadan ziyade olmuş; Firûze pek yoruldu; biçarede hemen yürüyecek takat kalmadı. Koltuklarından tutan Nedime ile Mehmet ağanın muavenetleri olmasa oracığa oturup kalı verecek gibiydi; o esnada ormanın şark cihetinden korkunç bir tabanca sadası işitildi... Bir saniye evvel hiç takati kalmamış zannolunan Firûze şiddetle silkinip hizmetçilerin ellerinden kurtularak:

— Evlâdımı öldürüyorlar... Vaktinde yetişemedik.. Eyvah... Nedime... Mehmet, Allah aşkına koşunuz... Yavrumu kurtarınız..

Feryadiyle oralarını çınlata çınlata en öne düştü; koşuyordu... Çok sürmedi yekdiğerini takip eden iki silâh gümbürtüsüyle yine orman inledi; oradan, buradan ürken kuşlar telaşlı civıltılarla kaçıyorlardı.

Artık Firûzede ses kesildi; fakat yürüyor koşuyor... uçuyordu... Hepsi de son gayret ve kuvvetlerini istimal ile patlama gelen tarafa koştular. Keskin bir barut kokusu ile karşılaştılar. Düello heyetini teşkil eden zevatın artık sesleri lâkırdıları işitiliyordu. Cereyan eden muhavere şöyle idi:

— Yaşamasına ümit yok mudur dersiniz?

— Hayır zannetmem. Kurşun beyine işledi. Fakat hasar derecesi malûm değil... Bir doktor yok mu?

— Yüzüne su serpiniz... Belki ayılır...

— Şimdi kazayı mahallî komiserine kim haber verecek?

İşte tamam bu hengâmede Fîrûze hizmetkârlarıyla düello mahalline vasil oldu; burası ormanın ortasında ağaçsız bir açıklıktı.

Bedbaht ana:

— Kurşun kimin beynini deldi bakayım?

Figaniyle ortaya atıldı; manzara sözün ve kalemin tasvirinden âciz kalacağı mertebede acıklı, tesirli ve heyecanlı idi.

Hâmi, arkadaşlarından bir delikanlının kucagında yatıyordu; başı o zatın göğsüne dayanmıştı. Arkasında frenk gömleğiyle pantolondan başka bir şey yoktu; benzi solgun ayva rengini almıştı...

Dört beş kişi mecruhun etrafına toplanmışlar, ilk müdavat için her biri bir şey söylüyor, fakat telâştan, halecandan, korkudan hiç bir şey yapamıyordu.

Fîrûze ana kalbinden kopan bir feryat ile mukatele yerine girince haşyetle oradakiler mecruhun etrafından biraz açıldılar; yalnız, Hâmiyi göğsü üzerinde tutarak halleti nez'inde ona yastıklık eden zat o müşkül mevkiî terk etmedi.

Bedbaht ana inliyerek oğlunun cesedi önüne diz çöktü; artık bağırıyor, söyliyemiyor, yalnız kısıp kısıp, boğuk boğuk anlaşılmaz bir şeyler mırıltıyordu.

Nedime:

— Canım bu kadar erkek buraya toplanmışsınız, hiç biriniz işe yaramıyorsunuz... Yalnız bu marifeti yapmak için mi buraya geldiniz?.. Haniya yanınızda bir doktor?

Oradakilerden biri:

— Gelecekti, işi zuhur etmiş gelememi...

Nedime haykırarak:

— Gelmez zâhir... Hiç akıllı bir adam başını böyle

dertlere sokar mı? Bakalım şimdi siz ne cevap vereceksiniz?..

Diğer biri:

— Kaza efendim kaza... Kazaya tedbir olur mu?

— Kaza olduğuna hepimiz şahadet ederiz...

Nedime hiddetle:

— Kazayı siz götürsünüz? Beyefendi düelloda yaralandı; siz bu işi daha burada görmezden bir buçuk saat evvel beyefendinin metresi Parnas tarafından bize telgraf geldi; biz buraya neden koştuk geldik böyle bakayım?.. Tüh alık herifler... Bunun kaza olduğunu siz mahkeme huzurunda söyleyiniz bakalım; kimin inandıracaksınız?

Hazır bulunanlardan biri:

— Habeş kızı avukat gibi söylüyor!..

Bir doktor bulup getirmesi için Nedime arabacı Mehmet Ağayı karyeye saldırdı; Mehmet Ağa araba hayvanlarından biri üzerine eğersiz binerek dört nala gitti.

Parnasın telgrafı maddesi vak'anın kazaya hamledebilmesine ihtimal bırakmamıştı; şahitler arasında halecan arttı.

O aralık Dudu ile, Saffet, Rıfka onlar da yetiştiler... Feryat feryada çığlık çığlığa mecruhun etrafında bir matemdir başladı.

Saffet Hâminin üstüne kapanıyor, o kalkıyor Fîrûze yatıyordu.

Dudu kan tere batmıştı; bir ağacın yanına çekildi; cebinden çıkardığı buruşuk mendiliyle yüzünü silerken oradaki zevatin içinde Müştakı gördü. Kendi kendine:

— Yumuşak Bey işte bundadır; ne hinoğlu bir evlâttır; hoca hanımın dediği torgudur; sanki bu delikanlı şeytanın kış ayağıdır...

Dudu Müştaka yaklaşarak:

— Yumuşak Efendi nihayet bu marifeti ettiniz.. Dorgu söyle bizim beyi sen öldürdün?

Müştak ellerini oğuşturarak:

— Aman Dudu, sus...

— Neye sus olacağım?.. Bu akşam sarıklı imam esendiye hepaini anlatacağım... Ondan çıkıp karakola girerek sen de bu işin içinde tüz bibersin deyi hep hikâye vereceğim...

Validesiyle zevcesi baş ucunda haykırışlırlarken Hâmi gözlerini açtı; mecruhta konuşacak takat yoktu. Yalnız sahibinin hayatının sonunda yani o veda noktasında bulunduğunu ima eder baygın, sönük, ferniz, yarı ölü bir nazarla etrafındakileri ağır ağır süzüyordu; biçarenin benzi daha sarardı; çehrede hayatla ölümün birbirine mülâki olduğunu gösteren alâmetler artıyordu.

Bütün oradaki halk muhtazırın etrafında bir halka teşkil etti. Elüm bir sükût içinde bakıyorlar, dinliyorlar, sanki ölümün bir vücudu kahm altına nasıl olacağını görmek istiyorlardı.

Muhtazır o yarı ölü nazarını bu kalabalık üzerinde doluşturırken validesini gördü. Derin bir teellüm mânasiyle evet şakağundan aldığı yaranın üstübaşından daha acı surette yüzünü buruşturarak başını öbür tarafa çevirmek istedi; fakat çeviremedi; yalnız nazarının istikametini tebdil edebildi; bu defa gözü zevcesi Saffete isabet etti; aynı infiale nazarını oradan da ayırdı; yani her ikisine de itlâf kabul etmez bir şiddetle dargın olduğunu anlattı; o esnada hıçkıra hıçkıra bir ağlama bu müessir sükûtu ihlâl etti; ağlayan Meryem Dudu idi; Dudu halkadan bir adım ilerliyerek Hâmiye hitaben dedi ki:

— Karınız Saffet Hanıma hiç dargınlık yüzü göstermeyiniz; o kadın değildir; sanki ırza, namuşa, sızırılmış bir altın parçasıdır; onun için ardından her ne ki laf edo-
rlarsa yalandır; iftiradır; daha doğrusunu isterseniz canınızın dudaklarınızın üstüne çıkıp oturmuş olduğu böyle bir ağır vaktünüzde siz ondan aflak dilemelisiniz. Onun ne çektiğini bir ben bilirim; (eliyle semayı göstererek) bir Al-

lah bilir... Böyle ediniz beyefendi ki siz de rahatlık ve şifalık bulasınız...

Dudunun bu sözleri üzerine muhtazırın nazarına sanki biraz fer geldi. Tatlı bir nazarla zevcesine bakarak gözlerini açıp kapadı. Saffet bunun bir davet olduğunu anıyarak yüzünü Hâminin dudaklarına yaklaştırdı; sonra kendi de can çekişen kocasını öptü. Bu kadar kişi muvacehesinde ehliyle taati ettiği bu buse, Hâmiye zevcelik ettiği müddetçe gördüğü ilk ve son samimi muhabbet mükâfatı idi. Can çekişen baba, oğlu Rıfka ile de öpüştü...

Barışmak nöbeti validesi Fîrûze Hanımefendiye geldi; kadıncağız göğsünü parçalıyarak:

— Hâmin, yavrum, anana merhamet etmiyor musun?

Kelimeleriyle ıstırhama başladığı sırada, uykuya dalar gibi mecruhun gözleri kapandı... Kalabalıktan biri:

— Rahatsız etmeyiniz, yormayınız, işte yine bayıldı.

. Dedi...

Bu defa da gözlerini açmasına intizaren hazır bulunanlar yaralının yüzüne bakmakta iken, Mehmet Ağa ile celb ettirilen doktor yetiştı; mecruhun evvelâ nabızlarını muayene etti; sonra kalbini dinledi; doktorun yüzünde peyda olan nevmidi âsârı herkesi bütün bütün halecana düğürdü. Fîrûze figanla sordu:

— Doktor efendi, oğlum, nasıl? Ümit yok mu?

Doktor, ellerini oğuşturarak:

— Hanımefendimiz, metanet gösteriniz!.. Allah sizlere ömür versin...

..

Mahalli polis komiseri vak'ayı o gün pek çabuk haber almakla, düello şahidi sıfatıyla cinayetın ne suretle cereyan ettiğini gören zevattan çoğunun savuşmalarına meydan vermeksizin, ait olduğu mahalle keyfiyeti ihbar etmiş ve derhal yetişen müddeiumumi muvacehesinde müstantik

marifetiyle iptidai tetkikata müsaraset olunarak Reyhan aleyhinde tevkif müzekkeresi ita kılınmıştır.

Hakikatin tanviri emrinde malûmatın müreccat edilmek üzere zabıta tarafından Parnas Felye, bu Pınar ormanı cinayetinin akşamı Beyoğlunda çok aranmış, fakat bulunamamıştır.

..

Reyhan kendini küreğe gönderecek hâkimlerin huzuruna çıkmaya hazırlanır, Fîrûze Hanım evlât acısı ve son sevdâsından ayrılık tesiriyle sinasını döverken, o akşam, «Pake» kumpanyasının, Ahırkapı fenerini dolaşarak, vakarlı bir yürüyüş ahengiyle Marmaranın lâcivert sinesine süzülüp giden cesim bir vapuru Hâminin metresini almış götürüyordu.

Vapur, akşam güneşinin hazin yıldızları altında çırpınan o yaldızlı dalgaları çiğneyip uzak ufuklara doğru yol alırken, birinci mevki güvertede mevsimin serinliğinden korunmak için samurlu geniş bir mantoya bürünmüş bir kadın, teveccühünü celp için karşısında türlü «kompliman»lar yapan iki genç frengi arada bir tebessüm ediyordu; bu kadın Parnastı. Başındaki koyu nefti seyahat «şapkası» altında saçları daha güzel görünüyordu. Kudretin san'atkar eli güzelliğiyle bu kadında bütün kemal kudretini göstermiş, fakat onu müthiş mânevi bir nakise ile yaratmış, insanca hasiselerden zerrece nasibedar etmemişti.

Parnas, içinde bulunduğu vapurun köpükleri arkasında bir mezarla bir katil bıraktığını o saatte aklına getirmiyor muydu? Belki!.. Şöyle pek müphem surette... Onun şimdi zihnini âsil işgal eden şey, karşısında perestişlerini arzeden o iki genç frenkten hangisini tercih lâzımgeleceği meselesiydi.

..

Hâmi mezara girdi; Reyhan hapse... Orta yerde bir

aşk-ü hava serserisi kaldı... Müstak... Bu vak'ada o, diğer refiklerinden ehven kurtuldu. Zavallının kurtulamadığı şey yalnız Parnasın aşkı idi. Vak'a mahallinde Dudunun tehdidi üzerine o kargaşalıktan bilistifade Müstak soluğu Beyoğlunda alarak Parnasın ikinci meskenini bildiği cihetle oraya gitmiş, kabul olunmamış, ve o sevda husraniyle bi-vefa mâşukasını vapura kadar takipten kendini alamamış, fakat kat'an yüz bulamamıştı.

Vapurun hareketinden sonra Müstak da trenle Samat-yaya giderek Parnası güneşin gurubiyle bir anda şehrimizin ufkundan kaybeden gemiyi sonbaharın Marmaraya saçtığı iltimalar içinde küçüle küçüle görünmez oluncıya kadar hasretli nazarlariyle takip etti. Nihayet kendini o sonsuz denizin karşısında emelsiz bir halde görünce o anda melâl arkadaşı olan göz yaşlariyle ufukları kucaklamak ister gibi kollarını açıp nevmidane:

— Ah Parnas, beni niçin sağ bıraktın?

Feryadiyle haykırdı...

S O N

Fiatı 250 kuruş

HÜSEYİN RAHİMİ GÜRPINAR KÜLLİYATI:

	<u>Kuruş</u>
1. Tesadüf	200
2. Ölüm bir kurtuluş mudur?	100
3. Metres	250
4. Şıp sevdi (Basılıyor)	
5. Bir muadele-i sevdâ (Basılacak)	